

**T.C.
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ**

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

**2007 – 2011
STRATEJİK PLANI**

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ.....	4
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	7
HARİTALAR LİSTESİ	8
BAŞKANDAN.....	9
1. GİRİŞ.....	11
2. MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ.....	14
2.1. İSTANBUL’UN TARİHÇESİ	14
2.1.1. Bizans Öncesi Dönem	14
2.1.2. Bizans Dönemi	15
2.1.3. Osmanlı Dönemi	16
2.1.4. İstanbul’un Modernleşmesi	21
2.2. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN TARİHÇESİ.....	24
2.2.1. İstanbul’da Modern Belediyeciliğin Kuruluşu.....	26
2.2.2. Cumhuriyet Döneminde İstanbul Belediyesi	28
2.3. DIŞ ÇEVRE ANALİZİ.....	29
2.3.1. Coğrafi Konum.....	29
2.3.2. Demografik Yapı.....	31
2.3.3. Ekonomik Yapı	36
2.3.4. Eğitim	42
2.3.5. Sağlık.....	49
2.3.6. Sosyokültürel Yapı.....	51
2.3.7. Turizm	59
2.3.8. Yerleşim	61
2.3.9. Sürdürülebilir Gelişme	70
2.3.10. Ulaşım ve Altyapı.....	73
2.4. İÇ ÇEVRE ANALİZİ.....	86
2.4.1. Örgüt Yapısı	87
2.4.2. İnsan Kaynakları Yapısı	90
2.4.3. Mali Yapı.....	94
2.4.4. Teknolojik Altyapı	99
2.4.5. Fiziksel Altyapı	101
2.5. PAYDAŞ ANALİZİ.....	104
2.5.1. Gelecek Öngörülleri	106
2.5.2. Vatandaş Memnuniyeti Araştırması.....	110
2.5.3. E-Paydaş / Resmi Kurumlar	113
2.5.4. Çalışan Memnuniyeti Araştırması.....	118
2.6. GZFT ANALİZİ	120
2.6.1. Kurumsal Yapı	121
2.6.2. Çevre Yönetimi	124
2.6.3. Afet ve Risk Yönetimi.....	125
2.6.4. Sosyal Hizmetler	127
2.6.5. Planlama ve İmar.....	128
2.6.6. Halk Sağlığı.....	130
2.6.7. Tarihi Çevre ve Kentsel Tasarım	132
2.6.8. Ulaşım	134
2.6.9. Altyapı.....	136

2.6.10. Kültür ve Turizm	137
3. MİSYON - VİZYON VE İLKELER	138
3.1. MİSYONUMUZ	138
3.2. VİZYONUMUZ.....	138
3.3. İLKELERİMİZ.....	138
3.4. VİZYON UNSURLARININ STRATEJİK AMAÇLARLA İLİŞKİSİ.....	139
4. STRATEJİK AMAÇLAR VE HEDEFLER.....	142
4.1. KURUMSAL YAPI	142
4.1.1. Avrupa Birliği İlişkileri.....	142
4.1.2. Basın Yayın	143
4.1.3. Bilgi ve Teknoloji Sistemleri	144
4.1.4. Eğitim	146
4.1.5. Halkla İlişkiler.....	147
4.1.6. İnsan Kaynakları	147
4.1.7. Stratejik Yönetim	148
4.1.8. Tedarik ve Stoklama.....	149
4.1.9. Yazı İşleri ve Kararlar	149
4.2. KAMU DÜZENİ – AFET VE RİSK YÖNETİMİ.....	150
4.2.1. Acil Yardım.....	150
4.2.2. Afet Koordinasyon	151
4.2.3. İtfaiye	152
4.2.4. Ruhsat ve Denetim	153
4.2.5. Zabıta.....	154
4.2.6. Zemin ve Deprem İnceleme	154
4.3. İKTİSADİ FAALİYETLER.....	155
4.3.1. Hal Tesisleri	155
4.3.2. İştirakler	155
4.3.3. Sosyal İşler	156
4.4. MALİ YÖNETİM	156
4.4.1. Bütçe.....	156
4.4.2. Finansman	157
4.4.3. Gelirler	157
4.4.4. Giderler.....	157
4.4.5. Mali Kontrol.....	158
4.5. EMLAK YÖNETİMİ	158
4.5.1. Emlak	158
4.5.2. Mesken ve Gecekondu	159
4.5.3. İstimlak.....	159
4.6. PLANLAMA VE İMAR	160
4.6.1. Harita.....	160
4.6.2. İmar	160
4.6.3. Kentsel Dönüşüm	161
4.6.4. Kentsel Tasarım.....	163
4.6.5. Planlama	164
4.6.6. Projeler	165
4.7. ÇEVRE KORUMA	165
4.7.1. Atık Yönetimi.....	165
4.7.2. Çevre Bilinci	167

4.7.3. Deniz Kirliliğinin Önlenmesi	167
4.7.4. Gürültü Kirliliği.....	168
4.7.5. Hava Kalitesi	169
4.7.6. Mezarlıklar	169
4.7.7. Park ve Bahçeler.....	170
4.7.8. Su Kalitesi	171
4.8. ULAŞIM.....	172
4.8.1. Ulaşım Planlama ve Projelendirme	172
4.8.2. Raylı Sistemler	172
4.8.3. Karayolu Sistemleri ve Tünel Yollar	173
4.8.4. Trafik Yönetim Sistemleri.....	174
4.8.5. Toplu Ulaşım Hizmetleri.....	175
4.8.6. Yolların Bakımı ve Onarımı.....	176
4.9. SAĞLIK – SOSYAL YARDIM VE TOPLUM REFAHI	177
4.9.1. Darülaceze	177
4.9.2. Sağlık ve Hıfzıssıhha.....	178
4.9.3. Sosyal Hizmetler ve Engelliler.....	179
4.9.4. Veteriner ve Mezbahalar	180
4.10. KÜLTÜR, TURİZM VE TANITIM.....	182
4.10.1. Dış İlişkiler	182
4.10.2. Kültür Turizm ve Tanıtım	182
4.10.3. Tarihi ve Kültürel Çevre	185
5. İZLEME – DEĞERLENDİRME.....	186
EKLER	
Ek 1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Paydaş Listesi	187
Ek 2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Organizasyon Şeması	192

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	1477 (Hicri 882) Sayımına Göre İstanbul'daki Hane Sayısı Dağılımı	19
Tablo 2.	İstanbul İli ve Büyükşehir Alanı	30
Tablo 3.	Türkiye'de Demografik Geçiş Süreci.....	31
Tablo 4.	Türkiye'de Bölgelere Göre Toplam Doğurganlık Oranları.....	32
Tablo 5.	Dönemlere Göre İç ve Dış Göçler	35
Tablo 6.	1990 – 2000 Yılları Nüfus Büyüklükleri ve Nüfus Artış Hızları	35
Tablo 7.	İstanbul Nüfusunun Marmara ve Türkiye Nüfusu İçindeki Oranı	36
Tablo 8.	Cari Fiyatlarla GSYİH.....	36
Tablo 9.	İstanbul'un Türkiye Ekonomisi İçinde Sektörler İtibari İle Payı.....	37
Tablo 10.	Dış Ticaret Göstergeleri	37
Tablo 11.	Dolar Cinsinden Kişi Başına Düşen GSYİH.....	38
Tablo 12.	İktisadi Faaliyet Kollarına Göre GSYİH ve Payları.....	38
Tablo 13.	İstanbul Ticaret Odasına Kayıtlı Üye Sayısı	39
Tablo 14.	Türkiye ve İstanbul'daki İstihdam ve Sektörel Dağılımı.....	40
Tablo 15.	2004 Yılında İstanbul ve Türkiye'de İş Gücü Durumu.....	40
Tablo 16.	İş Gücünün İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı	41
Tablo 17.	İş Gücünün İş Durumuna ve Cinsiyete Göre Dağılımı	42
Tablo 18.	İlçelere Göre Eğitim Durumu	42
Tablo 19.	İstanbul'da Nüfusun Okuryazarlık Durumunun Diğer İllerle Karşılaştırılması..	43
Tablo 20.	İstanbul'da Okul Öncesi Eğitim Kurumları	44
Tablo 21.	Kamuya ait ve Özel Okullar	44
Tablo 22.	İstanbul'da Kamuya ait Genel Orta Öğretim Kurumları.....	45
Tablo 23.	İstanbul'da Kamuya ait Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumları	45
Tablo 24.	İstanbul'da İlçelere Göre Özel ve Kamuya ait Orta Öğretim Kurumları	46
Tablo 25.	İstanbul'daki Akademik Personelin Üniversitelere Göre Dağılımı	47
Tablo 26.	Bazı İllere Göre Üniversitede Görev Alan Araştırmacı Sayısı	47
Tablo 27.	İSMEK Kursları	48
Tablo 28.	İstanbul'da Mesleki Eğitim Merkezleri.....	49
Tablo 29.	İstanbul'un Temel Sağlık Göstergeleri.....	49
Tablo 30.	İstanbul'da Yıllara Göre Hastane Sayıları.....	50
Tablo 31.	İstanbul'daki Sağlık Kuruluşları	50
Tablo 32.	İstanbul Müzeleri Ziyaretçi Sayıları	54
Tablo 33.	Tarihî Değere Sahip Binalar	54

Tablo 34.	İstanbul'un Kültürel Altyapısını Oluşturan Tesisler	54
Tablo 35.	Kültür/Sanat Merkezlerinin İlçelere Göre Dağılımı.....	55
Tablo 36.	İstanbul'daki Sinema ve Tiyatrolar	55
Tablo 37.	Tiyatro İzleyici Sayısındaki Değişim	55
Tablo 38.	İlçelere Göre Kütüphane ve Kitap Sayısı	56
Tablo 39.	İstanbul'da Kamuya Ait Spor Tesisleri	57
Tablo 40.	Özel Spor Salonları	57
Tablo 41.	Gençlik ve Spor Müdürlüğüne Bağlı Kapalı Spor Salonları.....	57
Tablo 42.	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Spor Tesisleri Kapasiteleri	58
Tablo 43.	Kulüplerin Türlerine Göre Dağılımı.....	58
Tablo 44.	Lisanslı ve Faal Sporcu Sayıları	58
Tablo 45.	İldeki Konaklama Tesisleri	59
Tablo 46.	İstanbul İli Turizm İşletme Belgeli Tesisler.....	59
Tablo 47.	Gelen Turist Sayısı	60
Tablo 48.	2000 Yılı Nüfus Sayımında İstanbul İlçe Nüfusları	63
Tablo 49.	1984 – 2000 Yılları Arasında Konut Sayısındaki Artış	66
Tablo 50.	İstanbul'da Yıllara Göre Kişi Başına Düşen Otomobil Sayısı	74
Tablo 51.	Bazı Metropollerdeki Yoğunluk-Toplu Taşıma İlişkisi	74
Tablo 52.	Farklı Ulaşım Güzergâhlarına Bağlı Merkez- Uç Nokta Uzaklıkları.....	75
Tablo 53.	İstanbul Kent İçi Ulaşımında Yolculukların Türlerine Göre Dağılımı	77
Tablo 54.	Yıllara Göre Tramvay Yolculuk Sayıları	78
Tablo 55.	Banliyö Hatlarında Yıllara Göre Günlük Yolcu Sayıları	78
Tablo 56.	Güzergâhlara Göre Mevcut Raylı Sistemler ve Taşınan Yolcu Sayıları.....	78
Tablo 57.	Atatürk Havalimanı İç Hat Taşımacılığı	79
Tablo 58.	Atatürk Havalimanı Dış Hat Taşımacılığı.....	80
Tablo 59.	İstanbul'un 2040 Yılı Su İhtiyaç Projeksiyonu	80
Tablo 60.	İstanbul İçin İçme Suyu Temel Verileri	81
Tablo 61.	Mevcut Su Kaynakları	82
Tablo 62.	Mevcut İçme Suyu Arıtma Tesisleri ve Kapasiteleri	83
Tablo 63.	Atık Su Arıtma Tesisleri.....	83
Tablo 64.	1994–2005 Yılları Arası İçme Suyu ve Atık Su Yatırımları.....	84
Tablo 65.	Abone Sayısı ve Elektrik Tüketiminin Abone Grubuna Göre Dağılımı	84
Tablo 66.	Dönemler İtibarıyla Havadaki SO ₂ Oranları.....	85
Tablo 67.	Doğalgaz Altyapı ve Kullanım İstatistikleri.....	85
Tablo 68.	2004 Yılı Telefon Santral Kapasiteleri ve Aboneleri Sayıları	86

Tablo 69.	2000–2006 Yıllarında Organizasyon Yapısındaki Değişimler	90
Tablo 70.	Personel Sayısında Yıllara Göre Değişim	91
Tablo 71.	İstihdama Göre Eğitim Durumu Dağılımı	92
Tablo 72.	Hizmet Sınıflarına Göre Dağılım	93
Tablo 73.	Cinsiyet Dağılımı	93
Tablo 74.	Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Mahalli İdarelere Verilen Paylar	95
Tablo 75.	Yıllara Göre Gider Kalemleri Gerçekleşme Tutarları ve Bütçeye Oranları	97
Tablo 76.	Yıllara Göre Personel Giderleri	98
Tablo 77.	İstanbul Büyükşehir Belediyesine Ait Araçların Yaş Dağılımı	101
Tablo 78.	Binaların Kullanım Durumları	104
Tablo 79.	Kurumsal Yapıda Fırsat ve Tehditler	121
Tablo 80.	Kurumsal Yapıda Güçlü ve Zayıf Yönler	122
Tablo 81.	Çevre Yönetimi Alanında Fırsat ve Tehditler	124
Tablo 82.	Çevre Yönetimi Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler	124
Tablo 83.	Afet ve Risk Yönetimi Alanında Fırsat ve Tehditler	125
Tablo 84.	Afet ve Risk Yönetimi Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler	126
Tablo 85.	Sosyal Hizmetler Alanında Fırsat ve Tehditler	127
Tablo 86.	Sosyal Hizmetler Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler	127
Tablo 87.	Planlama ve İmar Alanında Fırsat ve Tehditler	128
Tablo 88.	Planlama ve İmar Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler	129
Tablo 89.	Halk Sağlığı Alanında Fırsat ve Tehditler	130
Tablo 90.	Halk Sağlığı Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler	131
Tablo 91.	Tarihi Çevre ve Kentsel Tasarım Alanında Fırsat ve Tehditler	132
Tablo 92.	Tarihi Çevre ve Kentsel Tasarım Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler	133
Tablo 93.	Ulaşım Alanında Fırsat ve Tehditler	134
Tablo 94.	Ulaşım Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler	135
Tablo 95.	Altyapı Alanında Fırsat ve Tehditler	136
Tablo 96.	Altyapı Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler	136
Tablo 97.	Kültür ve Turizm Alanında Fırsat ve Tehditler	137
Tablo 98.	Kültür ve Turizm Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler	137

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan Hazırlama Süreci	11
Şekil 2.	Çalışma Organizasyonu.....	13
Şekil 3.	İstanbul ve Türkiye’de Doğurganlık Oranları	33
Şekil 4.	Yıllara Göre Nüfus Değişimi	34
Şekil 5.	Su Miktarlarının Kaynaklara Göre Dağılımı.....	82
Şekil 6.	İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nde Genel Hiyerarşik Yapı	89
Şekil 7.	Belediye Personelinin İstihdam Türlerine Göre Dağılımı.....	90
Şekil 8.	Yıllara Göre Personel İstihdam Türleri.....	91
Şekil 9.	Genel Olarak Eğitim Durumu Dağılımı.....	92
Şekil 10.	Genel Olarak Yaş Dağılımı.....	93
Şekil 11.	2001 – 2005 Yılları Arasındaki Gelir Türleri Payları	94
Şekil 12.	Maliye ve İller Bankası Paylarının GBVG İçerisindeki Dağılımları.....	95
Şekil 13.	Vergi Gelirleri ve Vergi Dışı Gelirlerin Toplam Gelirlere Oranı.....	96
Şekil 14.	Gider Kalemlerinin, Gider Bütçesi İçerisindeki Yüzdeler Dağılımları.....	97
Şekil 15.	Cari Gider Bütçesi İçinde Personel Giderleri ve Diğer Cari Giderler.....	98
Şekil 16.	Yatırım Giderleri Gerçekleşme Yüzdeleri	99
Şekil 17.	Paydaş Analizi Çalışma Süreci.....	105
Şekil 18.	Sektörlerin Ortalama Değerlerinin Grafikselsel Gösterimi	110
Şekil 19.	Çözülmesi Gereken Acil Sorunlar.....	111
Şekil 20.	İstanbul Büyükşehir Belediyesinin İyileştirilmesi İstenen Yönleri.....	112
Şekil 21.	İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Ulaştıramadığı Faaliyetler.....	112
Şekil 22.	Sektörlere Göre Paydaş Görüşlerinin Dağılımı.....	113
Şekil 23.	Kurumsal Yapıya İlişkin Görüşler	114
Şekil 24.	Ulaşım İlgili Görüşler.....	115
Şekil 25.	Planlama ve İmar İle İlgili Görüşler.....	115
Şekil 26.	Çevre İle İlgili Görüşler.....	116
Şekil 27.	Kentsel Tasarım ve Tarihi Çevre İle İlgili Görüşler.....	117
Şekil 28.	Altyapı İlgili Görüşler.....	117
Şekil 29.	Kültür Turizmle İlgili görüşler.....	118
Şekil 30.	Bir Kamu Kurumunda Çalışmaktan Memnuniyet.....	119
Şekil 31.	İstanbul Büyükşehir Belediyesinde Çalışıyor Olmaktan Memnuniyet.....	119
Şekil 32.	Vizyon Unsurları.....	139

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.	İstanbul İlinin Marmara Bölgesi İçindeki Yeri	30
Harita 2.	3030 Sayılı Yasa 5216 Sayılı Yasaların Kapladığı Alanlar	31
Harita 3.	İstanbul'un 1955–2002 Yılları Arasında Mekânsal Gelişmesi	62
Harita 4.	İstanbul'un Coğrafi Özellikleri	70
Harita 5.	İstanbul'un Bitki Örtüsü	71
Harita 6.	İstanbul İçme Suyu Havzalarının Konumları	72
Harita 7.	İstanbul'da Mevcut Karayolu Ulaşım Şebekesi	76
Harita 8.	İçme Suyu Hatları, Barajlar ve Havza Alanları.....	81

BAŞKANDAN

İstanbul, dönüşüm yaratan çağların ve dünya tarihinin şehridir. İstanbul sadece kıtaları, kültürleri, dinleri ve uygarlıkları buluşturan karakteri nedeniyle değil; sanatsal karakteriyle de önde gelen bir dünya kentidir.

Kamu kuruluşları, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları olarak hepimiz İstanbul’u yaşam kalitesi yüksek bir kent haline getirmek zorundayız. Bu konuda en büyük görev ve sorumluluk bu kente yaşamak onuruna sahip İstanbululara düşmektedir. Günümüzde İstanbul’a verilen kamu hizmetleri büyükşehir belediyesi, ilçe ve belde belediyeleri, il özel idaresi ve merkezi teşkilatın il müdürlükleri aracılığıyla sunulmaktadır. Bunların içinde en büyük hizmet payına sahip olan kurum büyükşehir belediyesidir. Şehir güvenliği, sağlık, eğitim ve spor gibi alanların dışında hemen tüm sektörlerde öncü ve lokomotif görevini büyükşehir belediyesi üstlenmiştir. Bu açıdan İstanbul’un dünya şehirleri arasında örnek gösterilebilecek bir şehir haline gelebilmesi için üzerimize düşen sorumlulukların farkında ve bilincindeyiz.

Ülkemizin kalkınmasına paralel olarak, İstanbul da son 20 yılda çok hızlı bir gelişme göstermiş ve yoğun göç alan bir kent haline gelmiştir. Buna ilaveten; düzensiz yapılaşma, gelir paylaşımındaki dengesizlikler, gecekonduların ortaya çıkması ve gecekondu yapılarının çok katlı binalara dönüşmesi kentin “yaşanabilir” olma özelliğini tehdit etmeye başlamıştır. Uzmanlar ve bilim adamları tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde; geniş bir alana dağılmış, yaygın ve süreklilik kazanma eğilimi gösteren problemlerle ancak planlı ve sistemli bir şekilde mücadele edilebileceği sonucuna varılmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak bu amaçla “İstanbul Metropolen Merkezini” kurduk ve çok sayıda bilim adamına İstanbul’un geleceğini planlama görevini verdik. Bu çalışmalar bütün yoğunluğuyla devam etmektedir. Bundan böyle şehrimizin planlı, sistemli ve programlı bir şekilde yönetilmesi konusunda bize ve tüm İstanbul halkına önemli sorumluluklar düşmektedir.

Yaşanabilir ve sürdürülebilir bir dünya kenti için iki yönlü çaba içindeyiz. Bir taraftan kurumlar üstü anlayışla kentin gelişmesini, demografik yapı, konut yapısı, fiziki yerleşmeler, sanayi yapısı, ticaret ve hizmet sektörleri, ulaşım ve altyapı sektörleriyle bir bütün olarak planlıyor, diğer taraftan bu planları hayata geçirmek üzere kurumsal stratejilerimizi ve stratejik planlarımızı hazırlıyoruz.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve ilgili diğer kanunlara göre tüm yerel yönetimler kurumsal olarak beş yıllık stratejik planlarını oluşturmak, yıllık performans hedeflerini stratejik planlara göre belirlemek ve yılsonunda da performans (faaliyet) raporlarını hazırlamak ve kamuoyuna ilan etmek zorundadırlar. Bu açıdan büyükşehir belediyesi kurumsal yapı içerisinde oluşturulan bir ekiple 12 ay süren başarılı bir çalışmanın sonucunda çok yönlü katılımlar sonucu stratejik planını tamamlamıştır.

2007–2011 yıllarını kapsayan bu stratejik planın hazırlanmasında emeği geçen tüm mesai arkadaşlarımı, plana katkı veren sivil toplum kuruluşlarının ilgililerini, danışmanlarımızı, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı ile Stratejik Planlama Müdürlüğümüzü ve bu birimde çalışan diğer uzman arkadaşlarımızı başarılı çalışmalarını nedeniyle kutluyor, plan temelli çalışma alışkanlığının tüm birimlerimizde kalıcı hale gelmesini diliyorum.

Stratejik plan, önümüzdeki beş yılda İstanbul'a yönelik hizmetlerle ilgili taahhütlerimizi ortaya koymaktadır. Bu anlamda planın, İstanbul halkına hayırlı olmasını ve bizlere yaşamaktan gurur duyacağımız kent ortamında, esenlik dolu günler getirmesini diliyorum.

Saygılarımla,

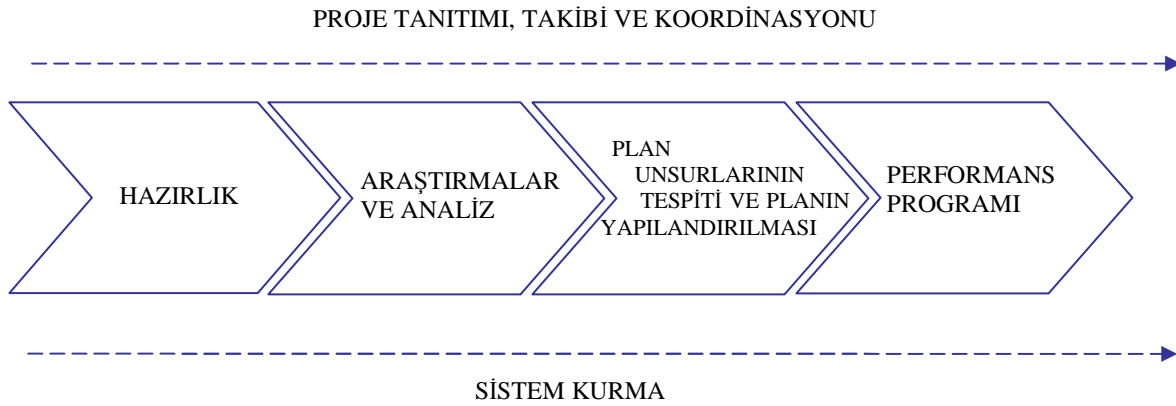
Kadir Topbaş

Büyükşehir Belediye Başkanı

1. GİRİŞ

Stratejik planlama, kuruluşun bulunduğu nokta ile ulaşmayı arzu ettiği durum arasındaki yolu tarif eder. Kuruluşun amaçlarını, hedeflerini ve bunlara ulaşmayı mümkün kılacak yöntemleri belirlemesini gerektirir. Uzun vadeli ve geleceğe dönük bir bakış açısı taşır. Kuruluş bütçesinin stratejik planda ortaya konulan stratejik hedeflerin gerçekleşmesine imkân verecek şekilde hazırlanmasına, kaynak tahsisinin önceliklere dayandırılmasına ve hesap verme sorumluluğuna rehberlik etmektedir¹.

Son yıllarda ülkemizde kamu yönetiminde yapılan reform niteliğindeki mevzuat düzenlemeleriyle, bir yandan AB kriterlerine uygun yerelleşme ve yetki devri süreci başlatılırken, diğer yandan kamu idarelerinin yeni enstrümanlar kullanmak, stratejik düşünmek ve sonuç odaklı hareket etmek suretiyle, performans esaslı hesap verme sorumluluğu taşımaları ve bu sorumluluğun gereklerini yerine getirmeleri amaçlanmıştır. Bu amaçla, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanununda yer alan hükümlerde belediyeler için stratejik planlarını yapma ve bu planlarla uyumlu olarak performans esaslı bütçelerini hazırlama zorunluluğu getirilmiştir. Bu doğrultuda Temmuz 2005 tarihinde başlatılan belediyenin kurumsal stratejik planına ilişkin çalışma süreci dört ana modül kapsamında (Şekil 1) yürütülmüştür. Süreç; hazırlık, araştırma ve analiz, stratejik plan unsurlarının tespiti ve planın yapılandırılması ve performans programının hazırlanması temel adımlarından oluşmuştur.

Şekil 1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan Hazırlama Süreci

Stratejik yönetim anlayışının ilk basamağı ve stratejik planlama sürecinin ilk ürünü olarak hazırlanan, belediyenin 2007–2011 yıllarını kapsayan Stratejik Plan ile; üstlenilen misyon ve öngörülen vizyon çerçevesinde kurumun kavramsal mahiyetteki orta vadeli stratejik amaçları ve bunlara ulaşmayı sağlayacak sonuç odaklı hedefleri belirlenmiştir. Ayrıca, sonuç odaklı stratejik hedefleri gerçekleştirmek için planlanan, çıktı odaklı eylem ifadeleriyle, bu hedeflerin somut açılımları sağlanmıştır.

¹ DPT Stratejik Planlama Kılavuzu, 2003

Stratejik plan çalışması kapsamında belediyenin önce mevcut durumu değerlendirilmiş, kurumun var oluş sebebi olan misyonu tanımlanmış, daha sonra orta ve uzun gelecekte ulaşmak istenilen nokta olan vizyonu tespit edilmiş, misyonunu yerine getirirken benimseyeceği ilkeler belirlenmiştir. Daha sonra, belirlenen misyonun yerine getirilmesini ve vizyona ulaşılmasını sağlayacak, stratejik amaç ve hedefler oluşturulmuştur.

Stratejik Planının hazırlanma sürecinde 5018 sayılı kanunda öngörülen katılımcılığın azami ölçüde sağlanmasına ve paydaş önerilerinin sürecin her safhasında dikkate alınmasına özen gösterilmiştir. Bu kapsamda; paydaşlarımız olan üniversiteler, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, ilçe ve ilk kademe belediyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarından beklentileri, görüş ve önerileri alınmıştır. Çalışanların ve en büyük paydaşımız olan halkın görüş-önerileri ise hem anketler hem de internet yoluyla elde edilmiştir.

Bunlara ek olarak, stratejik planın hazırlanma sürecinde paydaşlarımızla işbirliği yapılarak “gelecek öngörüler” çalışmaları da gerçekleştirilmiştir. Gelecek öngörüler çalışması kapsamında kurumun öncelikli faaliyet alanlarını oluşturan sekiz sektör grubuna yönelik olarak, ilgili sektörlerde uzman (Üniversiteler, Sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları, İş dünyası) 100 katılımcının katkılarıyla çalıştaylar düzenlenmiş; gelecekteki muhtemel gelişim ve değişimler ile bunların kuruma ve kurum faaliyetlerine etki derecelerine ilişkin öngörüler tespit edilmiş; küresel, ulusal ve kent ölçeğinde ortaya çıkacak fırsat ve tehditler belirlenmiştir. Tüm paydaşlarımızdan elde edilen sonuçlar, iç ve dış çevre analizleri ile edilen veriler birlikte irdelenerek belediyenin GZFT (güçlü / zayıf yönler, fırsatlar / tehditler) analizi oluşturulmuştur. Böylece, paydaş görüş ve önerileri ile “gelecek öngörüler” çalışmalarının sonuçları; öncelikle belediyenin misyon, vizyon ve ilkelerinin belirlenmesinde (stratejik düzey) ve bunlarla ilişkili olarak stratejik amaç ve hedeflerin oluşturulmasında (taktik düzey) dikkate alınmıştır.

Stratejik planın hazırlama sürecinde özellikle önem verilen bir başka husus da, her düzeydeki kurum mensubunun sürecin tamamına en geniş şekilde katılımının sağlanması olmuştur. Bu anlayışın sonucu olarak; gerek belediyenin misyon, vizyon ve ilkeleri, gerekse stratejik amaç ve hedefleri, kurumsal hiyerarşinin her düzeyinin ortak katkılarıyla gerçekleştirilen, geniş katılımlı ve çok kademeli uzun bir süreç sonunda belirlenmiştir.

Stratejik planda belirlenen stratejik amaç, hedef ve eylemlerin uygulamaya geçirilmesini sağlayacak olan “Performans Programı” ile yıllık hedefler belirlenecek ve performansa dayalı bir izleme değerlendirme sistemi kurulacaktır.

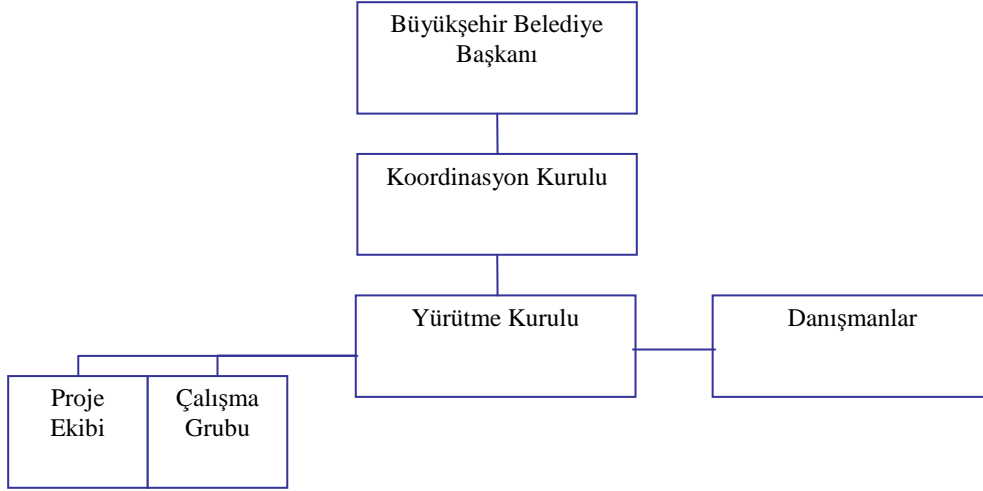
Amacı ve metodolojisi yukarıda belirtilen stratejik plan çalışması ile,

1. kurumun politikalarının belirlenmesi, kaynaklarının rasyonel kullanılması,
2. amaç ve hedeflere dayalı sonuç odaklı yönetim anlayışı ile performans esaslı bütçelemenin geliştirilmesi,
3. kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde arzı ve hizmet sunumunda, hizmet sunulan kesimler ile paydaş taleplerine duyarlılığın artırılması,
4. hesap verme sorumluluğunun tesis edilmesi

hususlarının yanında; kurum kültürünün ve kurumsal kimliğin güçlendirilmesi yoluyla stratejik yönetim sürecine geçiş amacıyla bir altyapı oluşturulması hedeflenmiştir.

Stratejik planlama yaklaşımı “katılımcılığı esas alan” bir yönetim aracı olması nedeniyle, planlama sürecine İstanbul Büyükşehir Belediyesinin tüm birimlerinin, tüm yönetici ve çalışanlarının; ayrıca, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin ilişkili olduğu tüm paydaşların

katılımı esas alınmış ve bu katılımın gerçekleştirilmesi için gerekli mekanizmalar sürece dahil edilmiştir. Stratejik planlama süreci aşağıda verilen organizasyon yapısı içerisinde gerçekleştirilmiştir:

Şekil 2. Çalışma Organizasyonu

Stratejik Plan aşağıda belirtilen yaklaşım ve ilkeler çerçevesinde hazırlanmıştır:

1. Bilgi ve verilerin sağlanmasında ve kullanılmasında bilimsel araç ve metotları kullanmak.
2. Sorunların tespitinde, teşhisinde ve çözümünde ortak akli ön plana çıkarmak.
3. Kurumsal veri ve tecrübelerden etkin bir şekilde yararlanmak.
4. Kurumsal kültürü ve kurumun ihtiyaçlarını ön planda tutmak.
5. Sürdürülebilir gelişmeyi ve iyileştirmeyi hedeflemek.
6. Kurum genelinde kavram, anlam ve uygulama birliğini sağlamak.
7. Basit, uygulanabilir ve esnek bir plan geliştirmek.

2. MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

2.1. İSTANBUL’UN TARİHÇESİ²

Miladın IV. asrında bugünkü yarımada bulunan küçük Bizans, dünya metropolü olmaya hazırlanmaktaydı. Konstantin gelecek bin beş yüz yılın muhteşem başkentine kendi adını vermiştir.

Yüzyıllar boyu Osmanlı İmparatorluğu’nun fermanlarında ve kayıtlarında İstanbul’un ismi “Be Makam-ı Konstantiniyye el Mahmiyye” olarak geçmekte ve son döneme kadar, basılan bazı kitapların ilk sayfasında “Konstantiniyye matbaası” künyesi bulunmaktaydı. Osmanlı, Büyük Konstantin’in kurduğu dünya başkentine sahip olmaktan gurur duymaktaydı.

İstanbul ismi “Stinpolis – şehre doğru” deyiminden gelmektedir. 15. yüzyıldan beri şehre gelen seyyahlar onun düzineyle ismini saymadan edemezlerdi; Byzantion, Nea Roma gibi... Slavlarda Tsarigrad, Balkanlarda Çar şehri ismiyle anılmaktadır.

İstanbul iki bin yıl Akdeniz ve Ortadoğu kentlerinin karakteristiğini taşımıştır. Akdeniz dünyasının bütün şehirleri gibi İstanbul’da da her zaman muhtelif dil ve dinden gruplar yaşamıştır. Coğrafi konumu, ilginç ve güzel doğası, gelişime elverişli özellikleri İstanbul’u bütün ortaçağ boyunca en kalabalık nüfuslu metropol haline getirmiştir. Kentin yönetimi ve savunması değişik ve büyük boyutlarda tedbirleri ve örgütlenmeyi gerektirmekteydi. İstanbul dini merkezleri, kütüphaneleri, ayrı dindeki cemaatlerin oturduğu mahalleleri; İtalya’dan, Hansa’dan, Doğu’dan gelen tüccarların, kervanların, gemilerin konakladığı hanları, liman ve antrepoları, sayısı yüzleri bulan zenaatların dağıldığı çarşıları ile başka bir ihtişamı ve hareketli hayatı yaşamıştır. Bu ihtişam ve renk zenginliği ile yüzyıllar süren “caput mundi” rolüne rağmen; İstanbul 18. yüzyıl ortalarına kadar, eski Akdeniz dünyasında görülen şehir yapısını, faaliyetlerin kent mekânına dağılma ve yansıma biçimini, geleneksel kent dokusunu ana hatlarıyla barındırmıştır.

İstanbul kent dokusu ve kentsel alan kullanım biçiminin Hellenistik dönemden 8. yüzyıla kadar belirli kurumlaşmalar ve faaliyet kalıpları etrafında biçimlendiği görülmektedir.

2.1.1. Bizans Öncesi Dönem

Karadeniz ve Ege arasındaki trafiğin kenetlendiği noktada olan prehellenistik Bizans; o çağların önemli balıkçılık merkezi ve ticari antreposuydu. Kentin Haliç ve bugünkü Eminönü’ne rastlayan liman meydanı bu faaliyete göre örgütlenmiş bir merkezdi. Bu merkezde kentin; ticaret, ulaşım, depolama kadar yönetsel ve askeri (koruyucu) fonksiyonları da yoğunlaşmaktaydı.

Byzantion’un merkezi bölgesi, içinde tapınağıyla Akropol’ün bulunduğu bugünkü Sarayburnu ile Unkapanı arasında, konut bölgesi ise liman ve pazarın hemen arkasında kurulmuştu. Bu bölgede, balıkçılar ve aşağı gelir grubundan halk, Akropol’ün eteklerinde ise yüksek tabaka ve tüccarlar yerleşmişlerdi. Bunun yanı sıra, Agora ve diğer resmî binalar da Akropol’ün ve zengin tabaka konutlarının bulunduğu bölgedeydi. Konut bölgesi dışında hayvan ticareti için

² Prof. Dr. İlber ORTAYLI tarafından hazırlanmıştır.

kentin doğu bölgesi ve Marmara kıyısında, özel bir hayvan pazarı kurulmuştu. Geleneksel antik kentlerin yapısı ve yerleşme düzeniyle tamamen uyum halindeki yerleşme, sonraki Roma devrinde de temel bir değişikliğe uğramamıştır.

2.1.2. Bizans Dönemi

IV. yüzyılın ortalarında İmparator Konstantin, kenti artan nüfusuyla orantılı olarak, gerek iş ve idare bölgesinde gerekse konut alanlarında niteliksel olmaktan çok niceliksel değişim sağlayacak şekilde yeniden inşa etmiştir. Mekândaki hiyerarşi korunarak kentin, bugün Sarayburnu ve Sultanahmet Meydanı olarak bilinen noktaları arasında, İmparatorluk Sarayı (Hipodromun güneybatısı), büyük yönetsel bürolar ve Hipodrom yer almaktaydı. Hipodromda eğlencenin yanı sıra cezalar infaz edilir, genel siyasi tartışmalar da burada yapılırdı. Konstantin'in izleyicilerinden I. Theodosius zamanında kentin mekân organizasyonu korunarak konut bölgesi ve batı yakasındaki askerî kışlalar daha da batıya doğru yayılmıştı. Bunun nedeni (surların batıya kayması) nüfus artışından ziyade askerî bölge ve su sarnıçlarının muhafaza altına alınmak istenmesiydi. Yönetim bölgesinden kentin içlerine uzanan yol, bu dönemde bütün görkemiyle ortaya çıkmış, liman ve civarındaki faaliyet noktaları da artan nüfusa uygun olarak IV. yüzyıl sonunda hızla genişlemiştir.

Kentin konut alanı, merkezî kontrol (yönetim) ve iş mıntikasından sonra şehrin çeperlerine doğru yayılmıştı. Her mahalle bir ünite olarak bir kilisenin etrafında biçimlenmişti. Tıpkı Osmanlı devrinde olduğu gibi Bizans döneminde de ibadet yerleri her cemaatin etrafında yerleştiği merkezlerdi.

Şehrin güneybatı yöresi, Çukurbostan ve Davutpaşa; Bizans döneminde Osmanlı devrinde olduğu gibi sarnıçların, kışlaların ve askerî birliklerin yerleştirildiği bölge kent dışına taşmıştı.³ Buna karşılık bugünkü Aksaray, Fatih, Cerrahpaşa yoğun iskân olan bölgelerdi.

Bizans döneminde Galata (Pera), temelde Akdeniz, İtalyan şehirlerinin levantteki kolonyal faaliyetlerinin yoğunluğuna bağlı olarak gelişti. Başlangıçta İtalyanlar bugünkü Sirkeci ve Unkapanı liman tesislerinin hemen arkasındaki dar sokaklarda yaşamaktaydılar.⁴ Sonraları Galata'ya taşınan İtalyanların egemenliklerinin artması 1081'de Bizanslıların saldırısına uğramalarına sebep olmuş, bu gelişme ise Venedik'in 100 yıl sonra 1204 Haçlı seferlerini Konstantinopolis'e yöneltmek için intikam almasına zemin hazırlamıştır.

M.S.395'te Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonra Konstantinopolis Doğu Roma olarak bilinen Bizans İmparatorluğu'nun başkenti oldu. Nüfusu 5. yüzyıl başında 100.000'i aşan şehir Roma'dan bile kalabalık bir kent hale geldi. Kent nüfusunun artması ile birlikte bugünkü Galata'nın yerinde Sycae adıyla anılan yarı kent konumunda bir dış mahalle oluştu, yüzyılın sonunda giderek büyüyen ve ticari önem kazanan Sycae I. Justinianos döneminde Haliç üzerinde bugünkü Ayvansaray ile Kasımpaşa arasında kurulan bir köprü ile kente bağlandı.

Konstantinopolis 1204'te Haçlılar tarafından işgal edildiğinde, dönemin güç merkezleri olarak beliren Piza, Venedik ve Genova elde ettikleri imtiyazlarla Sycae ile arkasındaki Pera'da bir ticaret merkezi kurmuşlardı. 14. yüzyılda Konstantinopolis giderek çökerken Galata'da

³ Mayer, age. S.220. Örneğin imparator Theodosius'un adını taşıyan Theodisian birliklerinin yerleştiği bölge böyledir. İlginç olan Mayer'in gösterdiği bu bölgede Osmanlı döneminde de Kapıkulu askerine ait Davutpaşa kışlasının bulunmasıdır.

⁴ Mayer, age, s.220.

ticarete dayalı bir yaşam hüküm sürmekteydi. Bu dönemde, Galata gümrüğünün geliri Konstantinopolis'in gelirinin yedi katına ulaşmıştı. İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmed Galata'nın büyük ekonomik önemini anlamış, Avrupa ile ticaretin merkezi olan bu bölgeyi olduğu gibi muhafaza etmişti. Galata'ya birer subaşı (voyvoda) ve kadı atayarak şehri Osmanlı idaresi altına almış. Galata'da yerleşmiş Cenevizlilere Osmanlı tebaası statüsü vererek, ticaret amacı ile gelmiş olanlara kapitülasyon güvencesi tanımıştı.

Fatih'in Avrupa ile ticarete Floransalıları teşvik etmesinden sonra Galata'nın kozmopolit nüfus yapısına Floransalılar ve yüzyıl sonra da Endülüslü Araplar katılmıştı.

Zamanla Müslüman-Türk halkı çoğunluğu oluşturmakla birlikte Galata bir liman ve ticaret şehri olarak diğer Akdeniz liman şehirleri gibi kozmopolit yapısını daima korumuştur.

2.1.3. Osmanlı Dönemi

Fetihten sonra İstanbul yine bir "caput mundi" durumuna geldi, yeniden Balkanlar ve küçük Asya'daki geniş bir art-ülkeyle (hinterlantla) bütünleşti. İş merkezi, konut alanındaki yerleşme kalıpları ise Bizans devrindeki dokuyu sürdürdüler. İstanbul'da bu dönemde gözlenen nüfus artışı (göç ve mecburi iskân) esasen önceki dönemlerdeki olaylardan ötürü, ekonomik yönden çöken ve boşalan bir kentin restorasyonu amacını taşımaktaydı.

15. yüzyılın başlarında Konstantinopolis'in özellikle konut bölgeleri büyük ölçüde boşalmıştı. 1403'te Timurlenk'e elçi olarak giderken kentten geçen Kastilyalı Clavijo tarafından, kentin boş arsalar, ekili bahçe ve bostanlarla dolu olduğu bildirilmektedir.⁵ 1419'da şehri ziyaret eden Buondelmonte, şehrin harap ve bölük pörçük halinden; 1433'de Brocquere ise, kentin yer yer ekili alanlarla bölündüğünden söz etmişlerdir.

Şehrin mekân organizasyonu, geleneksel kent dokusuna özgü nitelikleri barındırmakta, yönetim ve kontrol bölgesi, iş ve liman bölgesi ile konut alanı da bu geleneksel yapıya göre sıralanmaktaydı.

2.1.3.1. Yönetim ve Kontrol Bölgesi

Roma döneminde dünyanın merkezi olarak algılanan Sultanahmet Meydanı sonraki dönemlerde de kentin en önemli merkezi oldu. Birkaç yüzyıl boyunca hem en büyük abideler burada yükseldi, hem de dünyanın ve imparatorluğun gidişatına yön veren isyanlar burada patlak verdi. Mekân, dünyanın en güzel meydanı ve en kanlı hadiselerin geçtiği yeri olmuştur. Nika İsyanı, IV. Mehmet devri vak'aları, Osmanlı modernleşmesinin başlangıcı sayılan 1826'da Yeniçeri Ocağının kaldırılması sırasındaki kanlı olaylar Sultanahmet Meydanında yaşanmıştır. Bir asır kadar sükûnet içinde çehresi değişen bu meydan Mütareke devrinde işgal kuvvetlerine karşı en büyük mitingle siyasi kariyerini tamamlamış ve bugün insanlık tarihinin en güzel açık hava salonu haline gelmiştir.

Bizans döneminde sarayın, devlet bürolarının, yüksek tabaka konutlarının ve kentin tapınağının bulunduğu alan Osmanlı döneminde de aynı amaçla kullanılmıştır. Fatih'in (Beyazıt'ta üniversitenin yerinde) yaptırdığı Eski Saray kısa zamanda terk edilmiş ve Topkapı Sarayına geçilmiştir. Bu dönemde de Ayasofya kentin en önemli ibadethanesi olmuş, Hipodrom ise Atmeydanı olarak benzer fonksiyonları yerine getirmiş, genellikle yöneticilerin

⁵ Clavijo, Embassy to Tamerlane (1403-6) trans, from Spanish: Guy le Strange, Geirge Routledge and Sons, London 1928, s.87-88.

konakları da burada yer almıştır. Önemle belirtilmesi gereken bir özellik de, bütün geleneksel kentlerdeki gibi İstanbul’da da 19. yüzyıla kadar yönetim merkezinde kurumlaşan devlet ofislerinin yer aldığı sabit binaların olmamasıdır. Bu bölgede Saray ve Sadrazamlık (Sublime Port – Bâbiâli) ve yüzyıla kadar göze çarpan bir devlet ofisi yoktur. Şehrin belediye başkanı, kadısı ve en yüksek yargıcı bile görevlerini yerine getirirken özel konutu nerede ise orayı makam ofisi ve mahkeme olarak kullanmıştır.⁶ Kasımpaşa’daki Kaptanpaşa Ofisi, donanmanın semtinde; Süleymaniye’deki Ağa Kapısı (yeniçeri ağası), güvenlik görevi dolayısıyla iş bölgesinde bulunmaktaydı.

Fetihten sonra İstanbul; Balkanlar ve Anadolu’ya egemen olan siyasal gücün merkezi ve Karadeniz ile Akdeniz’in önemli bir uğrak noktası olma görevini sürdürdüğünden, nüfusun arttırılması için çalışılmıştır. 15. yüzyılda sürgün metodu ile Anadolu ve Rumeli ile Karadeniz ülkelerinden getirilen müslim ve gayrimüslim grupları şehre yerleştirilmiştir.⁷ Şehrin nüfusu bu dönemde 100.000 olarak belirtilmektedir.

Klasik Bizans dönemindeki iktisadi, sosyal ve demografik kompozisyonun rehabilitasyonuna yönelik olarak gerek konut bölgesinde, gerekse çarşı ve liman mıntıkasında, fetihten sonra cami ve imaret kurularak sosyoekonomik canlandırma yoluna gidilmiş, ilk planda eski binaların onarımı veya kiliselerin bazılarının camiye çevrilmesi yoluna başvurulmuştur.

2.1.3.2. Liman Bölgesi ve Çarşılar

Liman ve çarşıların fonksiyonları temelde, Bizans döneminden sonra da aynı kalmıştır. Ekonomik faaliyetlerin restorasyonu amacıyla, muhtelif cami, imaret çarşılar ya yeniden yapılmış ya da eski yapılar onarılmıştır. Bu bölge limandan bugünkü Beyazıt’a kadar uzanmakta, diğer yandan kentin önemli medreseleri de konut bölgesi ile bu bölge arasında yer almaktaydı.

Liman faaliyet alanı, 15. yüzyılda bugünkü Sirkeci’den başlayarak Haliç içlerine kadar genişlemişti. Limandaki boşaltma işlemlerinde (sadece gerekli tüketim maddeleri için) mekân düzeyinde bir tür uzmanlaşma durumu belirmiş; Yemişpazarı iskelesi, Unkapanı, Yağkapanı, Odun Pazarı İskelesi, Balat ayrı tüketim maddelerinin boşaltıldığı iskeleler olarak kullanılmıştır. İstanbul’a Kırım, Tuna, Dobruca ve Karadeniz’den gelen bal, yağ, un ve diğer zahire Haliç içindeki bu iskelelerde boşaltılmış, onları kontrol eden eminler ile gelen erzakın depolanması ve işlenmesiyle uğraşan esnaf da bu iskelelerin çevresinde faaliyet göstermiştir. Bugünkü Tahtakale, depolama, alışveriş gibi limana bağımlı faaliyetlerin en yoğunlaştığı yerdir

Eminönü, 15–17. yüzyıllarda liman merkezi görevini görmekteydi. Eremya Çelebi, Mısır’dan ve uzak adalardan gelen gemilerin burada gümrük eminliği önünde durup, kontrol için beklediğini bildirir.⁸ Uzak ülkelerden gelen malların depo edildiği antrepolar ve satışının yapıldığı Mısır Çarşısı da aynı nedenle burada inşa edilmiştir. Esir ticaretine bakan “pencik emini” Eminönü’ndeydi. Eminönü ve Unkapanı arasında ise Balıkpazarı bulunmaktaydı. Antik şehirlerde balık pazarı, uzmanlaşmış diğer pazardan ayrı bir alanda kurulmaktaydı. Daha çok alışverişin yoğunluğu ve sağlık nedenleriyle oluşan bu ayırım sadece kalabalık antik ve feodal metropollerde görülmektedir. Bu merkezdeki doku daha ziyade Bizans dönemini

⁶ Osman Nuri (Ergin) Mecelle-i Umur-u Belediye, cilt I, s.273.

⁷ Ergin, age.

⁸ E. Çelebi, Kömürcüyan, 17. asırda İstanbul, çev: H.D. Andreasyan, i.I.E.F. yay., İstanbul 1952, s.15.

yansıtmaktadır. Unkapanı söylendiği gibi kentin gerek duyduğu Dobruca ve Karadeniz’den getirilen buğday ve unun boşaltıldığı ve ekmekçi esnafının faaliyet gösterdiği yer olmuş, İstanbul’un geleneksel kent özelliklerini gösteren mekân kalıpları uzun yüzyıllar aynı kalmıştır. Kontrol ve iş bölgesindeki genişlemeler, sadece kentin doğal hinterlandının büyümesi ile açıklanabilir.

2.1.3.3. Konut Bölgesi

Geleneksel kentte konut bölgesindeki farklılaşma; gelir ve statüden ziyade etnik ve dini farklılara dayalıdır. Şehrin konut bölgesinin merkez ve iç kısmında müslüman nüfus, periferide de gayrimüslim azınlıklar ve sistem dışı gruplar yaşamaktaydı. Bu nedenle konut bölgesinin, bekâr odaları ve hanların bulunduğu geçiş bölgesi niteliklerine de sahip olan iş bölgesinden sonra geldiği görülmektedir.

Fetihten sonra şehir, eski Konstantinopolis örneğine uygun olarak içinde 219 mahallenin yer aldığı 13 nahiyeye ayrılmıştır.⁹ İstanbul nahiyelerinin %30’u II. Mehmet, %50’si II. Bayezid, %15’i ise 1512–1546 döneminde örgütlenmiştir. Mahalleler ilk zamanlar camiye çevrilen kiliselerin etrafında, yani eski ünitelerin bulunduğu yerde gelişmiş, sonraları yeni yerleşmelerle bazı yeni mahalleler de doğmuştur. Mahalleler başlangıçta mescidin veya caminin adıyla anılmıştır.¹⁰ Fetihten sonraki yerleştirme süreci ve faaliyeti geleneksel şehrin tipik yerleşme kalıplarını büyük ölçüde bozmamıştır.

Mahalle nüfusu toptan bir cemaat sayıldığından Osmanlı mahallesinde fakir zengin bir arada yaşamaktaydı. Mekândaki farklılaşmayı sosyal statü ve gelir farklarından çok, dini-etnik ayrımın belirlemesi keyfiyeti İstanbul’da da görülmüştür. İstanbul’da “bekâr” işçiler, iş bölgesi dahilindeki “bekâr hanları”nda kaldıklarından bekârlar mahalle organizasyonunda yer almazdı.

Şehir sebze gereksinimini, nüfus yerleştirilemeyen yangın artığı boş arsalardan, kısmen de sur dışındaki bostanlardan karşılamaktaydı. Kentin konut bölgelerinde haftalık pazarların kurulacağı yerin saptanması, gerektiğinde değiştirilmesi İstanbul Kadısının Saraydan alacağı izne bağlıydı.

Osmalıda evler üç tipti; “süfli” (tek kat), “fevkant” (iki kat) ve “mükellef” (geniş, büyük). Her ev ayrı bir hane olarak vergi ve nüfus tahrirlerine işlenmekteydi.

Semtlerdeki su yolu, çeşme, hamam, mescit gibi tesisler mahalle sakinleri tarafından korunmakta ve gerektiğinde tamir edilmekteydi. Konut bölgesinin bitiminde surlar, Konstantinopolis’deki gibi kışla ve askerî alanlar yer almaktaydı. Kentte asker sayısı 1475’te 12.800, 1521 yılında 24.146 oldu.¹¹ 1699’da sayıları 100.000’e ulaştığında ise de askerler artık askerlik dışında başka mesleklerle de uğraşmaya başlamışlardı.

Her geleneksel kentte olduğu gibi, İstanbul’da da sistem dışı grupların yaşayacağı arazi sınırlandırılmıştır. İstanbul’da azınlık cemaatler, şehrin Marmara, Haliç ve surlara bakan çevre kesiminde yerleştirilmişlerdi. Bu semtlerde konut ve özellikle kilise, okul, yetimhane gibi binaların yapımı – onarımı, altyapı tesislerinin genişletilmesi özel izne bağlanmıştı. Bütün bu uygulamaların sonucunda yer darlığı ve sıkışık bir yerleşme düzeninin ortaya

⁹ İnalçık, İstanbul, s.229.

¹⁰ Ayverdi, Fatih Devrinde İstanbul Mahalleleri, Ankara 1958, s.8-68, s.70-80.

¹¹ Ö.L. Barkan, “Osmanlı İmparat. Bütçeleri”, i. İktisat Fakültesi Mecmuası yıl 1953, C.XV, s.312–313.

çıkması kentsel hizmetlerin düzensizliğine ve temizliğin noksanlığına neden olmuştur. Bu tür hizmetleri mutlaka her cemaatin kendisinin gerçekleştirmesi istenmiştir.

Bizans döneminde de Osmanlı döneminde de İstanbul'un sık sık karşılaştığı afetlerin başında yangınlar gelmiştir. Bu nedenle şehrin tarihinde yangınların büyük yeri vardır. Bizans döneminde yıldırım düşmesi veya tedbirsizliğin yanı sıra sık sık meydana gelen ayaklanmalar, özellikle 12. yüzyıldan sonra şehirde yaşayan Latin kolonileri ile yerli halk arasındaki gerginliğin yarattığı yağmalama nedeniyle çıkan yangınlar, Konstantinopolis'in defalarca yıkılıp yeniden yapılmasına neden olmuştur.

Osmanlı döneminde de ortalama her yıla semt ya da semtler ölçeğinde bir yangın düştüğü görülmektedir. Kent doğal afet, salgınlar, askerî veya toplumsal olaylardan daha fazla yangınlardan etkilenmiştir. Her 50 yılda bir şehrin silüetinin değişmesine neden olan yangınlara karşı ilk tulumba aslen Fransız olan Davud Ağa tarafından 1718'de yapılmış ve Yeniçeri Ocağına bağlı Yangın Tulumbacıları Ocağı kurulmuştur.

İstanbul'a fetihten hemen sonra 1455'te Kocaeli, Saruhan, Aydın ve Balıkesir'den sürgün usulüyle müslüman cemaatlerin yanı sıra, gayrimüslim nüfus grupları da getirilmişti. Sürgünle gelen her grup, cemaatler halinde yerleştirilmiş, Rum, Yahudi, Ermeniler şehrin çevre semtlerine yerleştirilmiş, Latinler ise Galata'da bırakılmıştı. Bu özellik Müslüman nüfus için de söz konusuydu. Müslümanlar cemaat halinde getirilip, bu yerleştirilme sırasında her cemaatin bir mahalle teşkil etmesine dikkat edilmişti. 1455'te getirilen müslüman grupların yanında, aynı yıl kente ilk Yahudi cemaati yerleştirilmişti. II. Mehmet, Ermenileri Sulumanastır ve Samatya'ya getirmiş¹², 1454'te Ortodoks – Rum patrikliğine Gennadios'u, 1461'de ise bir Ermeni patriği ve hahambaşı atamıştı. 16. yüzyılda bu iskân faaliyeti kentten nüfus haddi aşılacağından yavaş yavaş sona ermişti.

İstanbul'daki azınlık nüfus altı gruba ayrılmaktaydı.

Tablo 1. 1477 (Hicri 882) Sayımına Göre İstanbul'daki Hane Sayısı Dağılımı¹³

	Hane	%
Müslim	8951	60,0
Rum	3151	21,5
Yahudi	1647	11,0
Ermeni	372	2,6
Kefeli Latin ve Karaim	267	2,0
Karaman Ermeni ve Rumu	384	2,7
Çingene	31	0,2
Toplam	14803	100,0

Azınlıkları cemaat örgütü kadar, yerleşme kalıpları da belirlemekteydi. Prof. İncalcık bu altı grubu şöyle sıralar: 1) Rum, 2) Ermeni, 3)Yahudi, 4) Galata Frenkleri, 5) Karaimler (Karay Yahudileri), 6) Galata Rumları.¹⁴ Galata Frenkleri ve Rumları bu ayırmadan da anlaşılacağı üzere İstanbul'da değil Galata'da yerleşmişlerdir. Rum, Ermeni ve Yahudi cemaat örgütleri resmen tanınmış ve onaylanmış imtiyazlara sahip olmuşlardır. 16. yüzyılda bütün azınlık cemaatler, mahalle ve örgütleri bakımından İstanbul'un tipik görünümü içinde yerlerini almışlardır.

¹² Yerleştirmeler için bkz: İncalcık age, s.238.

¹³ İncalcık, age, s.238, araştırmacı T.S.Arş.D. 9529'daki belgeyi zikretmektedir.

¹⁴ İncalcık, age. s.240.

16. yüzyılda Avrupa'daki baskılardan dolayı Avrupa'daki Eskenazi Yahudileri de Türkiye'ye yönelmiştir. Hasköy'de 16. yüzyılda Yahudi nüfus 36.000'e ulaşmıştır. Bu sırada Türkiye, Polonya ile birlikte Avrupa'daki Yahudi nüfusun başlıca sığınma merkezlerinden biri haline gelmiştir.

Azınlık semtlerindeki çarşılarda; Rum, Ermeni ve Yahudi esnaf birlikte çalışırlardı. Esasen bu üç cemaate mensup esnaf ve zanaatkâr, hem şehrin diğer yerlerindeki çarşılarda Türklerle birlikte faaliyette bulunurlar, hem de esnaf loncalarının üyesi olabiliyorlardı.

Surların dışındaki mahallelerin İstanbul tarihinde ayrı bir önemi vardır. Aslında endüstri öncesi kentlerde sur dışı mahalleler, anakentle olan ilişkisi yönünden modern banliyölerden farklı bir niteliğe sahip yerleşmelerdir. Bu yerleşim birimlerinin ortaya çıkışı başlıca iki nedene dayanmaktadır. Birinci neden şehrin sağlık ve temizliği yönünden belirgin ölçüde sakıncası olan faaliyet dalları ve bu dalda çalışan nüfusun bulunuşudur (çömlekçilik, dericilik, camcılık, yeniçağlarda barut, mezbaha işletmeciliği). İkinci neden de, şehrin günlük toplumsal ve ekonomik yaşamı ile yoğun ilişkileri olmayan grupların bulunmasıdır. Bu faaliyetler ve faaliyet grupları sağlık, temizlik ve yangın tehlikesi nedeniyle sur dışına çıkarılmışlardır.

Kasımpaşa 16. yüzyılda tersane semti idi. Bu askerî bölgede 3000'e yakın donanma asker ve zabiti bulunduğundan bölgenin asayiş sorumlusu da donanmaydı.¹⁵ 18. yüzyılda kente göç başlayınca, Kasımpaşa gibi semtler, toprağını terk eden köylülerin yığıldığı mahalleler olarak ortaya çıktı.¹⁶

16–19. yüzyıllarda Galata ise kentin, Atlantik iktisat bölgesi ile ilişkilerinin kurulduğu bölge olmuştur. İstanbul'a göre değişik özellikleri olan bir nüfus kompozisyonuna sahiptir. 15. yüzyıl sonu ve 16. yüzyıl başlarında İspanya'dan gelen İslâm göçmenleri (Moricos) bugünkü Tophane'ye ve Azebkapı'ya yerleştirilmiştir. 16. yüzyılda Galata'da İslâmlar 535 hane (%35 oran), Rumlar 592 hane (%39 oran), Avrupalılar 332 hane (%22 oran) ve Ermeniler 62 hane (%4 oran) ile başlıca cemaatler olmuştur.¹⁷ “Pera” başlangıçtan beri yabancıların ve gayrimüslimlerin yoğun olarak yaşadığı yerdir. Kilise ve vakıflar burada kurulmuştur. Galata'da daha çok liman faaliyetlerine yönelik iş kolları, yelkenciler çarşısı ve gemi donanımına yönelik faaliyetler veya sağlık yönünden sakıncalı, yangın tehlikesi olan iş kolları yer almaktaydı.

Anadolu yakasında Üsküdar, 18. yüzyıla kadar bir peyk kent durumundadır. Asya ile olan ticarete önemli bir konaklama ve antrepo merkezidir. Bu çerçevede içindeki iş kollarında çalışan esnaf, kayıkçı ve yerel görevliler Üsküdar'ın nüfusunu oluşturmaktaydı. Anadolu'dan kopup gelen nüfus ile Üsküdar, önceleri önemli ölçüde bekâr, işsiz ve vasıfsız işçi kalabalığının; 19. yüzyılda da ilk gecekondulaşmanın alanı olmuştur.

Şehrin bu geleneksel yerleşme düzenindeki değişiminin ilk belirtileri 18. yüzyılda meydana gelmeye başlamıştır. Gerçekte ülkenin ekonomik yapısında köklü değişiklikler meydana gelmesine rağmen, yönetici sınıfın elinde toplanan servetler gösterişli tüketimi arttırmaktadır. Diğer yandan Karadeniz'in ulaşımını ellerine geçiren armatör Fenerli Rumlar ile İstanbul'daki elçilik heyetlerinin 18. yüzyılda belirgin ölçüde yeni bir yaşam biçimini benimsedikleri görülmektedir.

¹⁵ Ö.L. Barkan, “Osmanlı İmparatorluğu Bütçeleri”, s.313.

¹⁶ İnalçık, İstanbul, s.232-33.

¹⁷ age, s.239.

Bu durumda gerçek anlamda olmasa bile bir sayfiye yaşamı ortaya çıkmıştır. Kağıthane'deki eski bostanlar, hasırlar ve bahçeler ile süslenmeye başlanmış, Boğaz'ın eski münzevi köylerinde ardi sıra yalı, köşk ve bahçeler kurulmuştur. Fakir balıkçı köyleri olan Yeniköy ve Tarabya, zengin Rum armatörlerin yalılarıyla süslenmeye başlamıştır.

Boğaz'daki Yeniköy, Beylerbeyi, Ortaköy, Kandilli gibi semtler bu yalıların yapıldığı merkezler olmuştur. Buralardaki etnik kompozisyon da daha karışık bir görünüm almıştır. Yani İstanbul 18. yüzyılda gerçek anlamda banliyölere sahip değilse de mevsimlik eğlence ve sayfiye üniteleri doğmaya başlamıştır.

Gösterişçi tüketim ve kamusal harcamalar bu sahte banliyöleşmenin başlangıcını yaratmıştır. Kâğıthane'de bir kâğıt fabrikası, aynı bölgede mühendishaneler (okul) kentin dışında modern kışlalar (Selimiye) yapılmaya başlanmıştır. Bütün bunlar şehrin mekân organizasyonunda sahte bir banliyöleşmeye (pseudo suburb) neden olmuştur.

18. yüzyılın asıl olgusu, Anadolu'dan kopup gelen bekâr erkeklerin ve hatta ailelerin büyük şehri yığın yığın doldurmasıdır.¹⁸ Bu olgu nedeniyle; iş bölgelerinde bekârların yaşadığı geniş sefalet yuvaları, Eyüp, Kasımpaşa ve Üsküdar'da ise gecekondulaşmanın ilk örnekleri görülmeye başlamıştır.

Mekânsal yapıdaki temel değişimler, yani banliyölerin, gecekonduların doğuşu ise, 19. yüzyıldaki modernleşmenin getirdiği bir olgudur. 18. yüzyılı bu döneme bir hazırlık olarak ele almak mümkündür.

2.1.4. İstanbul'un Modernleşmesi

19. yüzyılda dünyada önceki yüzyıla göre hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişim Balkanlar ve Ortadoğu'nun metropolü olan İstanbul'da da kendini göstermiştir. Bin yıldır dünya ekonomisinin ve kültürünün merkezlerinden biri olmasına rağmen, daha önce yapısal bir değişim geçirmeyen şehrin kurumlarına, artan nüfus ve büyüyen yüzölçümüne mekânsal düzenine değişim ve gelişim yansımaya başlamıştır.

Bütün bu özelliklere rağmen 19. yüzyıl İstanbul halen çağdaş metropol düzeyine ulaşamamıştır. Ama İstanbul bu dönemde, önceki dönemlerde görülmeyen bir nüfus artışı yaşamıştır. 1829'daki ilk sayımda yaklaşık 250.000 olarak saptanan nüfus 1914 yılında imparatorluğun bekâr, işsiz ve tek tük eyaletlerinden yapılan göçlerden 900.000'e ulaşmıştır.¹⁹

Diğer yandan İstanbul; Beyrut, Selanik, Pire yani bütün doğu Akdeniz limanları gibi 19. yüzyılda Atlantik endüstri bölgesinin hayat alanına girmiştir. Bu kentler, Avrupa için artık sadece ticaret limanları olmaktan öte; yerleşilen, antrepo-tesis kurulan, hinterlandların ürünlerinin işlenilip nakledileceği merkezler durumuna gelmiştir. Bu şehirler arasında özellikle İstanbul; artık Batılı tüccar, komisyoncu, inşaatçı ve bankerlerden meydana gelen bir kalabalığın yaşayacağı kent olmuştur.

¹⁸ İnalçık, age. s.239 ve M. Aktepe "İstanbul'un Nüfus Meselesine Daire Bazı Vesikalar", i. I. Edebiyat Fakültesi Tarık Dergisi C. IX, sayı 13 Eylül 1918, s. 1-30'da 18. asır başlarında şehirde Anadolu ve Rumeli'den göç edenlerin ve aile göçünün arttığı belirtiliyor.

¹⁹ Stanford Shaw "The Population of İstanbul in the 19th Century", IJMES 10/1979, s.266.

Diğer bir gelişme; ülkedeki demir yolu, deniz yolu gibi ulaştırma ağlarına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. İstasyon ve liman tesisleri, uzun mesafe ulaşımı kadar, kentsel ulaşımı da değiştirmiş, Kentin dokusundaki ve mekânsal düzenindeki değişimleri etkilemiştir.

2.1.4.1. Merkezi Yönetim Bölgesi

19. yüzyılda bürokrasinin modernleşmeye birçok idari organ ise kurumsallaşmaya başladığı görülmektedir. Kurulan nezaretler (bakanlık) artık sadaretin dışında yönetim ve iş bölgesinin her tarafında yer almaya başlamıştır. Saray, modern şehirlerdeki gibi merkez bölgenin dışına taşınmıştır. (Dolmabahçe, sonra Yıldız). Şehrin, yönetim bölgesinde ve diğer kısımlarında sokak ve yol yapımı artarak, 19. yüzyılda kârgir bina yapımı teşvik edilmiştir. Bütün bu değişim, en başta modern belediye idarelerinin kuruluş ve faaliyetlerini gerekli kılmıştır.

2.1.4.2. Çift Merkezli Metropolün Ortaya Çıkışı

Değişen ticari yapı, modern anlamdaki uzmanlaşma, daha çok dış dünya ile olan ilişkilerin yoğunlaştığı Galata ve Beyoğlu'nda görülmektedir. Galata, Beyoğlu modern ilişkilerin görüldüğü iş bölgesi durumuna gelmiştir. Bu yüzyılda ticarethaneler, büyük mağaza ve bankalar gelişmiştir. Özellikle Karaköy'ün aktif bir merkezî iş bölgesi olması ve Beyoğlu'ndaki konut bölgesiyle ilişkisinin yoğunlaşması, Avrupa'nın ilk metrolarından birinin burada faaliyete geçmesini gerektirmiş ve 10 Haziran 1869'da Tünel işletmeye açılmıştır. İş ve konut bölgeleri arasındaki bu yoğun trafik; tramvay işletmesinin kurulması, yolların açılması ve genişletilmesi gibi çalışmalarını gerektirmektedir. Özellikle iş bölgesinde uzmanlaşma, mekân tercihlerini etkilemekteydi. İstanbul'da geleneksel çarşı düzeni büyük ölçüde devam ederken, bu etkinin en hızlı şekillendirdiği Beyoğlu'nda mağazalar, ticarethane ve depolama faaliyetleri belirgin alanlarda toplanmaya başlamıştır. Böylece İstanbul 19.yüzyılda iki merkezli bir metropol olmuştur. Bu konut alanında ve kentin cidarında da etkisini gösteren ikili bir yapıyı doğurmuştur.

2.1.4.3. Konut Bölgesi

Konut bölgesinde İstanbul yakasında büyük değişimler görülmezken, Beyoğlu tarafında hızlı bir değişim gerçekleşmiştir. Beyoğlu konut bölgesinde mimari bakımdan bitişik düzen binalar, kârgir yapılar artmış, etnik yönden karışma ve sosyal sınıflaşmaya göre bir mekânsal biçimleme ortaya çıkmıştır. Konut alanı Beyoğlu'nda genişleyerek zamanla kentin çevre ve mezarlık bölgesini bile kapsamaya başlamıştır. Taksimde bulunan Latin Mezarlığı Feriköy'e nakledilmiş ve bölge konut alanına alınmıştır²⁰.

Yüzyıl başında apartman yaşamı bölgede tipik hale gelmiştir. Bu modernleşen yaşam ve yerleşme kalıpları; ulaşım, sağlık, itfaiye gibi belediye hizmetlerinin de Beyoğlu yakasında mükemmelleştirilmesini gerektirmiştir.

Eski İstanbul'da azınlık mahalleleri konumlarını korumuştur. Ancak varlıklı sınıflar Balat, Fener ve Samatya'yı terk edip, Beyoğlu tarafına geçmeye başlamışlardır. Beyoğlu'nda ise mekân düzeni etnik – dini ayırıma göre biçimlenme özelliğini hızla kaybetmiştir. Diğer taraftan özellikle sur dibindeki mahallelerde ayak esnaflığı, hamallık gibi işlerle geçinen alt gelir grubundan ailelerin yerleştikleri sefalet mahalleleri doğarken (Karagümrük, Haseki) azınlık mahallerinde de bir slumlaşma söz konusu olmuştur. Balat, Fener, karşı tarafta Hasköy yavaş yavaş “slum” (sefalet mahallesi) bölgesine dönüşmüştür. Şehrin periferisinde ise

²⁰ R. E. Koçu, “Feriköy Mezarlığı, İstanbul Ansiklopedisi C. 10, s. 5687.

mezbaha, küçük atölyeler doğmuş, haliç kıyısında mezbaha ve atölyelerin artmasıyla birlikte çevre kirliliği de bu dönemde görülmeye başlanmıştır.

2.1.4.4. Banliyö Semtlerinin Doğuşu

19. yüzyılda banliyö, İstanbul'un önemli olgusu olarak gelişmiştir. Ulaşım araçlarının ön planda vapurun ve tramvayın kullanılmasıyla Boğaz'ın her iki yakasındaki semtler (özellikle Avrupa yakası) Kadıköy ve sonraları Makriköy (Bakırköy) ve Yeşilköy (Ayastefanos) önemli banliyö merkezleri olmuştur. Tarabya – Yeniköy yazlık sefarethanelerin ve Levantenlerin bölgesi olmuş, Adalar da kente organik bir bağa girmiştir. Buralarda modern belediye idareleri de Beyoğlu Belediyesinin hemen ardından kurulmuştur.²¹

Ulaşım olanaklarının artmasına rağmen, İstanbul az gelişmiş bir metropoliten merkez olduğundan; kayıkla, buharlı geminin, atlı araba ile tramvayın yan yana ulaşım ağını tamamladığı bir kent haline gelmiştir. Mekân düzenindeki değişimler de bu az gelişmiş metropoliten alanın özelliklerini taşımaktadır.²² Gecekondulaşma da böyle bir değişim sonucu ortaya çıkan bir olgudur.

2.1.4.5. Gecekondulaşan Bölge

Bu dönemde İstanbul'a gerek Anadolu'dan, gerekse Rumeli'den gelip yerleşen bir kitle, surların batı yakasında, Eyüp'te, Hasköy, Kasımpaşa ve Üsküdar taraflarında gecekondu semtleri yaratmaya başlamıştır. Beyoğlu'nun yanı başında Kasımpaşa ve Hasköy, Okmeydanı, Pera'daki yaşantıya tamamen ters düşen bir yaşam biçiminin görüldüğü, alt gelir gruplarının yaşadığı semtlerdir. Yine Anadolu yakasında Kadıköy'e göre Üsküdar'ın bazı semtleri de bu görünümündedir. Bu ikileşme belediye dairelerinin de dar alanlarda kurulmasını gerektirmiştir. İlk Meclis-i Mebusanda mebuslar, Kasımpaşa'nın Beyoğlu Altıncı Dairesinin sınırları içine sokulmamasını eleştirdiklerinde; Reis Ahmet Vefik Paşa, "Beyoğlu muhitinin isteklerinin Kasımpaşa gibi alt gelir guruplarının yaşadığı bir semt için lüks olacağını belirtmiştir. 23 şehirdeki dar gelirli ve işsizler kalabalığının doldurduğu bu semtler, beledi hizmetler kadar sosyal ve ekonomik yönden de (urban disintegration) kentsel bütünleşmeyi engellemiştir. 19. yüzyıl, bitişik yerleşme düzeni ile birlikte dağınık yerleşmenin de görüldüğü devirdir. Bu yüzden İstanbul, nüfusuyla orantılı olmayan geniş bir alana yayılmıştır. Bu durum, bütün beledi hizmetleri aksatan başlıca sorun olmuştur.

Böylece şehirde 1930'lardan ve II. Dünya Savaşından sonra hızlanacak gecekondulaşma olgusunun başlangıcı olmuş ve bu olgunun oturduğu az gelişmiş metropoliten yapı 19. yüzyılda ortaya çıkarak gittikçe büyüyen bir sorun haline gelmiştir.

²¹ İ. Ortaylı, Tanzimat'tan Sonra Mahalli İdareler, TODAİE, Ankara, 1974, s. 152-153.

²² Bkz: M. Belik – Kıray, Örgütlemeyen Kent, Sosyal İlimler Derneği, yay. Ankara 1972, İzmir'in bu çağdaki benzer durumunu anlatan bir örnek olarak...

²³ Meclis-i Mebusan Zabıtları, yay; H. Tarık Us. C.I, s.117. 16 Nisan 1877 tarihli oturum.

2.2. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN TARİHÇESİ²⁴

İstanbul’da modern anlamda belediye örgütlenmesi, Tanzimat reformları çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Tanzimat öncesi dönemde şehir hizmetleri, başta kadı olmak üzere, onun yardımcıları konumundaki muhtesip, subaşı, mimarbaşı, imam gibi görevlilerin yanında, vakıf ve lonca kurumları tarafından yürütülmekteydi.

Kadılık kurumu, Osmanlı şehir yönetiminde belediye hizmetlerinin temelini oluşturmaktaydı. Nitekim Osmanlı Devleti’nin kurucusu olan Osman Gazi’nin ilk tayin ettiği memur, kadı ile subaşı olmuştu. İlk koyduğu vergi de belediye ile ilgili pazar resmi olan “Bac-ı Pazar” dı.²⁵ Kadı, esnafın belirlenen fiyat ve standartlara uymasının denetimi, imar düzeninin korunması ve halkın zorunlu ihtiyaçlarının gözetilmesi yanında vakıf, lonca ve mahalle gibi belediye fonksiyona sahip kurumlar üzerindeki kontrol yetkisi ile şehir yönetiminde en önemli otorite idi. Şehir yönetiminde adli, mülki ve belediye fonksiyonları, birbirinden ayrılmamıştı. Kadı, hem şer’i ve idari yargının başı, hem belediye başkanı, hem de merkezi yönetimin temsilcisiydi.

Fetihten itibaren İstanbul, Dersaadet ve Bilad-ı Selase (Üsküdar, Beyoğlu-Galata, Eyüp) olmak üzere dört ana kadılık bölgesine ayrılmıştı. İstanbul kadısı ile Bilad-ı Selase kadıları doğrudan doğruya Sadaret makamı ile irtibatlı idiyeler de, İstanbul Kadısının, Saltanat merkezinde bulunması ve esnafın en yoğun olduğu bölgeden sorumlu olması nedeniyle diğer kadılardan üstün bir konumu vardı.²⁶

Kadının belediye hizmetlerinden sorumlu en önemli yardımcısı muhtesipti. Osmanlı şehir yönetimi, büyük ölçüde İslam medeniyetinin kurumlarına dayanıyordu. Bu nedenle de muhtesipliğin tarihi temeli, Asr-ı Saadete kadar uzanmaktadır. Çirkin ya da zararlı olan bir şeyi yasaklamak ve iyiliği emretmek anlamındaki “ihtisab” kavramına dayanan muhtesiplik, belediyeciliğin önemli kaynağıydı. Osmanlı şehirlerinde, çarşı ve pazar işleri ile esnafın denetiminden önemli ölçüde muhtesip sorumluydu. İstanbul’da her kadılık bölgesinde bir muhtesip ve emri altında koloğlanları denilen memurlar görev yaparlardı.²⁷

Subaşı, Yeniçeri Ocağı kadrosunda yer almakla birlikte kadının emri altında görev yapan ve bazı belediye fonksiyonlarına sahip bir kamu görevlisiydi. Şehir Subaşısı, kadının verdiği kararların uygulanması ve suçluların yakalanması gibi infaz memurluğu ile adli kolluk fonksiyonlarına sahipti.²⁸ Çarşı ve pazarın denetlenerek kanunnamelere aykırı davranışların cezalandırılması, harap durumda tehlike oluşturan binaların, yenilenmesi gereken kaldırım ve yolların mimarbaşına bildirilmesi, cadde ve sokakların temizliğinin denetlenmesi, subaşının başlıca belediye görevleri arasındaydı.²⁹

²⁴ Prof. Dr. Bilal ERYILMAZ tarafından hazırlanmıştır.

²⁵ Aşıkpaşa, **Aşıkpaşaoğlu Tarihi**, (Haz. A.Nihal Atsız), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, No:604, Ankara, 1985, s.28

²⁶ Osman Nuri Ergin, **Mecelle-i Umur-ı Belediye**, Cilt 1, İstanbul BŞB Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı Yayınları: 21, 1995, s.287.

²⁷ Ergin, **a.g.e.**, s. 319.

²⁸ İlber Ortaylı, **Türkiye İdare Tarihi**, TODAİE, Ankara, 1979, s. 35.

²⁹ Robert Mantran, **17. Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul**, Cilt I, TTK, Ankara, 1990, ss. 148–149.

Şehir Subaşısının yanında, şehrin temizliği konusunda yardımcı olan “Tahir Subaşısı” (Çöplük Subaşısı) unvanına sahip bir görevli de bulunmaktaydı.³⁰

Tahir Subaşısı, emrindeki Acemioğlanları ile yolların temizliğini sağlamakla görevliydi. Ayrıca, şehirdeki çöplerin kaldırılması işini yürüten Arayıcılar Esnafı'nın yıllık ihalelerinin gerçekleştirilmesi ve hizmetin denetimi de bu görevli tarafından yerine getirilmekteydi.³¹

Şehirdeki yerel hizmetleri yürüten görevlilerden diğeri olan Mimarbaşı ve emri altındaki Hassa Mimarlar Ocağı; binalara ruhsat verilmesi, standartlara aykırı inşaatların ortadan kaldırılması, su şebekesinin korunarak geliştirilmesi, yangınlara karşı bina ve yollarda gerekli düzenlemelerin yapılması vb. hizmetlerden sorumluydu.³² İmar denetimlerinde normlar bütününe aykırı davrandığı tespit edilenler hakkındaki yaptırım sürecinin yargısal boyutu, mimarbaşı ile işbirliği içinde kadı tarafından yürütülüyordu.

Vakıf kurumu, şehir üzerinde mekânsal, sosyal ve ekonomik bakımdan önemli etkilere sahipti. Vakıf sistemi çerçevesinde ortaya konan cami, medrese, bimarhane, kütüphane ve çarşı gibi temel sosyal ve ekonomik yapılar, şehrin, etrafında geliştiği ve dönüştüğü bir merkez durumundaydı.³³

Kendi kendini yöneten birimler halinde örgütlenen Esnaf Loncaları, Şeyh, Kethüda, Yiğitbaşı ve Ehli Hibre'den oluşan bir yönetim yapısına sahipti.³⁴ Loncalar, faaliyet gösterdikleri çarşıda yolların iyileştirilmesi, su temini, temizliği, aydınlatılması, esnafın eğitilmesi, malların kalitesi ve standardizasyonun sağlanması gibi beledi işlevleri kendi organizasyonları içinde gerçekleştirmekteydi.

Şehirdeki temel yönetim birimi olan mahalleler, Müslümanların ve diğer dini cemaatlerin kendi özel hayatlarını kendi bölgelerinde yaşadıkları alanlardı.³⁵ Mahalle ölçeğindeki idari, beledi, adli ve kişisel tüm ilişkiler, mahalleyi tümüyle sorumlu kılan ortak normlar bütünü çerçevesinde yürütülmekteydi. Müslüman mahallelerinde, imam ve mütevellî heyetinden oluşan bir yönetim yapısı bulunmaktaydı. Mahalle yönetiminin başı olan imam, resmi ilanların halka duyurulması, doğum, ölüm, evlenme, boşanma ve ikamet değişikliği vb. konularda çeşitli fonksiyonlar yürütmekteydi.³⁶ Mahalle yönetimi, ortak mekânların temizliği, bakım ve tamiri, sokakların aydınlatılması ve çeşitli sosyal yardım hizmetlerini gerçekleştirilmesi gibi, beledi fonksiyonları da yapardı. Bu faaliyetlerin mali kaynağı, mahalle halkının katkıları sonucu kurulan “Avarız Akçesi Vakfı” adlı sandıktan karşılanmaktaydı.³⁷

³⁰ Divân-ı Hümâyun'dan İstanbul kadısına gönderilen bir yazıda, Beyazıt meydanının ayda iki kere temizlenmesi gerekirken uzun süredir bu yönde bir faaliyet olmaması nedeniyle ortaya çıkan kirliliğin ortadan kaldırılması istenmekteydi. Bunun üzerine İstanbul kadısının, ilgili görevli olan Çöplük Subaşısı'na konuyu iletildiği görülmektedir.: Ahmed Refik, **Onuncu Asr-ı Hicri'de İstanbul Hayatı (1495–1591)**, Enderun, İstanbul, 1988, s. 66.

³¹ Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, (Haz. Ahmed Cevdet), Cilt:I, 1. baskı, Dersa'âdet: İkdâm Matbaası, 1314, ss. 514–515.

³² Şerafettin Turan, “Osmanlı Teşkilatında Hassa Mimarları”, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, I/1, 1963, ss. 171-172.

³³ Ömer Lütfi Barkan, “Osmanlı İmparatorluğu'nda İmaret Sitelerinin Kuruluş ve İşleyiş Tarzına Ait Araştırmalar”, **İÜİF Dergisi**, XXIII/1–4, 1963, ss. 239–296.

³⁴ Ahmet Tabakoğlu, **Türk İktisat Tarihi**, 2. baskı, Dergâh, İstanbul, 1994, s. 280.

³⁵ Halil İnalçık, “İstanbul: Bir İslam Şehri”, **İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler**, Vecdi Akyüz ve Seyfettin Ünlü (edt.), Cilt II, İlke, İstanbul, 1996, s. 329.

³⁶ Osman Nuri (Ergin), **Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı**, İÜHF, İstanbul, 1936, s. 120.

³⁷ Özer Ergenç, “Osmanlı Şehrindeki “Mahalle”nin İşlev ve Nitelikleri Üzerine”, **Osmanlı Araştırmaları**, IV,

2.2.1. İstanbul’da Modern Belediyeciliğin Kuruluşu

Sanayi devrimi sonrasında yeniden örgütlenen uluslararası ticaretin önemli merkezlerinden biri durumuna gelen Doğu Akdeniz’deki Osmanlı liman kentleri ve en başta İstanbul, bu gelişmelere paralel olarak, konumlarına göre farklı boyutlarda ekonomik, sosyal ve mekânsal bir dönüşüm içine girdi. Başkentte, Eminönü-Beyazıt bölgesindeki “çarşı”larda organize olan ekonomik ilişkiler ağırlığını kaybetti. Galata’daki ticaret bölgesi şehrin ekonomik merkezi durumuna geldi. Yeni ekonomik ilişkilerin organizasyonu şirketler, bankalar, sigorta acenteleri vb. kurumlar tarafından yürütülmekteydi. Bu süreçte şehrin temel kurumlarından loncaların, çarşıların ticaretin merkezi olma konumundan uzaklaşması, atölye tipi üretimin fabrikasyon karşısında tutunamayışı ve toplumdaki değişimle birlikte ortaya çıkan yeni tüketim alışkanlıkları nedeniyle fonksiyonlarında gerileme yaşamaktaydı.

Toplum ve devletin geçirdiği yapısal değişiklikler, şehirdeki yerel hizmetlerin yürütülmesinde önemli role sahip vakıfları olumsuz etkiledi. Vakıflardaki yönetim zaafı ve yolsuzluklar karşısında 1836’da Evkaf Nezareti kuruldu. Dönemin merkezileşme anlayışına paralel bir düzenleme olan nezaret yapılanmasına rağmen olumsuzlukların önüne geçilemedi.³⁸

Osmanlı başkentindeki ekonomik, sosyal ve mekansal değişiklikler, beledi kurumlar yanında beledi fonksiyonları üstlenmiş kamu görevlileri üzerinde de etkili oldu. 1826 yılında Yeniçeri Ocağının ortadan kaldırılması ile birlikte bu ocak bünyesinde hizmet veren Subaşı, Çöplük Subaşısı ve Ases gibi görevler de kaldırıldı. Bu durum, kadının şehirdeki denetim yetkisini işlevsiz hale getirdi. Evkaf Nezareti’nin kurulmasıyla vakıflar üzerindeki denetim yetkisini de kaybeden kadınlar, sadrazam ile olan bağlantısı da kaldırılarak Şeyhülislamla bağlı, medeni hukuk konularıyla sınırlı bir hâkim durumuna getirildi. Kadının esnafın denetlemesi konusundaki yardımcısı muhtesip, merkezileşme çabaları çerçevesinde 1826’da İhtisap Nezareti biçiminde yeniden örgütlendi. Mevcutları yanında yeni vergilerin tahsilinden de sorumlu tutulan Nezaret, 1850’de kaldırılarak fonksiyonları 1845’de kurulmuş olan Zaptiye Nezareti’ne devredildi. İhtisapla ilgili işleri yürütmek üzere ise “Es’ar Meclisi” kuruldu.³⁹ 1852 yılına gelindiğinde İhtisap Nezareti tekrar kurularak esnafla ilgili işleri yürütmeye çalıştı.

19. yüzyılın ilk yarısındaki değişim sürecinden etkilenen diğer bir beledi görevli mahalle imamlarıydı. Mahallede denetimin sağlanması konusunda imamların ihmal ve yolsuzlukları karşısında, 1829’de mahalle ölçeğinde idari ve adli görevleri yürütecek “evvel (birinci)” ve “sani (ikinci)” muhtar atanmaya başladı.⁴⁰ Bununla birlikte imamlar, şehir yönetimindeki rolünü kaybeden kadınların aksine, muhtarların atanmasından sonra da mahalledeki etkinliklerini sürdürdü.⁴¹

Enderun, İstanbul, 1984, s. 76.

³⁸ Nazif Öztürk, **Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi**, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 1995, s. 282.

³⁹ **Ahmed Lütfi Efendi Tarihi**, Cilt IX, (Haz. M. Münir Aktepe), İÜEF, İstanbul, 1984, ss. 50–51.

⁴⁰ Stanford J. Shaw-Ezel Kural Shaw, **Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye**, Cilt:II, İstanbul, 1983, s. 76; Musa Çadircı, “Türkiye’de Muhtarlık Teşkilatının Kurulması üzerine bir İnceleme”, **Bellekten**, XXXIV/135, 1970, ss. 409–420; Reaya mahallerinde kocabaşlar ve papazlar önceden olduğu gibi görevlerini sürdürmeye devam etmekteydi: Bilal Eryılmaz, “Türkiye’de Köy ve Mahalle Muhtarlıklarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, **TİD**, LX/378, 1988, s. 467.

⁴¹ Ortaylı, **a.g.e.**, s. 219.

İstanbul’da Batılı anlamda belediyeçilik, kent sorunlarının bütüncül bir yaklaşımla ele alınması, şehirleşmenin toplu yerleşim mekânında meydana getirdiği yapısal değişiklikler ile Osmanlı modernleşmesinin bir unsuru olarak 19. yüzyılın ortalarında gerçekleşti. Tanzimat döneminde batılılaşma yönünde gerçekleştirilen reformlar, yerel yönetimlerin ve özellikle belediyelerin doğuşu için gerekli ortamı hazırladı. Belediye yönetiminin kurulmasını, reform hareketlerinin genel niteliği içinde değerlendirmek gerekir.

Ülkemizde ilk belediye girişimi 16 Ağustos 1855 tarihinde Dersaadet ve Bilad-ı Selase’de Şehremaneti adıyla bir teşkilatının kurulmasıyla gerçekleşti. Şehremaneti, İstanbul’un bütünde belediye hizmetlerini yürütecek belediye teşkilatının adıydı. Yeni kurumun “şehremini” ve “şehir meclisi” adında atama ile göreve gelen iki organı bulunmaktaydı. Şehremaneti, Tanzimat’ın getirdiği ve batılılaşmayı hedef alan kurumsal değişikliğin bir parçasıydı. Ancak, kendisinden bekleneni veremedi. Bu alanda tecrübeli yönetici ve üyelerin olmaması başarısızlığın temel sebeplerindendi.

Bunun üzerine, belediye alanındaki reform çalışmalarını yürütmek amacıyla İntizam-ı Şehir Komisyonu kuruldu. Komisyon tarafından hazırlanan raporda, şehremaneti yanında on dört belediye dairesinin de yer aldığı bir model önerisi getirildi. Bu modelin hayata geçirilmesi sürecinde pilot uygulama Beyoğlu-Galata bölgesinde Altıncı Daire-i Belediye adıyla 1857’de başlatıldı.⁴² O dönemde Paris Belediyesi yirmi daireye ayrılmıştı. İstanbul Şehremaneti de ona göre örgütlenmesi planlanmıştı. Beyoğlu-Galata bölgesinde yabancılar ve gayrimüslimler çok olduğu için, belediye sisteminin yerleştirilmesinde fazla bir güçlükle karşılaşılacağı düşünülüyordu. Altıncı Belediye Dairesi’nin müdür ve on iki üyeden oluşan atama ile göreve gelen iki organı vardı. Altıncı daire’nin gerçekleştirdiği olumlu hizmetlerden bazıları kadastronun yapılması, kaldırımların iyileştirilmesi, kâgir bina inşasının teşviki, sokak aydınlatmaları olarak sayılabilir.

Beyoğlu-Galata’da uygulamaya konulan belediye modeli, İstanbul’un diğer semtlerinde uygulanması için önemli bir tecrübe oldu. Bu tecrübeyi, İstanbul’un diğer semtlerine yaygınlaştırmak amacıyla 1868 yılında “Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi” yayınlandı. Nizamnamede İstanbul’da Şehremaneti ve on dört belediye dairesinden oluşan bir belediye modeli öngörülmekteydi. Bundan başka Şehremaneti’nde “Cemiyet-i Umumiye-i Belediye” adında bir organ daha bulunmaktaydı. Bu organ, on dört belediye daire meclisinden seçilen üçer üye, daire müdürleri ve şehremininden meydana gelmekteydi. Ancak, 1876 yılına kadar geçen on sekiz yıllık dönemde Adalar, Yeniköy, Tarabya, Beykoz ve Kadıköy olmak üzere beş daire kurulabildiği için Cemiyet-i Umumiye-i Belediye de toplanma imkânı bulamadı.

1876’da Kanun-ı Esasi’nin ilanı ile başlayan yeni dönemde Meclis-i Mebusan’ın ilk faaliyetlerinden biri, İstanbul ve taşra için geniş kapsamlı belediye kanunları çıkartılması oldu. İstanbul için çıkarılan Dersaadet Belediye Kanunu’nda,⁴³ Şehremaneti, yirmi belediye dairesi ve Cemiyet-i Umumiye-i Belediye’den oluşan bir organizasyon yapısı öngörülmekte ve belediyelere tüzel kişilik kazandırılmaktaydı. İlk defa olarak belediye daire meclis üyelerinin seçimiyle gelmesi ilkesi de kanunda yer almıştı. Ancak, Osmanlı-Rus Savaşının

⁴² Altıncı Daire-i Belediye ile ilgili uygulamanın hukuki altyapısını oluşturmak amacıyla 11 Cemaziyülevvel 1274 (28 Aralık 1857) Tarihli “Altıncı Daire-i Belediye Nizâmâtı” (**Düstûr**, I. Tertip, Cilt 2, s. 460–463) ve 24 Şevval 1274 (7 Haziran 1858) tarihli “Beyoğlu ve Galata Dairesi’nin Nizâm-ı Umûmisi” (**Düstûr**, I. Tertip, Cilt 2, s. 464–477) adlı iki kanun çıkarılmıştır.

⁴³ **Düstûr**, I. Tertip, Cilt 4, s. 520–538.

olumsuz etkileri nedeniyle söz konusu kanunun getirdiği yapı uygulanamadı. Bunun yerine, 1880 yılında Şehremaneti ve on belediye dairesinden oluşan yeni bir yapı kuruldu. Yönetim harcamalarında tasarruf sağlaması amaçlanan yeni yapıda, Cemiyet-i Umumiye-i Belediye bulunmuyordu. Söz konusu model İstanbul’da 1908’e kadar uygulamada kaldı.

II. Meşrutiyet’in ilanı, birçok alanda olduğu gibi, belediyeler için de yeni bir dönemin başlangıcı oldu. 1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanunu’nun öngördüğü yönetim yapısı, Meclis-i Mebusan seçimlerinin hızlandırdığı süreç sonunda 1908’de uygulamaya konuldu. İstanbul’da belediye seçimleri gerçekleştirilerek, Şehremaneti ve yirmi belediye dairesi kuruldu. Bunun bir sonucu olarak Cemiyet-i Umumiye-i Belediye’de ilk kez toplanma imkânı buldu.

İstanbul’un yeni belediye yapısı, birçok karışıklığın ve çekişmenin kaynağını oluşturdu. Her daire, sınırları içinde müstakil bir belediye teşkilatı gibi faaliyet yürütüyor, gelirlerini istediği gibi harcıyor, bağlı oldukları Şehremaneti yönetiminden bağımsız bir politika izliyordu. Belediyeler arasındaki çekişmenin hizmetleri olumsuz etkilemesi üzerine 1912’de “Dersaadet Teşkilat-ı Belediyesi Hakkında Kanun-ı Muvakkat” çıkarıldı. Bu kanunla İstanbul Şehremaneti daha merkezîyetçi bir yapı içinde yeniden örgütlendi. Belediye daire modeline son verilerek, Şehremaneti, tek bir belediye dairesi olarak kabul edildi ve dokuz şubeye ayrıldı. Şehremaneti meclisi kaldırılarak yerine encümen oluşturuldu. Her belediye şubesine müdürler atandı. Daire meclislerinin de kaldırıldığı yapıda, Cemiyet-i Umumiye-i Belediye’de yeniden düzenlenerek üyelerin belediyelerle organik bağlarına son verilerek doğrudan halktan seçilmesi yöntemi getirildi. II. Meşrutiyet’ten sonra İstanbul bir vilayet haline getirildiğinden, belediye işleri yanında valilik görev ve yetkileri de şehreminine verildi.

2.2.2. Cumhuriyet Döneminde İstanbul Belediyesi

Cumhuriyet’in ilk yıllarında İstanbul’daki belediye yapısı, 1877 ve 1912 tarihli kanunlar çerçevesinde Şehremaneti, belediye şubeleri ve Cemiyet-i Umumiye-i Belediye biçiminde sürdürüldü. Osmanlı döneminde olduğu gibi, bu dönemde de İstanbul şehreminleri hükümet tarafından atanmakta ve aynı zamanda valilik görevini de yürütmekteydi.

1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 1877 “Dersaadet Belediye Kanunu” ve 1912 tarihli “Dersaadet Teşkilat-ı Belediye Hakkındaki Kanun-ı Muvakkatı” yürürlükten kaldırıldı. Şehremaneti adı “belediye”, şehremini ise “belediye reisi” olarak değiştirildi. İstanbul 10 belediye şubesine ayrıldı. Kanunda yer alan “hükümet, lüzum görürse belediye reisliğini mahallin en büyük mülkiye memuruna verebilir” hükmüne göre belediye şubelerinin müdürlüğü, yeniden kurulmuş olan 10 kaza kaymakamına ek bir görev olarak verildi.

1930 tarihli Belediye Kanunu ile İstanbul’da belediye ve il özel idare yönetimi birleştirildi. İstanbul valisi aynı zamanda İstanbul belediye reisi unvanına sahip oldu. Cemiyet-i Umumiye-i Belediye ve özel idare yapısında bulunan Meclis-i Umumi-i Vilayet de kaldırılarak seçimle işbaşına gelen 68 üyeli “İstanbul Umumi Meclisi” kuruldu. Böylece, 1855 yılında kurulan İstanbul Şehremaneti tarihe karışmış oldu. 14 Ekim 1930’da yapılan yerel seçimler sonucunda ilk İstanbul Umumi Meclisi, vali ve belediye başkanı Muhittin Üstündağ tarafından 6 Kasım 1930’da açıldı.

Vilayet ile belediye yönetiminin valinin uhdesinde yürütülmesi uygulaması 1957 yılına kadar sürdürüldü. 10 Nisan 1954 tarihinde çıkarılan 6349 sayılı kanun ile İstanbul belediyesinin vilayetten ayrılması kabul edilmekle birlikte, kanunun uygulaması ertelendi. Sonunda, 1 Mart 1957’de vilayet ile belediye yönetimi ayrıldı. Beyoğlu, Beşiktaş, Fatih, Eminönü, Sarıyer, Eyüp, Bakırköy, Adalar, Kadıköy, Şişli, Üsküdar ve Beykoz kazalarında belediye şube

müdürlükleri kuruldu. Belediye ve özel idare işleri halk tarafından seçilen Belediye Meclisi ve Vilayet Meclisi'nin yetki ve denetimine bırakıldı. Ancak, 1958 yılının sonuna kadar vilayet ile belediye yönetiminin valinin uhdesinde olması uygulamasına devam edildi. 1958'de Kemal Aygün'ün belediye başkanlığı zamanında bu iki görev ayrıldı.

27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra İstanbul'un belediye yönetiminde istikrarsız bir dönem yaşandı. İhtilalin ertesi günü belediye ve vilayet meclisleri feshedildi. 10 Haziran 1960'da Bakanlar Kurulu, belediye başkanlarının görevlerine son verilmesi ve yerlerine yeni başkanlar atanması yönünde bir karar aldı. Bu istikrarsız dönemde İstanbul'da 1960–1963 döneminde 8 belediye başkanı atama ile göreve getirildi.

27 Temmuz 1963'de çıkarılan kanun ile belediye organlarının seçimiyle ilgili yeni düzenleme yapıldı. Buna göre, belediye başkanları tek dereceli ve çoğunluk esasına dayanan bir seçimle belirlenecekti. Ayrıca, seçimlerin vali ya da Cumhurbaşkanı'nca onaylanması kuralı da kaldırıldı. Bu düzenlemelerden sonra 17 Kasım 1963'de yerel seçimler yapıldı. İstanbul'da seçimle belirlenen ilk belediye başkanı Haşim İşcan oldu.

12 Eylül 1980 ihtilali ile İstanbul'daki belediye yapısı bir kez daha önemli değişikliklere uğratıldı ve İhtilalin hemen akabinde yayınlanan ek kanun ile belediye başkanları görevden alındı ve belediye meclisleri feshedildi. 4 Aralık 1981 günlü 2561 sayılı "Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun" kabul edildi. Bu kanuna göre nüfusu 300.000'i aşan büyük şehirlerin çevresinde bulunan belediye ve köyler, şube ya da mahalle haline dönüştürülerek anakent belediyesine bağlandı. 1980–1984 arasında, İstanbul askeri yönetim tarafından atanan belediye başkanları tarafından yönetildi.

1982 Anayasası'nın 127. maddesinde, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri uygulanmasına imkân veren bir düzenleme yapıldı. Anayasa'nın bu hükmü uyarınca, 27.06.1984 tarihinde yürürlüğe giren 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile İstanbul, Ankara ve İzmir'de ana kent bütünü içinde "Büyükşehir Belediyesi" adıyla iki kademededen oluşan belediye yapıları oluşturuldu. Daha sonra bu sayı, yenilerin eklenmesiyle 16'ya yükseldi. Bu yapıyı düzenleyen 3030 sayılı Kanun, yaklaşık yirmi yıl yürürlükte kaldıktan sonra yerini, yerel yönetim reformları çerçevesinde hazırlanan ve 10.07.2004 tarihinde kabul edilen 5216 sayılı yeni Büyükşehir Belediye Kanuna bıraktı. Bu kanun ile İstanbul'un Büyükşehir Belediye sınırları, il sınırlarının tümünü içine alarak genişletildi ve böylece Büyükşehir'e bağlı ilçe ve ilk kademe belediyelerin toplamı, 32'si ilçe ve 41'i ilk kademe belediyesi olmak üzere 73'e yükselmiş oldu.

2.3. DIŞ ÇEVRE ANALİZİ

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin dış çevresi tanımlanırken ülke sınırlarının ötesinde Avrupa Birliği perspektifi de dikkate alınmıştır. Dünya ölçeğinde değişim trendlerinin, etkileşim alanlarının iyi analiz edilmesi stratejilerin üzerinde gerçekleşeceği yapının sağlıklı kurgulanması için zorunludur.

2.3.1. Coğrafi Konum

İstanbul, Avrupa'nın en önemli kentsel merkezlerinden biridir. Kent, Avrupa'nın Asya, Ortadoğu ve Kafkaslara açıldığı bağlantı noktası konumundadır. Kentin en karakteristik özelliği Asya ve Avrupa kıtasını birbirinden ayıran İstanbul Boğazı'dır. İstanbul Boğazı,

Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı ile birlikte Karadeniz’e kıyısı olan diğer Kuzey ülkelerini de Akdeniz’e ve dünyaya bağlamaktadır (Harita 1).

Harita 1. İstanbul İlinin Marmara Bölgesi İçindeki Yeri

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi.

Bölgedeki kara ve deniz ulaşımında ana güzergâhların birleştiği bir noktada olan kent, uluslararası iki havalimanı ve sahip olduğu donatılarla bölgenin giriş kapısı niteliğindedir. Türkiye topraklarının % 0,68’ini kaplayan kentte temel icracı kamu kurumu İstanbul Büyükşehir Belediyesi’dir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile İstanbul Büyükşehir Belediyesinin hizmet sınırları, 1830,92 km²’den İstanbul ili idari sınırlarına kadar genişleyerek 5343,02 km²’ye ulaşmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. İstanbul İli ve Büyükşehir Alanı

Alanın Türü	Anadolu (km ²)	Avrupa (km ²)	Toplam (km ²)
Mücvir Alan Dışı Yerler (3030 sayılı yasa)	1008,28	2503,82	3512,1
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yetki Alanı (3030 sayılı yasa)	855,95	974,97	1830,92
Toplam Alan (5216 sayılı yasa)	1864,23	3478,79	5343,02

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2006.

Bu sınırlar içinde 32 ilçe belediyesi, 41 ilk kademe belediyesi, 151 köy, 799 mahalle bulunmaktadır.

Harita 2. 3030 Sayılı Yasa 5216 Sayılı Yasaların Kapladığı Alanlar

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2006.

İstanbul, Çatalca ve Kocaeli Yarımadaı üzerinde yer almaktadır. Her iki yarımada da 100–200 metre yüksekliğinde aşınmış iki plato üzerinde uzanmaktadır. Bu platolar Karadeniz, Marmara Denizi ve İstanbul Boğazı'na akan akarsularla parçalanmıştır. Doğu yakasındaki akarsular Karadeniz'e, batı yakasındakiler ise Marmara Denizi'ne dökülmektedir. Doğu yakasında aşınmaya dayanıklı Aydos, Kayışdağı, Alemdağ gibi kuvarsit tepelerle Gebze-Ömerli Barajı hattının doğusundan başlayan ve doğuya doğru 350 metreye kadar yükselen alanlar yer alır. Batı yakasında Çatalca veya Trakya penneleğinde, Boğaziçi'nden Büyükçekmece-Karacaköy hattına kadar yer yer 200 metreyi aşan birkaç tepe dışında geniş tabanlı akarsu vadilerinin yer aldığı doğal bir yapı mevcuttur. Bu doğal özelliklerinin yanı sıra, ilin Kuzey Anadolu Fay Hattının üzerinde yer alması kent açısından çok kritik bir özelliğini oluşturmaktadır.

2.3.2. Demografik Yapı

Zaman içinde Türkiye'nin demografik olarak geçiş sürecini tamamlayarak Avrupa ülkelerine yaklaşmakta olduğu Tablo 3'te belirtilen değerlerden izlenebilmektedir.

Tablo 3. Türkiye'de Demografik Geçiş Süreci

Dönemler	Kaba Doğum Oranı (%)	Kaba Ölüm Oranı (%)	Nüfus Artış Oranı (%)	Toplam Doğurganlık Oranı
1945–50	46	27	1,9	6,9
1950–55	48	24	2,8	6,5
1955–60	47	20	2,7	6,5
1960–65	43	16	2,7	6,1
1965–70	39	14	2,5	5,6

Dönemler	Kaba Doğum Oranı (‰)	Kaba Ölüm Oranı (‰)	Nüfus Artış Oranı (‰)	Toplam Doğurganlık Oranı
1970–75	35	12	2,3	5,1
1975–80	32	10	2,2	4,3
1980–85	31	9	2,2	4,1
1985–89	28	8	2,0	3,4

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 1994.

Ülke genelindeki doğurganlık oranındaki azalış, büyük şehirlerde daha belirgindir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin doğurganlık oranı değerleri, Türkiye ortalamasının yaklaşık %60 üzerindedir. Tüm bölgelerde genel bir düşüş olmakla birlikte bölgeler arası farklar da korunmaktadır.

Shorter'ın çalışması (1993), doğurganlık oranı açısından bölgeler arası farklılığı açıkça göstermektedir (Tablo 4). Doğu ve Güneydoğu'da ciddi bir düşüş olmakla birlikte bu bölgelerin yüksek değerleri Türkiye ortalamasını da yükseltmektedir. 1950-1960'larda yaklaşık ‰ 6,5 olan doğurganlık oranı artık ‰2,5'in altına inmiş bulunmaktadır. 2005–2010 yılları arasında doğurganlık oranının ‰ 2,0 düzeyine inmesi beklenmektedir.

Tablo 4. Türkiye'de Bölgelere Göre Toplam Doğurganlık Oranları

Dönemler	1979 (‰)	1989 (‰)	1993 (‰)
Ege Kıyıları ve Marmara	2,89	2,63	2,0
Akdeniz Kıyıları	3,77	3,02	2,4
Orta Anadolu	4,26	3,07	2,4
Karadeniz Kıyıları	4,99	3,48	3,2
Doğu ve Güneydoğu Anadolu	6,31	5,65	4,4
Türkiye Toplamı	4,31	3,39	2,7
Kent	3,67	2,84	2,4
Kır	5,06	4,03	3,1

Kaynak. Doğurganlık oranı (Shorter, 1993) ve Kadın başına çocuk sayısı (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 1993)

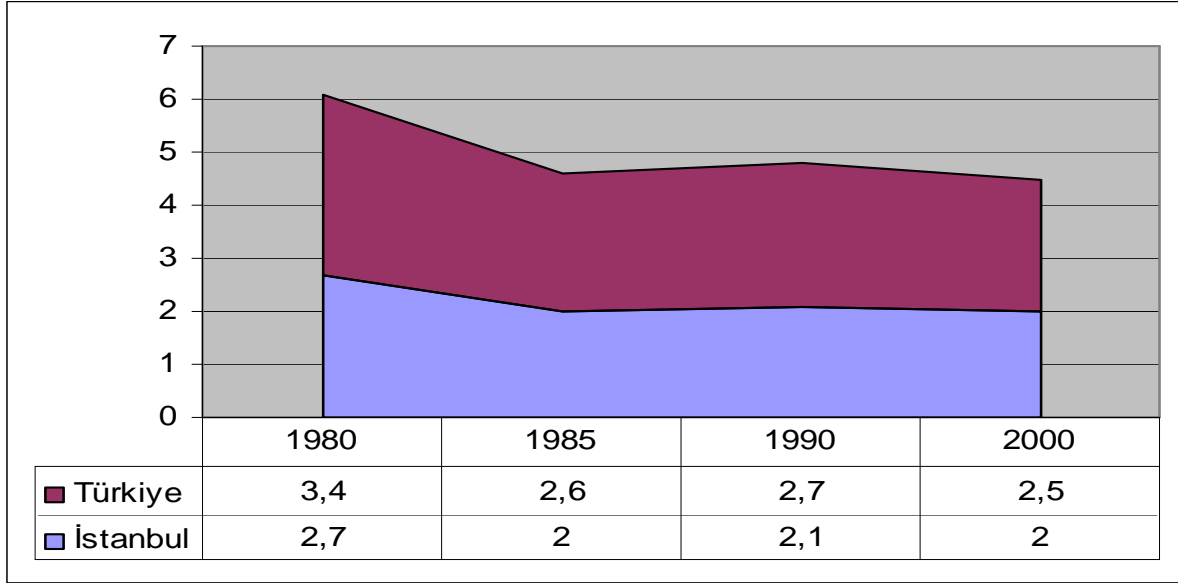
İstanbul'da doğurganlık hızına bakıldığında yıllar içinde azalan eğilimin ortaya çıktığı görülmektedir. 1980'de ‰2,7 olan oran 2000 yılına bakıldığında ‰2'ye düşmüştür. Türkiye ortalaması ise ‰3,4'ten, ‰2,5'e gerilemiştir. Bu durum göçle gelen kesimin kentteki nüfus yapısına uyum sağladığını göstermektedir.

Türkiye'nin demografik yapısındaki değişim, gerek İstanbul gerekse Türkiye için önemli sonuçları bulunmaktadır. Doğurganlık oranının düşme eğiliminde olması genç nüfusun giderek azalacağı ve nüfusun yaşlanacağı anlamına gelmektedir. Benzer bir eğilim Batı toplumlarında da yaşanmış, nüfus artış hızı ve nüfuslar belli bir denge değeri elde etmiştir.

Kent yaşamın egemen olduğu modern toplumda yeniden hızlı nüfus artış eğiliminin ortaya çıkması mümkün değildir. Planlama çalışmaları yapılırken bu eğilimlerin süreceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Genç nüfusun azalmakta oluşu eğitim tesislerinin planlanmasını gerektirir. Bununla birlikte, yaşlı nüfusun artıyor oluşu bu yaş grubuna yaşlı sağlığı, bakımı ve bu hizmetlerin finansmanı vb. konuları ve bu hizmetlerin planlanmasını gündeme taşımaktadır.

Ayrıca İstanbul'a göç ve hane halkı büyüklüğünün giderek küçülmesi, konut büyüklüklerinin, gelecekteki konut ihtiyacının yeniden ele alınmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu olgular, 2006 yılında sosyal güvenlik sisteminde köklü değişimleri de beraberinde getiren yasal düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Şekil 3. İstanbul ve Türkiye'de Doğurganlık Oranları

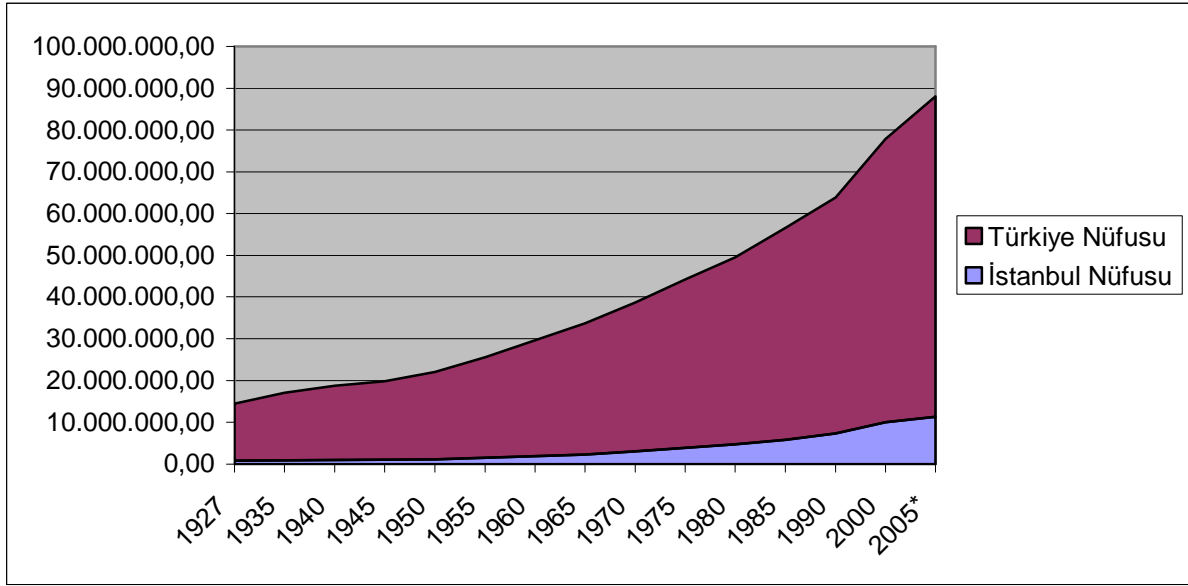
Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu.

İstanbul nüfus özellikleri bakımından incelendiğinde Cumhuriyet'ten önceki dönemde Osmanlı İmparatorluğunun en büyük kenti olarak ülkenin tarım dışı iş gücünün toplandığı bir kent olarak ön plana çıkmıştır. Bu durum, Cumhuriyet'in ilanı ile de değişmemiş, Ankara idari başkent olmasına rağmen, İstanbul ülkenin gerek nüfus gerekse ekonomik bakımdan en büyük kenti olma özelliğini korumuştur. Sanayileşme çabaları bu eğilimi daha da güçlendirmiş ve İstanbul'u göç temelli sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye nüfusunun %5-6'sını bünyesinde barındıran kentte göç nedeniyle nüfus yıllar içerisinde sürekli artış göstererek günümüzde %15'lik bir orana yükselmiştir.

1950'lerde ve 1965 sonrasında sıçrama gösteren nüfus artış hızı, son dönemde yavaşlama eğilimindedir.

İstanbul'un ve Türkiye'nin yıllara göre nüfus değişimi Şekil 4'ten izlenebilir.

Şekil 4. Yıllara Göre Nüfus Değişimi

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 2005.

Ülke dışı kaynaklarla finanse edilen tarımda makineleşme ve kara yolu ağının iyileştirilme süreci Anadolu'dan kente 1950'lerde büyük bir göç dalgası gelmesine sebep olmuştur. İstanbul'un gelen göçe hazırlıksız olduğu ve göçün doğurabileceği sonuçların bu dönemde yeterince değerlendirilmediği görülmektedir. Birinci göç dalgası olarak tanımlanan bu hareket, ülkedeki siyasi ve ekonomik kriz nedeniyle 1960'ların başında sona ermiştir. Bugünün nüfus hareketleriyle karşılaştırıldığında, ilk göç dalgasının İstanbul il nüfusuna oranı düşük olduğundan kent nüfusunun temel özelliklerini değiştirmedeği söylenebilir.

İkinci göç dalgası, 1965 sonrasında başlamıştır. Tüm Türkiye'yi etkisi altına alan dalganın İstanbul ve yakın çevresindeki hacmi, diğer kentsel alanlara kıyasla çok daha büyük olmuştur. İstanbul'da sanayileşmenin olgunluk kazandığı bu dönem, kırsal alandan kentsel sanayi merkezlerine doğru tipik bir iş gücü göçü dönemi olarak nitelendirilebilir. Önceki dönemde yalnız erkek nüfus göç ederken bu dönemde ailelerin bir bütün olarak göç etmekte olduğu gözlenmiştir.

1980'lere kadar İstanbul'un göç değerleri Marmara Bölgesi ile çok farklı özellikler göstermektedir. Marmara Bölgesi, İstanbul'un çekim gücüne rağmen 1985'e kadar nüfus kaybetmiş, 1985 sonrasında ise net göç oranları %69'a yükselmiş ve yeni bir göç dalgası oluşmuştur. İstanbul'da ise göçle eklenen nüfusa bakıldığında 1975–1980 ve 1980–1985 döneminde diğer dönemlere göre bir azalma görülmüştür. Bu azalışta 1980 öncesinin güvenlikle ilgili özel koşullarının ve 1980 sonrasında kısıtlayıcı ortamının etkisi olduğu düşünülse de her dönemde İstanbul göç almaya devam etmiş, net göç oranları pozitif değerde olmuştur (Tablo 5). 1990'da 7 milyon, 2000'de ise 10 milyon sınırlarına gelen kent, dünyadaki benzer mega kent örneklerinde olduğu gibi göçün ve hızlı nüfus artışının getirdiği ekonomik, sosyal ve teknik sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.

Göçü kaynağında önlemeye yönelik olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 2005 yılında organik tarım projesi başlatılmış ve bu proje dahilinde yapılan teşviklerle hem göç tehdidi azaltılmaya çalışılmış hem de bu bölgelerde istihdama katkı sağlanmıştır. Bu

doğrultuda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul’un organik tarımla üretilmiş ekmek ve unlu mamuller ihtiyacının karşılanmasında, Anadolu’nun hububat üretim potansiyelinin kullanılmasını destekleyen ve teşvik eden yeni projeler gerçekleştirmektedir. Anadolu’nun değişik illerindeki çiftçilerle organik yolla üretilcek tahılların İstanbul Büyükşehir Belediyesi şirketlerince garantili olarak ve iyi fiyatlarla satın alınması hususunda yapılan antlaşmalar bu uygulamaların bir örneğini teşkil etmektedir. Söz konusu mahiyetteki uygulamalar ile kısmen Anadolu’dan İstanbul’a göçün önlenmesine katkı sağlanmasının yanı sıra, İstanbul’dan Anadolu’ya ters yönlü bir göç için de belli bir zemin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Tablo 5. Dönemlere Göre İç ve Dış Göçler

Dönemler	İstanbul				Marmara Bölgesi			
	İç Göç	Dış Göç	Net Göç	Net Göç Oranı (%)	İç Göç	Dış Göç	Net Göç	Net Göç Oranı %
1970–75	683.540	242.298	441.242	127,46	102.491	111.587	-9.096	-4,92
1975–80	559.326	268.484	290.842	67,27	88.439	110.134	-21.695	-10,51
1980–85	578.380	279.205	299.175	56,53	75.876	123.511	-47.635	-20,79
1985–90	995.717	339.040	656.677	99,86	1.525.195	684.543	840.652	68,93
1990–00	920.955	513.507	407.448	46,09	1.595.725	1.040.226	555.499	---

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu ve www.dpt.gov.tr, 2000.

Not. Göç rakamları bölge içi göçleri de kapsamaktadır. Net göç oranları dönem ortası nüfusa net göçlerin oranlanmasıyla hesaplanmıştır.

Kentin nüfus artış hızı hâlâ ülke ortalamasının yaklaşık iki katı düzeyindedir. Marmara Bölgesinin toplam değerleri İstanbul’un gerisinde kalmakla birlikte Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Tablo 6. 1990 – 2000 Yılları Nüfus Büyüklükleri ve Nüfus Artış Hızları

	1990 Yılı Nüfusu			2000 Yılı Nüfusu			Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)		
	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy
İstanbul	7.195.773	6.779.594	416.179	10.033.48	9.119.315	914.165	33,23	29,64	78,67
Marmara	13.295.878	10.350.307	2.945.571	17.351.417	13.739.470	3.611.947	26,62	28,33	20,39
TÜRKİYE	56.473.035	33.656.275	22.816.760	67.803.927	44.006.274	23.797.653	18,28	26,81	4,21

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu ve www.dpt.gov.tr

Kentsel ve kırsal alanlar açısından incelendiğinde, İstanbul’un kırsal kesiminde yaşayan nüfusun Türkiye’de kırsal alanlarda yaşayan toplam nüfus içindeki payının çok küçük olmasına rağmen, nüfus artış hızının kentsel alanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu artışın altında kırsal alandaki doğal nüfus artışı değil, göçle gelen nüfusun köy alanlarına yerleşmesi yatmaktadır. İstanbul’daki nüfus artışı il ölçüsünde dikkat çekici olmakla birlikte esas nüfus artışı, eski büyükşehir belediye sınırları içinde ve bu sınırların hemen kenarlarında yer alan komşu belediyeler ve köylerde görülmektedir.

DİE’nin yıl içi ortalama nüfus tahminlerinde 2005 yılı İstanbul nüfusu da 11.331.964 olarak yer almaktadır. İstanbul nüfusunun Marmara ve Türkiye içindeki yeri oransal olarak Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. İstanbul Nüfusunun Marmara ve Türkiye Nüfusu İçindeki Oranı

	Yıllar	İstanbul			Marmara Bölgesi		
		Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy
Marmara içindeki payı (%)	1990	54,12	65,50	14,13			
	2000	57,74	66,13	25,83			
Türkiye içindeki payı (%)	1990	12,90	20,14	1,82	23,54	30,75	12,91
	2000	14,78	20,65	3,92	25,59	31,22	15,18

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu.

2.3.3. Ekonomik Yapı

İstanbul, Türkiye'nin ekonomik açıdan en gelişmiş şehridir ve Türkiye ekonomisinin yönlendiricisi konumundadır. İstanbul hem uluslararası ilişkileri hem de Türkiye'nin diğer bölgeleri ile ekonomik ve ticari ilişkileri açısından ekonomik gelişmenin belirleyicisidir. Bu gelişmişlik seviyesi yaratılan katma değer büyüklüklerinde de görülebilmektedir.

1990'lı yılların başından itibaren yaşanan ekonomik krizler İstanbul ekonomisinde önemli dalgalanmalar yaratmıştır. Bununla birlikte bu aşırı dalgalanma dönemlerinde dahi İstanbul'un Türkiye ekonomisi içindeki belirleyici ve yönlendirici konumu değişmemiştir.

Ekonomideki bu lider konumu ile Türkiye içinde aynı zamanda en çok istihdam yaratan kenttir. Kent ekonomide yarattığı GSYİH itibari ile Türkiye'nin en büyük kentidir. İstanbul'da yaratılan GSYİH büyüklükleri, Türkiye ölçeği ile YTL ve ABD doları cinsinden son on yıl için Tablo 8'de sunulmaktadır.

Tablo 8. Cari Fiyatlarla GSYİH

Yıllar	Türkiye GSYİH		İstanbul GSYİH		İstanbul GSYİH İçindeki Payı (%)	İstanbul'un GSYİH Gelişme Hızı	
	Milyon YTL	Milyar \$	Milyon YTL	Milyar \$		Milyon YTL	Milyar \$
1995	7,8	127,2	1,6	26,9	21,1	111,7	11,1
1996	14,8	137,4	3,1	29,2	21,3	91,5	8,6
1997	28,8	140,6	6,6	32,1	22,8	109,7	9,9
1998	52,2	166,5	11,3	36,1	21,7	72,0	12,5
1999	77,4	143,4	16,9	31,4	21,8	49,4	- 13,0
2000	124,6	185,5	27,6	41,0	22,1	62,9	30,6
2001	178,4	123,4	38,0	26,3	21,3	38,0	- 35,9
2002	294,9	179,9	64,3	39,2	21,8	69,1	49,0
2003	333,3	239,2	75,0	53,8	22,5	16,6	37,3
2004	430,5	300,6	97,7	68,3	22,7	30,3	27,0
2005	487,2	361,5	-	-	-	-	-

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 2006.

İstanbul'un gayrisafi yurtiçi hasıla içindeki payı 2003 yılı son çeyreğinden itibaren ülkenin sürdürülebilir siyasi ve ekonomik istikrara kavuşmuş olmasıyla birlikte önemli bir kırılma noktası yaşamıştır. İstanbul'da yaratılan gayrisafi yurtiçi hasıla içindeki payı 2004 yılı itibari ile %22,7'dir. Son on yıllık veriler incelendiğinde İstanbul Türkiye ekonomisinin yaklaşık %21–23 aralığındaki bir büyüklüğü yaratmaktadır. Ekonominin daha hızlı büyüdüğü dönemlerde bu oran %23'e yaklaşmaktadır.

2004 yılında sonu itibari ile GSYİH içerisindeki İstanbul'un payı 68,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılında 300,6 milyar dolar olan Türkiye'nin GSYİH değeri ise 2005

yılında 361,5 milyar dolara ulaşmıştır. 2001 yılındaki keskin gerilemeden sonra GSYİH'deki bu artış hem reel ekonomik büyümeden hem de YTL'nin dolar karşısında yaklaşık yüzde 20 değer kazanmasından kaynaklanmaktadır.

Uluslararası karşılaştırmalar yapıldığında İstanbul tek başına Türkiye'nin bazı yakın komşuları dahil çok sayıdaki ülkeden daha büyük bir ekonomiye sahip bulunmaktadır. GSYİH'yi oluşturan sektörler itibari ile İstanbul'un Türkiye içinde aldığı pay ise Tablo 9'da sunulmaktadır. GSYİH'yi oluşturan alt sektörler ise tarım, sanayi, inşaat, ticaret, ulaştırma ve haberleşme, mali kuruluşlar, konut sahipliği, serbest meslek hizmetleri ve banka hizmetleridir.

Tablo 9. İstanbul'un Türkiye Ekonomisi İçinde Sektörler İtibari İle Payı

Sektörler	1995 (%)	1999 (%)	2001 (%)	2004 (%)
Tarım	1,8	0,8	1,2	1,0
Sanayi	26,2	26,4	24,0	25,0
İnşaat	16,3	18,6	17,1	18,0
Ticaret	28,7	34,8	34,1	35,5
Ulaştırma ve Haberleşme	22,9	22,9	21,1	21,0
Mali Kuruluşlar	40,4	47,6	46,0	45,0
Konut Sahipliği	30,9	32,7	31,5	32,0
Serbest Meslek ve Hizmetler	39,3	41,4	41,0	41,0
Banka Hizmetleri	48,8	53,3	49,9	50,0
Sektör Toplamı	21,9	23,2	22,4	24,0
GSYİH	21,1	21,8	21,3	22,7

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 2005.

İstanbul'un alt sektörler itibari ile payları ve gelişimi 1995, 1999, 2001 ve 2004 yılları için karşılaştırmalı olarak verilmektedir. İstanbul'un sanayi payı son on yılda %24-26 arasında değişmektedir ve 2004 yılında ise bu pay %25'dir. Toptan ve perakende hizmetleri içindeki payı 1999 yılından 2004 yılına kadar %35 düzeyinde seyretmiştir. Mali kuruluşlar ve banka hizmetleri, %45 ve %50 oranları ile en yüksek paya sahip sektörler olmuşlardır. İstanbul'un 2004 yılında ulaştırma ve haberleşme içindeki payı %21, inşaat sektörü içindeki payı ise %18'dir.

İstanbul, uluslararası ekonomik ilişkilerde lokomotif görevi görmektedir. Bu misyonun mal ve hizmet ticareti ağırlıklı olarak yürütüldüğü dış ticaret göstergelerinden anlaşılmaktadır. Türkiye'nin dış ticaret hacminin yarısına yakını tek başına İstanbul'dan gerçekleştirilmektedir. Tablo 10, İstanbul'dan yapılan ihracat ve ithalatı Türkiye ile karşılaştırmalı olarak göstermektedir.

Tablo 10. Dış Ticaret Göstergeleri

	Türkiye		İstanbul		İstanbul'un Payı (%)	
	İhracat (Milyon Dolar)	İthalat (Milyon Dolar)	İhracat (Milyon Dolar)	İthalat (Milyon Dolar)	İhracat	İthalat
1995	21,6	35,7	10,3	13,7	47,6	38,5
1996	23,2	43,6	10,8	17,1	46,2	39,3
1997	26,3	48,6	11,7	18,4	44,5	37,8
1998	27,0	45,9	12,1	18,5	44,7	40,3
1999	26,6	40,7	11,6	16,6	43,5	40,7
2000	27,8	54,5	13,6	22,6	48,9	41,5
2001	31,3	41,3	14,8	16,8	47,1	40,7
2002	36,1	51,6	16,7	21,5	46,3	41,6
2003	47,5	69,3	21,7	28,6	45,7	41,3

Yıllar	Türkiye		İstanbul		İstanbul'un Payı (%)	
2004	62,8	97,2	27,1	40,3	43,3	41,5
2005	73,4	116,6	41,7	70,1	56,8	60,1

Kaynak. Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2006.

İstanbul'dan yapılan ihracatın payı son on yılda %43–57 aralığında değişme göstermiş olup 2005 yılında %56,8 olarak gerçekleşmiştir. İthalatın payı ise %37–61 aralığında değişmekte olup 2005 yılında %60,1'e ulaşmıştır. İstanbul'dan 2005 yılında 41,73 milyar dolar ihracat, 70 milyar dolar ithalat yapılmıştır.

1995 – 2004 yılları arasında İstanbul'dan yapılan ihracat ve ithalat ile Türkiye'nin dış ticareti 3 katına yakın bir artış göstermiştir. 1995 yılında Türkiye'nin 57,4 milyar dolarlık dış ticaret hacminin %41,9'u, 2005 yılında 190 milyar dolar olan dış ticaret hacminin ise %58,8'i İstanbul'dan gerçekleştirilmiştir. 2005 yılında Türkiye'nin dış ticaret hacmi yaklaşık 190 milyar dolara, İstanbul'un ki ise yaklaşık 112 milyar dolara ulaşmıştır.

Ekonomide önemli bir gösterge olan kişi başına düşen milli gelirden İstanbul Türkiye'de ilk sırayı almaktadır. Tablo 11, 1995 – 2004 yılları arasında Türkiye ve İstanbul'daki kişi başına gelir rakamlarını göstermektedir. Buna göre İstanbul'da kişi başına gelir 2004 yılında (11,6 milyon nüfus) 5890 dolara yükselmiştir. Türkiye genelinde ise kişi başına gelir ilk kez dört bin dolar seviyesini aşarak 4187 dolar olmuştur. Ekonomik büyümenin yanı sıra TL'nin dolar karşısında değer kazanmış olması 2004 yılında görülen artışa sebep olmuştur.

Tablo 11. Dolar Cinsinden Kişi Başına Düşen GSYİH

Yıllar	Türkiye	Gelişme Hızı	İstanbul	Gelişme Hızı
1995	2727	25,5	4037	29,8
1996	2888	5,9	4286	6,2
1997	3021	4,6	4749	10,8
1998	3176	5,0	4658	-1,9
1999	2847	-10,4	4135	-11,2
2000	2941	3,3	4416	6,8
2001	2146	-27,0	3063	-30,6
2002	2584	20,4	3565	16,4
2003	3383	30,9	4760	33,5
2004	4187	23,8	5890	23,7

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 2005.

İstanbul ile diğer bölgeler arasındaki gelir dağılımı arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. İstanbul tek başına en az gelire sahip yedi bölge kadar gelir elde etmektedir. İstanbul dışındaki tüm bölgelerde kırsal gelirler önemli bir paya sahip bulunmaktadır.

İstanbul'un temel iktisadi faaliyet kollarının yıllar itibarıyla büyüklükleri ve toplam içindeki payları ekonomik yapının temelini oluşturmaktadır. Buna göre Tablo 12, iktisadi faaliyet kollarının dolar cinsinden büyüklüklerini ve toplam içindeki paylarını 1995 – 2004 yılları itibarıyla göstermektedir.

Tablo 12. İktisadi Faaliyet Kollarına Göre GSYİH ve Payları

	1995		1999		2001		2004	
	GSYİH (Milyar \$)	%	GSYİH (Milyar \$)	%	GSYİH (Milyar\$)	%	GSYİH (Milyar \$)	%
Tarım	0,4	1,4	0,2	0,5	0,2	0,6	0,4	0,5
Sanayi	8,8	30,1	8,8	23,7	7,6	23,8	20,1	26,3
İnşaat	1,2	4,1	1,5	4,0	1,1	3,4	2,1	2,8

Sektörler	1995		1999		2001		2004	
Ticaret	7,5	25,7	9,6	25,9	8,9	27,8	23,6	30,9
Ulaştırma Haberleşme	3,7	12,7	4,6	12,4	4,2	13,1	9,8	12,8
Mali Kuruluşlar	2,2	7,5	3,8	10,3	2,2	6,9	7,3	9,6
Konut Sahipliği	1,3	4,5	2,1	5,7	1,9	5,9	4,4	5,8
Serbest Meslek ve Hizmetler	1,9	6,5	2,2	5,9	1,9	5,9	4,6	6,0
Banka Hizmetleri	2,2	7,5	4,3	11,6	4,0	12,6	4,1	5,3
Toplam	29,2	100,0	37,1	100,0	32,0	100,0	76,4	100,0

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 2005.

İstanbul’da ekonomik yapının dörtte birinden fazlasını ticaret faaliyetleri oluşturmaktadır. Ticaret sektörünün 2004 yılı itibarıyla tüm sektörler içindeki payı %30,9 ile ilk sırada yer almıştır. Aynı yıl sanayi faaliyetleri ikinci sırayı almaktadır. Sanayi sektörü 1995 yılında %30,1 pay aldıktan sonra diğer sektörlerde göreceli olarak sağlanan daha hızlı büyüme nedeni ile pay kaybetmeye başlamıştır. Ancak bu dönemlerde sanayi de büyümesini sürdürmüştür. Nitekim 1995 yılında sanayi faaliyetlerinin büyüklüğü 8,8 milyar dolar iken 2004 yılında 20,1 milyar dolara yükselmiştir. Bununla birlikte sanayi faaliyetlerinin payı yüzde 26,3’e gerilemiştir. Ulaştırma-haberleşme sektörü üçüncü büyük iktisadi faaliyet alanıdır. Bu faaliyet alanının payı %12–13 arasında istikrarlı olarak dalgalanmaktadır. 2004 yılında pay %12,8 olarak gerçekleşmiştir.

DİE 2003 yılı genel işyeri sayımı geçici sonuçlarına göre İstanbul’daki işletme sayısı 810.898’dir. Tablo 13, İstanbul Ticaret Odasına kayıtlı şirket sayılarını göstermektedir. Şirket sayısı 2000 yılında 294.428’dir. Son beş yıl içinde şirket sayısında %20 artış görülmektedir. Buna göre İstanbul’da 2005 yılsonu itibari ile toplam 353.314 şirket bulunmaktadır. Bu hızlı artış, İstanbul içindeki ekonomik faaliyetlerin hızlı genişlemesini göstermektedir.

Tablo 13. İstanbul Ticaret Odasına Kayıtlı Üye Sayısı

Yıl	Fert Firma	Şirket	Toplam
1995	68.401	138.872	207.273
2000	80.494	213.934	294.428
2005	99.738	253.576	353.314

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planlama Müdürlüğü, 2006.

İstanbul’da sekiz organize sanayi bölgesinde 15.800 adet, 10 küçük sanayi sitesinde 23.800 adet ve üç serbest ticaret bölgesinde 150 adet şirket faaliyet göstermektedir.

Türkiye, gelişmekte olan ülkeler arasında yabancı yatırım çekme potansiyeli en yüksek kabul edilen ülkelerden biridir. Buna rağmen, Türkiye yabancı yatırım çekme konusunda dünyada yeterli düzeyde pay alamamıştır. İstanbul, bugüne kadar Türkiye’ye gelen yabancı yatırımlardan sayıca %65; sermaye büyüklüğü bakımından ise %82 pay almıştır. 2005 yılı itibarıyla, Türkiye’ye gelmiş bulunan toplam 10.700 yabancı firmanın 6525’i İstanbul’da bulunmaktadır.

Günümüzde, Türkiye ve İstanbul arzu edilen düzeyde yatırım çekebilir bir noktaya gelmiş bulunmaktadır. İki yıldan beri toplanan ve dünyanın önde gelen kuruluşlarının başkan ve üst düzey yöneticilerinin katıldığı Yatırımcı Danışma Konseyi toplantılarının sonuç bildirgelerinde de belirtildiği gibi Türkiye’nin son yıllarda gösterdiği ekonomik performans ve yatırım ortamını iyileştirme konusundaki çabaları takdirle karşılanmaktadır. 2003 yılı ve sonrasında ekonomik ve politik istikrar ile birlikte yatırım ortamında büyük ölçüde iyileşme sağlanmıştır. 17 Aralık 2004 zirvesinde AB ile müzakere kararının alınması Türkiye ve dolayısıyla İstanbul için bir kazanım olmuştur.

Türkiye’ye gelen doğrudan yabancı yatırım miktarları ilk kez 2005 yılında 1 milyar doların üzerine çıkmıştır. 2005 yılında yapılan özelleştirmeler, bu özelleştirmelere yabancı yatırımcının ilgisi ve çeşitli özel sektör kuruluşlarına yabancıların ortak olması dolayısıyla, Türkiye’nin 50 yılda çektiği yatırım miktarına yakın bir miktarı bir yılda çekme olasılığı belirlemiştir. 2005 yılında yabancılarla anlaşması yapılan özelleştirme ve özel sektör evlilik ya da satın almalarının toplamı 11 milyar doları aşmıştır.

2005 yılının ilk dokuz ayında yabancı yatırımcılarla yapılan ve bir kısmı özelleştirme kapsamındaki anlaşmaların toplam tutarı 20 milyar dolar dolayında bulunmaktadır. Yabancı yatırımların miktarında ortaya çıkan bu yeni tablo yabancı yatırımların özellikle İstanbul ve hinterlandına geleceği de düşünüldüğünde, bu rakamın yarıdan fazlası, geçmişte olduğu gibi, en azından bir süre İstanbul ve havalisine gelecektir. Bu da dünya toplam doğrudan yabancı yatırımlarının %1,5-2’si dolayında İstanbul’a yöneleceği tahminlerini kuvvetlendirmektedir.

2004 yıl sonu itibari ile Türkiye’deki toplam istihdam 21,79 milyondur. İstanbul’da istihdam ise 2004 sonu itibari ile 3,32 milyondur. İstanbul Türkiye’deki istihdamın %15,23’ünü gerçekleştirmektedir. Tablo 14, Türkiye ve İstanbul’daki istihdam verilerini sektörel dağılımları itibari ile göstermektedir.

Tablo 14. Türkiye ve İstanbul’daki İstihdam ve Sektörel Dağılımı

Sektörler	Türkiye (Bin Kişi)	İstanbul (Bin Kişi)	İstanbul’un payı (%)
Tarım	7400	26	0,4
Sanayi	5017	1412	28,2
Hizmetler	9374	1880	20,1
Toplam	21.791	3318	15,3

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 2004.

Türkiye genelinde sanayi sektörü istihdamı 5 milyon iken, İstanbul’da 1.4 milyondur ve İstanbul’un payı %28,2’dir. Hizmetler sektöründe ise bu oran %20,1’dir. İstanbul bir sanayi ve hizmetler sektörü kenti olarak tarım sektörü için istihdam yaratmamaktadır. Bu nedenle tarım istihdamı dışarıda bırakıldığında İstanbul’un sanayi ve hizmetler sektöründe yarattığı istihdamın toplam içindeki payı %23 olmaktadır.

İstanbul’un istihdam yapısının kendi içindeki değerlendirmesi incelendiğinde ise hizmetler sektöründe %56,7 sanayi sektörünün ise %42,6 pay aldığı görülmektedir. İstanbul sanayi istihdamı toplam istihdam içinde %28,2 pay ve hizmetler sektörü ise %20,1 pay almasına rağmen İstanbul’da hizmetler sektörünün istihdamı daha geniştir. İstanbul istihdam açısından ticari nitelikli hizmetler sektörünün de merkezi konumundadır.

İstanbul’daki iş gücü piyasası ile ilgili göstergeler 2004 yılı sonu itibarıyla ve Türkiye ile karşılaştırılmalı olarak Tablo 15’te sunulmaktadır.

Tablo 15. 2004 Yılında İstanbul ve Türkiye’de İş Gücü Durumu

	Türkiye (Bin Kişi)	İstanbul (Bin Kişi)	İstanbul Pay %
kurumsal olmayan sivil nüfus	70.556	11.043	15,7
15 ve Üstü Yaş Nüfus	49.906	8.076	16,2
İş gücü	24.289	3.784	15,6
İstihdam	21.791	3.318	15,3
Eksik istihdam	997	64	6,5
İşsiz	2.498	467	18,7

	Türkiye (Bin Kişi)	İstanbul (Bin Kişi)	İstanbul Pay %
İş gücüne dahil olmayan nüfus	25.616	4.292	16,8
İş gücüne katılma oranı	48,7	46,9	--
İstihdam oranı	43,7	41,1	--
İşsizlik oranı	10,3	12,3	--

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 2004.

İstanbul kriz sonrasında yeniden istihdam yaratma sürecine 2004 yılı başından itibaren girebilmiştir. Bu süreç 2005 yılında da devam etmektedir. Sanayi sektörü ve hizmetler sektörü yeni rekabet döneminde 2001 öncesinde olduğu gibi hızlı istihdam yaratamamaktadır. Daha az sayıda ve daha nitelikli iş gücü için istihdam yaratılmaktadır. Özellikle vasıfsız iş gücü için iş gücü talebi giderek azalmaktadır.

İş gücünün iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımı da iş gücü piyasasının önemli bir göstergesidir. Nüfusun iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımına ilişkin 2000 yılı nüfus sayımı sonuçları bulunmaktadır. Tablo 16, bu sonuçlara göre Türkiye’de ve İstanbul’da iş gücünün iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımını 2000 yılı itibarıyla göstermektedir. Bu göstergeler nüfus sayımında kişilerin beyanı ile verilen cevaplardan oluşturulmuştur. Bu nedenle resmi kayıtlardan sınırlı ölçüde farklı veriler içerebilecektir. Yine resmi kayıtlarda ulaşılamayan ve kayıt dışı iş gücünün nüfus sayımı sonucu oluşturulan göstergelerde yer aldığı düşünülmektedir. Tarım sektörüne ilişkin verilen cevaplar ise resmi verilerden önemli sapma göstermektedir. 2000 yılı sonu itibari ile tarımda çalışan sayısı 37.000’dir.

Tablo 16. İş Gücünün İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı

Sektörler	Türkiye	İstanbul	İstanbul'un payı (%)	İstanbul'un dağılımı (%)
Tarım	12.576.827	282.317	2,2	8,1
Madencilik	96.035	4.107	4,3	0,1
İmalat Sanayii	3.276.173	1.097.051	33,5	31,6
Elektrik-Gaz-Su	98.152	14.968	15,2	0,4
İnşaat	1.196.246	215.925	18,1	6,2
Ticaret	2.512.777	650.295	25,9	18,7
Ulaştırma	853.255	221.298	25,9	6,4
Mali Kurumlar	808.126	283.404	35,1	8,2
Toplum Hizmeti	4.545.535	696.033	15,3	20,0
Diğer	34.015	6.002	17,6	0,3
Toplam	25.997.141	3.471.400	13,4	100,0

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu 2000 Yılı Nüfus Sayımı Sonuçları.

2000 yılı itibari ile İstanbul’daki istihdam edilen iş gücü 3,47 milyon olarak hesaplanmıştır. İstihdam edilen iş gücünün %31,6’sı imalat sanayinde, %18,7’si ticaret, %20’si toplum hizmetlerinde, %8,2’si mali kurumlarda, %6,4’ü ulaştırma, %6,2’si inşaat sektöründe bulunmaktadır.

2001 ekonomik krizi sonrasında anketler ile elde edilen aylık verilere göre ise 2004 sonunda istihdam edilen iş gücü 3,32 milyondur. 2004 sonu itibari ile iş gücünün faaliyet kolları arasındaki değişiminde inşaat, mali kurumlar ve ticarete sınırlı bir gerileme olduğu, sanayi sektöründe, imalat sanayi ve elektrik-gaz-su aynı kalındığında, toplum hizmetleri ve ulaştırmada ise sınırlı ölçüde artış olduğu öngörülmektedir.

İşgücünün cinsiyet gruplarına göre dağılımı önemli bir göstergedir. 2000 yılı itibari ile İstanbul’daki çalışma iş gücünün 897.900 veya %25,9’u kadındır. Kadın iş gücünün %51,4’ü iki ana sektörde imalat sanayi ve toplum hizmetleri sektörlerinde toplanmıştır. İmalat sanayi

çalışanlarının %30,1'i, toplum hizmetleri çalışanlarının ise %42,5'i kadınlardır. Üçüncü sırayı ise %12 pay ve 108.700 çalışan ile ticaret sektörü almaktadır.

Bir başka önemli gösterge de çalışan iş gücünün, statülerine göre dağılımıdır. İş gücü; ücretli, işveren, kendi hesabına çalışan, ücretsiz aile işçisi ve diğer statülerde çalışmaktadır. Tablo 17 iş gücünün iş durumunu 2000 yılı itibari ile ve cinsiyet dağılımı ile birlikte vermektedir.

Tablo 17. İş Gücünün İş Durumuna ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Sektörler	Türkiye		İstanbul	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Ücretli	9.024.700	2.289.330	1.963.247	673.127
İşveren	592.563	84.753	188.046	19.029
Kendi hesabına çalışan	4.664.344	564.147	335.130	29.465
Ücretsiz aile işçisi	2.283.709	6.491.303	86.797	176.205
Diğer	2089	203	327	27
Toplam	16.567.405	9.429.736	2.573.547	897.853

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 2000 Yılı Nüfus Sayımı Sonuçları.

İstanbul'daki iş gücünün %75,95'i yani 2.636.374 kişi ücretli olarak çalışmaktadır. Kendi hesabına çalışanlar ise 364.595 kişi ile %10,5 pay almaktadır. Ücretsiz aile işçileri 263.002 kişi ile %7,58 pay alırken, 207.075 kişi işveren olup %5,97 pay almaktadır. Ücretli çalışanların %25'ni kadınlar oluşturmaktadır. İşverenlerin %90,8'i, kendi hesabına çalışanların %91,9'u ise erkeklerdir.

2.3.4. Eğitim

İstanbul'da insan kaynaklarının durumu hakkında ele alınacak ilk göstergeler eğitim durumu ve okuryazarlık oranlarıdır. Nüfusun eğitim durumuna göre dağılımı ilçelere göre farklılık göstermektedir. Doğal nüfus artışının yanında göçlerle sosyal yapısı sürekli değişen kentte eğitim düzeyi de ilçeden ilçeye farklılık gösteren değişken bir yapıya sahiptir. Tablo 18'de ilçelere göre eğitim durumu verilmiştir.

Tablo 18. İlçelere Göre Eğitim Durumu

İlçeler	Okuma-yazma bilmeyen	Okul bitirmeyen	Lise öncesi	Meslek okulu orta	Lise	Meslek okulu lise	Yüksek okul
Adalar	639	2078	7699	62	3503	562	2383
Avcılar	10.942	38.254	100.077	845	35.494	8646	15.078
Bağcılar	41.861	105.955	270.202	1074	42.802	8963	12.313
Bahçelievler	26.280	81.397	213.014	1275	62.617	12.684	31.501
Bakırköy	5277	24.104	68.120	835	45.978	8672	44.214
Bayrampaşa	12.751	40.940	127.726	582	25.213	6070	7743
Beşiktaş	4248	19.821	54.243	759	42.670	7524	51.890
Beykoz	10.158	30.164	80.314	472	19.091	5665	9207
Beyoğlu	17.279	39.003	110.609	627	24.032	5120	12.434
Eminönü	4230	6774	24.202	299	9255	2090	5959
Esenler	26.684	71.886	191.915	577	26.228	5468	6513
Eyüp	14.921	41.539	113.937	592	24.422	6414	9046
Fatih	23.017	63.809	180.524	1402	57.978	11.828	31.934
G.Osman Paşa	49.296	125.406	322.461	1178	50.353	12.405	13.983
Güngören	13.850	47.199	123.772	800	35.690	7608	15.852
Kadıköy	22.925	85.642	215.111	2600	129.930	24.661	138.085
Kağıthane	22.032	60.850	166.080	857	35.004	8067	12.775
Kartal	18.868	58.855	147.493	1040	43.829	12.116	21.196

İlçeler	Okuma-yazma bilmeyen	Okul bitirmeyen	Lise öncesi	Meslek okulu orta	Lise	Meslek okulu lise	Yüksek okul
K. Çekmece	39.379	105.835	282.044	1401	58.605	13.198	24.143
Maltepe	17.335	54.573	145.648	1283	55.965	13.435	35.842
Pendik	25.042	72.417	181.076	1091	35.185	10.731	13.987
Sarıyer	11.451	34.713	93.456	671	32.316	6059	20.733
Şişli	14.160	37.484	111.223	864	45.301	7999	33.719
Tuzla	6976	20.017	48.026	273	11.671	3446	5463
Ümraniye	27.703	81.640	206.385	1207	45.910	9917	16.902
Üsküdar	22.845	78.176	199.824	1700	74.784	17.904	54.217
Zeytinburnu	16.697	43.436	118.994	506	26.803	5325	9601
B.Çekmece	1119	5432	15.112	168	6391	1307	3205
Çatalca	1001	2650	7367	27	1812	530	872
Silivri	2523	7948	20.312	101	5080	1270	2660
Sultanbeyli	18.155	40.666	77.491	260	7216	1743	1886
Şile	345	1354	4821	38	1541	406	1028
İstanbul	529.989	1.530.017	4.029.278	25.466	1.122.669	247.833	666.364

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 2000.

İstanbul nüfusunun ve kadınların okuryazarlığı bakımından Türkiye’de ilk sırada yer almaktadır. İldeki okuma-yazma oranınının Marmara Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırması Tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 19. İstanbul’da Nüfusun Okuryazarlık Durumunun Diğer İllerle Karşılaştırılması

	İstanbul	Marmara	Türkiye	Ankara	İzmir
Okuryazar nüfusun oranı (%)	93,39	92,40	87,30	93,26	91,86
Okuryazar kadın nüfusunun oranı (%)	89,49	88,14	80,62	89,32	87,41
Üniversite bitirenlerin okul bitirenlere oranı (%)	11,92	9,95	8,42	16,86	11,47

Kaynak. DPT, 2000.

Ancak ilçelere göre bir değerlendirme yapıldığında bazı ilçelerde nüfusun önemli bir kesiminin okuma yazma bilmediği ortaya çıkmaktadır. Özellikle kaçak yapılaşma ve gecekonduların görüldüğü, nüfusu göçle büyüyen ilçelerde okuma yazma bilmeyenlerin oranı diğer ilçelere göre oldukça yüksektir.

Okuryazar olmayan nüfus içinde kadınların yüksek oranda olması, sosyoekonomik açıdan geri bölgelerde kız çocuklarının okula gönderilmemesiyle yakından ilgilidir. Bu nedenle İstanbul Büyükşehir Belediyesince okuma yazma kursları yaygınlaştırılmış, ayrıca çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından kız çocuklarının okula gönderilmesini destekleyici kampanyalar başlatılmıştır.

Eğitimle ilgili çalışmalarda genellikle zorunlu temel eğitim üzerine yoğunlaşmakla birlikte okul öncesi eğitim de en az temel eğitim kadar önemlidir. Türkiye’deki erken çocukluk eğitimine bakıldığında hizmetlerin ağırlıklı olarak, Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından verildiği görülmektedir. Devlet kuruluşlarına ek olarak sivil toplum kuruluşları da diğer devlet kuruluşları ile işbirliği içinde ya da tek başına farklı erken çocukluk eğitimi hizmetleri vermektedir.

Türkiye’deki okul öncesi sistemle ilgili veriler, ancak 5–6 yaş grubuna ağırlıklı olarak eğitim verildiğini ve bu yaş grubunu 4–6 yaş arası grubun takip ettiğini göstermektedir. Bu rakamlara göre 4–6 yaş grubunun sadece %16’sı Erken Çocukluk Eğitimi’nden yararlanmaktadır. Sisteme bakıldığında eğitimin ağırlıklı olarak sunulduğu kurumlar

anaokulları ile ana sınıflarıdır. Anaokulları ile ana sınıflarında okullaşma 1991–1992 döneminde %5,1 iken bu oran 2004–2005 döneminde %16'ya yükselmiştir.

İstanbul'da 39 resmi, 149 özel olmak üzere 188 anaokulu ve 955 anasınıfı bulunmaktadır. 2004–2005 öğretim yılında okul öncesi eğitimde toplam 52.013 çocuk eğitim görmüştür. Toplam öğretmen sayısı ise 2292'dir (Tablo 20).

Tablo 20. İstanbul'da Okul Öncesi Eğitim Kurumları

2004–05 Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci sayısı			Öğretmen	Derslik	Şube	Şube başına öğrenci
		Erkek	Kız	Toplam				
Resmi+özel okullar	188	27.424	24.589	52.013	2292	2496	2531	21
Özel okullar	149	4973	4419	9392	605	819	744	13
Resmi okullar	39	2351	2197	4548	125	192	201	22
Anasınıfı	955	20.100	17.973	38.073	1562	1485	1586	24

Kaynak. <http://istanbul.meb.gov.tr>, 2006.

Eğitim planlamasını yapmayı ve gereksinim duyulan eğitim tesislerini belirlemeyi etkileyecek en önemli olgu kuşkusuz nüfusun giderek yaşlanmakta oluşudur. Bu durum ilköğretimdeki öğrenci sayısı tahminlerini, derslik açığını ve eğitimin her kademesinde yapılacak kapasite hesaplarını etkilemektedir. Nüfus yapısındaki bu değişim ilerleyen yıllarda ilköğretimden başlayarak öğrenci sayısındaki düşüş trendini ortaya koyacaktır. Eğitim planlamasında projeksiyonlar yapılırken bu durumun göz önünde tutulması gereklidir.

Tablo 21 incelendiğinde, İstanbul'da özel ve kamuya ait okullarda, örgün eğitimdeki öğrenci sayısı 2.175.768'dir. Bu dönemde hizmette olan okul sayısı 2283, derslik sayısı 48.004 ve şube sayısı 56.523'tür. Bu değerlerle derslik başına 45, şube başına 38 öğrenci düştüğü görülmektedir.

Tablo 21. Kamuya ait ve Özel Okullar

2004–2005 Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci sayısı			Öğretmen	Derslik	Derslik başına ögr.	Şube	Şube başına ögr.
		Erkek	Kız	Toplam					
Okul öncesi	188	27.424	24.589	52.013	2292	2496	2531	21	
İlköğretim	1.469	867.820	790.107	1.657.927	49.796	32.012	52	40.360	
Genel ortaöğr.	410	143.313	134.795	278.108	14.527	8.902	31	8144	
Mesleki teknik ortaöğr.	216	108.805	78.915	187.720	9451	4594	41	5488	
Ortaöğr. toplam	626	252.118	213.710	465.828	23.978	13.496	35	13.632	
Genel toplam	2.283	1.147.362	1.028.406	2.175.768	76.066	48.004	45	56.523	

Kaynak. <http://istanbul.meb.gov.tr>, 2006.

Türkiye genelindeki değerlere bakıldığında öğrenci sayısı 13.458.093, okul sayısı 58.456 ve derslik sayısı da 402.566'dır. Türkiye genelinde 588.981 öğretmen görev yaparken İstanbul'da görev yapan öğretmen sayısı 92.638'dir. Türkiye'deki öğrenci ve öğretmenlerin %16'sı, dersliklerin de %12'si İstanbul'dadır.

Kamuya ait okullarla özel okulların derslik kullanımları farklılık göstermektedir. İlköğretim düzeyinde özel okullarda bir dersliğe dokuz öğrenci düşerken, kamuya ait okullarda bu değer 62'ye kadar yükselmektedir.

Özel ilköğretim okullarının ilçelere göre dağılımına bakıldığında en yüksek değeri 23 okul ile Üsküdar alırken, bu ilçeyi 18 okulla Kadıköy, 15 okulla Bakırköy, Beşiktaş, Sarıyer ve Şişli izlemektedir. Hiç özel okul olmayan ilçeler Bayrampaşa, Çatalca ve Şile'dir. Kamuya ait

İlköğretim okullarında, derslik başına düşen öğrenci sayısı Adalar ilçesinde 17, Çatalca’da 23 ve Şile de 28’dir. Buna karşılık, derslik başına Esenler’de 90, Bağcılar’da 89 ve Sultanbeyli’de 81 öğrenci düşmektedir.

Ortaöğretim kurumlarına bakıldığında İstanbul’da 190 lise, 1 Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, 37 Anadolu Lisesi, 1 Fen Lisesi ve 1 Sosyal Bilimler Lisesi olmak üzere toplam 230 lisede 252.269 öğrenci öğrenim görmektedir (Tablo 22).

Tablo 22. İstanbul’da Kamuya ait Genel Orta Öğretim Kurumları

2004/05 Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci	Öğretmen	Derslik	Şube
Lise	190	228.482	8763	4442	5608
Anadolu Güzel Sanatlar	1	200	36	8	8
Anadolu Lisesi	37	23.117	1527	864	840
Fen Lisesi	1	284	37	12	12
Sosyal Bilimler Lisesi	1	186	3	25	8
Toplam	230	252.269	10.366	5351	6476

Kaynak. <http://istanbul.meb.gov.tr>, 2006.

Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarında ise toplam 186.107 öğrenci öğrenim görmektedir. Meslek okullarının türlerine göre dağılımı Tablo 23’deki gibidir.

Tablo 23. İstanbul’da Kamuya ait Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumları

2004/05 Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci	Öğretmen	Derslik	Şube
Erkek Teknik Öğretim	52	68.017	3780	1245	2002
Kız Teknik Öğretim	46	28.353	1719	816	904
Ticaret-Turizm	70	70.186	2719	1496	1815
Din Öğretimi	23	16.987	855	692	563
Sağlık Eğitimi	6	1697	27	76	71
Özel Eğitim	2	196	66	0	13
Anadolu Öğretmen Lisesi	3	671	46	58	27
Toplam	202	186.107	9212	4383	5395

Kaynak. <http://istanbul.meb.gov.tr>, 2006.

İstanbul’daki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin sayısal dağılımına bakıldığında bunların %58’inin genel ortaöğretim kurumlarında, %42’sinin ise mesleki ve teknik öğretim kurumlarında eğitim gördüğü anlaşılmaktadır. Eğitim kademelerinin, öğrencileri yalnızca üniversiteye yönelik olarak yönlendirmesi, üniversite öncesinde meslek seçiminin önünü tıkamaktadır. Bu durum, meslek liselerini de etkisizleştirmekte, bu okulların seçimini öğrenci açısından plansız hale getirmektedir. Tercihlerin bilinçli yapılmaması, meslek okullarının meslek edindirmede yetersiz kalışı, meslek okullarında okuyan öğrencilerin de okulu bitirdikten sonra üniversite sınavı ile hayatlarına yön vermeye çalışmalarına yol açmaktadır.

İstanbul sanayi yapısının iş gücü talebine uygun olarak meslek okullarına öğrenci alımı bir gereksinimdir. Bu ihtiyacın sanayiyle uyumlu olarak mekânsal dağılımının ise planlanmadığı görülmektedir. İlaveten, İstanbul’da sanayinin desantralizasyonu ve sektörel dönüşümü sürecinden şu anda meslek okullarında okumakta olan öğrencilerin olumsuz etkilenmesi de söz konusudur. Sanayinin desantralizasyonu sonucunda bu etkenin tüm yönleri ile ele alınması gereklidir.

Özel okulların eğitim tesisleri içindeki payı son yıllarda artış göstermiştir. İlçelere göre kamuya ait ve özel okullar arasında bir karşılaştırma yapıldığında kamuya ait okulların en

fazla olduğu ilçe 30 okulla Kadıköy olurken, özel okulların en fazla olduğu ilçe ise 21 okulla Üsküdar'dır (Tablo 24).

Tablo 24. İstanbul'da İlçelere Göre Özel ve Kamuya ait Orta Öğretim Kurumları

2004/05 Öğretim Yılı	Kamuya ait				Özel			
	İlçeler	Kurum sayısı	Derslik sayısı	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı	Kurum sayısı	Derslik sayısı	Öğrenci sayısı
Adalar	1	17	309	29	1	3	0	0
Avcılar	8	191	11.880	468	1	124	136	19
Bağcılar	14	333	18.639	631	5	11	457	60
Bahçelievler	20	424	23.763	983	12	434	1979	221
Bakırköy	14	338	14.568	661	11	205	1572	274
Bayrampaşa	10	282	16.065	583	0	0	0	0
Beşiktaş	14	301	11.508	687	12	233	2592	375
Beykoz	10	174	8802	415	1	16	0	41
Beyoğlu	13	222	7965	396	13	295	3519	441
Büyükkçekmece	15	341	14.929	579	14	249	1768	265
Çatalca	10	155	4509	204	0	0	0	0
Eminönü	11	218	9058	548	0	0	0	0
Esenler	6	166	7226	197	3	24	406	31
Eyüp	11	260	12.040	440	3	26	100	50
Fatih	18	391	16.993	820	13	170	1059	144
Gaziosmanpaşa	19	353	18.297	672	6	86	376	68
Güngören	7	179	8829	312	4	91	383	61
Kadıköy	30	715	27.494	1587	19	392	2602	517
Kağıthane	12	286	10.176	500	1	5	37	15
Kartal	24	635	25.257	1277	4	124	580	100
Küçükçekmece	21	534	24.907	868	2	24	83	49
Maltepe	14	338	15.065	748	11	161	1296	251
Pendik	15	300	16.405	618	5	56	317	64
Sarıyer	15	256	8130	402	9	129	1421	256
Silivri	9	177	4202	214	1	14	31	17
Sultanbeyli	5	135	6216	234	2	24	122	33
Şile	2	31	956	41	0	0	0	0
Şişli	16	440	19.519	922	9	177	1952	191
Tuzla	9	186	7348	342	1	38	683	104
Ümraniye	22	444	27.940	1161	8	204	155	278
Üsküdar	15	634	28.051	1456	21	314	3004	444
Zeytinburnu	12	278	11.330	583	2	33	222	31
Toplam:	432	9.734	438.376	19.578	194	3762	27.452	4400

Kaynak. <http://istanbul.meb.gov.tr>, 2006.

Taşınmalı ilköğretim sistemi, ağırlıklı olarak İstanbul'un çevre ilçelerinde, nispeten kırsal alanlarda uygulanmaktadır. Bu sistem ile toplam 147 okul ve 4660 öğrenci 34 merkez okula götürülmektedir. Servisle öğrenci taşınması da yaygın bir uygulamadır. 1129 okulda 170.724 öğrenci, 9937 servis aracılığıyla okula gitmektedir. Bu durum konut-egitim tesisi ilişkisinin yerleşmelerde ele alınmadığının açık bir göstergesidir.

Yıllara göre üniversite mezunlarının 25 yaş ve üzeri nüfus içindeki payı artış göstermektedir. İstanbul genelinde üniversite mezunlarının nüfus içerisindeki oranı %7'dir. On iki ilçe İstanbul ortalamasının üzerinde, kalan 20 ilçe ise ortalamasının altındadır.

İstanbul'da 7'si devlet, 15'i vakıf üniversitesi olmak üzere 22 adet üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerde istihdam edilen toplam akademik personel sayısı 14.836'dır.

İstanbul’da üniversitelerin personel sayıları incelendiğinde devlet üniversitelerinin geniş bir kadroyla hizmet vermesine karşın vakıf üniversitelerinin kısıtlı kadrolarla eğitime devam ettikleri görülmektedir. Tablo 25’te İstanbul’da üniversitelere göre akademik personel sayıları verilmiştir.

Tablo 25. İstanbul’daki Akademik Personelin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversiteler	2006								
	Genel Toplam			Öğretim Üyesi			Diğer Öğretim Elemanları		
	T	K	E	T	K	E	T	K	E
Boğaziçi Üniv.	900	509	391	354	163	191	546	346	200
Galatasaray Üniv.	273	137	136	108	44	64	165	93	72
İstanbul Üniv.	3456	1499	1957	2212	868	1344	1244	631	613
İTÜ	1800	731	1069	858	308	550	942	423	519
Marmara Üniv.	1964	928	1036	799	306	493	1165	622	543
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniv.	517	297	220	264	144	120	253	153	100
YTÜ Üniv.	1321	647	674	462	200	262	859	447	412
Bahçeşehir Üniv.	234	115	119	71	19	52	163	96	67
Beykent Üniv.	197	102	95	46	13	33	151	89	62
Doğuş Üniv.	151	87	74	58	15	43	93	72	21
Fatih Üniv.	299	92	207	107	12	95	192	80	112
Haliç Üniv.	201	115	86	75	26	49	126	89	37
Işık Üniv.	109	39	70	35	6	29	74	33	41
Bilgi Üniv.	528	264	264	116	41	75	412	223	189
Kültür Üniv.	361	200	161	118	34	84	243	166	77
İstanbul Tic. Üniv.	152	91	61	50	23	27	102	68	34
Kadir Has	193	93	100	66	23	43	127	70	57
Koç Üniv.	251	114	137	134	45	89	117	69	48
Maltepe Üniv.	310	161	149	103	37	66	207	124	83
Okan Üniv.	60	39	21	22	8	14	38	31	7
Sabancı Üniv.	246	98	148	146	36	110	100	62	38
Yeditepe Üniv.	1313	664	649	374	129	245	939	535	404
İstanbul Toplam	14.836	7.022	7.814	6.578	2.500	4.078	8.258	4.522	3.736

Kaynak. www.yok.gov.tr, 2006

İllere göre araştırmacı sayıları karşılaştırıldığında 2005 verileriyle İstanbul’da 100.000 kişiye yaklaşık 132 akademik personel düşmektedir. Kişi başına düşen araştırmacı sayısı en yüksek il olan Ankara’da bu değer 421’dir. Tablo 26’da illere göre üniversitelerde görev alan araştırmacı sayıları ve nüfusa oranları yer almaktadır.

Tablo 26. Bazı İllere Göre Üniversitede Görev Alan Araştırmacı Sayısı

İller	Araştırmacı sayısı	100.000 kişiye düşen araştırmacı	İller	Araştırmacı sayısı	100.000 kişiye düşen araştırmacı
İstanbul	13268	132	Edirne	1477	367
Çanakkale	473	179	İzmir	6260	186
Denizli	1106	130	Eskişehir	2560	363
Sakarya	934	124	Bolu	908	336
Ankara	16861	421	Niğde	845	243
Isparta	1549	302	Trabzon	1463	150
Kırıkkale	687	179	Erzurum	2245	240
Elazığ	1389	244	Malatya	1137	133

Kaynak. www.yok.gov.tr, 2005.

İstanbul'daki lisans öğrencilerinin büyük kısmı devlet üniversitelerinde okumaktadır. Yüksek lisans ve doktora eğitiminde de lisans eğitime benzer şekilde devlet üniversiteleri daha ön plandadır. Vakıf üniversitelerinin yakın tarihte kurulmuş olmasının da bunda payı bulunmaktadır.

Nüfus yapısındaki değişimler, gelecekte okul sonrası çağda yetişkin nüfusun yığılacağı beklentisini yaratmaktadır. Bu giderek daha çok insan için okul sonrası dönemi hatta emeklilik çağını kapsayan eğitim programlarının geliştirilmesini gerektirmektedir. Toplumdaki bireylerin bilgi toplumunun aktif bir üyesi ve rekabetçi ekonominin nitelikli bir parçası olabilmek için sürekli bir eğitim ve öğrenme etkinliği içinde olmaları gerekmektedir.

Yaygın eğitim kurumlarının (Tablo 27) büyük bölümünün dersane ve sürücü kursu olduğu gerçeği İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 1996 yılında başlatılan İSMEK (İstanbul Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları) etkinliklerinin önemini arttırmaktadır.

Tablo 27. İSMEK Kursları

Dönem	Kurs Merkezi	Branş	Kurs Öğrenci Sayısı
1996–1997	01	3	144
1997–1998	28	22	4956
1998–1999	42	25	6265
1999–2000	53	38	8700
2000–2001	33	24	5000
2001–2002	60	41	12.000
2002–2003	72	55	15.000
2003–2004	75	60	18.800
2004–2005	113	78	40.000
2005–2006	170	97	120.000
TOPLAM			230.865

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Eğitim Müdürlüğü, 2006.

İlki 1996–1997 döneminde açılan İSMEK kurs merkezleri, 144 kursiyerle başlamış bir sonraki 1997–1998 döneminde 34 kat artarak 4956 kursiyere ulaşmıştır. Benzer nitelikteki artış 2003–2006 yılları arasında da gerçekleşmiştir. 2003 yılında 18.800 e ulaşan kursiyer sayısı 2005–2006 yıllarında 120.000 kursiyerle 6 kat artış sağlanmıştır.

2005 – 2006 döneminde 97 ayrı branşta ve İstanbul genelinde 170 kurs merkezinde toplam 120.000 öğrencisi ile dünyanın en önde gelen meslek edindirme kursu olan İSMEK çok önemli bir misyon yüklenmiştir. Bu kurslar ile geleneksel sanatlarımızın yaşatılmasına ve öğrenilmesine katkı sağlanmakta, atıl durumdaki her yaşta iş gücü nitelikli kılınarak üretken hale getirilmekte ve girişimcilik cesaretlendirilmektedir. Bununla birlikte İSMEK, AB uyum sürecinin gereklerine uygun olarak, açtığı kurslar ile mevcut iş gücüne meslekleri ile ilgili teorik ve pratik altyapıyı kazandırmaktadır.

İstanbul'da her ilçede 1, Kadıköy'de 2 adet olmak üzere 33 adet Halk Eğitim Merkezi bulunmaktadır. 2003–2004 eğitim-öğretim döneminde toplam 61.407 kişi mezun vermiştir. Ayrıca İstanbul'da 18 Mesleki Eğitim Merkezinde 336 öğretmen tarafından, 30.642 kursiyere 143 derslikte mesleki eğitim verilmektedir (Tablo 28).

Tablo 28. İstanbul’da Mesleki Eğitim Merkezleri

İlçe	Kurum Sayısı	Erkek Kursiyer	Kadın Kursiyer	Toplam Kursiyer	Öğretmen	Derslik
Bağcılar	1	418	253	671	8	8
Bahçelievler	1	1754	495	2249	29	18
Bayrampaşa	1	1203	192	1395	14	5
Beyoğlu	1	214	21	235	-	-
Büyükkçekmece	1	1165	423	1588	17	4
Çatalca	1	240	18	258	6	2
Fatih	1	2305	379	2684	24	5
Gaziosmanpaşa	1	1285	212	1497	14	5
Güngören	1	1353	372	1725	24	7
Kadıköy	1	1829	552	2381	25	8
Kartal	1	1391	454	1845	18	8
Küçükçekmece	1	781	183	964	6	11
Pendik	1	2379	388	2767	38	12
Sarıyer	1	972	290	1262	21	8
Silivri	1	2416	460	2876	7	16
Şişli	1	754	485	1239	23	9
Ümraniye	1	2471	897	3368	47	12
Zeytinburnu	1	1472	166	1638	15	5
Toplam	18	24.402	6240	30.642	336	143

Kaynak. <http://istanbul.meb.gov.tr>, 2005

2.3.5. Sağlık

İstanbul’da artan nüfusun ihtiyacını karşılamak üzere yapılan sağlık yatırımları sonucu nüfusun büyük bölümüne sağlık hizmeti ulaştırılabilmektedir. Dar gelirliilere yönelik genel sağlık sigortası uygulaması sağlık konusunda kapsayıcı bir politika oluşturmaktadır. İl Sağlık Müdürlüğünden alınan 2005 verilerine göre temel sağlık göstergeleri Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. İstanbul’un Temel Sağlık Göstergeleri

Parametre	2005 yılı
Tahmini Nüfus	11.331.964
Nüfus Yoğunluğu	2181
Kaba Doğum Hızı (‰)*	13,77
Kaba Ölüm Hızı (‰)**	3,90
Bebek Ölüm Hızı (‰)***	31,93
Yatak Başına Düşen Kişi Sayısı	290
Sağlık Bakanlığına Bağlı Kuruluşlarda Bir Doktora Düşen Kişi Sayısı	1204

* Yataklı Tedavi Kurumları ve Sağlık Ocaklarından Alınan Toplam Doğum Sayısına Göre Hesaplanmıştır.

**Kaba Ölüm Hızı Mezarlıklar Müdürlüğünden Alınan Toplam Ölen Kişi Sayısına Göre Hesaplanmıştır.

***Bebek Ölüm Hızı Mezarlıklar Müdürlüğünden Alınan Toplam Ölen Bebek Sayısına Göre Hesaplanmıştır.

İstanbul’un sağlık göstergeleri incelendiğinde, kentin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Sadece İstanbul’un nüfus büyüklüğü nedeni ile doktor başına düşen kişi sayısı Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Tablo 30. İstanbul’da Yıllara Göre Hastane Sayıları

Bağlı Olduğu Kurum	Yıllar						
	1988	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Sağlık Bakanlığı	30	31	30	31	32	33	33
SSK Genel Müdürlüğü	11	12	12	13	13	13	14
Üniversiteler	5	5	5	5	5	5	5
Diğer Kamu Kurumları	7	7	7	6	6	5	3
Özel	114	131	132	134	135	136	136
Toplam	167	186	186	189	191	192	191

Kaynak. İstanbul Valiliği, İl Sağlık Müdürlüğü, 2005.

İstanbul’da hizmet veren 191 hastanenin 136’sı özel sektöre, 33 adedi Sağlık Bakanlığı’na aittir. SSK hastaneleri 2005 yılında Sağlık Bakanlığı’na devredilmiştir. Hastane sayılarının yıllara göre değişimine bakıldığında ise, İstanbul’da hizmet veren üniversitelere bağlı hastanelerin sayısı aynı kalırken, kamuya ait hastanelerin sayısının azaldığı ve yeni açılan hastanelerin özel sektör tarafından hizmete sunulduğu görülmektedir.

İstanbul’da farklı kurumlara ait hastanelerdeki yatak sayılarında, 1998’den 2004 yılına kadar önemli bir artış göstermemiştir. İstanbul’un halen göç almaya ve nüfusunun artmaya devam ettiği göz önünde bulundurulursa yatak sayısı artışının yeterli olmadığı söylenebilir. İstanbul’da 2005 yılı itibari ile hizmet vermekte olan toplam devlet hastanesi, 23’ü eğitim araştırma hastanesi olmak üzere 51’dir. 51 kamu hastanesinin toplam yatak sayısı ise Mayıs 2005 itibarıyla 5.723’tür. İstanbul ilindeki mevcut toplam hastane yatak sayısı ise Mayıs 2005 itibarıyla (Özel + Üniversite + Askeri + Kamu Hastanesi) 31.076’dır.

Toplam 83 adet 112 acil yardım hizmetleri istasyonunun 68’i aktif olarak hizmet vermektedir. 92 adet ambulans da aktif olarak hizmet vermektedir. 2005 yılı toplam (devlet) 10.408 yardımcı sağlık personelinin 2.549’u ebe, 5.577’si hemşire ve 2.282 diğer işleri gerçekleştiren personel olarak çalışmaktadır.

Tablo 31. İstanbul’daki Sağlık Kuruluşları

Kurum Adı	Kurum Sayısı
Sağlık Ocağı	332
Sağlık Evi	58
Sağlık Birimi	26
Kadın Sağlığı Merkezi (İstanbul Büyükşehir Belediyesi)	17
AÇS-AP Merkezi	35
112 Acil Yardım ve Kurtarma İstasyonu	68
Sağlık Bakanlığına Bağlı Verem Savaş Dispanseri	11
Dernek vb. Kuruluşlara Bağlı Verem Savaş Dispanseri	14
Sıtma Savaş Dispanseri	2
Semt Polikliniği	20
Halk Sağlığı Laboratuvarı	6
Ruh Sağlığı Merkezi	1
Müstakil Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi	2
Ağız Diş Sağlığı Hastanesi	1
Kuduz Tedavi Merkezi	1
Diyaliz Merkezi	78
Kan Merkezi	31
Sağlık Meslek Lisesi	5
Özel Poliklinik	409
Özel Diş Polikliniği	117
Özel Laboratuar	571

Kurum Adı	Kurum Sayısı
Hekim Muayenehanesi	8810
Dış Hekimi Muayenehanesi	2.711
Eczane	4.616
Ayakta Tedavi Merkezi	549

Kaynak. İstanbul Valiliği, İl Sağlık Müdürlüğü, 2005.

Türkiye’de nüfusun yaşlanmakta oluşu sosyal güvenlik politikaları ve sağlık yapısı açısından ele alınması gerekli bir konudur. Aktif nüfus üzerinde oluşturacağı yük bakımından, ilerleyen yıllarda yaşlı sağlığı, bakımı ve bu hizmetlerin nasıl finanse edileceği hususları önemlidir.

Türkiye genelinde nüfusun %12’sini oluşturan engelli nüfusun İstanbul nüfusu içerisindeki payı kesin olarak bilinmemekle birlikte İstanbul Büyükşehir Belediyesi Özürlüler Merkezine kayıtlı 32.000 engelli olduğu bilinmektedir.

2.3.6. Sosyokültürel Yapı

İstanbul, kente özgün kimliğini veren doğal ve kültürel değerlere sahiptir. Üç Dünya İmparatorluğu'nun, Roma, Bizans ve Osmanlı kültürlerinin başkenti olan İstanbul, kentsel, tarihî, arkeolojik ve doğal sit alanları, sayısız anıt ve sivil mimarlık örnekleri ile bu kültürlerin eşsiz değerlerini yansıtır.

İstanbul'da tarihî ve kültürel önemi olan anıt, sivil mimarlık örnekleri, bölge ve alanlar, arkeolojik kalıntılar ve tabiat varlıkları ‘Kültürel Miras’ olarak tescillenmiş ve/veya “Sit Alanı” olarak ilan edilmiştir. Tüm bu kültürel ve doğal varlıklar, 3386 ve 5226 Sayılı yasalarla değişik, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanuna tabiidir.

Ancak Boğaziçi özel bir kanun olan 2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu hükümlerine göre koruma altındadır. Boğaziçi bu yasa ile kıyı kenar çizgisini izleyen "*Boğaziçi Alanı Sahil Şeridine*", bağlı ve Boğaziçi'nin en etkili peyzajını veren aynı zamanda Boğaziçi yerleşmesinin iç kısımlarındaki korunması gerekli alanları kapsayan "*Ön Görünüm Bölgesi*" (toplam 4300ha.), Boğaziçi alanının öngörünüm bölgesi ile etkilene bölgesi arasında kalan ve Boğaziçi yerleşmesinin iç kısmını oluşturan "*Geri Görünüm Bölgesi*" (1000ha), kırsal alana ve şehir merkezine bağlı "*Etkilenme Bölgesi*" (5300ha) olmak üzere, dört kesime ayrılmıştır. Bu kanun ve ekli belgeleri ile Boğaziçi alanı rekreasyon, turizm ve konut bölgesi olarak değerlendirilmiş, doğal ve tarihî sit değerlerinin orman, koru, mesire alanı gibi tüm yeşil alanlarının korunmasına karar verilmiş; öngörünüm bölgesinde yeni konut yapımı yasaklanmış; ancak konut yapımına izin verilen özel koru alanlarının da içinde bulunduğu bu alanda, öncelikle kentsel tasarım rehberi hazırlanmış ve koruma kurulu tarafından onaylanmıştır. Aynı şekilde kentsel tasarım proje çalışmaları sürdürülmektedir. Topkapı Sarayı, Süleymaniye, Cankurtaran, Zeyrek, Ayyansaray uygulama önceliği verilen 1. derece koruma alanlarıdır.

Doğal ve tarihî değerleriyle özel önem taşıyan Boğaziçi Koruma Alanları, Avrupa yakasında Sarıyer ve Beşiktaş, Anadolu yakasında Beykoz ve Üsküdar ilçelerinin önemli bir bölümünü kapsamaktadır. Boğaziçi, Beykoz ve Sarıyer ilçe ve mücavir alan sınırları içinde 2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu kapsamı dışında kalan ve yoğun yapılaşma tehdidi altında bulunan alanlar İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 15.11.1995 gün ve 7755 sayılı karar ile Doğal Sit olarak ilan edilmiştir.

İstanbul’un diğer önemli sit alanları; Tarihî Yarımada, Beyoğlu, Eyüp, Kadıköy, Üsküdar ve Adalar'da bulunmaktadır. Bunların dışında kent içi ve dışında daha küçük alanları içeren sit

alanları da vardır. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2004 yılı verilerine göre İstanbul’da 19.512 adet tek yapı ölçeğinde tescilli kültür varlığı bulunmaktadır.

İstanbul’un korunması gerekli tarihî yerlerinden Topkapı Sarayı, Yıldız Sarayı, Süleymaniye Camii ve Çevresi, Zeyrek Camii ve çevresi Kara Surları, Bozdoğan Kemerli ve Haliç, 1985 yılında UNESCO Dünya Miras Listesine alınmıştır.

1995 yılında sit ilan edilen *Tarihî Yarımada Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı*, korunmuşluk düzeyi ve tarihî eser yoğunluğu ile ilişkili olarak 3 farklı alanda tanımlanabilir. Merkez işlevlerinin yoğunlaştığı Topkapı Sarayı ve 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı çevresi birinci öncelik bölgesi, yoğun tarihî dokunun bulunduğu, 14 adet mahalle ölçeğindeki bölge ikinci öncelik bölgesi; tarihî yarımada’nın geri kalanı ise üçüncü öncelik bölgesi olarak değerlendirilebilir. 2005 yılında koruma amaçlı imar planı onaylanan ve dünya mimari miras listesinde yer alan önemli tarihî yapıları ve alanları da içeren bu alanda koruma çalışmaları devam etmektedir.

1993 yılında 360 ha alana sahip Beyoğlu kentsel sit alanı ilan edilmiştir. Osmanlı Döneminde Levantenlerin yaşadığı bölgede birçok kilise ve manastır yapısı yer almaktadır. Beyoğlu’nun ilk sahipleri tarafından terk edilen bu alanlar kırsal kesimden göç edenler ve düşük gelir gruplarını barındırmaktadır.

İstanbul’da kentsel ölçekte tarihî verilerin yoğunlaştığı bir başka alan da yaklaşık 180 ha büyüklüğündeki 1977 yılında kentsel sit ilan edilen Eyüp’tür. Fatih Sultan Mehmet’in yaptırdığı külliye çevresinde gelişen Eyüp’ün İstanbul’un dini ve kültürel yaşamında önemli bir yeri vardır.

İstanbul’da bir başka sit alanı ise adalar olarak bilinen önemli doğal ve kentsel özelliklere sahip Prens Adalarıdır. Prens Adaları, 19. yüzyılda yazlık olarak kullanılan bir bölgedir. Kınalı ada, Burgaz ada, Heybeliada, Büyükkada, Sedef Adası, Yassı Ada, Kaşık Adası, Sivri Ada ve Tavşan Adası adlarıyla bilinen 9 ayrı adadan oluşan Adalar ilçesinin toplam nüfusu kışın 17.750 kişidir. Ancak, yaz mevsiminde bu nüfusun 100.000 civarına yükseldiği tahmin edilmektedir.

Kentin Anadolu yakasında Üsküdar, Mihrimah Sultan, Atik Valide, Selimiye gibi anıtsal külliye yapıları, ahşap yapıları, tekke ve türbeleri ile bir diğer önemli kentsel sit alanıdır. Büyük ve Küçük Çamlıca doğal ve kentsel sit alanı ile tarihî Karacaahmet Mezarlığı da Üsküdar ilçesinde yer alır.

Bu alanlar dışında, Avrupa yakasında, Bakırköy, Silivri, Küçükçekmece, Avcılar’da; Asya yakasında, Kartal, Pendik, Şile ve Tuzla’da da önemli özellikler taşıyan sit alanları bulunmaktadır.

İstanbul il sınırları içinde Avrupa ve Asya yakalarında birer tane olmak üzere 2 Tabiat Parkı, 1 Tabiat Anıtı, 1 Tabiatı Koruma Alanı bulunmaktadır.

İstanbul-Polonezköy Tabiat Parkı, Marmara Bölgesinde İstanbul ili Beykoz ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Polonezköy, çevresindeki endüstriyel gelişmelere karşı doğal varlığını koruyan bitki örtüsü ile Batı Akdeniz Bölgesinin floristik özelliklerini taşımaktadır.

Türkmenbaşı Tabiat Parkı, Şişli İlçesi’nde Hacıosman mevkiinde yer alır. Belgrat Ormanı bitki örtüsüne benzer üstün estetik verilere sahip florası ile manzara bütünlüğü içerisinde İstanbul halkının eğlenme, dinlenme ve sportif faaliyetlerine cevap vermektedir.

İstanbul-Subaşı Havuzlar Pınarı Tabiat Anıtları, İstanbul, Çatalca'da yer almaktadır. 1995 yılında kurulan alan 900–1000 yaşlarında, 15 m. boyunda, 3,5 m. çap ve 17 m. çevre genişliğine sahip çınar ağaçlarının bulunduğu özel bir alandır.

İstanbul-Köknarlık Tabiatı Koruma Alanı, Marmara Bölgesinde İstanbul ili, Beykoz ilçesi Tokat köyü sınırları içerisinde. Saha, 46,5 ha büyüklüğündedir. İstanbul'daki doğal olarak yayılım gösteren tek köknar meşceresinin (ağaçlığının) yer aldığı nadir ve tehlike altında bulunan bir ekosistemi özelliği gösterir.

Kültür ve sanat etkinlikleri açısından, Avrupa başkentlerini aratmayacak renkli ve çok kültürlü ortama sahip olan İstanbul, konumu, tarihî ve güncel önemi dolayısıyla ayrıcalıklı bir uluslararası odak noktası durumundadır. Çağdaş sanatın geldiği nokta, uluslararası iletişimin gerekliliği, günümüz sanatının devlet ve özel kuruluşlarca desteklenmesi zorunluluğu, sanat çevreleri ve toplum bilincine giderek daha fazla yerleşmektedir. Geçmişin uygarlık katmanları, bugün insanlar için çekici olan tarihsel boyutu oluşturmaktadır.

İstanbul geçmişi, doğal güzellikleri, kentsel özellikleri, kültürel ve sosyal dokusu ile uluslararası çağdaş sanat ortamı için son yıllarda büyük önem kazanmıştır. Gerçekleştirilen çeşitli müzik, sinema, tiyatro festivalleri artık gelenekselleşmiş ve giderek daha nitelikli bir katılımı dünyada adını duyurmaya başlamıştır. Örneğin, İstanbul Kültür Sanat Vakfı tarafından ilki 1987 yılında düzenlenen Uluslararası İstanbul Bienali'nin dokuzuncusu 2005 yılında düzenlenmiştir. Uluslararası İstanbul Bienali, Venedik Bienali ile beraber 2005 yılının en önemli sanat etkinliği olarak kabul edilmektedir. 2005 Bienali, tema olarak belirlenen "İstanbul" başlığı üzerinden uluslararası sanatçı ve sanatçı gruplarının projelerini yedi farklı mekânda bir araya getirirken, İstanbul'u dev bir çağdaş sanat platformuna dönüştürmüştür. Ulusal bir etkinlik olan İstanbul Mimarlık Festivali ise, Dünya XXII. Mimarlık Kongresinin Temmuz 2005'de İstanbul'da yapılmasının ardından artan talepler doğrultusunda "Uluslararası İstanbul Mimarlık Bienali'ne dönüştürülmüştür. Etkinliğin iki yılda bir yapılmasına ve süresinin dört haftaya çıkarılmasına karar verilmiştir. Ayrıca son yıllarda Avrupalı sanatçıların İstanbul'a yakın ilgi gösterdikleri ve Türkiye'den sanatçılarla çeşitli ortak çalışmalar yürüttükleri görülmektedir. Sanatçılar İstanbul'un kentsel koşulları, tarihî ve geleceğiyle ve kentin içindeki farklı kültürel olgularla yakından ilgilenmektedirler. Bu çalışmalarda seçilen temalar, İstanbul'un çok kültürlü toplumsal yapısı, kentsel dinamiği, değişim potansiyeli ve coğrafyası ile yakından ilgilidir. İstanbul'da kültür ve sanat ortamının giderek canlanması ve uluslararası ortamda ilgi gören bir kent olması çekicilik ve yarışabilme potansiyeli açısından önemini ortaya koymaktadır. Bu potansiyelin yakın gelecekte daha fazla ziyaretçiyi ve yatırımcıyı İstanbul'a çekeceği açıktır. Bunun en önemli göstergelerinden biri İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti olma başvurusunun, kabulü yönünde alınan mesafedir.

İstanbul'da çeşitli girişimlerle gerçekleştirilmiş çok sayıda müze bulunmaktadır. TBMM Milli Saraylar Dairesi'ne bağlı olarak ziyarete açık olan saray kasırlar, Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Yıldız Şale Köşkü, Maslak Kasrı, İhlamur Kasrı, Aynalıkavak Kasrı, Küçüksu Kasrı, Florya Atatürk Köşkü, Yalova Atatürk Köşkü'dür.

İstanbul'daki müzelere gelen yerli ve yabancı turist ziyaretçi sayıları Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32. İstanbul Müzeleri Ziyaretçi Sayıları

Müzenin Adı	Yerli	Yabancı	Toplam Ziyaretçi
Topkapı Sarayı Müzesi	768.010	1.342.180	2.110.190
Arkeoloji Müzesi	90.798	97.116	187.914
Ayasofya Müzesi	535.830	1.286.832	1.822.662
Büyük Saray Mozaik Müzesi	5653	23.659	29.312
Kariye Müzesi	10.585	206.601	217.186
Türk ve İslam Eserleri Müzesi	31.225	63.279	94.504
Adam Mickiewicz Müzesi	4	2	6
Fethiye Müzesi	192	583	775
Rumeli Hisarı Müzesi	26.621	18.573	45.194
Yıldız Sarayı Müzesi	15.099	3169	18.268
Toplam	1.491.492	3.047.798	4.539.290

Kaynak. İstanbul Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005

Tablo 33. Tarihî Değere Sahip Binalar

Türü	Sayı
Saray	17
Medrese	66
Müze	63
Cami (Tarihsel Değere Sahip)	64
Kilise (Tarihsel Değere Sahip)	49
Sinagog (Tarihsel Değere Sahip)	1

Kaynak. İstanbul Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005.

Kültür merkezleri, kütüphaneler, fuar ve kongre merkezleri, sanat galerileri, sinema, tiyatro ve konser salonları bir kentin kültürel altyapısını oluşturan en önemli kültür tesisleridir. Aşağıda Tablo 34’te, İstanbul’daki kültür tesis türleri ve sayıları yer almaktadır.

Tablo 34. İstanbul’un Kültürel Altyapısını Oluşturan Tesisler

Kültürel Kurum	Sayısı
Kütüphane	72
Kültür Merkezi	62
Fuar ve Kongre Merkezi	8
Konser Salonu ve Gösteri Merkezi	28
Sinema	70
Tiyatro	23
Sanat Galerisi	68
Matbaa	983
Yerel Gazete	337
Ulusal Gazete	28
Televizyon Kanalı	15
Radyo Kanalı	130
Yazılı Yayın (Mevkute)	13.800

Kaynak. İstanbul Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2004.

İstanbul’da belediyeler, özel kuruluşlar, bankalar, yabancı ülke konsoloslukları ve kişisel girişimlerle kurulmuş çok sayıda sanat ve kültür merkezi bulunmaktadır. Bu merkezler ağırlıklı olarak kentin kültür sanat ve eğlence anlamında en önde gelen bölgesi Beyoğlu başta olmak üzere, Beşiktaş, Şişli ve Kadıköy ilçelerinde yoğunlaşmaktadır.

Tablo 35. Kültür/Sanat Merkezlerinin İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	Sanat/Kültür Merkezi Sayısı
Beyoğlu	40
Beşiktaş	19
Şişli	18
Kadıköy	17
Bakırköy	3
Eminönü	3
Kartal	2
Üsküdar	2
Eyüp	1
Sarıyer	1
Toplam	106

Kaynak. Sayılarla İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi yayınları, 2003.

İstanbul’da devlet ve belediye destekli tiyatroların yanı sıra özel girişimlerle sürdürülen tiyatrolar da bulunmaktadır. Tiyatro seyircisinin azalan eğilimi son yıllarda aksine gelişim göstermektedir. Uluslararası tiyatro festivalleri düzenlenmekte ve İstanbul’un çeşitli kamusal mekânları da bu amaçla kullanılabilir. Tablo 36’da görüldüğü gibi Türkiye ve İstanbul’daki sinema ve tiyatro sayıları verilmiştir.

Tablo 36. İstanbul’daki Sinema ve Tiyatrolar

	Türkiye	İstanbul
Sinema	358	81
Resmi Tiyatro	57	19
Devlet Tiyatrosu	28	3
Özel Tiyatro	17	9
Opera ve Bale	6	2

Kaynak. Sayılarla İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2001.

Devlet Opera ve Bale Müdürlüğüne bağlı 2 salon bulunmaktadır. Büyük Salonun kapasitesi 1.304 koltuk, Konser Salonunun kapasitesi ise 502 koltuktur. Ortalama aylık izleyici sayısı 115.000 kişidir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından işletilmekte olan tiyatroların izleyici sayısındaki değişim Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37. Tiyatro İzleyici Sayısındaki Değişim

Yıllar	İzleyici Sayısı
1995–1996	288.511
1996–1997	378.899
1997–1998	379.977
1998–1999	418.513
1999–2000	478.000
2000–2001	404.080
2001–2002	370.122
2002–2003	404.414
2003–2004	390.563
2004–2005	383.966

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planlama Müdürlüğü, 2006

Büyükşehir Belediye Tiyatroları izleyici sayılarını gösteren tabloya bakıldığında 1999 – 2000 sezonunda tiyatro izleyici sayısının en yüksek düzeye ulaştığı görülmektedir. 2000 yılından itibaren zaman zaman artışlar olsa da tiyatroya talebin genel anlamda bir düşüş trendinde olduğu söylenebilir.

İstanbul’da kütüphanelerin ilçelere göre dağılımına bakıldığında tüm ilçelerin en az bir kütüphaneye sahip olduğu görülmektedir(Tablo 38). Kütüphane sayısı en çok olan ilçeler ise Eminönü, Fatih, Kadıköy ve Üsküdar’dır. İstanbul’daki kütüphane ve kitap sayısı ile Türkiye’deki kütüphane ve kitap sayısı karşılaştırıldığında, Türkiye genelinde kütüphane başına düşen ortalama kitap sayısının 8650 olmasına karşılık İstanbul’da bu değer 39.000 olduğu görülmektedir. Yani İstanbul’da kütüphane başına düşen ortalama kitap sayısı Türkiye ortalamasının 4,5 katıdır.

Tablo 38. İlçelere Göre Kütüphane ve Kitap Sayısı

İlçe	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı
Adalar	1	10.132
Avcılar	1	8.606
Büyüçekmece	1	3.855
Bağcılar	1	5.505
Bahçelievler	1	5.605
Bakırköy	1	25.471
Bayrampaşa	1	7.696
Beşiktaş	1	4.857
Beykoz	2	13.069
Çatalca	1	7.686
Eminönü	7	654.085
Eyüp	2	2.573
Fatih	5	105.634
Gaziosmanpaşa	1	13.960
Güngören	1	7.475
Küçükçekmece	2	17.285
Kadıköy	4	41.547
Kağıthane	3	24.177
Kartal	3	23.488
Pendik	1	9.933
Silivri	1	8.971
Şile	2	11.223
Tuzla	1	5.257
Üsküdar	6	59.754
Zeytinburnu	1	7.946
İstanbul (Haziran 2000)	51	1.989.722
Türkiye (Mart 2000)	1.387	12.002.320

Kaynak. Sayılarla İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2001.

İstanbul’da kentin sosyal ve kültürel altyapısını destekleyen bir diğer faaliyet alanı da spordur. Kentte İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, ilçe belediyeleri, amatör ve profesyonel spor kulüpleri ve özel işletmecilere ait kapalı ve açık spor tesisleri, ulusal ve uluslararası spor etkinliklerine olanak sağlamaktadır. 1990’lı yıllardan itibaren olimpiyatlara İstanbul’da ev sahipliği yapmayı hedef alan Olimpiyat Türk Milli Komitesi ve Gençlik ve Spor Bakanlığı bu amaca yönelik yatırımlar ve çalışmalarına devam etmektedir. İstanbul Park ve Olimpiyat Stadı yatırımlarının tamamlanması İstanbul’da Formula – 1 yarışları ve Avrupa Şampiyonlar Ligi Final karşılaşması gibi dünya ölçeğinde

sportif faaliyetlerin yapılmasına böylece İstanbul'un daha çok tanıtılmasına imkân sağlamıştır.

Tablo 39. İstanbul'da Kamuya Ait Spor Tesisleri

Tesis Türü	Adet	Kapasite
Çim Yüzeyle Stad Sayısı (*)	16	139.729
Stadyum	3	93.661
Toprak Yüzeyle Stad Sayısı	11	20.750
Kapalı Spor Salonu Sayısı	20	32.600
Atış Poligonu Sayısı	1	500

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planlama Müdürlüğü, 2006.

İstanbul'da kamuya ve belediyelere ait spor tesislerinin yanı sıra özel sektör ve kulüpler tarafından işletilen spor tesisleri de kentin spor alanı ihtiyacına hizmet etmektedir. Bu tesisler büyük spor kompleksleri olmayıp, daha küçük alanlarda sınırlı spor dallarında hizmet veren tesislerdir (Tablo 40).

Tablo 40. Özel Spor Salonları

Tesis Türü	Adet
Kapalı Spor Salonu Sayısı	300
Bilardo Salonu	685
Muhtelif Saha (Tenis, Futbol vb.)	138
Spor Kompleksi (Büyükşehir Belediyesine Ait)	17
Yüzme Havuzu Sayısı	6
Bowling Salonu	9

Kaynak. İstanbul Valiliği, İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü, 2006.

Açık spor alanları ve sahalarının yanı sıra kapalı spor salonları da İstanbul'da önemli uluslararası spor karşılaşmalarına ve şampiyonalara ev sahipliği yapmaktadır. Tablo 41'de görüldüğü gibi fazla seyirci kapasitesine sahip tesislerin kentin yeni gelişen bölgelerinde (Zeytinburnu, Bağcılar) yer aldığı görülmektedir. Kentin Avrupa yakasında ve çok yoğun bölgeleri ile tarihî merkezlerde bu tesislerin düşük kapasiteli ve az sayıda olduğu görülmektedir.

Tablo 41. Gençlik ve Spor Müdürlüğüne Bağlı Kapalı Spor Salonları

Tesisin Adı	Seyirci Kapasitesi	İlçesi
Abdi İpekçi Spor Salonu	12.500	Zeytinburnu
Ahmet Cömert Sp.Sal.	3500	Bakırköy
Burhan Felek Spor Salonu	1500	Üsküdar
Caferağa Spor Salonu	1500	Kadıköy
Kartal Spor Salonu	1500	Kartal
İto Spor Salonu Yakacık	1000	Kartal
Pendik Kurtköy Spor Salonu	750	Pendik
Şile Spor Salonu	500	Şile
Güngören Spor Salonu	500	Güngören
Silivri Spor Salonu	500	Silivri
Tozkoparan Spor Salonu	500	Güngören
Bağlarbaşı A-B Spor Salonu	500	Üsküdar
Bayrampaşa Spor Salonu	500	Bayrampaşa

Tesisin Adı	Seyirci Kapasitesi	İlçesi
Çatalca Spor Salonu	500	Çatalca
Eyüp Spor Salonu	500	Eyüp
Fulya İhtisas	500	Beşiktaş
Özürülüler Spor Salonu	500	Bahçelievler
Sarıyer Spor Salonu	500	Sarıyer
Burhan Felek Kubbe Salon	250	Üsküdar
Altınay Spor Salonu	100	Fatih

Kaynak. İstanbul Valiliği, İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü, 2006 .

İstanbul’da faaliyet gösteren kulüpler spor tesisi olanakları sunmaktan çok, genç sporcuların yetişmesinde önemli görevler yüklenmiştir. Türkiye’ de etkin olarak hizmet veren kulüplerin önemli bir bölümü İstanbul’da yer almaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren büyük, orta ve küçük ölçekli 17 spor tesisi İstanbul Büyükşehir Belediyesi iştiraki olan Spor AŞ tarafından işletilmektedir. Büyük ve orta ölçekli tesislerin kapasiteleri Tablo 42’de yer almaktadır.

Tablo 42. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Spor Tesisleri Kapasiteleri

Tesisin Adı	Kapasitesi (kişi)	İlçesi
Bayrampaşa Spor Kompleksi	1500	Bayrampaşa
Bağcılar Spor Salonu	5.000	Bağcılar
Haldun Alagaş Spor Kompleksi	4500	Ümraniye
Hakkı Başar Spor Kompleksi	2500	Esenler
Metin Oktay Spor Kompleksi	1500	Sarıyer-Tarabya
Cemal Kamacı Spor Kompleksi	1500	Beyoğlu-Okmeydanı
Zeytinburnu Spor Kompleksi	1500	Zeytinburnu
Kafkale Spor Kompleksi	2000	Tuzla
Tevfik Aydeniz Spor Kompleksi	1000	Eyüp
Balat Spor Tesisleri	600	Fatih

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planlama Müdürlüğü, 2006

Tablo 43. Kulüplerin Türlerine Göre Dağılımı

Kulüp Türü	Türkiye	İstanbul
Spor Kulübü	4.498	652
İhtisas Kulübü	523	68
Müessese Kulübü	1201	31
Askeri Kulüp	12	3
Diğer	117	49
Toplam	6351	803

Kaynak. İstanbul Valiliği, 2005

Türkiye’deki ve İstanbul’daki lisanslı ve faal sporcu sayıları (2004) karşılaştırıldığında, lisanslı sporcuların yaklaşık %16’sı, faal sporcuların da yaklaşık %36’sı İstanbul’da bulunmaktadır (Tablo 44). Bu oranların İstanbul için yüksek olması, spor kulüplerinin çoğunlukla İstanbul’da bulunması ile doğrudan ilişkilidir.

Tablo 44. Lisanslı ve Faal Sporcu Sayıları

	Türkiye	İstanbul
Lisanslı Sporcu	643.661	105.009
Faal Sporcu	169.219	61.708

Kaynak. İstanbul Valiliği, 2005

2.3.7. Turizm

Turizm sektörü mevcut yapısı ve potansiyeli itibarıyla Türkiye'nin önemli sektörlerinin başında gelmektedir. Sektör sağladığı döviz hacmi itibari ile ilk sırada yer almaktadır. Turizm 1980'li yılların başlarından itibaren hızla gelişme göstermiştir.

İstanbul aynı dönemde sahip olduğu turizm potansiyelini etkin şekilde kullanamamış ve Türk turizmi içinde göreceli olarak payını kaybetmiştir. Buna rağmen, turizm sektörü İstanbul ekonomisi için katkı sağlamayı sürdürmekte ve geniş potansiyelini korumaktadır. 2003 yılı sonu itibari ile İstanbul'da turistik işletme belgeli, turizm yatırım belgeli ve belediye belgeli toplam 885 konaklama tesisi ve 106.956 oda kapasitesi bulunmaktadır. Tablo 46 ise turizm işletme belgeli tesis oda ve yatak sayılarını yıllar itibari ile göstermektedir. 2003 sonunda İstanbul'da 281 tesis, 24.415 oda ve 50.213 yatak kapasitesi bulunmaktadır.

Tablo 45. İldeki Konaklama Tesisleri

	Tesis sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Turizm İşletme Belgeli	309	25.071	50.800
Turizm Yatırım Belgeli	78	10.709	22.839
Belediye Belgeli	660	17.293	34.305
Toplam	1.047	53.073	107.944

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planlama Müdürlüğü, 2005

Turizm işletme belgeli konaklama tesisleri içinde 5 yıldızlı konaklama tesislerinin kapasite payı %36,4'tür. İstanbul'da oteller farklı bölgelere dağılmıştır, bunların büyük bölümü Şişli, Taksim, Beşiktaş, Eminönü ve Tarihî Yarımada'da bulunmaktadır. İstanbul Kongre ve Sergi Sarayı'na çok yakın ve Boğaz manzarasına sahip olması nedeni ile beş yıldızlı oteller kurulurken mekân olarak Beşiktaş ve Taksim tercih edilmektedir. Son yıllarda ise, iş alanlarının Zincirlikuyu-Maslak aksına kayması ile bu bölgede de 5 yıldızlı oteller yer almaya başlamıştır.

Tablo 46. İstanbul İli Turizm İşletme Belgeli Tesisler

Tesis Türü ve Sınıfı	2000			2003			2005		
	Sayı	Oda	Yatak	Sayı	Oda	Yatak	Sayı	Oda	Yatak
Özel Otel	22	1020	2387	32	1042	2103	42	1314	2634
Apart Otel	2	20	72	1	10	34	2	20	54
5 Yıldız Otel	22	7094	15.036	26	7949	16.888	28	8622	18.503
4 Yıldız Otel	35	4293	8638	54	5990	11.995	63	6721	13.441
3 Yıldız Otel	63	4694	9068	77	5173	9966	76	4850	9408
2 Yıldız Otel	83	3180	5914	70	2589	4918	79	2924	5569
1 Yıldız Otel	18	755	1418	16	499	910	18	610	1172
Moteller	1	28	56	----	----	----	----	----	----
Tatil Köyü	1	238	514	----	----	----	----	----	----
Kamping	1	----	350	----	----	----	----	----	----
Yüzer Otel	2	245	924	2	245	924	----	----	----
Pansiyon	3	72	151	1	12	30	1	10	19
Toplam	254	21.679	44.602	281	24.415	50.213	309	25.071	50.800

Kaynak. İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2006.

İstanbul'a gelen turist sayısı sahip olduğu potansiyele göre düşüktür. İstanbul niteliğindeki yabancı kentler ile karşılaştırıldığında da yıllık turist sayısı düşüktür. İstanbul daha çok komşu

ülkelerden alışveriş turizmi için gelen, tarih turizmi için gelen ve kongre-fuar turizmi için gelen turistleri ağırlamaktadır. 1995 yılında İstanbul'a 2 milyon turist gelirken, İstanbul'un payı %26 olmuştur. 2004 yılında ise gelen turist sayısı 3,47 milyon pay ise %17,1 olmuştur. Tablo 47 Türkiye ve İstanbul'a gelen turist sayılarını göstermektedir (Gelen turist sayısı yurtdışından gelen yerli ve yabancı turistir.)

Tablo 47. Gelen Turist Sayısı

Yıllar	Türkiye	İstanbul	İstanbul % Pay
1995	7.726.000	2.009.000	26,0
1996	8.614.000	2.438.000	28,3
1997	9.689.000	2.502.000	25,8
1998	9.752.000	2.357.000	24,2
1999	7.487.000	1.734.000	23,2
2000	10.428.000	2.421.000	23,2
2001	11.619.000	2.517.000	21,7
2002	15.214.000	2.705.000	17,8
2003	16.302.000	3.148.000	19,3
2004	20.262.000	3.473.000	17,1
2005	21.122.798	4.849.353	23,0

Kaynak. İstanbul Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, 2006

1996 yılından bugüne kadar Türkiye ve İstanbul'a giriş yapan turist sayılarına bakıldığında 1999 yılı hariç, sürekli artış olduğu görülmektedir. Ancak bu süre içinde İstanbul'a giriş yapan turist sayısında artış olsa da Türkiye'ye giriş yapan turist sayısına nispeten İstanbul'a gelen turist oranında düşüş görülmektedir.

2005 yılında Türkiye'ye giriş yapan 21.122.798 turistin 4.849.353'ü İstanbul'dan giriş yapmıştır. Konaklama tesislerinin doluluk oranları ise 2000 yılı ile 2005 yılları arasında %54–60 arasında değişmektedir. 2003 yılındaki Irak savaşı Türkiye'deki turizm sektörünü olumsuz yönde etkilemiştir. Ülkemize turist girişlerinin bölgelere göre dağılımına bakıldığında en fazla girişin Marmara Bölgesi (%37) ve Akdeniz Bölgesinden (%35) yapıldığı görülmektedir.

İstanbul tarih, kültür-sanat, alışveriş-moda, eğlence-dinlenme, inanç, kongre-fuar, yat-kruvazier turizmleri açısından önemli bir potansiyele sahip bulunmaktadır. Yeni bir turizm konsepti, tanıtımı ve ihtiyaç duyulan yeni turizm tesisi kapasitesinin oluşturulması ile İstanbul'a gelen turist sayısında ve turizm gelirlerinde önemli bir artış olabilir.

Türkiye'nin turizm vizyonunda, 2003 de 14 milyon olan turist sayısının iki kat artarak, 2010 yılında 30 milyon dolar olması hedeflenmektedir. Aynı paralelde turizm gelirlerinin de 30 milyar dolar olması hedeflenmektedir.

Türkiye'nin turizm vizyonu içinde önemli bir paya sahip olan İstanbul'da var olan ve kent için önemli potansiyeller sunan; kentte yer almış uygarlıklar, kültür ve sanat, ticaret, müzeler, tarihî mekânlar, kongre/toplantılar, doğal güzellikler, inanç merkezleri, İstanbul'un vizyonu çerçevesinde değerlendirilebilecek unsurlardır.

İstanbul, Türkiye'de kongre turizminin en yoğun olduğu, bu turizm tipine en uygun ildir. Bunun nedenleri arasında, şehrin konumu, tarihî ve tabii güzellikleri, ulaşım imkânlarının fazlalığı, turizm endüstrisindeki yeri sayılabilir. Kongre turizminde rahat, hızlı ve kolay ulaşım imkânı olması çok önemlidir. Bu nedenle havayolu ulaşımı daha çok kullanılmaktadır. İstanbul'un gerek yurtiçi ve gerekse yurtdışı ile bağlantısı oldukça güçlüdür.

2.3.8. Yerleşim

İstanbul'un devamlı gelişme gösteren yerleşme alanı, tepesi kuzeyde Yenimahalle'de ve tabanı güneyde Marmara kıyılarında Büyükçekmece'den Tuzla'ya kadar uzanan bir üçgen içine sığdırılabilir. Tarihî İstanbul'un 17 km²'lik alanına karşılık modern büyük şehrin yayılma alanı 500 km² yi geçmiştir.

80'li yılların ikinci yarısından sonra İstanbul şehrine yeni akslar boyunca ilaveler olmuş, farklı bir büyüme şekli meydana gelmiştir. Genellikle bu büyümeler Zincirlikuyu-Maslak aksı, Bağlarbaşı-Altunizade aksı, Kozyatağı-Ataşehir aksı, Güneşli-İkitelli aksı, TEM - Kavacık aksı ve Beylikdüzü-Haramidere aksında meydana gelmiştir. Bunlardan Zincirlikuyu-Maslak eksenini daha çok finans ağırlıklı hizmet birimlerinin ve büyük şirketlerin genel merkezlerinin yoğunlaştığı bir alandır.

Bağlarbaşı-Altunizade ekseninin oluşmasında buranın E-5 karayolu ve Boğaziçi köprüsü'ne yakın olması etkili olmuş, birçok şirket ve holding merkezi burada konumlanmış, ayrıca büyük alışveriş ve eğlence merkezleri yine bu kesimde toplanma eğilimi göstermiştir. Kozyatağı-Ataşehir eksenini E-5 ve TEM otoyollarının birbirine bağlandığı alan olarak çekicilik kazanmış, çok katlı yapılaşmanın örnekleri gittikçe çoğalmış ve büyük alışveriş merkezlerini de kendisine çekmiştir.

Güneşli-İkitelli eksenini, eskiden Tarihî Yarımada içinde yer alan gazete idarelerinin taşınmasıyla dikkat çekmiş, ayrıca Atatürk Havalimanı'na yakınlığı da çekiciliğini arttırmıştır. TEM - Kavacık eksenini, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün ve TEM'in sebep olduğu yeni bir ticari yapılaşma eksenidir. Büyük iş merkezlerinin yükseldiği, ayrıca villa sitelerinin çoğalma eğilimi gösterdiği bir eksenidir.

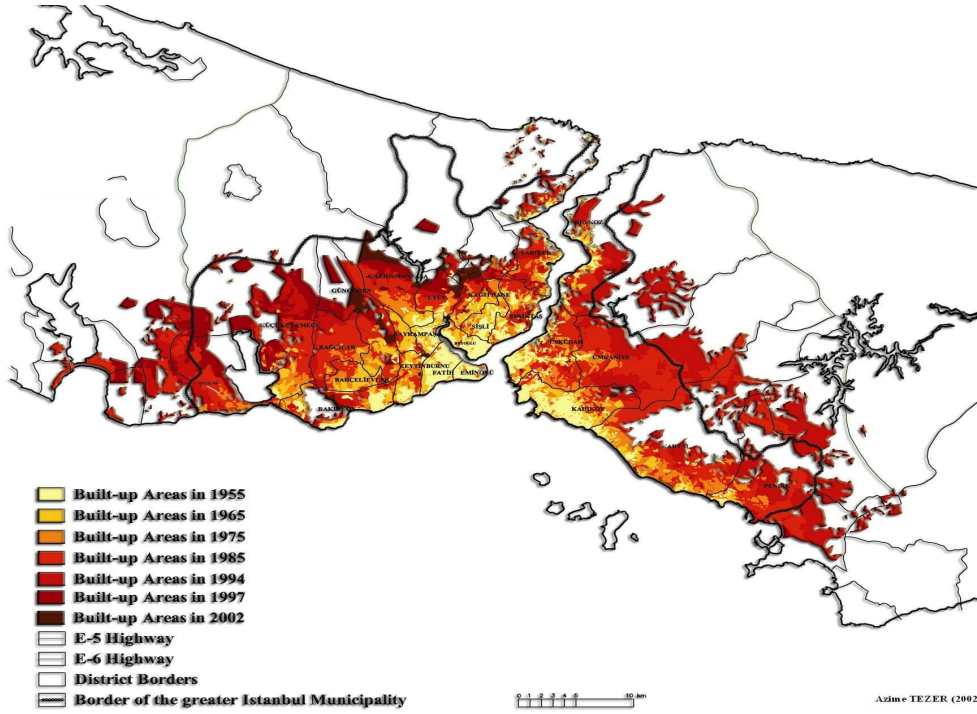
Şehrin en batısında bulunan Beylikdüzü-Haramidere eksenini ise çok geniş konut alanlarından oluşmaktadır. 1987'de yapılaşmaya başlayan bu alan 1989'da yerleşime açılmıştır.

Türkiye'nin nüfusu en yüksek ve en yoğun şehri olan İstanbul'da mekânsal gelişmenin yıllar itibarıyla değişiminin değerlendirilmesi önemlidir. Nüfus artışının fiziki mekâna yansması, geleceğe yönelik politikaların yönlendirilmesini kolaylaştıracaktır.

İstanbul'un nüfus artış hızı 1955, 1970 ve 1975, 1985 dönemlerinde diğer nüfus sayımı dönemlerine oranla oldukça yüksektir ve %5 civarında bir artış hızı söz konusudur. Bu hızlı nüfus artışının mekânsal yayılma üzerindeki etkisi Harita 3'te izlenebilir. Ancak 1980'li yıllar sonrasında önceki dönemlere göre oranı hayli artan imar aflarına da bağlı olarak, mekânsal yayılma 1980'li yıllarda hayli çarpıcıdır. Bu dönemde İstanbul'un çeperlerinde, genellikle hazine arazileri üzerinde yer alan orman alanları ile İstanbul'un su havzalarının yer aldığı bölgelerde yayılma giderek artmıştır.

Son yıllarda İstanbul'un nüfus artış hızında yaşanan azalma ile imar afları konusunda alınan önlemlere de bağlı olarak yapılaşmış alanların kontrolsüz yayılması, önceki dönemlerde olduğu gibi hızlı bir artış yaşanmasını engellemektedir. Son yıllarda planlı konut politikalarının üretilmesi, deprem konusunda halkın bilinçlenmesi ve planlı alanlara duyulan ilgi, hem inşaat sektöründe hem de buna bağlı olarak mekânsal yayılmada planlı alanların gelişmesini desteklemektedir.

1960'lı yıllarda yapılan ilk bölgesel gelişme planlarında da önerildiği gibi, İstanbul'un doğu-batı yönünde lineer olarak gelişmesi kentin sürdürülebilir gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Yerleşmenin kuzey bölümünde yer alan orman alanları ve kentin içme suyu gereksiniminin sağlandığı içme suyu havza alanlarının yerleşme baskılarından uzak tutulması, kentsel gelişme stratejileri için büyük önem taşımaktadır.

Harita 3. İstanbul'un 1955–2002 Yılları Arasında Mekânsal Gelişmesi

Kaynak. Tezer Kemer, A. (2004), “Modeling Land Use Transportation Interaction in İstanbul”, ITU, *A/Z Journal of Faculty of Architecture, No.1, Vol.2.*

2.3.8.1. Göç

İstanbul'a gelen göç dalgasının mekânsal tercihleri ilçeler içinde sosyal ve ekonomik yönden farklı gruplar ve mekânlar oluşmasına yol açmış, bunun sonucunda ilçe sınırlarını değiştiren idari düzenlemelerin yapılması gerekli hale gelmiştir. İlçe sınırlarında yapılan değişiklikler veri sürekliliğini de bozmakta ve istatistikî verilere bakarak kentin gelişimi üzerinde yorum yapmayı güçleştirmektedir.

1990 sonrasında oluşan ilçelere örnek olarak Üsküdar'dan ayrılan Ümraniye ve Şişli'den ayrılan Kâğıthane gösterilebilir. Benzer şekilde Bakırköy'ün bölünmesiyle 7 yeni ilçe oluşmuştur. Bu bölünmeler sonucu Bakırköy, İstanbul'un Adalar ve Beşiktaş'tan sonra üçüncü en zengin ilçesi durumuna gelirken, 1990 nüfus sayımı sırasında Bakırköy'e dahil olan Bağcılar ise İstanbul'un Zeytinburnu'ndan sonra en yoksul ikinci ilçesi olmuştur.

İlçeleri daha idare edilebilir büyüklükte ve homojen birimlere bölmek idari nedenlerle gerekli olsa da, bu politikanın İstanbul nüfusunun ilçeler düzeyinde tabakalaşmasına katkıda bulunduğu kuşkusuzdur.

İlçelere göre 1985–90 döneminde İstanbul'un nüfus değişimine göre merkezdeki ilçelerden, Bakırköy, Eminönü, Beyoğlu, Fatih ve Şişli'de nüfus azalmakta, Eyüp, Kadıköy, Üsküdar ve Zeytinburnu'nda ise çok yavaş artmaktadır.

İstanbul'un ilçelerinin bir bölümü eski yerleşmelerdir ve kentin merkezindedir. Genellikle yoğunlukları yüksek, alanları dardır. Bu ilçeler 1985'ten itibaren nüfus kaybetmeye başlamışlardır. Beşiktaş, Kadıköy, Eminönü, Zeytinburnu gibi ilçelerdeki nüfusun azalması

bir ölçüde buralarda iş merkezlerinin artması ve konut alanlarının azalması ile açıklanabilir. Beşiktaş, Kadıköy gibi nüfus artış hızı az olan ve yine merkezi konumdaki bazı ilçeler üst-orta sınıfların seçtikleri yerleşim alanlarını da kapsamaktadır. Bu ilçelerde görel olarak arsa ve ev fiyatlarının daha yüksek olduğunu ve yaşamın diğer yerlere göre daha pahalı hale geldiğini söylemek mümkündür. Çevredeki ilçelerin nüfusları ise oldukça hızlı artmaktadır. Nüfus artışındaki bu farklılıklar, bu dönemde merkezdeki ilçelerin göç almadığını, diğerlerinin aldığını gösterebilir. 1985–90 döneminde Kâğıthane, Ümraniye, Kartal, Pendik, Bakırköy, Küçükçekmece ve Büyükçekmece nüfusu çok hızla artan bölgelerdir.

1985–90 arasında İstanbul'a göç edenler, yerleşik nüfusun yaklaşık %15'ini oluşturmaktadır. Bakırköy ilçesi, (1990 yılı itibarıyla) tek başına göçmenlerin %20'sini toplarken diğer %20'lik göçmen dilimi ise Kartal ve Küçükçekmece'ye yerleşmiştir.

Göç ile ilçelerin alanları arasında da ilişki vardır. En küçük beş ilçe (Şile, Adalar, Çatalca, Silivri ve Eminönü) toplam göç edenlerin ancak %2'sini barındırmaktadır. Tüm ilçeler genelinde göç edenler, ilçe nüfusunun %19-20'sine karşılık gelmektedir.

Başta Küçükçekmece olmak üzere, Ümraniye, Büyükçekmece, Bayrampaşa, Kartal ve Pendik ilçelerindeki nüfus artışının önemli bir kısmı ilçeler arasındaki göçlerden kaynaklanmaktadır. Eminönü, Şişli, Eyüp, Beşiktaş, Fatih ve Zeytinburnu ilçelerinin verdiği göç miktarı aldığı göç miktarından daha fazla olduğundan net nüfus artışı negatiftir. Gerek il dışından göç edenler, gerekse il içi taşınanlar, çevre ilçelere, merkez ilçelerden daha fazla rağbet ettiklerinden, il içi nüfus hareketliliğinin doğrultusu genelde, merkezden çevreye doğru ya da çevre ilçeler arasında olmaktadır.

1990–2000 döneminde net göç oranı önceki dönemlere göre düşmüştür ancak hâlâ pozitif değerdedir. Ancak bu değerlerle 1985–1990 döneminde tekrar yükselen ve üçüncü göç dalgasının yavaşlama eğilimine girdiği görülmektedir. Türkiye nüfusunun %71'i doğduğu ilde yaşamaktadır. İstanbul'da ise bu oran %38'e düşmektedir.

2000 yılı nüfus sayımına göre yıllık nüfus artış hızı % 3,3 olmuştur. Nüfusun % 35'i Anadolu yakasında, % 65'i Avrupa yakasında yaşamaktadır. İlçelere göre nüfus artışı ise farklılıklar göstermektedir. İlçelere göre nüfus büyüklükleri ve yoğunluklar Tablo 48'deki gibidir.

Tablodan da izlenebileceği gibi ilçelerin nüfus yapıları birbirlerinden büyük farklılık içermektedir. En büyük ilçe 752.389 kişilik nüfusuyla Gaziosmanpaşa'dır. Adalar ilçesi ise 17.760 ile en az nüfusa sahiptir. 2000 yılı DİE verilerine göre, İstanbul genelinde köy nüfusu ülkedeki diğer kentlerle karşılaştırıldığında çok düşük bir yüzdeye sahiptir. Özellikle merkezde yer alan ilçelerde hiç kırsal alan/köy nüfusu bulunmamaktadır. Kırsal alanı olan ilçeler Avrupa yakasında Eyüp, Gaziosmanpaşa, Küçükçekmece, Sarıyer, Büyükçekmece, Çatalca ve Silivri'dir. Anadolu yakasında ise Beykoz, Kartal, Pendik, Tuzla, Ümraniye ve Şile'dir. Büyükçekmece, Çatalca, Silivri ve Şile'de köy nüfusu, kent nüfusundan daha fazladır. 23 Temmuz 2004 ve 25531 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile değişmeden önce Büyükşehir Belediyesi sınırları dışında kalan bu ilçeler, Büyükçekmece dışında bugün de büyük ölçüde kırsal karakterlerini korumaktadır.

Tablo 48. 2000 Yılı Nüfus Sayımında İstanbul İlçe Nüfusları

İlçeler	Toplam	Şehir	Köy	Alan (km ²)	Yoğunluk
Adalar	17.760	17.760	-	16	1110
Avcılar	233.749	233.749	-	39	5994

İlçeler	Toplam	Şehir	Köy	Alan (km ²)	Yoğunluk
Bağcılar	556.519	556.519	-	21	26.501
Bahçelievler	478.623	478.623	-	16	29.914
Bakırköy	208.398	208.398	-	32	6512
Bayrampaşa	246.006	246.006	-	7	35.144
Beşiktaş	190.813	190.813	-	21	9086
Beykoz	210.832	172.291	38.541	238	886
Beyoğlu	231.900	231.900	-	9	25.767
Eminönü	55.635	55.635	-	8	6954
Esenler	380.709	380.709	-	39	9762
Eyüp	255.912	235.116	20.796	213	1.201
Fatih	403.508	403.508	-	13	31.039
Gaziosmanpaşa	752.389	658.756	93.633	217	3467
Güngören	272.950	272.950	-	8	34.119
Kadıköy	663.299	663.299	-	40	16.582
Kağıthane	345.239	345.239	-	14	24.660
Kartal	407.865	337.390	70.475	34	11.996
Küçükçekmece	594.524	593.520	1004	107	5556
Maltepe	355.384	355.384	-	113	3145
Pendik	389.657	384.668	4989	158	2466
Sarıyer	242.543	219.032	23.511	162	1497
Şişli	270.674	270.674	-	35	7734
Tuzla	123.225	107.883	15.342	68	1812
Ümraniye	605.855	440.859	164.996	153	3960
Üsküdar	495.118	495.118	-	46	10.763
Zeytinburnu	247.669	247.669	-	12	20.639
Büyükçekmece	384.089	35.860	348.229	220	1746
Çatalca	81.589	15.779	65.810	1316	62
Silivri	108.155	44.530	63.625	894	121
Sultanbeyli	175.700	175.700	-	24	7321
Şile	32.447	10.262	22.185	903	36
TOPLAM	10.018.735	9.085.599	933.136	5196	1928

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 2000 Nüfus Sayımı

İlçelerin nüfusuyla yüzölçümleri arasında da önemli bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle merkezdeki ilçelerin çevredeki ilçelere göre alanları daha küçüktür. Ancak bu ilçelerde km² başına düşen nüfus çevre ilçelere göre çok daha yüksektir. Merkezdeki en yoğun ilçeler arasında Beyoğlu, Fatih, Zeytinburnu sayılabilir. Yoğunluğun düşük olduğu ilçeler ise Şile, Çatalca, Silivri, Beykoz, Eyüp, Adalar, Tuzla, Büyükçekmece ve Sarıyer olarak sıralanabilir.

İlçelere göre nüfus artışlarına bakıldığında merkezdeki ilçelerde nüfus kaybının sürmekte olduğu görülür. En büyük düşüş Eminönü (%40,53) ve Bakırköy’de (%36,98) gerçekleşmiştir. Nüfus kaybeden diğer ilçeler Beşiktaş, Adalar ve Fatih’tir.

Çevre ilçelerde nüfus artış hızı yüksektir. En yüksek artış Büyükçekmece’de (%98,84) gerçekleşmiştir. Nüfus artışı yüksek değerde olan diğer ilçeler Bağcılar, Bahçelievler, Esenler, Gaziosmanpaşa, Küçükçekmece, Pendik, Ümraniye ve Sultanbeyli’dir.

Kırsal alandaki nüfus artışları da dikkat çekicidir. Tuzla kent merkezinin nüfus artış oranı %16,76 iken, köy nüfusunun artış oranı %113,70 olmuştur. Benzer şekilde Kartal (%119,38) ve Büyükçekmece’de (%106,08) de köy nüfusunun artış oranı yüksektir. Önceki dönemlerde de görülen çevre yerleşmelerinin ve kırsal alanların hızlı nüfus artış eğilimi günümüzde de devam etmektedir.

2.3.8.2. Konut

İstanbul’da konut alanlarını şekillendiren olgu, kent morfolojisini de etkileyen ulaşım sistemlerindeki gelişmelerle ilgilidir. Deniz ulaşımına hizmet veren iskele çevrelerinde ve demir yolu hatları boyunca kurulan alt kentler yeni gelişme alanlarının çekirdeğini oluşturmuştur. Konut alanlarının dinsel-etnik bazdaki farklılaşması yumuşayarak yerini toplumsal tabakalara göre farklılaşmaya bırakmıştır. Böylece kentin konut açısından prestij alanları yeniden belirlenmiştir. Kent bu gelişmeler sonucu demiryolları, tramvay hatları ve vapurların servis verdiği kıyılar boyunca yayılmış bant kentler haline gelmiştir.

Benzer bir etki 1970’lerde Boğaz Köprüsü’nün yapımından sonra da gündeme gelmiştir. Bu defa kent Boğaz Köprüsü ve çevre yollarının kesişim noktalarında gelişmeye başlamıştır. Kent merkezine ulaşımın kolaylaşması, belediye sınırlarının dışında kalan alanların, İstanbul çevresindeki kırsal bölgelerin sanayi ve konut alanlarına açılmasına neden olmuştur.

Konut alanlarının şekillenmesinde etkili olan ikinci olgu göçtür. 1950’li yıllarda İstanbul’un Anadolu’dan önemli oranda göç aldığı ve aynı dönemde gecekondulaşmanın da başladığı görülmüştür. Kentte yeni gelişen sanayiye potansiyel ucuz iş gücü gecekondu bölgelerinden sağlanmış; sanayi alanlarının yakın çevresinde gecekondu mahallelerinin hızla geliştiği gözlemlenmiştir.

1950’ler sonrasında kırdan göç edenlerin konut stoklarına çözüm olarak kent mekânında oluşturduğu gecekondu yerleşmeleri zaman içinde barınma gereksinimini sağlayan bir araç olmanın ötesinde kentsel ekonomik değer artışı sağlayan bir araç haline gelmiştir. Su havzaları yakınındaki plan dışı gelişme alanları zamanla İstanbul’un yaşam kaynaklarını tehdit eder boyutlara ulaşmıştır.

1982–1989 dönemi ise İkinci Boğaz köprüsünün yapıldığı, Boğaziçi’nin yapılaştığı ve gökdelenlerin özendirildiği bir dönem olmuştur. Özellikle 1980 sonrasında büyük inşaat firmalarının sektöre girişiyle konut bir yatırım ve rant aracı olarak kentsel mekânı şekillendirmeye başlamıştır.

Emlak ve Kredi Bankası’nın 1946’dan 1983 yılına kadar ürettiği konutlar İstanbul’da Levent, Ataköy (Avrupa yakası) ve Koşuyolu’nda (Anadolu yakası) yapılmış, orta ve ortanın üstü gelir dilimindeki aileler için Batı ülkelerindeki örneklere benzer bir tutumla planlanmışlardır. Emlak ve Kredi Bankası tarafından üretilen konutlar sayıca az olmaları nedeniyle Türkiye’de konut açığının giderilmesine sayısal olarak bir katkı sağlamamakla birlikte bu yolla planlanan konut çevrelerinin kalitelerinin yarattığı değer artışları daha sonraki toplu konut uygulamaları için somut örnekler oluşturmaları nedeniyle olumlu deneyimler olarak değerlendirilmelidir.

Türkiye’de özel inşaat firmalarının toplu konut üretimine teşvik edilmesi dönemini ifade eden 1980’li yıllarda yeni Toplu Konut Yasası ve ona bağlı Toplu Konut İdaresinin (TOKİ) Toplu

Konut Fonu oluşturulması ile İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük metropollerin yakın çevrelerinde çok katlı (8–10) ve yüksek yoğunluklu toplu konutlar hızla yaygınlaşmıştır.

Emlak Bank, TOKİ ve özel inşaat firmaları arasındaki ortaklıklar ile gerçekleştirilen daha büyük ölçekli (60.000 ilâ 100.000 nüfuslu) ve teknik-sosyal altyapısı ile birlikte planlanan yerleşmelerde peyzaj düzenlemelerine verilen önem nedeniyle mevcut eski konut alanlarına kıyasla daha çekici konut alanları oluşturulmakla birlikte kullanılan konut tiplerinin renk farklılıkları dışında çok katlı benzer bloklardan oluşması, yakın gelecekte bu alanların da Batı örneklerinde olduğu gibi gelecek kuşaklar için çekiciliğini kaybedeceğini göstermektedir.

1994 tarihi ile başlayan yeni belediyeçilik döneminde İstanbul Büyükşehir Belediyesi iştiraki KİPTAŞ tarafından, İstanbul'un iki yakasında gecekondulaşma baskısının en yoğun hissedildiği Kâğıthane, Pendik ve Küçükçekmece ilçelerde yaklaşık olarak 20.000 konut üretilmiştir. İnşaatı devam eden ve projelendirilen yeni yerleşme alanları ile birlikte KİPTAŞ tarafından üretilen konut sayısı yakın bir gelecekte 50.000'i aşacaktır. Bu konutlar hem yapı kalitesi ve güvenliği bakımından hem de sahip oldukları kentsel donatılar açısından nitelikli konutlardır. Vurgulanması gereken en önemli noktalardan birisi bu konutların orta ve kısmen alt gelir grubuna yönelik olmasıdır.

DİE tarafından 2000 yılında yapılan araştırma sonuçlarına göre İstanbul'da 869.444 birim bina ve bu binalarda 3.393.077 birim konut olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 49. 1984 – 2000 Yılları Arasında Konut Sayısındaki Artış

	100 kişiye düşen konut sayısı		Toplam Daire Sayısı
	1984 yılı	2000 yılı	2000 yılı
İstanbul	25	34	3.393.077
Türkiye	14	24	16.235.830

Kaynak. Türkiye İstatistik Kurumu, 2000.

Konut açığının karşılanması kadar konutların niteliği de ele alınması gereken bir sorundur. Özellikle 1999 depreminden sonra gündeme gelen depreme dayanıklı konut üretimine önem verilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin hazırladığı İstanbul Deprem Master Planı'nda (İDMP–2000) JICA-İBB tarafından hazırlanan raporda, senaryo-A depremi gerçekleştiği takdirde İstanbul'daki binaların yaklaşık %7'sinin ağır hasar göreceği veya yıkılacağı, yıkılan binalar nedeniyle yaklaşık 73.000 can kaybı olacağı tahmin edilmiştir.

Muhtemel bir depremin İstanbul'da oluşturacağı hasarı azaltmaya yönelik olarak “deprem odaklı” kentsel dönüşüm çalışmalarına başlanılmıştır. Bu kapsamda öncelikle Avrupa yakasında Zeytinburnu, Fatih ve Küçükçekmece'de mikrobölgeleme çalışmaları başlatılmıştır. Zeytinburnu'ndaki mikrobölgeleme çalışmaları sonuçlandırılmış olup mevcut 16.000 binanın tamamının incelenmesi sonunda bunlardan 2400 civarındaki binanın deprem güvenliği açısından yıkılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu bölgeyle ilgili kentsel dönüşüm çalışmalarına başlanmıştır.

İstanbul'un deprem açısından arazi kullanım (mikrobölgeleme, tsunami ve deprem tehlike) haritalarının üretimi devam etmektedir. Bu çalışmalara paralel olarak hazırlanmakta olan kentsel dönüşüm projeleri hayata geçirilmeye başlanmıştır.

Gecekondu, başlangıçta iş bulmak amacıyla kırsal alanlardan İstanbul'a göç eden nüfusun, konut edinecek güce sahip olmaması nedeniyle iş yeri (çoğunlukla sanayi alanları) yakın çevresinde barınma gereksinimine bireysel çözüm olarak geliştirdiği bir araç olarak ortaya çıkmıştır. 1960'lı yıllara gelinceye kadar yapım sürecinin her aşaması yaşayacak ailenin ya da

yakınlarının olanakları ile gerçekleştirilen gecekondular, 1960–1970 arasındaki dönemde, ticari boyut kazanmaya başlamış, kente yerleşen gecekondular, gecekondularını büyütürken ya da yenilerini yaparak kiraya vermeye başlamış, kiralık gecekondular kavramı ortaya çıkmıştır. 1970–1980 arasındaki dönemde ise gecekondular tümü ile ticari bir araç haline gelmiş, hazine, belediye ya da diğer kamu kuruluşlarına, hatta özel şahıslara ait arsaları işgal eden ve üzerlerine gecekondular yapılarak ihtiyaç sahiplerine satılan “organize gruplar” ortaya çıkmıştır.

İstanbul’da gecekondular yapımını hızlandıran ve teşvik eden bir diğer önemli etken gecekonduların yasallaştırılan “af yasaları” olmasıdır. Af yasalarının güvencesi altında İstanbul’da gecekonduların sayısı hızla artmış; 1949’da 5.000 olarak saptanan gecekondular sayısı 1950’de 8.239’a; 1959’da 61.400’e, 1963’de 120.000’e ulaşmıştır. 1963 yılında İstanbul nüfusunun %35’ini gecekondular alanlarında yaşayanların oluşturduğu saptanmıştır. 1980’li yıllarda çıkarılan af yasaları ile eski gecekondular mahallelerinde gecekondular sahiplerine kendi parselleri üzerinde dört kata kadar yapı izni verilmiş, mevcut tek katlı yapılar dönüşerek apartmanlaşmış, ulaşım olanaklarının artmasına ve sanayinin mekândaki gelişmesine paralel olarak yeni “gecekondular kentleri” oluşmuştur. Gecekondular alanları için af yasaları ile birlikte getirilen imar-ıslah planı kavramı, mevcut gecekonduların apartmanlaştırırken, yeni alanları da yerleşmeye açmak için bir araç olarak kullanılmıştır.

İstanbul’da sanayileşme ve göç hareketlerine bağlı olarak ilk gecekondular 1946’da Avrupa yakasında Zeytinburnu-Kazlıçeşme’de dericilik ve dokuma sanayinin ve Haliç’te Ayvansaray-Eyüp dokuma ve lastik sanayinin çevresinde gelişmiştir. Mecidiyeköy ve Şişli çevresindeki gecekondular Bomonti-Feriköy bira, dokuma ve çikolata fabrikalarının etkisi ile oluşmuştur.

1950’li yıllarda İstanbul’daki ikinci büyük gecekonduların gelişmesi Taşlıtarla’da ortaya çıkmıştır. Buradaki yerleşme 1950–1951 yılları arasında Bulgaristan’dan gelen göçmenlerden 2014’üne devletçe göçmen mahallesi kurulması ile başlamıştır. Bu mahalleye 1954 yılından sonra Yugoslavya’dan gelen göçmen aileler de yerleştirilmiştir. Bu mahallenin kurulması alanın kent merkezine bağlantısını güçlendirmiş, Eyüp-Topçular, Topkapı-Maltepe sanayi alanlarına yakınlığı da gecekonduların gelişmesini teşvik eden önemli bir etken olmuştur.

İstanbul’da üçüncü önemli gecekonduların gelişmesi ise 1955’lerden sonra Veliefendi köşü alanı yakınında Osmaniye Köyü’nde gerçekleşmiştir. Bu yöreye Bakırköy’deki sanayi bölgelerinde yaşayan işçiler yerleşmiştir. Belediye sınırları içinde Zeytinburnu, Taşlıtarla, Osmaniye gecekondular alanları gelişirken belediye sınırları dışında da Küçükköy’den başlayarak Beşyüzevler, Sağmalcılar, Esenler, Güngören, Bahçelievler ve Şirinevler gecekondular alanları birbirini sürdüren halkalar halinde oluşmuştur. Eski Edirne-İstanbul yolu üzerinde Kocasinan, Sefaköy ve Halkalı gecekondular alanları da aynı yıllarda ortaya çıkmıştır. Sefaköy’deki gecekonduların ortaya çıkarılmasını temel etken 1956’da kurulan tuğla ocakları olmuştur.

Beyoğlu yakasındaki ilk önemli gecekonduların gelişmesi 1950–1955 yılları arasında Silahtar Abdullah Ağa Vakfı’na ait arazi üzerinde oluşan Alibeyköy’dür. Haliç’teki diğer önemli gecekonduların gelişmesi ise 1950–1960 yılları arasında yapılan imar çalışmaları sırasında evleri yıkılanlara kendilerine ev yapmaları için yer olarak gösterilen tarihî Kâğıthane mesire yeridir. Bu alanda Gültepe, Harmantepe gibi gecekondular alanları ortaya çıkmıştır. Kâğıthane üzerinde gelişen diğer gecekondular alanları Çağlayan, Abide-i Hürriyet çevresi ve Çeliktepe’dir. Mecidiyeköy çevresinde gelişen gecekondular Kuştepe ve Gültepe’ye doğru yayılmış, Levent’te kurulan sanayi Levent’in batısında, Bomonti’de gelişen sanayi, semtin güneyinde ve batısında, Feriköy’deki sanayi yakın çevresinde gecekondular alanlarının daha da gelişmesine neden olmuştur.

İstanbul'un Anadolu yakasında Kadıköy'deki ilk gecekondular alanı ise 1957'den sonra ortaya çıkan Fikirtepe'dir. Daha sonra Fikirtepe'nin doğusunda Sahrayıcedit'le de ikinci gecekondular alanı gelişmiştir. 1960'larda Ankara yolunun yapımı ile yol çevresinde İstanbul'dan Gebze'ye kadar çeşitli gecekondular alanları oluşmuştur. Küçükyalı civarında Örumcek Bayırı, Maltepe-Gülsuyu, Yakacık-Topselvi, Yeşilbağlar, Tuzla batısında Göçmen, kuzeyinde Taşlıbayır, Gebze'de Kaynarca 1965'e kadar oluşmuş bölgelerdir.

Üsküdar'da ilk gecekondular 1947'de Tabaklar Mahallesi'nde vakıf arazisi üzerinde, Selamsız'da ise Belediye arsaları üzerinde başlamıştır. Çengelköy Taşocakları, Bahçelievler, Sineklitepe, Çamlıca, Çakaldağı ve Selamsız en önemli gecekondular alanlarıdır. Üsküdar-Şile yolu üzerindeki Ümraniye Köyü de 1955 sonrasında gecekondular alanı olarak ortaya çıkmış, 1963'te ise belediye olmuştur.

Boğazın Anadolu yakasında ise ilk gecekondular Beykoz sınırları içinde gelişmiştir, Beykoz ve Paşabahçe'deki gecekondular Sümerbank Deri ve Kundura ve Paşabahçe Şişe-Cam, Tekel İspirtolu İçkiler fabrikalarının çevresinde oluşmuştur. Tokat Köyü, Ortaçeşme, Gümüşsuyu, İncirliköy, Tepeköy, Dedeoğlu, Kavacık, Kandilli'nin kuzeyinde Taşköprü, Nişantaşı, Kümeevler Boğazın doğal özelliğini yok eden gecekondular alanlarını oluşturmaktadır.

1950 ve 1960'lı yıllarda Boğaziçi'nin Rumeli sırtlarında Sarıyer ilçesi sınırları içinde çok sayıda gecekondular yerleşmesi gelişmiştir. Rumelihisarı'na bitişik olan Nafibaba gecekondularını 1958'de Robert Kolej çalışanlarınca yapılmaya başlanmıştır. Daha sonra Baltalimanı'nda taşocağı yakınında gecekondular gelişmiş, Boyacıköy-Emirgân yamaçlarında Cemalettin Paşa gecekondularını, 1950–1960 yılları arasında yapılan imar operasyonları sonucunda evlerini kaybedenlerce yapılmaya başlanmış, 1962'den sonra gelişmesi hızlanmıştır. Kefelik, Hacı Osman Bayırı, Büyükdere'nin kuzeyinde Yenievler, Kibrit Fabrikası, Büyükdere-Sarıyer arasında Sarıdağ, Koru, Sarıyer'in batısında Çırçır, Maden, Rumelikavağı-Sarıyer arasında Namazgâh, Sulakbostan gecekondular yığılmaları ortaya çıkmıştır.

1966 yılı gecekondular alanları için önemli bir dönüm noktası olmuştur. 1966 Sanayi Sahaları planı ile sanayi alanı olarak belirlenen alanların yakın çevresinde Halkalı, Topkapı, Rami, Bomonti, Levent, Oto Sanayii, Kurtköy, Küçükköy ve Ümraniye'de gecekondular gelişmeleri hızlanmıştır.

1966 yılında çıkarılan 775 sayılı "Gecekondular Kanunu" o zamana kadar çıkarılan gecekondular af yasalarından farklı bir anlayışla hazırlanmıştır. "Gecekondular" ifadesinin ilk kez kullanıldığı yasa da o zamana kadar yapılmış olan gecekonduların af kapsamına alınmasının yanında gecekondular alanları tasfiye, ıslah ve önleme bölgeleri olarak sınıflandırılmış, ıslah bölgelerinin iyileştirilmesi olanağı sağlanmaya çalışılmıştır.

İstanbul'da gecekondular önleme bölgelerine ilişkin ilk uygulama Veliefendi Koşu Alanı yakınındaki Osmaniye gecekondular önleme bölgesidir. Bu uygulama, İmar ve İskân Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü'nün 230 nüve konut uygulaması ile 1963 yılında başlatılmıştır. 775 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 1966 yılına kadar sürdürülen önemli uygulamalar içinde 48 hektar büyüklüğünde Osmaniye ve 63 hektar büyüklüğünde Maltepe Gülsuyu gecekondular önleme bölgeleri sayılabilir. 1967 yılında yapılan çalışmalarda, Bakanlık onaylı önleme bölgeleri alanı 1648 hektar olarak saptanmıştır.

Bu bölgelerin içinde en önemlileri Avrupa yakasında Sineklitepe, Örnek, Şerifali Çiftliği, Alibeyköy, Kemerburgaz, Küçükköy ve Halkalıdır. Anadolu yakasında ise Dolayoba, Soğanlık ve Kartal'dır. Gecekondular önleme bölgelerinde ilk uygulamalar nüve konutla başlatılmış, daha sonraki yıllarda devletin yaptırdığı kiralık konut uygulamasına geçilmiş ya

da kooperatiflere tahsis edilmiştir. 1982 yılından sonra ise önleme bölgeleri de işgal edilerek gecekondular alanlarına dönüşmüştür. Gecekondular önleme bölgelerine ilişkin çalışmalar, 1983 ve 1984’de kabul edilen imar affına ilişkin yasalarla pratik olarak uygulamadan kalkmıştır.

775 sayılı yasa sonrasında gecekondular alanlarının niteliğinde önemli iyileşmeler olmasına karşın gecekondular yapımı önlenememiştir. Avcılar, Güngören, Yakacık, Sefaköy, Alibeyköy, Hadımköy, Celaliye, Soğanlık, Esenler 1966–1970, Kemerburgaz, Selimpaşa, Yenibosna, Dolayoba, Çınarcık, Yeşilbağ, Kocasinan, Halkalı, Yayalar 1970–75 yılları arasında gecekondular alanlarında kurulan belediyeler olmuştur.

1960–1970 yılları arasında gelişen gecekondular, kente göç edenlerin barınma gereksinimi dışında, topraktan rant elde etmeye yönelik kişilerin girişimlerinde önemli bir araç haline gelmiştir. 1970 sonrasında gecekondular yapımı tamamen ticari bir boyut kazanmış, gecekondular arsaları ve yapılmış gecekondular, bu alanlarda oluşan organize örgütler tarafından kente gelen evsiz ailelere pazarlanmaya başlamıştır.

Bu gelişmelere paralel olarak 1970’li yılların sonunda ve 1980’lerde gecekondular sürecinde ve gecekondular alanlarının fiziksel görünümünde de değişiklikler olmuş, çok katlı apartmanlaşmış gecekondular ortaya çıkmıştır.

1983’te kabul edilen yeni bir af yasası ile Haziran 1981’e kadar yapılan gecekondular yasallaştırılmıştır. 1984’te çıkarılan diğer af yasası ile gecekondular sahiplerine kendi parselleri üzerinde 4 kata kadar yapı izni getirilmiş, bu yasa da gecekondular alanlarının niteliğini önemli ölçüde değiştirmiştir.

1986 yılında çıkarılan yeni bir kanun ile af kapsamı genişletilmiş, 1980’li yıllarda gecekondular alanları için af yasaları ile birlikte getirilen imar-ıslah planı kavramı, daha sonraki yıllarda ilçe belediyelerince Büyükşehir belediyesinin denetiminden kaçarak yeni alanları yerleşmeye açmak için bir araç olarak kullanılmıştır.

Üsküdar İlçesi’nde Ümraniye, Şile yolu boyunca Aşağı Dudullu ve Yukarı Dudullu sanayi sitelerinin dolayısı ile gecekondular alanlarının apartmanlar şeklinde geliştiği alanlar olmuştur. Anadolu Otoyolu’nun da etkisi ile 1980’li yılların ikinci yarısından itibaren Sarıgazi, Samandıra ve Sultanbeyli kaçak apartmanlardan oluşan birer “gecekondular kenti” olarak gelişmiştir. Bölgede yer alan ve İstanbul’un içme suyu ihtiyacının %31,8’ini karşılayan Ömerli Havzası’nda yaşayan nüfus özellikle 1985 yılından sonra hızlı bir artış göstermiştir. Bölgedeki en büyük iki yerleşme alanı Sultanbeyli ve Sarıgazi’de bu hızlı nüfus artışına paralel gelişen yapılaşma, hem doğal çevre ve su havzasını, hem de İstanbul’un yaşam kalitesini tehdit etmeye başlamıştır. Konut ihtiyacını karşılamaya yönelik kişisel çabaların çok dışında gecekondular mafyasının elinde yapılaşmaya açılan bu alanda 1996 yılında 26.000 kaçak yapı belirlenmiştir. 1990 sayımında Samandıra’da 20.000, Sultanbeyli’de 82.000 kaçak yapı saptanmıştır.

1990’lı yıllarda Haliç’in kuzeyindeki gecekondular gelişmelerini Kâğıthane, Çağlayan ve Hürriyet Mahallesi’nde gelişen sanayiler kadar, 1973 sonrasında Boğaziçi Köprüsünün, 1989’da Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ve çevre yollarının açılması da etkilemiştir.

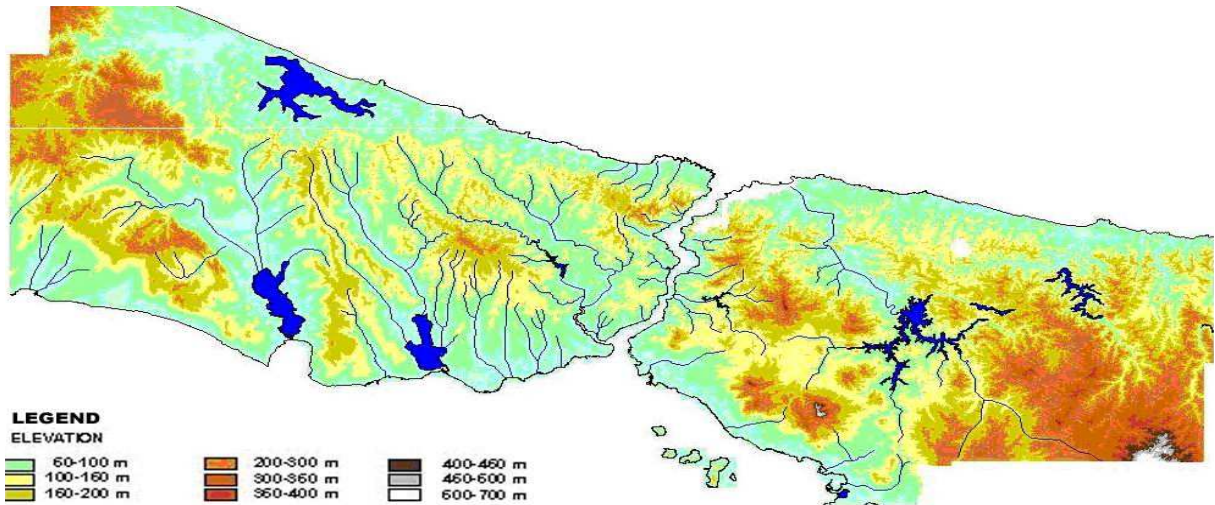
Sanayi alanlarındaki bu gelişmeler, Boğaziçi sınırlarındaki alanları da etkilemiş, özellikle kamu arazileri üzerinde sanayi ve hizmet sektöründe çalışan düşük gelir gruplarının yerleştiği gecekondular mahalleleri ortaya çıkmıştır. Büyük bir bölümü İstanbul Boğazına bakan yamaçlarda ve Karadeniz kıyı kuşağında oluşan bu kaçak yerleşmeler, Boğaz’ın doğal yapısını tahrip ederken yörenin görünümünü de olumsuz yönde etkilemekte, orman arazilerini ve su havzalarını tehdit etmektedir.

2.3.9. Sürdürülebilir Gelişme

İstanbul kentinin sürdürülebilir gelişme öncelikleri arasında su kaynaklarının korunması ve temini, yenilenebilir enerji kaynaklarının değerlendirilmesi, sağlık, çölleşmeyle mücadele ve biyolojik çeşitliliğin korunması konuları hem yerel düzeyde hem de küresel bakımından önem taşımaktadır.

Kent İstanbul Boğazı ile ayrılmış olan iki yarımada üzerindeki platolar üzerinde Karadeniz, Marmara ve Boğaz'a doğru dökülen akarsuların oluşturduğu vadiler ile parçalanmıştır. Bu derin vadiler İstanbul'un doğal yapısını şekillendirmektedir. Asya yakasında vadi gelişimleri daha çok Karadeniz'e doğrudur. Avrupa yakasında ise su bölüm çizgisi, Karadeniz'e çok yakın bir noktadan geçmekte vadi gelişmeleri Marmara'ya doğru olmaktadır. İstanbul alanının içinde dağlık kesimler fazlaca yer kaplamaz ve yükseltileri fazla değildir (Harita 4). İstanbul'un coğrafyasındaki bu çeşitlilik, sahip olduğu ekosistemler ve biyolojik çeşitlilikte de kendini göstermektedir.

İstanbul boğazı Karadeniz ve Akdeniz arasında kendine özgü bir ekolojik çevre oluşturur. İstanbul Boğazı, Karadeniz, Marmara ve Akdeniz'deki biyolojik çeşitliliğin varlığını sürdürmesi için yaşamsal öneme sahiptir. Akdeniz'den Karadeniz'e göç eden, başta balıklar olmak üzere tüm deniz hayvanları için genetik bir köprü oluşturan İstanbul Boğazında, biyolojik çeşitliliğin yaşamasına bir tehdit olan ekolojik değişimler son dönemlerde alınan önlemlerle bertaraf edilmiştir.

Harita 4. İstanbul'un Coğrafi Özellikleri

Kaynak. IDMP

Kentin, iki kıtaya yerleşmiş olması, Karadeniz ve Marmara denizine kıyılarının bulunması mikro-klimada farklılıklar yaratırken, doğal bitki örtüsünün de çeşitlilik kazanmasına neden olmaktadır. İstanbul'un biyolojik çeşitliliği diğer ülkelerle kıyaslanabilecek kadar zengindir (DHKD, 2003). İstanbul'un biyolojik çeşitlilik ve ekosistem çeşitliliği bakımından özel alanları olan içme suyu havzalarının, kentsel gelişme baskılarından korunması hem su kalitesinin korunması hem de biyolojik çeşitliliğin korunması bakımından büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişme için İstanbul'da hem su kalitesinin hem de biyolojik çeşitliliğin korunması birbirine bağımlı olarak sağlanabilecek hedeflerdir.

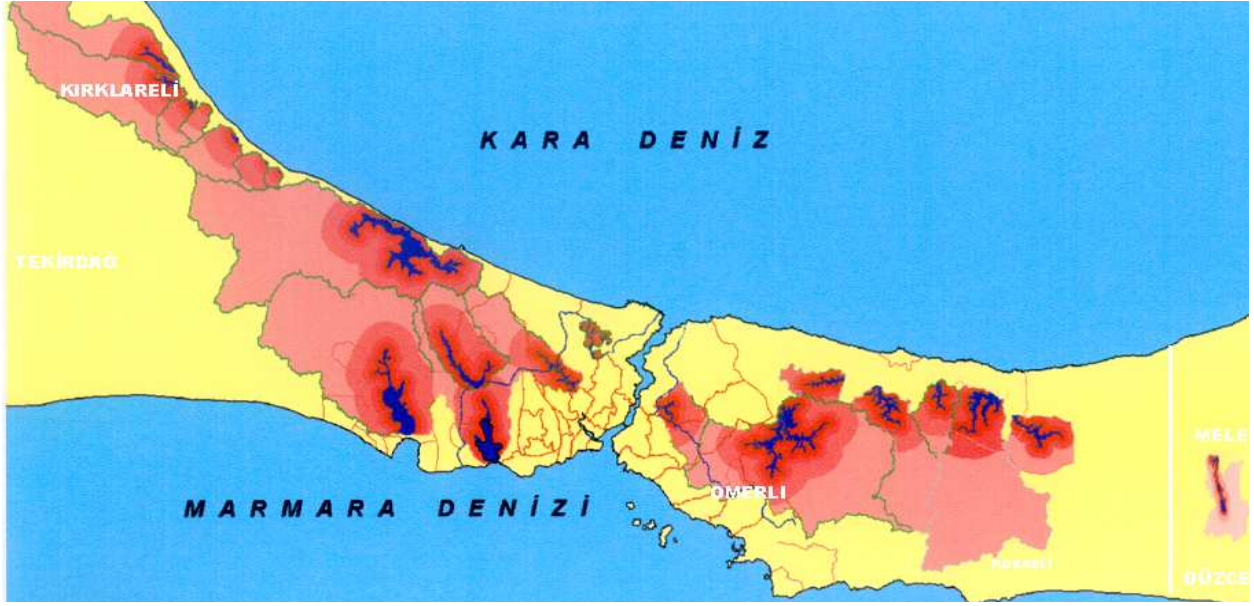

Harita 5. İstanbul'un Bitki Örtüsü

Kaynak. Doğal Hayatı Koruma Derneği, 2003.

Benzer şekilde kentin kuzeyinde yer alan içme suyu havzaları kentsel gelişme bakımından her türlü tehlike karşı korunması gereken doğal alanlar olup kent makroformunun şekillenmesinde başlıca kısıtları oluşturmaktadırlar (Harita 6). İstanbul'un Asya tarafı büyük bölümüyle Karadeniz'e yönelik su havzalarına sahip iken, Avrupa tarafı yüzölçümüyle büyük ölçüde Marmara Denizi'ne bağlı su havzalarından oluşmaktadır. Bu duruma karşılık, yerleşim alanlarının güney kıyılarına kayması, Marmara iç denizinin çabuk kirlenmesine neden olmuş, tatlı su havzalarının da yapılaşma baskıları altında kalmasına yol açmıştır. İstanbul'da Avrupa yakasında yer alan Marmara Denizi'ne bağlı Alibeyköy, Sazlıdere ve Büyükçekmece, Asya yakasında Karadeniz'e bağlı Ömerli ve Elmalı içme suyu havzalarının son yirmi yıllık dönemde özellikle TEM yolunun inşasından sonra oluşan kentsel gelişmelerin tehdidi altında oldukları bilinmektedir. Mevcut yedi adet içme suyu havzasının çevre sorunları yaratacak kentsel gelişmelere karşı korunması uzun dönemde her planlama çalışmasının gözetmek zorunda olacağı bir hedeftir.

Öte yandan kentin kuzey bölgesinde yer alan orman alanları ve batı bölgesinde yer alan verimli tarım toprakları korunması gereken önemli doğal varlıklardır. Orman Bölge Müdürlüğünden alınan verilere göre İstanbul ili içerisinde toplam 241.569,7 ha alan ormanlıktır. Ormanlar, Akdeniz ikliminin etkisinin görüldüğü alanlarda maki toplulukları, kurakçıl orman bitkileri şeklinde, ilin orta kesimlerine doğru gidildikçe yer yer meşe türleri, Karadeniz kıyılarına doğru yaklaşıldıkça kayın, gürgen, kestane, Trakya Bölgesi ormanlarında yaprağını döken çalılar ve meşe türleri hâkimdir. İstanbul ili ormanlarında Akdeniz tipi bitkiler önemli bir yayılım göstermektedir. Bu tip bitkiler, Marmara Denizi kıyılarına, boğazın her iki yakasını ve Adaları kaplamakta ve ilin Karadeniz kıyısı boyunca da yayılmaktadır.

Harita 6. İstanbul İçme Suyu Havzalarının Konumları

Kaynak. İSKİ, 2006.

Nüfus artışı, yüksek nüfus yoğunluğu, kentsel yayılma, plansız gelişme doğal kaynakların yok olmasına ve hava, su ve toprağın kirlenmesine neden olmaktadır. Kentsel gelişim kuzeydeki orman alanlarını ve batıdaki tarım alanlarını tehdit etmektedir. Son on yıllık dönemde, 6.000 hektara yakın orman alanı yok olmuştur. Yeşil dokudaki azalma kentin hava kalitesine olumsuz etki yapmaktadır.

İstanbul'da sanayi menşeli endüstriyel atıklar, arıtılmadan deşarj edilen evsel atıklar, deniz taşımacılığından kaynaklanan atıkların Karadeniz vasıtasıyla Marmara Denizi ve Boğaz'a taşınması ile meydana gelen kirlilik, su kirliliğinin en önemli nedenlerini oluşturmaktadır.

İstanbul da göçe bağlı hızlı nüfus artışı ve bunun yanında özellikle son 50 yılda giderek hız kazanan plansız yerleşim, sanayileşme, bazı maden işletmeleri, atık alanları ve arazi kullanım tercihlerindeki yanlışlıklar yeraltı su kaynaklarının kirliliğine neden olmaktadır.

İstanbul'da hava kirliliği kaynakları arasında evsel ısınma, sanayi kuruluşları, kara ve deniz araçları kaynaklı kirlilik ile kaza ve patlamalar sayılabilir. Kentte hava kirliliğini önlemek amacıyla; kaliteli yakıt temini, binalarda ısı yalıtımı, ateşçilerin eğitimi ve denetimi, yeşil alanların artırılması, bacalara filtre takılması, motorlu taşıtların egzoz gazı ölçümleri, sanayi kuruluşlarının emisyon izni almaları, sanayi tesislerinin şehir dışına çıkarılmaları, sanayi kuruluşlarının sürekli denetlenmesi, standartlara uygun yakma sistemlerinin seçimi gibi tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır.

İçme suyu havzalarında yer alan toplam 1663 sanayi tesisi (41 adedi göl, 515 adedi dere alanında olmak üzere toplam 556 adet sanayi tesisi mutlak koruma bandında yer almaktadır) çevresel sorunları artırmaktadır. Bazı havzalarda bulunan çöp alanlarından kaynaklanan sızıntı suları dereler ve yeraltı sularını olumsuz etkilemektedir. Açık maden işletmeciliği yapılan havzalarda bitki örtüsü ve su kalitesi zarar görmektedir. Havzalarda eğime göre toprak erozyonu da görülmektedir. Havzalarda olumsuz etki yapan diğer bir önemli faktörde havzaların çevresinden geçen karayollarından geçen kirletici emisyonlarıdır. Araçların geçişleri özellikle NO_x, HC, CO ve kurşun kirlenmesine sebebiyet vermektedir.

İstanbul’da bugün sürdürülebilir kentsel gelişimi kısıtlayan en önemli konular kentsel yayılmanın su havzaları, tarım alanları gibi doğal alanları tehdit etmesi, doğal afetler için risk oluşturan alanların bir kısmına yerleşmiş olması, plansız kentsel gelişme, kentsel alanlarda çevre sorunları nedeni ile oluşan düşük yaşam kalitesidir. Su havzaları gibi hassas doğal alanların ve çevre kirliliği ve diğer nedenlerle tehdit altındaki bölgelerdeki kentsel gelişmelerin dikkatlice ele alınması, yaşam kalitesini artıracak çabanın gösterilmesi ve kentsel planlamanın afet durumunda olası zararları azaltacak şekilde bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir.

İlin, yoğun bir nüfusa sahip olması ve yerleşim bölgeleri ile tesislerin iç içe bulunması, meskûn mahallerde gürültüden kaynaklanan şikâyetlere neden olmaktadır. Diğer taraftan (E–5) Karayolu, TEM Otoyolu ile Haydarpaşa-Gebze, Sirkeci tren hatlarının şehir merkezinden geçmesi büyük bir gürültü kaynağı yaratmaktadır.

2.3.10. Ulaşım ve Altyapı

İstanbul, metropollerin birçoğunda olduğu gibi arazi kullanımı ve ulaşım problemleri yaşamaktadır. İstanbul’da görülen trafik ve ulaşım sorunlarının çözümünde 90’lı yıllara kadar araçların hareketliliğini esas alan projeler geliştirilerek hayata geçirilmiştir. Trafik sıklığının yaşandığı yolların birçoğuna alternatif olarak yeni yollar açılmış, mevcut yollar genişletilmiş ve katlı kavşaklar yapılmıştır.

İstanbul’da kara yolu, demir yolu, deniz yolu ile bireysel ve toplu taşımaya ilişkin planlama, yönetim, işletim ve denetim işlevlerini yerine getiren gerek yolcu, gerekse yük taşımacılığı yapan birçok kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bunları Merkezi Yönetim, Yerel Yönetim/Belediye, Özel Kuruluşlar / Örgütler ve Kuruluşlar arası Koordinasyon Birimleri olarak sınıflandırmak mümkündür.

İstanbul’da ulaşım işlevini yürüten birden fazla kurum ve kuruluşun bulunması, kent içi ulaşımın planlanmasında ve farklı ulaşım alternatiflerinin işletilmesinde güçlükler ve organizasyon sorunlarına neden olmaktadır. Ancak, son yıllarda ulaşım türleri arasında entegrasyonu kuvvetlendirecek önemli politikalar izlenmekte, kamu ya da özel kurumlar tarafından işletilen toplu taşıma türleri arasında eş güdüm yaygınlaştırılmaktadır.

İstanbul’da kişi başına düşen araç sahipliği oranı her geçen gün artmasına rağmen, bu oran halen gelişmiş ülkelerin standartlarının altındadır. Avrupa şehirlerinde bu oran 1000 kişi için 350–400 otomobil iken günümüzde bu oran İstanbul’da 150’nin üzerindedir. Özel araç sahipliğinin diğer ülkelere kıyasla düşük olması toplu taşıma araçlarına duyulan gereksinimi arttırmaktadır. Bunun sonucu olarak İstanbul kent içi ulaşımındaki toplu taşıma payı gelişmiş metropoller ile karşılaştırıldığında hayli yüksektir (Tablo 51). Araç sahipliği oranının düşüklüğüne bağlı olarak toplu taşımaya duyulan ihtiyacın yüksek olması, geleceğe yönelik toplu ulaşım yatırımlarının gerçekleştirilmesinde ve sürdürülebilir ulaşım politikalarının şekillenmesinde önemli bir faktördür. İstanbul Büyükşehir Belediyesi yatırımlarının %50’den fazlası ulaşımaya yönelik bulunmaktadır. Ulaşım yatırımlarının büyük bölümü ise raylı sistemlerdeki yeni projeler ve iyileştirmelerden oluşmaktadır.

İstanbul, coğrafi özellikleri ve tabii güzelliklerinin yanında, 2500 yılı aşan bilinen geçmişinin tarihî ve kültürel mirasını da barındırmaktadır. Kentin parçalı ve engebeli coğrafi yapısı ulaşım sorunun çözümünde bazı zorluklar oluşturmakla birlikte, birtakım farklı çözüm alternatiflerinin uygulanmasına da imkân sağlamaktadır. Sahip olunan kültürel eserlerin ve tarihî kent dokusunun korunması mecburiyeti, ulaşım sorununun çözümünde birtakım sınırlamalar getirmektedir. Bütün bunlar İstanbul’un ulaşım sorununun çözümünde raylı sistem,

özellikle metro uygulamalarının diğer ulaşım türleri ile entegre edilmesinin önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır. İstanbul ile diğer dünya metropollerinin raylı sistemleri karşılaştırıldığında kentin, mevcut durumdaki raylı sistem altyapısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca, raylı sistem altyapısının geliştirilmesi kentin yaşam kalitesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Tablo 50. İstanbul’da Yıllara Göre Kişi Başına Düşen Otomobil Sayısı

Yıllar	Adet (1.000)	1.000 Kişiye Düşen Otomobil Sayısı
1950	3,9	19
1960	21,3	30
1970	55,4	47
1980	201,4	49
1990	559,8	76

Kaynak. İstanbul 1. Kent İçi Ulaşım Şurası Raporu.

Tablo 51. Bazı Metropollerdeki Yoğunluk-Toplu Taşıma İlişkisi

Kentler	Nüfus Yoğunluğu (Kişi/Ha)	Toplu Taşımanın Yolcu-Km Payı (%)	Raylı Sistemin Toplu Taşımadaki Yolcu-Km Payı (%)	Toplu Taşımanın İş Yolculuklarındaki Payı (%)
New York	19,2	10,8	76,0	26,6
Paris	46,1	30,5	82,8	36,2
Londra	42,3	29,9	74,2	40,0
Toronto	41,5	23,6	55,1	30,1
Tokyo	71,0	63,6	96,1	48,9
Sydney	16,8	15,8	62,6	25,2
Hong Kong	300,5	82,3	43,4	74,0
Bangkok	149,3	33,3	0,4	30,0
Manila	198,0	66,7	6,2	54,2
İstanbul(*)	101,2	73,9	5,7	50,4

Kaynak. İstanbul 1. Kent İçi Ulaşım Şurası Raporu.

2.3.10.1. Kent İçi Ulaşımın Etki Alanı

İstanbul’un kentsel gelişme dinamiğinin doğu-batı aksında lineer olarak teşvik edilmesi politikası, 1960’lı yıllarda yapılan bölgesel ölçekli planlama çalışmalarıyla gündeme gelmiştir. Metropolün kuzeyinde yer alan orman alanları ve içme suyu havzaları, yerleşmenin kuzeye doğru gelişmesinin önünde önemli ve hayati bir sınırlandırıcı unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Merkezî iş alanlarındaki yığılmaya bağlı olarak desantralizasyon politikalarının ve alt merkezlerin geliştirilmesi politikaları, kentsel ulaşım planlarının yönlendirilmesinde etken olan politikalar arasındadır. Desantralizasyon politikaları ve ulaşım sistemlerindeki gelişmelere bağlı olarak, kentin günlük çalışma amaçlı geliş-gidişlerindeki etki alanı giderek büyümektedir. İstanbul’da yaygın olarak kullanılan toplu taşıma türlerinden İETT otobüsleri ve minibüsler ile raylı sistemlere ve deniz ulaşımına yönelik olarak merkez ve uç noktalar arası mesafelere bağlı değerlendirme Tablo 52’de gösterilmektedir. Burada değerlendirilen ulaşım türleri arasında minibüsler, kentsel ulaşım planlaması politikaları çerçevesinde daha çok kent-çeperlerinde yaygın olarak kullanılmak üzere planlanmış ve merkezi alanlardaki hatların giderek dışarıya kaydırılması hedeflenmiştir. Bu nedenle kentin günlük çalışma amaçlı geliş-gidişlerinde minibüslerin etki alanının da değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Tablo 52’de görülebileceği gibi, İstanbul’da her iki yakada toplam olarak 100 km’lik bir etki alanından söz edilebilir.

Tablo 52. Farklı Ulaşım Güzergâhlarına Bağlı Merkez- Uç Nokta Uzaklıkları

İETT GÜZERGÂHI	Merkez-Uç Nokta	Mesafesi (Km)
Avrupa Yakası	Doğu-Batı (Eminönü-Mimar Sinan)	46.7
	Doğu-Kuzeybatı (Eminönü-Gaziosmanpaşa-Taşoluk)	43.5
	Kuzey-Güney (Eminönü-Rumeli Feneri)	38.9
Anadolu Yakası	Kuzey-Güney (Eminönü-Kısırkaya)	35
	Üsküdar-Tuzla	44.2
	Üsküdar-Kurtdoğan	46
Doğu-Batı (İstanbul)	Üsküdar-Cumhuriyet	36
	Üsküdar-Halayıkdere	34
	Tuzla-Mimar Sinan	100
<hr/>		
BANLIYÖ HATTI	Merkez-Uç Nokta	Mesafesi (Km)
Avrupa Yakası	Sirkeci-Halkalı	27.6
Anadolu Yakası	Haydarpaşa-Gebze Minibüs Hattı	43.8
Avrupa Yakası	Merkez-Uç Nokta Eminönü	Mesafesi (Km)
Anadolu Yakası	Harem – Gebze	58
<hr/>		
İDO DENİZ ULAŞIMI VAPUR	Hat	Mesafesi (Mil)
	Kartal-Yalova	14.5
	Boğaziçi	6.5
	Marmara Hattı	17
<hr/>		
İDO DENİZ ULAŞIMI DENİZ OTOBÜSÜ	Hat	Mesafesi (Mil)
Avrupa Yakası	Yenikapı – Yalova	52
	Yenikapı – Mudanya	90.2
	Boğaz Hattı	32.4
Anadolu Yakası	Eminönü - Bostancı	18.8
	Bostancı – Bakırköy	27
	Kartal – Yalova	29
	İstanbul – Bandırma	126

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planlama Müdürlüğü, 2006

2.3.10.2. Ulaşım Türleri ve Özellikleri

a. Karayolu sistemi

İstanbul’un kentsel ulaşım altyapısı incelendiğinde, karayolu sistemlerinin ağırlıklı olduğu görülebilir (Harita 7).

Tablo 53. İstanbul Kent İçi Ulaşımında Yolculukların Türlerine Göre Dağılımı

		Taşıma Türü	Araç Sayısı	Günlük Ortalama Taşıma	Türü içerisindeki payı (%)	Genel İçerisindeki Payı(%)
KARAYOLU TAŞIMASI	İETT		2463	1.400.000	14,75	13,35
	ÖHO		2046	1.121.000	11,81	10,69
	Otomobil		1.522.521	3.100.000	32,66	29,57
	Minibüs(Ticari-kayıtlı)		5860	2.000.000	21,07	19,08
	Dolmuş		590	70.000	0,74	0,67
	Taksi(kayıtlı)		17.416	750.000	7,90	7,15
	Servis(kayıtlı)		32.000	1.050.000	11,06	10,02
	Toplam		1.582.896	9.491.000	100,00	90,54
RAYLI TAŞIMA	Banliyö(TCDD)		58	102.888	16,01	0,98
	Metro		32	140.000	21,78	1,34
	Hafif Metro		76	200.000	31,12	1,91
	Tramvay		55	185.000	28,78	1,76
	Nostaljik Tramvay (Tünel-taksim)		2	1550	0,24	0,01
	Nostaljik Tramvay(Kadıköy-moda)		4	1800	0,28	0,02
	Tünel (Finüküler)		2	10.800	1,68	0,10
	Teleferik (Kabin)		4	700	0,11	0,01
Toplam		233	642.738	100,00	6,13	
DENİZ TAŞIMASI	İDO		83	254.307	72,80	2,42
	Deniz Motorları		100	95.000	27,20	0,91
	Toplam		183	349.307	100,00	3,33
GENEL TOPLAM			1.583.312	10.483.045		100,00

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planlama Müdürlüğü, 2006

b. Raylı Sistemler

Raylı sistemlerle yapılan yolculukların %84'ünü metro ve tramvay yolculukları oluşturmaktadır. Metro ve tramvay ile yapılan yolculuk sayılarının yıllar itibarı ile giderek artmakta olduğu görülmektedir. Bu bağlamda son iki yılın tramvay yolcu sayıları incelendiğinde %15'lik bir artış olduğu görülmektedir. Diğer taraftan banliyö hattında yapılan yolculuklarda son yıllarda %50'yi aşan bir azalma yaşanmaktadır (Tablo 54 ve Tablo 55). Bunun nedenleri arasında yolculuk konforunun düşmesi, fiyat politikası uygulamalarına bağlı olarak kısa mesafe yolculuklarında minibüsün tercih edilmesi, deniz otobüsü ve metro gibi alternatif taşıma türlerinin revaçta olması sayılabilir. İstanbul'da giderek yaygınlaştırılan raylı sistemlerin mevcut güzergâhları ve günlük ortalama taşınan yolcu değerleri Tablo 56'da verilmektedir. Avrupa yakasındaki hafif metro, tramvay ve Taksim – 4.Levent arasındaki metro bu sistemin en yaygın olarak kullanılan türleridir.

Ayrıca, İstanbul'un iki yakasını, Avrupa yakasında bulunan Halkalı ve Asya yakasında bulunan Gebze ilçelerini, kesintisiz modern ve yüksek kapasiteli bir banliyö demiryolu sistemi ile bağlayacak olan Marmaray projesi, 76 km uzunluğunda olup İstanbul'da ulaşım raylı sistem entegrasyonunun en önemli parçasıdır. Bu projenin, 2009 yılı sonunda bitmesi hedeflenen 13,5 km'lik kısmı, boğaz tüp geçişi ile yeni yüksek kapasiteli raylı sistem ağından oluşmaktadır.

Tablo 54. Yıllara Göre Tramvay Yolculuk Sayıları

Yıl	Yolculuk Sayısı (yolcu/yıl)
1994	43.365.000
1995	43.306.000
1996	45.216.000
1997	48.286.000
1998	46.789.000
1999	41.602.000
2000	39.637.000
2001	46.982.000
2002	44.891.357
2003	43.767.431
2004	50.548.210
2005	57.567.739

Kaynak. İstanbul Ulaşım AŞ, 2006.

Tablo 55. Banliyö Hatlarında Yıllara Göre Günlük Yolcu Sayıları

Yıllar	Haydarpaşa-Gebze	Sirkeci-Halkalı	Toplam
1990	105.000	118.300	223.300
1991	106.000	116.400	222.400
1992	101.000	120.100	221.100
1993	108.700	138.200	246.900
1994	82.900	116.500	199.400
1995	77.900	92.300	171.200
1996	80.900	82.600	163.500
1997	82.300	93.600	175.900
1998	78.900	93.400	172.300
1999	65.800	77.500	143.300
2000	54.600	69.000	123.600
2001	47.100	55.739	102.839
2002	40.948	51.840	92.338
2003	39.877	53.841	93.718
2004	36.206	58.891	95.097
2005	35.812	58.744	94.556

Kaynak. TCDD, 2006.

Tablo 56. Güzergâhlara Göre Mevcut Raylı Sistemler ve Taşınan Yolcu Sayıları

Güzergâh Adı	Türü	Uzunluk (Km)	Günlük Taşınan Yolcu (Kişi)
Taksim–4. Levent	Metro	8,6	140.000
Aksaray-Havaalanı	LRT	20	200.000
Kabataş-Zeytinburnu	Tramvay	14	185.000
İstiklal C. (Tünel-Taksim)	Nostaljik Tramvay	1,6	1550
Kadıköy-Moda	Nostaljik Tramvay	2,8	1800
Tünel-Karaköy	Füniküler	0,5	10.800
Sirkeci-Halkalı	Banliyö	27	50.000
Haydarpaşa-Gebze	Banliyö	45	75.000
Maçka	Teleferik	0,4	1000
Eyüp-Pierre Loti	Teleferik	0,4	h.içi 2500-h.sonu5000
Toplam		120,3	667.650

Kaynak. İstanbul Metropolitan Alan Bütünü Nüfus Donatı Dağılımının İncelenmesi ve Öneri Donatılara İlişkin Analitik Etüt İşi – Kentsel Ulaşım, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü, 2003.

İstanbul Metropolitan Alanı'nın çok merkezli ve lineer yerleşim yapısı ve bu alanda görülen hızlı gelişme potansiyeli, ulaşım sorunlarının giderilmesinde mevcut raylı sistemlerin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Raylı sistem hattının 72 km'si eski teknoloji ve verimsiz işletim sistemi ile merkezi yönetime (TCDD) bağlı olarak, 48 km'si modern teknoloji ve üretken işletim sistemi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından işletilmektedir. Gelişmiş metropollerdeki raylı sistemlerle kıyaslandığında, toplam 120 km mevcut raylı sistem hat uzunluğunun 300–350 km civarına yükseltilmesi gerektiği görülmektedir.

c. Deniz Ulaşımı

İstanbul'da kent içi deniz ulaşımı 26 Mart 2005 tarihine kadar Türkiye Denizcilik İşletmeleri (TDİ), özel olarak işletilen deniz motorları ve İstanbul Büyükşehir Belediyesince işletilen deniz otobüsleri tarafından sağlanıyordu. Bu tarihten sonra TDİ'nin bu yetkiyi İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı İDO A.Ş.'ye (İstanbul Deniz Otobüsleri A.Ş.) devretmesiyle birlikte artık kent içi deniz ulaşımı İDO ve özel olarak işletilen deniz motorları tarafından sağlanmaktadır. İstanbul kent içi ulaşımında %2,82'lik paya sahip olan deniz ulaşımı içerisindeki İDO toplam olarak 2/3'lük orana sahiptir. 2005 yılı içerisinde İDO toplam olarak 4.429.145 araç ve 56.516.921 yolcu taşımıştır. TDİ'den intikal eden ulaşım imkânlarının daha etkin ve verimli olarak kullanılması suretiyle, hem İDO'nun deniz ulaşımı içerisindeki payı hem de deniz ulaşımının kentin genel ulaşımı içerisindeki payı daha da artacaktır. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin hizmet alanındaki deniz ulaşım filosunun güçlendirilmesi ve kapasitesinin artırılması için yeni yatırımlar yapılmaktadır. Ayrıca şehir hatlarında kullanılmakta olan eski vapurların yenilenmesi, iskelelerin rehabilite edilmesi ve sayılarının artırılması doğrultusunda yoğun çalışmalar başlatılmıştır. Bu uygulamalarla deniz ulaşımının kent içi taşımacılıktaki payının artırılması hedeflenmektedir.

İstanbul'da iki adet yat limanı bulunmaktadır. Bunlar Ataköy Marina ve Kalamış-Fenerbahçe Marinalarıdır. Tesisler, suda ve karada olmak üzere 1558 yat kapasitesine sahiptir. Kuzey denizinden Avrupa iç sularıyla yatçılar Avrupa kanal sistemi ve Rhine ve Tuna Nehirleriyle Karadeniz limanlarına ve İstanbul Boğazı ve marinalarına ulaşım, kısa ve güvenli yoldan Türk Akdeniz sahillerine ve marinalarına ulaşabilir.

İstanbul Liman Başkanlığı sınırları içerisinde, 500 GRT ve üzeri gemilerin yanaşabileceği 2'si kamuya ait olmak üzere 5 adet liman bulunmaktadır.

d. Hava Ulaşımı

İstanbul, yalnızca bölge ölçeğinde değil, ülke ölçeğinde de stratejik önemde iki adet havalimanına sahiptir. Bunlar, Yeşilköy'deki Atatürk Havalimanı ve Kurtköy'deki Sabiha Gökçen Havalimanı'dır. Atatürk Havalimanı, Uluslararası Havacılık Teşkilatının yaptığı sınıflandırmaya göre CAT II (kategori II) niteliklerine sahip olup Tablo 57 ve Tablo 58 İstanbul Atatürk Havalimanı iç ve dış, yolcu ve yük taşımacılığı rakamlarını 1995–2005 yılları itibari ile vermektedir.

Tablo 57. Atatürk Havalimanı İç Hat Taşımacılığı

Yıllar	Gelen		Giden	
	Yolcu Kişi	Yük Ton	Yolcu Kişi	Yük Ton
1995	1.876.335	29.375	1.935.341	43.690
1996	2.059.647	33.798	2.079.723	45.998
1997	2.364.503	39.512	2.414.625	54.804
1998	2.577.077	38.648	2.625.465	48.656
1999	2.462.263	38.850	2.489.267	52.537

Yıllar	Gelen		Giden	
	Yolcu Kişi	Yük Ton	Yolcu Kişi	Yük Ton
2000	2.529.046	44.185	2.652.799	51.338
2001	1.974.605	29.150	1.799.094	38.418
2002	1.484.387	36.080	1.367.100	43.421
2003	1.614.619	38.576	1.511.455	44.407
2004	2.792.070	53.398	2.638.855	58.196
2005	3.869.982	62.302	3.642.330	68.766

Kaynak. DHMİ, 2006

Tablo 58. Atatürk Havalimanı Dış Hat Taşımacılığı

Yıllar	Gelen		Giden	
	Yolcu Kişi	Yük Ton	Yolcu Kişi	Yük Ton
1995	4.031.629	115.886	4.099.113	157.684
1996	4.649.279	130.469	4.606.017	180.409
1997	4.878.202	148.964	4.950.567	246.220
1998	4.531.439	147.291	4.658.218	193.540
1999	4.049.373	146.242	4.009.567	176.367
2000	4.614.478	183.000	4.851.487	188.690
2001	4.480.922	139.343	4.346.680	202.603
2002	4.415.014	156.401	4.091.190	244.222
2003	4.593.880	173.568	4.384.388	246.141
2004	5.029.563	204.388	5.179.050	257.889
2005	5.765.849	220.350	6.013.429	263.251

Kaynak. DHMİ, 2006

Sabiha Gökçen Uluslararası Havalimanı yıllık 3,5 milyon yolcu kapasitesi yanında, 90.000 ton kargo kapasitesi ile gıda ihracatı için bugüne kadar kısıtlı olarak kullanılan havayolu seçeneğini olanaklı kılmaktadır. Üç kilometre uzunluğunda 2 piste sahip bulunan havaalanının 55 uçak kapasiteli park alanında aynı anda 22 uçağa 5.000 metreküplük akaryakıt deposundan borular yardımıyla yakıt verilebilmektedir.

2.3.10.3. Su Rezervleri ve Su Sistemleri

Türkiye'nin en büyük kenti olan İstanbul'da plansız yapılaşma ve sanayileşme, altyapı hizmetlerinin etkin bir biçimde yürütülmesinde sorunlara yol açmaktadır. Kentin su kaynaklarının (baraj ve göller) hızla kirlenmesi bu sorunların en önemlilerinden birisidir. İstanbul'a su sağlanması ve atık suların uzaklaştırılması faaliyetlerini tek elden yürüten sorumlu kuruluş İSKİ' dir. İSKİ' nin ana faaliyetleri; su temini, atık suların uzaklaştırılması, su havzalarının korunmasını ve derelerin ıslah edilmesi şeklinde özetlenebilir.

Kentin su ihtiyacının tamamına yakını yüzeysel su kaynaklarından sağlanmaktadır. Mevcut içme suyu sistemi; baraj, su arıtma tesisi, isale hattı, pompa istasyonu, su deposu ve içme suyu şebekesinden oluşmaktadır.

Tablo 59. İstanbul'un 2040 Yılı Su İhtiyaç Projeksiyonu

Yıllar	Tahmini Nüfus (milyon)	Yıllık Su İhtiyacı (milyon m ³ /yıl)	Günlük Su İhtiyacı (milyon m ³ /gün)
1990	6,6	511	1,4
2000	10,3	694	1,9
2010	12,1	913	2,5
2020	13,6	1059	2,9
2030	14,6	1241	3,4

Yıllar	Tahmini Nüfus (milyon)	Yıllık Su İhtiyacı (milyon m ³ /yıl)	Günlük Su İhtiyacı (milyon m ³ /gün)
2040	15,5	1387	3,8

Kaynak. İSKİ, 2006.

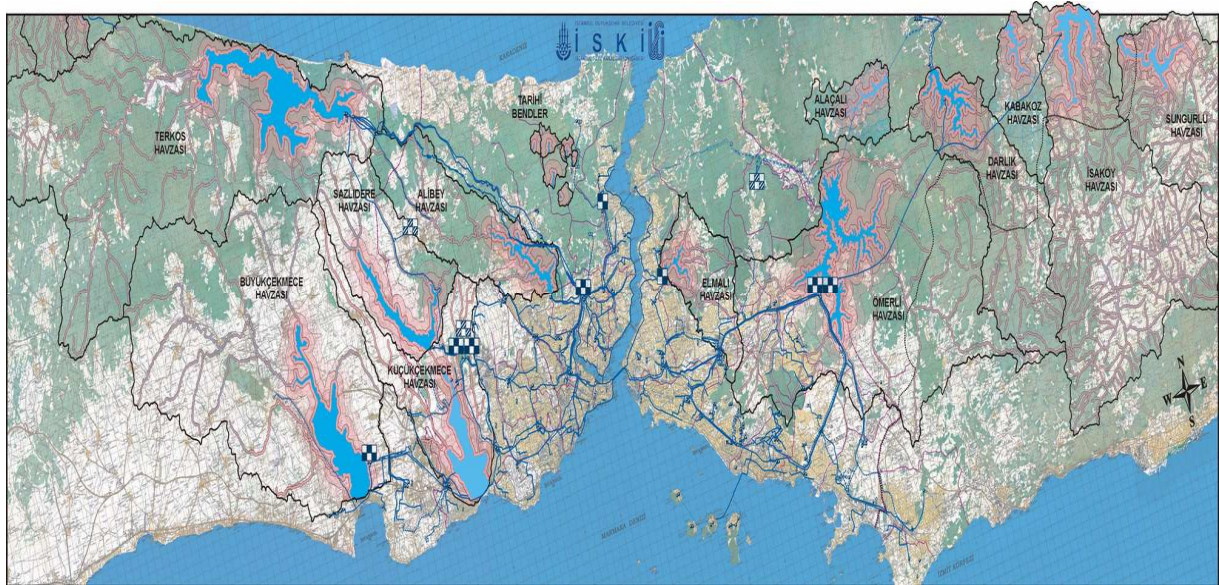
Yapılan çalışmalar neticesinde İstanbul'un mevcut ve ileriye yönelik su ihtiyaçları belirlenmiştir (Tablo 59). Mevcut tesislerin günlük su temin kapasitesi ise yaklaşık 3.558.000 m³'dür. 2005 yılında İstanbul'a toplam 698 milyon m³ su sağlanmıştır. Bu miktar günlük olarak ortalama 2 milyon m³ suya karşılık gelmektedir. Şehre düzenli su verilmesi amacıyla oluşturulan su depolarının toplam kapasitesi 1.317.000 m³'dür. Bu kapasite şehrin ortalama 16 saatlik su ihtiyacını karşılayacak düzeydedir. İçme suyu ile ilgili temel veriler Tablo 60'da görülmektedir.

İstanbul su şebekesinin toplam uzunluğu 13.750 km olup su abone sayısı 3.700.000 adettir

Tablo 60. İstanbul İçin İçme Suyu Temel Verileri

Hizmet Göstergeleri	Birim	Miktar
Abone Sayısı	Adet	3.700.000
Su Şebeke Uzunluğu	km	13.750
Verilen Ortalama İçme Suyu Miktarı	m ³ /gün	2.000.000
İçme Suyu Tesis Kapasitesi	m ³ /gün	3.500.000
Su Kaynakları Yıllık Kapasitesi	Milyon m ³ /yıl	1170
İçme Suyu Depo Kapasitesi	m ³	1.350.000
2005 Yılı Toplam İçme Suyu Sarfıyatı	Milyon m ³ /yıl	698.000

Şehrin su ihtiyacı Ömerli, Darlık, Elmalı, Yeşilvadi, Yeşilçay, Alibey, Terkos, Büyükçekmece, Sazlıdere ve İstrancalar'dan sağlanmaktadır (Harita 8). Bu kaynaklar üzerinde kurulan mevcut tesislerin kapasiteleri miktar olarak Tablo 61'de, oransal olarak Şekil 5'te görülmektedir.

Harita 8. İçme Suyu Hatları, Barajlar ve Havza Alanları

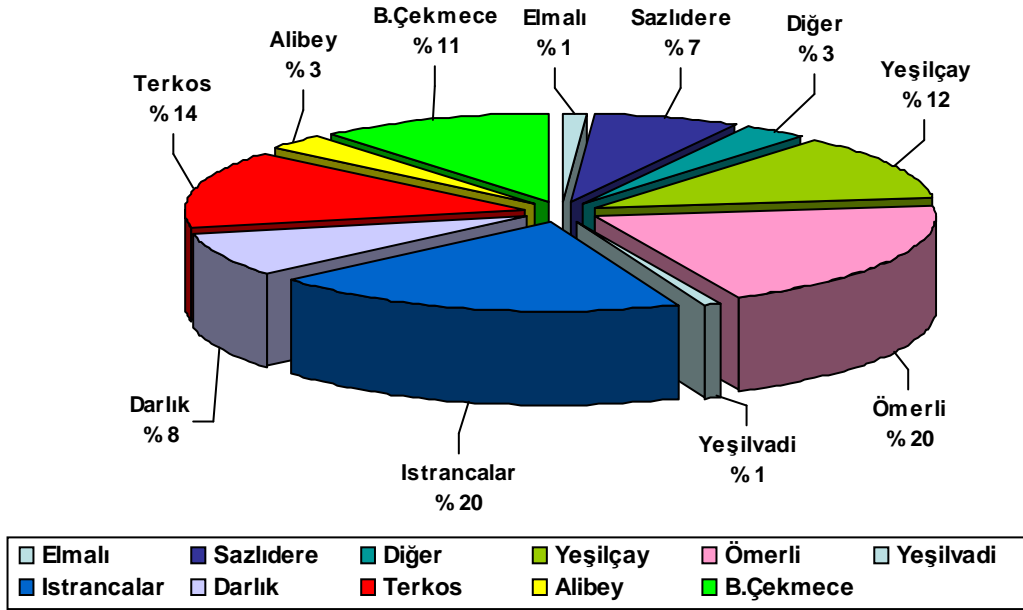
Kaynak. İSKİ, 2006.

Tablo 61. Mevcut Su Kaynakları

SU KAYNAĞI ADI	HİZMETE GİRİŞ YILI	KAPASİTESİ (m ³ /yıl)
Elmalı 1 ve 2	1893-1950	15.000.000
Terkos	1883	162.000.000
Alibey	1972	36.000.000
Ömerli	1972	235.000.000
Darlık	1989	97.000.000
Büyükçekmece	1989	120.000.000
Yeşilvadi	1992	10.000.000
Istrancalar (7 adet dere)	1995-2000	235.200.000
Şile Keson Kuyuları	1996	30.000.000
Sazlıdere	1998	85.000.000
Yeşilçay	2003	145.000.000
GENEL TOPLAM		1.170.200.000

Kaynak. İSKİ, 2006.

Avrupa yakasının en önemli su rezervleri Terkos Barajı, Büyükçekmece Gölü, Sazlıdere Barajı ve Alibey Barajıdır. Bu rezervlerden elde edilen ham suların arıtılarak şehre dağıtılması amacıyla altı bölge oluşturulması önerilmiştir. Asya yakası'nda ise Elmalı ve Ömerli rezervuarları İstanbul'a su temini açısından hayati önem taşımaktadırlar.

Şekil 5. Su Miktarlarının Kaynaklara Göre Dağılımı

Kaynak. İSKİ (www. iski.gov.tr)

Barajlardan elde edilen ham sular 5 ayrı bölgede kurulmuş arıtma tesislerinde arıtılarak şehre dağıtılmaktadır. Avrupa ve Anadolu yakalarında kurulu bulunan içme suyu arıtma tesisleri ile ilgili bilgiler Tablo 62’de görülmektedir.

Tablo 62. Mevcut İçme Suyu Arıtma Tesisleri ve Kapasiteleri

Tesisler	Kapasite (m ³ /gün)	Kaynak Havzaları
Büyükçekmece	400.000	Büyükçekmece
Kağıthane	728.000	Istranca-Terkos; Alibeyköy
İkitelli	840.000	Istranca-Terkos; Sazlıdere
Ömerli	1.540.000	Ömerli-Darlık
Elmalı	50.000	Elmalı
TOPLAM	3.558.000	

Kaynak. İSKİ, 2005

Kentin kullanılmış sularının toplanması, arıtılması ve uzaklaştırılması kanalizasyon sistemleriyle gerçekleştirilmektedir. İstanbul ili içerisinde atık suların toplanması ve bertaraf edilmesi çalışmaları da İSKİ tarafından yürütülmektedir.

İstanbul’da 11.170 km kanalizasyon şebekesi ve 1.275 km yağmur suyu şebekesi mevcuttur.

Toplanan, arıtılan ve deşarj edilerek uzaklaştırılan atık su miktarı kullanılan temiz suyun %85’ine karşılık gelmektedir. 2005 yılında arıtılarak deşarj edilen toplam atık su miktarı 595 milyon m³’tür.

Kentteki 600 km uzunluğundaki 68 adet derenin yaklaşık 275 km’si ıslah edilmiş olup çalışmalar hızla sürdürülmektedir.

İstanbul’da mevcut bulunan 13 adet atık su arıtma tesisinde günlük ortalama 1.809.000 m³ atık su arıtılmakta olup bu tesislerle ilgili bilgiler Tablo 63’te görülmektedir

Tablo 63. Atık Su Arıtma Tesisleri

Tesisin Adı	Hizmete Giriş Yılı	Kapasite (m ³ /gün)	Ortalama Günlük Arıtılan Atıksu Miktarı (m ³ /gün)
1.Yenikapı Ön Arıtma	1988	864.000	495.567
2.Üsküdar Ön Arıtma	1992	77.760	26.224
3.Ataköy Biyolojik Arıtma	1996	7650	5576
4.Baltalimanı Ön Arıtma	1997	625.000	366.425
5.Tuzla Biyolojik Arıtma	1998	150.000	242.789
6.B.çekmece Ön Arıtma	1998	155.120	30.544
7.Paşaköy İleri Biyolojik	2000	125.000	56.134
8.Terkos İleri Biyolojik	2000	1730	811
9.K.çekmece Ön Arıtma	2003	354.000	113.106
10.Kadıköy Ön Arıtma	2003	833.000	346.266
11.Küçüksu Ön Arıtma	2004	641.000	117.667
12.Bahçeşehir Biyolojik Arıtma	2004	7400	6442
13.Çanta Biyolojik Arıtma	2005	1600	1254
TOPLAM		3.843.260	1.808.805

Kaynak. İSKİ, 2005

Tabloda görülen arıtma tesislerinin 8 adeti Avrupa yakasında ve 5 adeti ise Anadolu yakasında bulunmaktadır. Bu tesislerden 7 tanesi ön arıtma tesisi olup, bu tesislerde sadece fiziksel arıtma yapılmaktadır. Bu tesislerde arıtılan atık sular derin deniz deşarjlarıyla uzaklaştırılmaktadır.

1994–2005 yılları arasında gerçekleştirilen İçme Suyu ve Atık Su yatırımlarının cinsi ve miktarları Tablo 64’te görülmektedir.

Tablo 64. 1994–2005 Yılları Arası İçme Suyu ve Atık Su Yatırımları

İÇME SUYU YATIRIMLARI			ATIK SU YATIRIMLARI		
Yatırım Cinsi	Birim	Miktar	Yatırım Cinsi	Birim	Miktar
Baraj ve Regülatör	Adet	9	Ön Arıtma Tesisi	Adet	5
İçme Suyu Arıtma Tesisi	Adet	4	Biyolojik Arıtma Tesisi	Adet	6
İçme Suyu Arıtma Tesisi(Tevsii)	Adet	5	Terfi Merkezi	Adet	17
Su Deposu	Adet	60	Tünel İnşaatı	Km	53
Pompa İstasyonu	Adet	65	Kollektör	Km	300
İçme Suyu İsale Hattı	Km	709	Ana Toplayıcılar	Km	417
İçme Suyu Şebeke Borusu	Km	6506	Boru İtme (Yatay Sondaj)	Km	25
			Kara Boru Hattı	Km	14
			Deniz Deşarjı	Km	12
			Atık Su Şebekesi	Km	2024

Kaynak. İSKİ, 2005

Mevcut yağmursuyu şebekesinin yetersiz olması sebebiyle yağmursuyu hatları kaçak olarak atık su şebekesine bağlanmaktadır. Bu sebeple aşırı yağışlarda atık su şebekesi taşmakta olup halk sağlığını ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Geçmiş yıllarda birleşik sistem olarak yapılan atık su ve yağmursuyu şebekesi belirli bir program dâhilinde ayrı olarak (atık su ve yağmursuyu hattı ayrı ayrı) yapılmaktadır. İSKİ’nin atık su ve yağmursuyu kanalizasyonu için ayrı sistemler oluşturma politikasına uygun olarak başlatılan iyileştirme projeleri hızla sürdürülmektedir.

2.3.10.4. Enerji ve Haberleşme

a. Enerji İletim Şebekesi

İstanbul'un elektrik sistemi ulusal elektrik sisteminin bir parçasıdır. Kent halen 154 KV üzerinden on beş (15), 380 KV üzerinden bir (1) ve 154/380 KV üzerinden üç (3) olmak üzere 19 merkezden beslenmektedir. İstanbul, ülke genelinde, elektrik tüketiminde 18.582 milyon KW ile % 14, 4.472 MV’lık puant gücü (elektrik talebi) ile %21,3 paya sahip olup, kişi başına elektrik enerjisi tüketimi 1.889 KW/kişidir. 5.017.954 elektrik kullanan aboneleri içinde 4.105.335’i meskendir. Elektriğin %33 ’ü konutlarda, %28’i sanayi sektöründe tüketilmektedir. Tablo 65’te elektrik abone sayısı ve elektrik tüketiminin abone grubuna göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 65. Abone Sayısı ve Elektrik Tüketiminin Abone Grubuna Göre Dağılımı

Abone Grubu	Abone Sayısı			Tüketim (Kwh)		
	İstanbul Yakası	Anadolu Yakası	Toplam	İstanbul Yakası	Anadolu Yakası	Toplam
Mesken	2.645.253	1.460.082	4.105.335	3.858.745.127	2.392.734.691	6.251.479.918
Ticaret	560.208	238.153	798.361	3.519.001.354	1.343.637.570	4.862.638.924
Sanayi	78.052	1517	79.569	3.846.638.529	1.371.997.334	5.218.980.863
Resmi Daire	6180	2542	8722	815.893.012	155.985.297	971.878.309
Diğerleri	22.708	3264	25.967	597.804.136	679.724.233	1.277.528.369
Toplam	3.312.396	1.705.558	5.017.954	12.638.127.158	5.944.079.125	18.582.206.238

Kaynak. Bedaş, 2004.

İstanbul ili sınırları içerisinde şehrin doğalgaz ihtiyacını karşılamaya yönelik çalışmaların yapılması ve yatırımlara başlanması amacıyla 25 Aralık 1986 tarihinde İstanbul Kaynak Geliştirme ve İştirakler Dairesi'ne bağlı olarak; İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve bazı iştiraklerin katılımıyla İstanbul Gaz Dağıtım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (İGDAŞ) kurulmuştur.

AB normlarına göre havadaki kabul edilebilir kükürtdioksit (SO₂) konsantrasyonu 125 µg iken, İstanbul'da DİE verilerine göre 1994–1995 yılı kış aylarında ortalama 250 mikrograma kadar yükselmiştir. Alınan bu önlemler sayesinde, 1995–1996 kış aylarında doğalgaz kullanımının yaygınlaşması ile bu değer 100 µg/m³'e düşmüştür. Yürütülen projeler neticesinde 2006 kış sezonu itibarıyla İstanbul'da havadaki SO₂ konsantrasyonunun ortalama 18 µg/m³'e düştüğü görülmektedir. Hava kalitesindeki bu iyileşmede en etkili faktör yoğun doğalgaz yatırımlarına ağırlık verilmesi ve bunun sonucunda doğalgaz kullanımının yaygınlaşmasıdır.

Tablo 66. Dönemler İtibarıyla Havadaki SO₂ Oranları

Dönem	Yıllık Ortalama SO ₂ (µg/m ³)	Kış Sezonu Ortalaması SO ₂ (µg/m ³)
1995 – 1996	63	100
1996 – 1997	60	81
1997 – 1998	36	69
1998 – 1999	29	43
1999 – 2000	26	33
2000 – 2001	25	37
2001 – 2002	28	33
2002 – 2003	17	33
2003 – 2004	16	23
2004 – 2005	14	20
2005 – 2006		18

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma Müdürlüğü, 2006

Tablo 67. Doğalgaz Altyapı ve Kullanım İstatistikleri

Parametreler	Birimi	2004	2005	2006
Abone Sayısı	Adet	2.680.000	3.080.000	-
Gaz Kullanıcısı Sayısı	Adet	2.381.500	2.759.000	-
Gaz tüketim miktarı	(milyon m ³ /yıl)	2.769	3.760	-
Çelik Boru Hattı Uzunluğu	Km	830	950	1.000
PE Boru Hattı Uzunluğu	Km	8000	9.000	10.000

Kaynak. İGDAŞ, 2006

Doğalgaz yatırımlarının başlatılması ile 1995 yılında 352.232.841 m³ olan yıllık doğalgaz tüketimi, 1996 yılında hızla artarak 1.168.571.948 m³'e ulaşmış olup, bunu takip eden yıllarda da artmaya devam etmiştir. 2004 yılı sonunda 2.680.000 olan doğalgaz abone sayısı 2005 yılında 400.000 adet artarak (%15 artış) yılsonunda 3.080.000 aboneye ulaşmıştır. Buna paralel olarak 2004 yılı sonu itibarıyla 2.381.500 olan gaz kullanıcı sayısı da 378.000 adet artarak (%14'lük artış) 2.759.500'e ulaşmıştır. 2004 yılında 2.769 milyon metreküp/yıl olan gaz kullanımı miktarı ise 2005 yılı sonu itibarıyla %36'lık artış göstererek 3.760 milyon metreküp/yıl seviyesine ulaşmıştır.

b. Haberleşme

Haberleşme altyapısının oluşturulmasında, 1980'lere kadar ki dönem, PTT yapısında büyük değişimlerin olmadığı, telekomünikasyon sanayisinin kurulmaya başlandığı bir dönem olarak tanımlanabilir. 1980'li yılların başları bu açıdan telekomünikasyon alanında bir dönüm noktasıdır.

1980'li yıllarla beraber Türkiye'nin değişen ekonomik stratejisi gereği bir yandan telekomünikasyon hizmetlerine talep artmaya başlamış, diğer yandan telekomünikasyon alanı da özelleştirme kapsamına alınmıştır. 1980'lerin başındaki PTT yatırımlarının GSMH içindeki %0,5'lik oranı 1987 yılında %1,3 ile en üst seviyesine çıkmıştır. Bu dönemde telekomünikasyon hizmetlerinin sağlanan gelişmelerle, şebeke teknolojik gelişmeler doğrultusunda modernize edilmiş ve sayısal teknolojiye geçilmiş, geleneksel telefon hizmetlerinde yenilikler ve yeni hizmetler kullanıcıya sunulmuştur.

İl sınırları içinde bakır ve fiber hatlar mevcut olup, bu hatların toplam uzunluğu, 42.106.020 m. bakır hat ve 3.015.554 m. fiber hat olmak üzere toplam 45.121.574 m.dir.

İstanbul ilindeki telefon santral kapasiteleri ve aboneleri sayıları Tablo 68'de verilmektedir.

Tablo 68. 2004 Yılı Telefon Santral Kapasiteleri ve Aboneleri Sayıları

	Santral Kapasitesi	Abone Sayısı		Toplam
		İstanbul Yakası	Anadolu Yakası	
Telefon	2.921.413	2.740.127	1.404.677	4.144.804
Teleks	(*) 8098	1765	723	2488
Teleteks	(*) 660	58	18	76
Mobil Telefon	(*) 89.600	10.055	4062	14.117
Çağrı Sistemi	(**) 400.000	14.187	1199	15.386
TDM.	(*) 7496	7432	3254	10.686
Ankesörlü telefon sayısı		9477	4399	13.876
Kablo TV Bağlanabilir Şebekesi	526.765	231.434	183.506	414.940
Telefon Bekleyen		11.648	16.718	28.366
(*) İstanbul geneli				
(**) Türkiye geneli				

İstanbul'da 2004 yılı itibarı ile izinli 5649 adet kurulu baz istasyonu bulunmaktadır. Gelişen teknoloji ve bunların kullanımı beraberinde birtakım yeni çevre sorunlarını da getirmektedir. GSM şebekelerinin kullanımı sonucunda manyetik alan kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki etkileri uluslararası boyutta tartışılmaktadır. Ülkemizde bu kirliliğin önlenmesine yönelik yetkili kuruluş Telekomünikasyon Kurumu olup, kentteki baz istasyonları ile ilgili yer seçiminde İl Mahalli Çevre Kurulunca görüş verilmektedir.

2.4. İÇ ÇEVRE ANALİZİ

İç çevre analizi, kurumun izleyeceği stratejiler ve gerçekleştireceği hedeflerin belirlenmesine temel teşkil etmektedir. İç çevre analizi kapsamında, kurumun örgüt yapısı, insan kaynakları, mali, teknolojik ve fiziksel altyapısı incelenmiştir. Bu bağlamda, kurumsal yapı, çevre yönetimi, afet ve risk yönetimi, sosyal hizmetler, planlama ve imar, halk sağlığı, tarihi çevre ve kentsel tasarım, ulaşım, altyapı, kültür ve turizm ana başlıkları altında, kurumun güçlü ve zayıf yönleri belirlenmeye çalışılmıştır.

2.4.1. Örgüt Yapısı

Belediyelerde örgüt yapısı, bilinçli strateji geliştirme sürecinde yönetimi etkileyen ve yönlendiren stratejik bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin örgüt yapısı; Büyükşehir Belediyesi Organları, Hiyerarşik Yapı, Örgüt Yapısındaki Değişimler ve Norm Kadro başlıkları altında incelenmiştir.

2.4.1.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Organları

Büyükşehir Belediyesinin organları; Büyükşehir Belediye Meclisi, Büyükşehir Belediye Encümeni ve Büyükşehir Belediye Başkanından oluşmaktadır. Büyükşehir Belediye Meclisi; Büyükşehir Belediyesinin karar organıdır. Meclis, ilçe ve ilk kademe belediye meclislerinden 1/5 oranında gelen ve doğrudan halk tarafından seçilmiş olan üyelerden oluşmaktadır. Büyükşehir Belediye Başkanı, Büyükşehir Belediye Meclisinin başkanıdır. Büyükşehir içindeki diğer belediyelerin başkanları, Meclis'in doğal üyeleridir. Büyükşehir Belediye Meclisi üye sayısı 2003 yılında 207 iken, belediye sınırlarının genişlemesine paralel olarak artmış ve 2006 yılı itibarı ile 347'ye yükselmiştir. Meclisin görevleri 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na göre şöyle sıralanabilir:

1. Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirlemek ve kabul etmek.
2. Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
3. Belediyenin imar plânlarını görüşmek ve onaylamak, Büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni plânını kabul etmek.
4. Borçlanmayla ilgili karar vermek.
5. Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması hâlinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek.
6. Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifelerini belirlemek.
7. Şartlı bağışları kabul etmek.

Büyükşehir Belediye Encümeni; Belediye Başkanının başkanlığında, Belediye Meclisinin yılın ilk olağan toplantısında kendi üyeleri arasından gizli oyla bir yıl için seçtiği beş üye ile biri genel sekreter, biri mali hizmetler birim amiri olmak üzere Belediye Başkanı'nın birim amirleri arasından seçtiği beş üyeden oluşmaktadır. Toplam 11 üyeden oluşan Encümenin görevleri, 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre şöyle özetlenebilir:

1. Stratejik plan ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek.
2. Yıllık çalışma programındaki işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak.
3. Öngörülme-yen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.
4. Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
5. Kanunlarda öngörülen cezaları vermek,

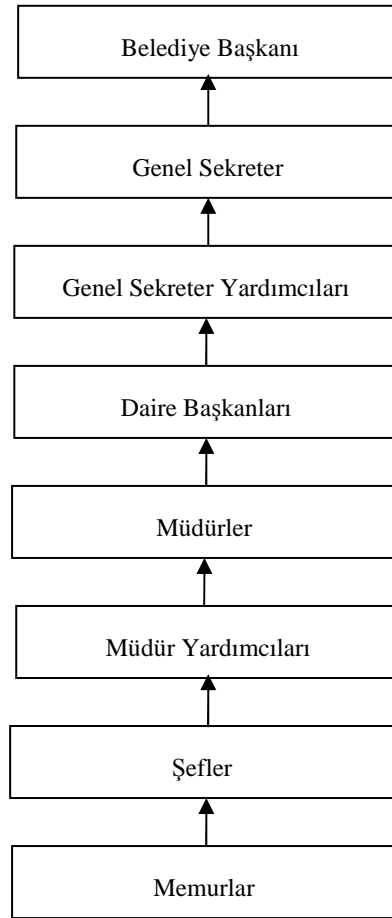
6. Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.
7. Taşınmaz mal satımına, trampasına ve tahsisine ilişkin meclis kararlarını uygulamak; süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek.
8. Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek.

Büyükşehir Belediye Başkanı, Büyükşehir Belediye yönetiminin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Büyükşehir Belediye Başkanı, seçmenler tarafından doğrudan seçilmektedir. Büyükşehir Belediye Başkanının görevleri 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na göre şöyle sıralanmaktadır:

1. Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, beldenin ve belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.
2. Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi hazırlamak ve uygulamak, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirlemek, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak
3. Büyükşehir Belediye Meclisi ve Encümenine başkanlık etmek, bu organların kararlarını uygulamak.
4. Bu Kanunla büyükşehir belediyesine verilen görev ve hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli önlemleri almak.
5. Büyükşehir belediyesinin ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin etkin ve verimli yönetilmesini sağlamak, büyükşehir belediyesi ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin bütçe tasarılarını, bütçe üzerindeki değişiklik önerilerini ve bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlamak.
6. Büyükşehir belediyesinin hak ve menfaatlerini izlemek, alacak ve gelirlerinin tahsilini sağlamak.
7. Yetkili organların kararını almak şartıyla, büyükşehir belediyesi adına sözleşme yapmak, karşılıksız bağışları kabul etmek ve gerekli tasarruflarda bulunmak.
8. Mahkemelerde davacı veya davalı sıfatıyla ve resmî mercilerde büyükşehir belediyesini temsil etmek, belediye ve bağlı kuruluş avukatlarına veya özel avukatlara temsil ettirmek.
9. Belediye personelini atamak, belediye ve bağlı kuruluşlarını denetlemek.
10. Gerektiğinde bizzat nikâh kıymak.
11. Diğer kanunların belediye başkanlarına verdiği görev ve yetkilerden büyükşehir belediyesi görevlerine ilişkin olan hizmetleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak.
12. Gerektiğinde görev ve yetkilerinden bir veya birkaçını ilçe veya ilk kademe belediye başkanına devretmek.
13. Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere engelli merkezleri oluşturmak.

2.4.1.2. Hiyerarşik Yapı

İstanbul Büyükşehir Belediyesinde; Başkan, Genel Sekreter, Genel Sekreter Yardımcıları, Daire Başkanları, Müdürler, Müdür Yardımcıları, Şefler, Memur ve İşçilerden oluşan sekiz kademeli hiyerarşik bir yapıya sahiptir (Şekil 6). Ancak bazı müdürlüklerde şeflik bulunmamakta, bazı müdürlükler ise herhangi bir daire başkanlığına bağlı olmaksızın doğrudan genel sekreter yardımcılığına bağlıdır. Daire başkanlıkları taktik, müdürlükler ise operasyonel düzeydeki işlemlerin yürütülmesi ile yükümlüdür. Başkan, Genel Sekreter, Genel Sekreter Yardımcıları, Belediye Meclisi ve Belediye Encümeni gibi birimler de tepe yönetimi, diğer bir ifade ile stratejik düzeyde kararların alındığı ve uygulama talimatının verildiği üst kademeyi oluşturmaktadır.

Şekil 6. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde Genel Hiyerarşik Yapı

Örgütlenme açısından önemli olan diğer husus da birimlere bağlı alt birim sayısının optimum düzeyde tutulmasıdır. Yönetici tarafından sevk ve idare edilecek ast (birim) sayısının belirli bir sınırın altında tutulması gerekmektedir. Bu konuda farklı yaklaşımlar söz konusu olmakla birlikte; bir üste en fazla yedi birimin bağlı olması gerektiği genel olarak kabul edilmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde ise bir daire başkanlığına en az iki, ortalama dört şube müdürlüğünün düşüyor olması, kurumsallaşmayı göstermektedir.

2.4.1.3. Örgüt Yapısındaki Değişimler ve Norm Kadro Çalışması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin örgüt yapısı dinamik bir eğilim sergilemektedir. Genel sekreter yardımcılığı, daire başkanlığı ve müdürlük sayılarında yıllara göre değişim görülmektedir (Tablo 69). 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 21. maddesi hükmüne göre, büyükşehir belediyelerinde en fazla beş genel sekreter yardımcısı atanmasına izin verilmektedir. 2005 yılına kadar 4 olan genel sekreter yardımcılıkları sayısı, 5216 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte beşe yükselmiştir.

Hiyerarşik kademe incelendiğinde daire başkanlıkları ve müdürlükler için de benzer bir durum söz konusudur. 2000 yılında 14 olan daire başkanlığı sayısı 2006 yılı itibarı ile 20'ye yükselirken, aynı dönemde 67 olan müdürlük sayısı da 79'a yükselmiştir.

Tablo 69. 2000–2006 Yıllarında Organizasyon Yapısındaki Değişimler

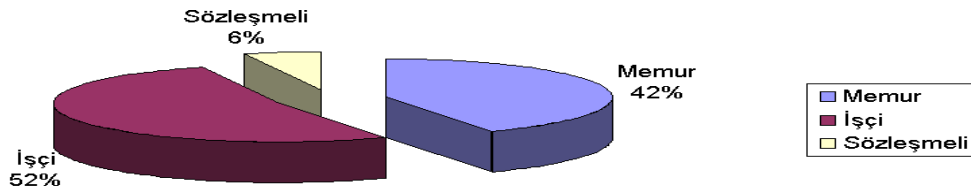
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Genel Sekreter Yardımcılıkları	4	4	4	4	4	5	5
Genel Sekreter'e Bağlı Daire Başkanlıkları	0	3	1	1	1	0	1
Daire Başkanlıkları	14	16	16	17	18	20	20
Genel Sekreter.Yardımcılığı'na Bağlı Md.	4	5	2	3	4	1	1
Müdürlükler	67	66	67	71	72	68	79

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Personel Daire Başkanlığı, 2006.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde mevcut kurumsal yapıyı güçlendirmek amacıyla, 2003 yılında Norm Kadro Çalışması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, 22/04/2006 tarihinde Bakanlar Kurulu'nun 2006/9809 sayılı kararı ile yürürlüğe giren "Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına İlişkin Esaslar"da İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin norm kadro yapısına ilişkin genel çerçeve belirlenmiştir. Belediye bünyesinde 04/07/2006 tarihi itibarıyla sonuçlanan norm kadro çalışması kapsamında, örgüt yapısı yeniden düzenlenmiştir.

2.4.2. İnsan Kaynakları Yapısı

İstanbul Büyükşehir Belediyesi personeli memur, işçi ve sözleşmeli çalışanlardan oluşmaktadır. Memur statüsündeki personel; memurlar, vekil memurlar ve sözleşmeli sanatçılardan oluşmaktadır. İşçi statüsündeki personel ise, daimi işçiler ile vize işçilerden oluşmaktadır. 29 Mayıs 2006 tarihi itibarıyla; kurumda 5242 memur, 6495 işçi, 687 sözleşmeli statüsünde olmak üzere toplam 12.424 çalışan bulunmaktadır. Toplam personelin % 52'sini işçiler, % 42'sini memurlar ve %6'sını da sözleşmeli personel oluşturmaktadır.

Şekil 7. Belediye Personelinin İstihdam Türlerine Göre Dağılımı.

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı, 2006.

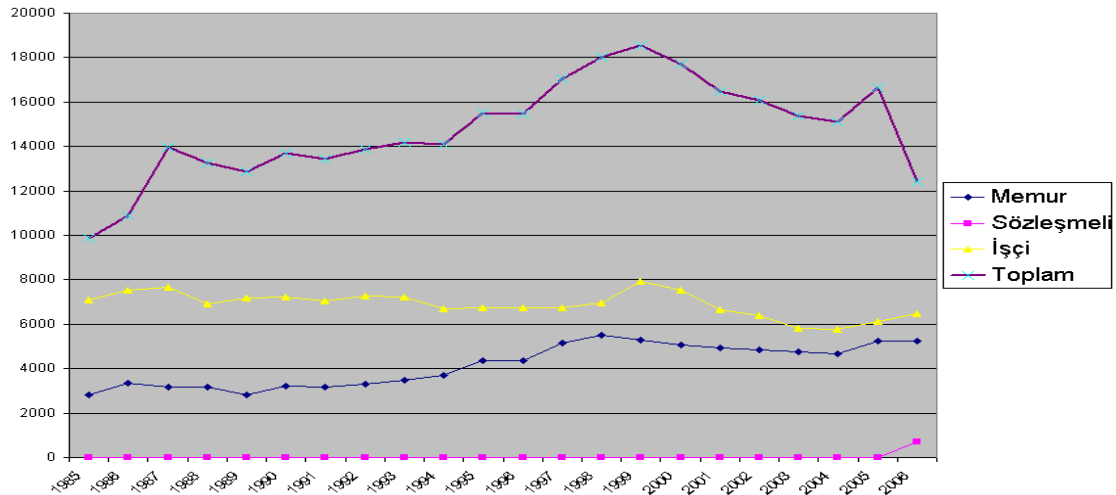
Sözleşmeli statüde personel alımı, 2 Eylül 2005 tarihinde yayınlanan 2005/25924 sayılı “Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslarda Değişiklik Yapılmasına Dair Esaslar” adlı yasal düzenleme çerçevesinde yapılmaktadır. 1985 yılından itibaren personel sayısındaki değişim, Tablo 70’de gösterilmiştir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin sorumluluk alanının il sınırlarına kadar genişlemesi ve bazı merkezi yönetim birimlerinin (Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü, Şehir Hatları Müdürlüğü) Büyükşehir Belediyesi’ne devredilmesi, personel sayısının yaklaşık %19 oranında artmasında etkili olmuştur.

Tablo 70. Personel Sayısında Yıllara Göre Değişim

Yıllar	Personel Sayısı	Yıllar	Personel Sayısı
1985	9888	1996	11.108
1986	10.878	1997	11.891
1987	10.821	1998	12.485
1988	10.086	1999	13.239
1989	10.026	2000	12.621
1990	10.455	2001	11.555
1991	10.233	2002	11.235
1992	10.589	2003	10.585
1993	10.712	2004	10.436
1994	10.409	2005	11.391
1995	11.125	2006 (Mayıs)	12.424

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı, 2006.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi çalışanlarının 1985–2006 yılları arasında istihdam türlerine göre hareketleri Şekil 8’de görülmektedir. Memur personel sayısında önemli bir artış söz konusu iken, işçi personel sayısında azalma yaşanmıştır. Sözleşmeli personel sayısında ise 2005–2006 yıllarında artış görülmektedir.

Şekil 8. Yıllara Göre Personel İstihdam Türleri.

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı, 2006.

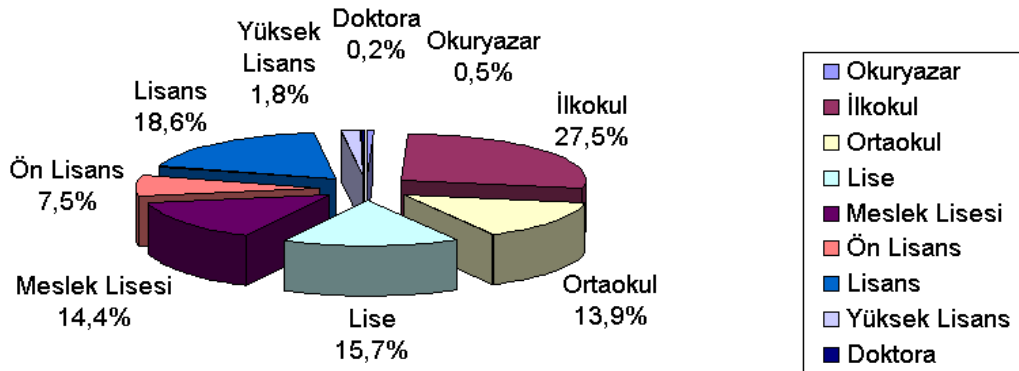
İstanbul Büyükşehir Belediyesi çalışanlarının istihdam durumuna göre eğitim dağılımları Tablo 71’de görülmektedir. Memur personelin % 48,49’unu yüksek öğretim (ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora) ve 48,36’sı ortaöğretim (ortaokul, meslek lisesi, lise) mezunu olup, yalnızca % 3,15’i ilkokul mezunudur. İşçi personelin ise ağırlıklı olarak (% 50,10) ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Ortaöğretim (ortaokul, meslek lisesi, lise) mezunu olanların oranı % 44,53 düzeyinde iken, yüksek öğretim (ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora) mezunu olanların oranı % 4,45’tir. İşçi personelin %0,92’si ise okuryazar statusündedir. Sözleşmeli personelin büyük çoğunluğu (% 94,76) yüksek öğretim (ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora) mezunu olup, sözleşmeli personelin % 5,24’ü ise lise mezunudur (Tablo 71).

Tablo 71. İstihdama Göre Eğitim Durumu Dağılımı

	Memur		İşçi		Sözleşmeli	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okuryazar	0	0,00	60	0,92	0	0,00
İlkokul	165	3,15	3254	50,10	0	0,00
Ortaokul	295	5,63	1428	21,99	0	0,00
Meslek Lisesi	1075	20,51	872	13,43	0	0,00
Lise	1165	22,22	592	9,11	36	5,24
Ön Lisans	610	11,64	196	3,02	120	17,47
Lisans	1707	32,56	93	1,43	514	74,82
Yüksek Lisans	204	3,89	0	0,00	17	2,47
Doktora	21	0,40	0	0,00	0	0,00
Toplam	5242	100,00	6495	100,00	687	100,00

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı, 2006.

Belediye personelinin % 44’ü ortaöğretim (ortaokul, meslek lisesi, lise), % 28,1’i yüksek öğretim (ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora) ve % 27,5’i ilkokul mezunu olup, toplam personelin % 0,5’i okuryazar niteliğindedir (Şekil 9).

Şekil 9. Genel Olarak Eğitim Durumu Dağılımı.

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı, 2006.

Memur statüsündeki personelin (memurlar, sözleşmeli personel ve vekil memurlar) hizmet sınıflarına göre dağılımları Tablo 72’de görülmektedir. Buna göre, memur statüsündeki personelin % 62,52’sinin genel idare hizmetleri sınıfında ve % 29,20’sinin teknik hizmetler

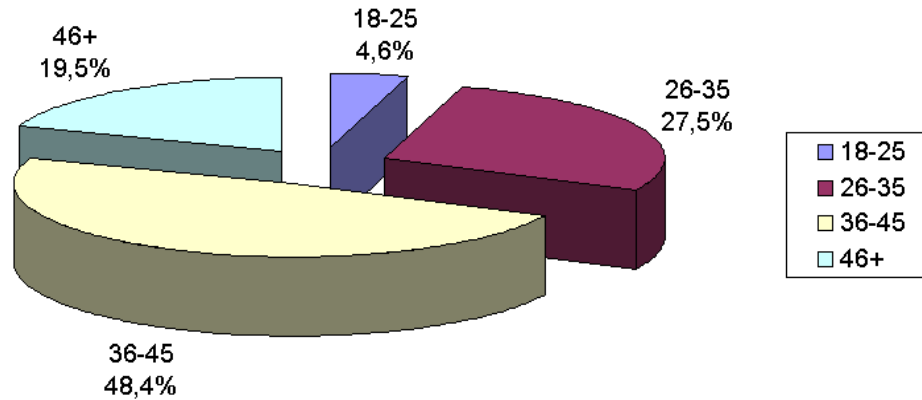
sınıfında olduğu dikkat çekmektedir. Sağlık hizmetleri ve yardımcı sağlık hizmetleri sınıfındaki çalışanların oranı % 4,20, avukatlık hizmetleri sınıfında olanların oranı % 1,58, din hizmetleri sınıfında olanların oranı % 1,29, yardımcı hizmetler sınıfında olanların oranı %0,99 ve emniyet hizmetleri sınıfında olanların oranı ise % 0,25'tir.

Tablo 72. Hizmet Sınıflarına Göre Dağılım

		Sayı	Yüzde
AHS	Avukatlık Hizmetleri Sınıfı	88	1,58
DHS	Din Hizmetleri Sınıfı	72	1,29
EHS	Emniyet Hizmetleri Sınıfı	14	0,25
GİH	Genel İdare Hizmetleri Sınıfı	3486	62,50
SHS	Sağlık Hizmetleri ve Yardımcı Sağlık Hizmetleri Sınıfı	234	4,20
THS	Teknik Hizmetler Sınıfı	1629	29,20
YHS	Yardımcı Hizmetler Sınıfı	55	0,99
Toplam		5578	100,00

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı, 2006.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi genelinde personelin yaş dağılımına bakıldığında; çalışanların % 4,6'sının 18–25, % 27,5'inin 26–35, % 48,4'ünün 36–45, % 19,5'inin ise 46 yaş ve üstünde olduğu dikkati çekmektedir (Şekil 10).

Şekil 10. Genel Olarak Yaş Dağılımı.

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı, 2006.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi çalışanlarının cinsiyet dağılımları Tablo 73'te gösterilmiştir. Buna göre, memur personelin % 21,73'ü bayan, % 78,27'si erkektir. İşçi personelin % 6,13'ü bayan, % 93,87'si erkek; sözleşmeli personelin ise % 37,41'i bayan, % 62,59'u ise erkektir.

Tablo 73. Cinsiyet Dağılımı

	Memur		İşçi		Sözleşmeli		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kadın	1139	21,73	398	6,13	257	37,41	1794	14,44
Erkek	4103	78,27	6097	93,87	430	62,59	10630	85,56
Toplam	5242	100,00	6495	100,00	687	100,00	12424	100,00

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı, 2006.

2.4.3. Mali Yapı

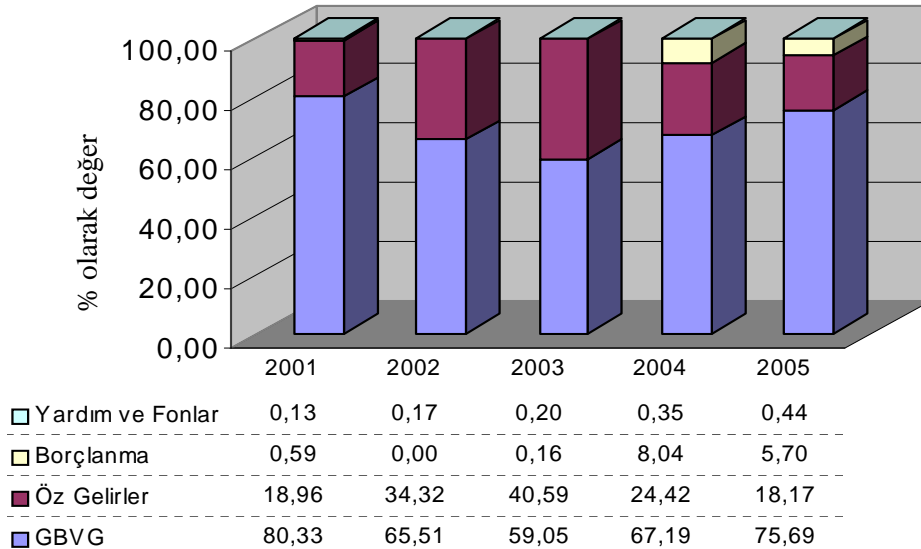
İstanbul Büyükşehir Belediyesinin mali yapısı, kurumun gelirleri, giderleri ve bütçe uygulama sonuçları incelenerek ortaya konulmuştur.

2.4.3.1. Gelirler

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin gelir kaynakları ile Büyükşehir Belediyesine genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan payların miktar ve oranları, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ve 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'da yer alan hükümler ile Bakanlar Kurulu tarafından alınan kararlar doğrultusunda belirlenmekte ve tahsil edilmektedir. Bu kanunlar çerçevesinde belediyenin gelirleri şöyle sınıflandırılabilir:

- Genel Bütçe Vergi Payı.
- Öz Gelirler.
- Borçlanma.
- Yardım ve Fon Gelirleri.

Gelir türlerinin 2001 – 2005 yılları arasındaki toplam gelir içerisindeki dağılımı incelendiğinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi gelir kalemleri arasında % 60–80 arasında değişen oranlarla en yüksek paya sahip olan kalem genel bütçe vergi gelirleridir. Gelirlerde ikinci sırayı % 20-40'lık oranla öz gelirler almakta, diğer gelir kaynaklarını ise sırasıyla % 0,59–8 ile borçlanma ve % 0,13–0,44 ile yardım ve fon gelirleri oluşturmaktadır.

Şekil 11. 2001 – 2005 Yılları Arasındaki Gelir Türleri Payları

a. Genel Bütçe Vergi Gelirleri

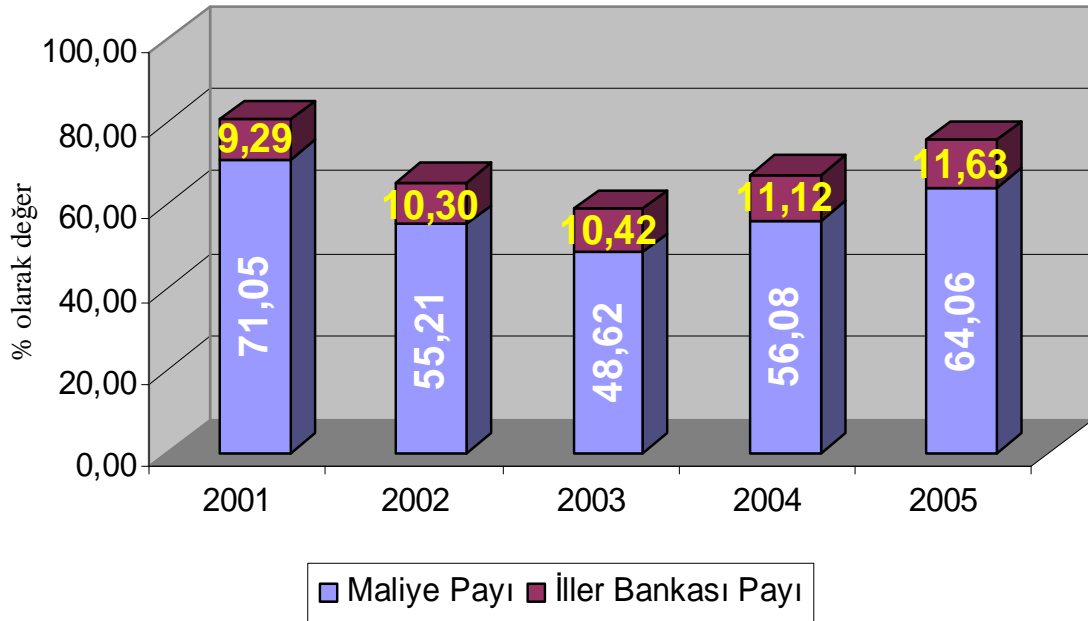
Merkezî yönetim tarafından büyükşehir belediyelerine genel bütçe vergi gelirlerinden iki şekilde pay ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi Büyükşehir Belediyesi Kanunu uyarınca

büyükşehir belediye sınırları içerisindeki genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtından belirli bir oranda ayrılan paydır (Maliye Bakanlığı Payı). İkincisi ise Büyükşehir Belediye Kanunu ve 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden (GBVG) Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun uyarınca büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki ilçe ve ilk kademe belediyelerinden, genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen oranda aktarılan paydır (İller Bankası Payı).

Tablo 74. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Mahalli İdarelere Verilen Paylar

Yıllar	Belediyeler	İl Özel İdareleri	Toplam	Büyükşehir Belediyeleri
2000	%9,25	%1,70	%10,95	%5,0
2001	%9,25	%1,70	%10,95	%5,0
2002	%6,00	%1,12	%7,12	%4,1
2003	%5,00	%1,12	%6,12	%3,5
2004	%6,00	%1,12	%7,12	%4,1
2005	%6,00	%1,12	%7,12	%5,0

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planlama Müdürlüğü, 2006.

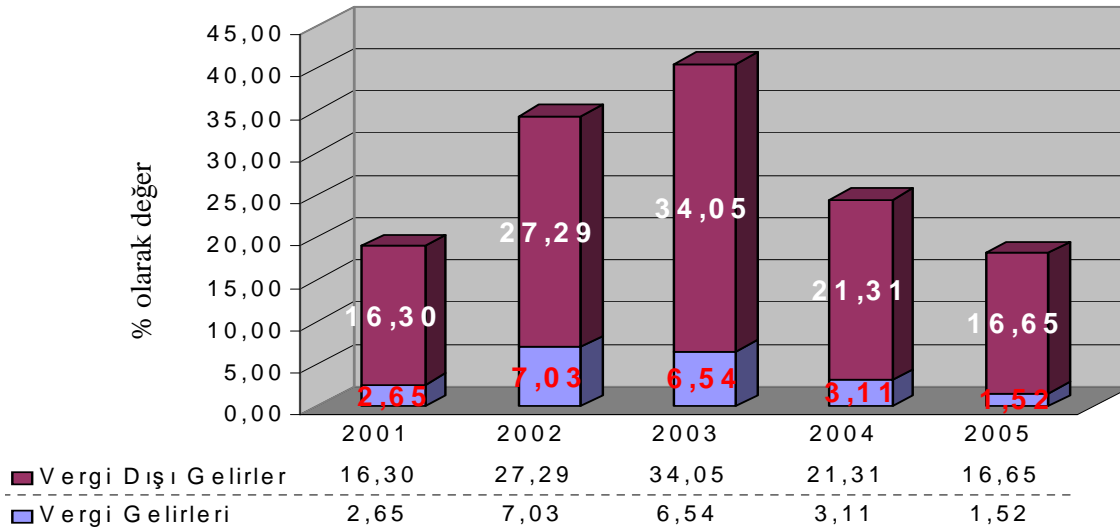
Şekil 12. Maliye ve İller Bankası Paylarının GBVG İçerisindeki Dağılımları.

Maliye Bakanlığı Payı; büyükşehir belediye sınırları içerisinde, genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden % 5 olarak belirlenmiştir. Bu payın %75'i bu tutardan düşülerek doğrudan ilgili belediye hesabına, kalan % 25'i ise büyükşehir belediyelerine nüfuslarına göre dağıtılmaktadır. Kanun, Bakanlar Kurulu'na % 5 pay oranını iki katına kadar artırma veya kanuni haddine indirme yetkisi tanımıştır.

İller Bankası Payı; Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda, genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden ilçe ve ilk kademe belediyelerine verilen paylardan Bakanlar Kurulu’nun belirlediği orana uygun olarak İller Bankası tarafından gönderilen paydır. Bu oran, 2005 yılı içerisinde % 6 olarak uygulanmıştır. Bakanlar Kurulu kararına göre % 6’lık payın %35’i büyükşehir belediyesi payı olarak ayrılmaktadır.

b. Öz Gelirler

İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin diğer bir gelir kaynağı, vergi ve harçların oluşturduğu “vergi gelirleri” ile belediyenin aldığı çeşitli “vergi dışı gelirler”den meydana gelen ve bir kısmı ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından bir kısmı ise Büyükşehir Belediyesi tarafından tahsil edilen öz gelirlerdir.

Şekil 13. Vergi Gelirleri ve Vergi Dışı Gelirlerin Toplam Gelirlere Oranı.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin yetki alanı dahilinde ilan ve reklam, eğlence vergisi yangın sigorta vergisi ile 2464 sayılı kanuna göre su ve kanalizasyon idareleri tarafından konutlardan tahsil edilen çevre temizlik vergisinin % 20’si, ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından iş yerlerinden tahsil edilen çevre temizlik vergisinin % 20’sinin Büyükşehir Belediyesi’ne aktarılır. Bununla birlikte tatil günleri çalışma ruhsatı, iş yeri açma izni harcı, yol harcamalarına katılma payı, belediyeye ödenen diğer paylardan elde edilen gelirler, kurumlar ve teşebbüs hâsılatı, işletme kârları, belediye malları gelirleri, hizmet karşılığı alınan ücretler de diğer gelir kalemleri olarak sayılabilir. Öz gelirlerin 2005 yılı bütçe gelirleri içindeki payı % 18 düzeyindedir. Bu oranın % 1,52’si vergi gelirlerden % 16,65’i ise vergi dışı gelirlerden oluşmaktadır.

c. Borçlanma

Büyükşehir Belediyesi iki tür borçlanma yapabilmektedir. Bunların ilki; ulusal finans kurumlarından yapılan iç borçlanma, diğeri ise Belediye Kanunu ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde uluslararası finans kurumlarından sadece belediyenin yatırım programında yer alan projelerin finansmanı amacıyla yapılmakta olan dış borçlanmadır.

d. Yardım ve Fon Gelirleri

Yardım ve fon gelirleri, kamu idare ve müesseselerinin yardımları, Büyükşehir Belediyesi iktisadi teşebbüslerinin safi hasılatından Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler, şartlı ve şartsız bağışlardan oluşan gelirleri kapsamaktadır.

2.4.3.2. Giderler

İstanbul Büyükşehir Belediyesi giderleri; Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Belediye Kanunu, Kamu Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Gecekondu Kanunu'nda yer alan hükümlere göre belirlenmekte ve uygulanmaktadır. Büyükşehir Belediyesi giderleri şöyle sıralanabilir:

a.Cari Giderler

b.Yatırım Giderleri

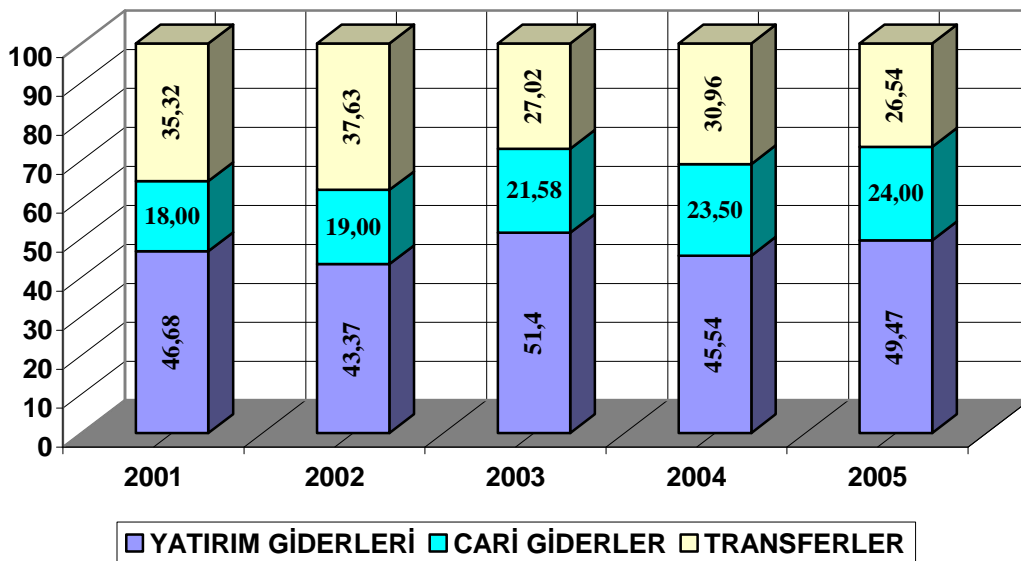
c.Transferler

Tablo 75. Yıllara Göre Gider Kalemleri Gerçekleşme Tutarları ve Bütçeye Oranları

Gider Kalemleri	2001		2002		2003		2004		2005	
	Tutar	(%)	Tutar	(%)	Tutar	(%)	Tutar	(%)	Tutar	(%)
Yatırım Giderleri (Milyon YTL)	427,475	46,68	568,795	43,37	916,487	51,4	842,927	45,54	1.341.614	49,47
Cari Giderler (Milyon YTL)	164,895	18	249,114	19	384,863	21,58	435,063	23,5	650,797	24
Transferler (Milyon YTL)	323,479	35,32	493,506	37,63	481,829	27,02	573,037	30,96	719,719	26,54
Toplam	915,849	100	1.311.415	100	1.783.179	100	1.851.027	100	2.712.130	100

Kaynak. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Stratejik Planlama Müdürlüğü, 2006.

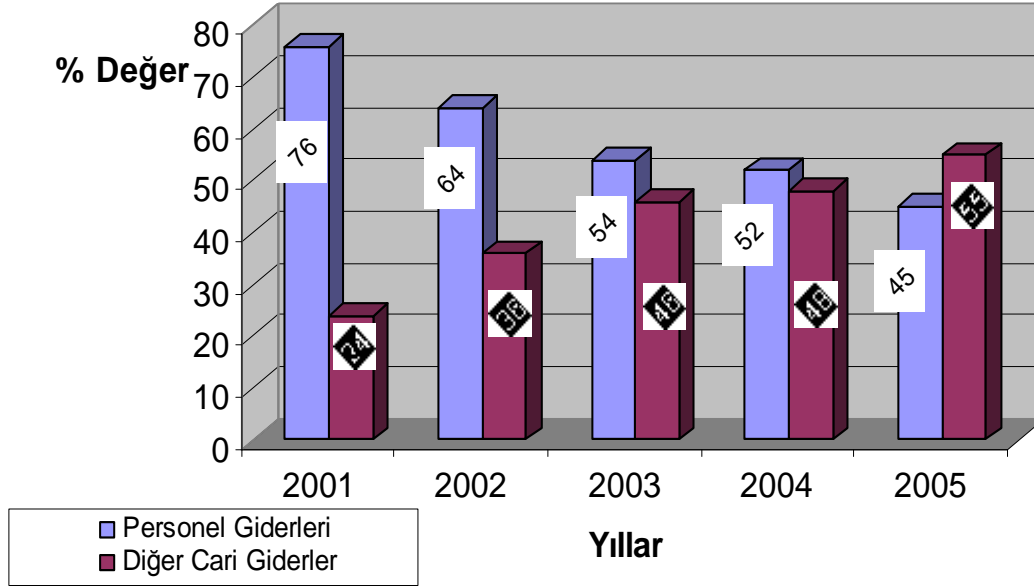
2001–2005 döneminde, gider kalemlerinin Belediye'nin toplam giderler içerisindeki payları sırasıyla şöyledir: Yatırım giderleri %46–49, transfer giderleri %26–35, cari giderler %18–24.

Şekil 14. Gider Kalemlerinin, Gider Bütçesi İçerisindeki Yüzdelerle Dağılımları

a. Cari Giderler

Bütçe kanunları ile belirlenmiş, asgari değeri aşmayan, normal ömrü bir yıl veya daha az olan ve karşılıksız ödeme şeklinde yapılan mal ve hizmet alımları cari gider olarak adlandırılmaktadır. Bütçede cari giderler personel giderleri, müşavir firma veya kişilere yapılan ödemeler, tüketim malları ve malzemeleri alımı, demirbaş alımı ile diğer ödeme kalemlerinden oluşmaktadır.

Şekil 15. Cari Gider Bütçesi İçinde Personel Giderleri ve Diğer Cari Giderler

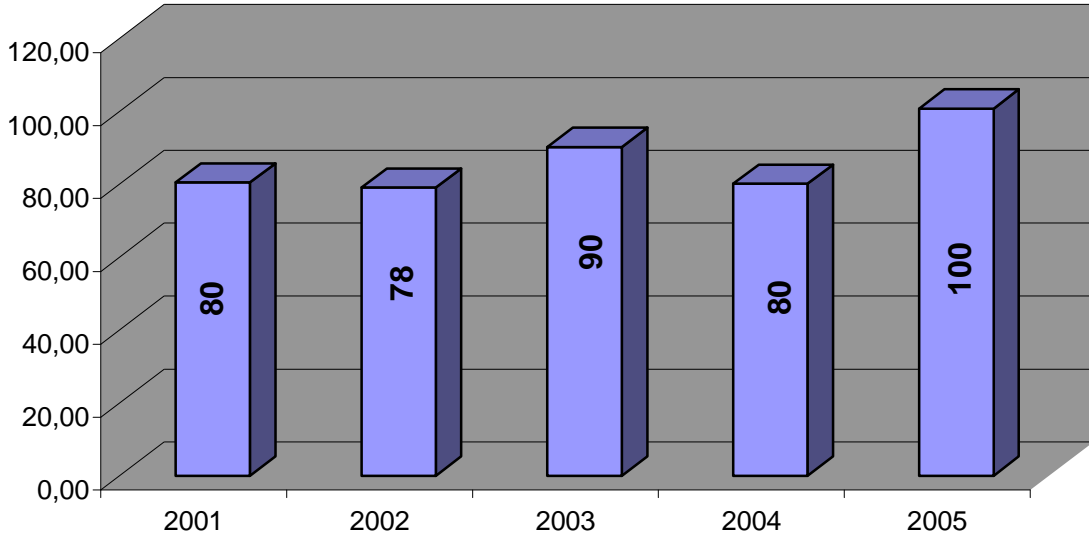
2001 ve 2005 yıllarında cari giderler içerisinde en büyük payı personel giderleri oluşturmaktadır. Ancak, personel giderlerinin cari giderler içindeki payı söz konusu dönemde % 76'dan % 45'e gerilemiştir.

Tablo 76. Yıllara Göre Personel Giderleri

PAREMETRELER	2001		2002		2003		2004		2005	
	Tutar (Milyon YTL)	%	Tutar (Milyon YTL)	%	Tutar (Milyon YTL)	%	Tutar (Milyon YTL)	%	Tutar (Milyon YTL)	%
Cari Giderler	164,895	100	249,114	100	384,863	100	435,063	100	650,797	100
Personel Gideri	126,069	76	158,654	64	209,164	54	227,348	52	290,7	45
Diğer Cari Giderler	38,826	24	90,46	36	175,699	46	207,715	48	360,097	55

b. Yatırım Giderleri

Bütçe kanunları ile belirlenmiş asgari değeri aşan ve normal ömrü bir yıl veya daha uzun olan mal ve hizmet alımları, gayrimenkuller, ulaşım araçları, makineler ve menkul sabit sermaye malları edinimi için yapılan ödemeler yatırım giderleridir. Yatırım giderleri bütçede sermaye giderleri, makine teçhizat ve taşıt alımı, muhtelif yapı tesisi, büyük onarım giderleri, altyapı fonu, kamulaştırma ve taşınmaz mal satın alımı, etüt proje, ilama bağlı borç, yatırımı hızlandırma giderlerinden oluşmaktadır.

Şekil 16. Yatırım Giderleri Gerçekleşme Yüzdeleri

İstanbul Büyükşehir Belediyesi yatırım harcamaları ve gerçekleştirmelerinin 2002 yılında %78 oranında gerçekleştiği görülmektedir. 2005 yılı yatırım gerçekleşmesi ise %100 ile son beş yılın en yüksek değerine ulaşmıştır (Şekil 16).

c. Transferler

Transfer harcamaları, kuruluş katılım payı, sermaye teşebbüsü, iktisadi transferler, yardımlar ve mali transferlerden oluşmaktadır

Transfer harcamalarının, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin gider bütçesi içindeki payı 2001'de % 35, 2002'de % 37, 2003'te % 27, 2004'te % 31 ve 2005 yılında % 27 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 75).

2.4.4. Teknolojik Altyapı

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin teknolojik altyapısı donanım, yazılım, operasyonlar ve gelişim faaliyetleri ana başlıkları altında incelenebilir.

2.4.4.1. Donanım

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin çeşitli birimlerinde 5.358 adet bilgisayar (PC) ve çevre donanımı kullanılmaktadır. Bu bilgisayar ve donanımların, teknik servis, koruyucu ve periyodik bakım ile sistem destek hizmetleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki Bilgi İşlem Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi dış birimleri bünyesinde, yaklaşık 2.000 adet kişisel bilgisayar bulunmaktadır.

2.4.4.2. İşletim Sistemleri/Yazılımlar

Büyükşehir Belediyesi'nde kullanılmakta olan bilgisayarlarda genel olarak Windows işletim sistemlerinden yararlanılmaktadır. Ayrıca, bazı birimlerde Database Server amaçlı olarak Linux ve Unix işletim sistemi ile Oracle uygulama sunucusu da kullanılmaktadır. Kurum bünyesinde kullanılmakta olan e-posta, proxy ve internet servis sunucuları ile kurumun

kullanıcı makinelerinin ve sunucularının dizin hizmeti (Directory Service) de Windows tabanlıdır.

2.4.4.3. Operasyonlar ve Gelişim Faaliyetleri

Belediye’de teknoloji kullanım faaliyetleri; Bilgi Sistemleri Güvenliği, Eğitim, Yedekleme ile İşletim ve İletişime Yönelik Faaliyetler olmak üzere 4 ana başlık altında incelenebilir.

a. Bilgi Sistemleri Güvenliği

Kurum bünyesinde bilgi güvenliği konusunda “BS7799”, “CASPR” gibi standartlara uygun bir alt yapıya sahiptir. Kullanılan güvenlik sistemleri güvenlik duvarları (firewall), atak önleme sistemleri (IDS), virüs koruma programları (masaüstü, ağ geçidinde, vb.), casus yazılım koruma programları (anti spyware), çöp mail (anti spam) uygulamalarını içermektedir.

b. Bilişim Konusunda Eğitim Çalışmaları

İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde, tüm belediye birimlerinin sistem ve ağ (Network) destek, PC ve yazıcı bakım işlerinin yanı sıra kurum içi programlar da geliştirilmektedir. Birimlerin kendilerine ait kurum içi programlar ile personelin yazışma ve raporlamasına yönelik ofis programlarını en etkili şekilde kullanmasını ve öğrenilmesini amaçlayan temel bilgisayar eğitimleri verilmektedir.

c. Merkezî Yedekleme Sistemi

Ana sistemlerin yedeğinin otomatik olarak alınmasını düzenleyen Merkezi Yedekleme Sistemi kesintisiz olarak çalışmaktadır. Kullanılan yedekleme programı ile çeşitli zamanlarda geçmişe ait veriler tekrar sisteme aktarılabilmektedir.

d. İşletim ve İletişim Faaliyetleri

Geniş Alan (WAN) ve Yerel Alan (LAN): Ağ (Network) Sistemi kesintisiz hizmet sunmaktadır. Aktif cihazların yazılımları güncellenmiş olup sistemlerin ve birimlerin ihtiyaçlarına göre ağ düzenlemeleri yapılmıştır. Merter ve Saraçhane hizmet binaları arasında bulunan iki adet 2 Mbps data hattından ilki iki bina arasında veri akışı, diğeri ise her iki binada da bulunan dijital santrallerin entegre edilmesi için ayarlanmış durumdadır. Belediyenin birçok dış hizmet birimi 256 Mbps veya 512 Mbps data hattı hızlarıyla Merter hizmet binasındaki bilgisayar ağına bağlıdır.

İntranet ve Kurum İçi Portal Uygulamaları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerine yönelik çevrim içi uygulamalar kurum içi portal niteliği taşımaktadır. Bu uygulama içerisinde belediye ile ilgili günlük gazete kupürleri, kurum içi program indirme sitesi, personel bilgi sistemi (maaş, bordro, özlük, izin, terfileri, sicil notları, hizmet belgesi, mal beyanı, işe giriş-çıkış saatleri, yemek kesintileri, tedavi ödemeleri vb.), kurum içi telefon rehberi, malzeme talep ve temin hareketleri, PC-Printer, genel sistem arıza talep ve takipleri ve benzeri uygulamalar yer almaktadır. Birim yöneticileri portal üzerinde kendi personelinin özlük ve giriş-çıkış saatleri bilgilerini görebilmektedir. Memur Bilgi Formu ile tüm memurlar özlük bilgilerinin belirlenen alanlarında güncelleme yapılabilmektedir. Portal içerisinde MIS ana başlığı altında İstanbul Büyükşehir Belediyesi personel durumu hakkında ayrıntılı raporlar alınmaktadır.

e. Yazılım Geliştirme Faaliyetleri

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde kullanılmakta olan uygulama yazılımlarının tamamına yakını kurum bünyesindeki yazılım ekibi tarafından geliştirilmektedir.

f. Yönetim Bilgi Sistemi (MIS)

MIS (Yönetim Bilgi Sistemi), Belediyenin tüm yatırımlarının bütün olarak entegre çalışacağı sistematik bir yapı oluşturmaktadır. Her yatırım kaleminin proje aşamasından son ödeme aşamasına kadar standart formlarla ve çok hızlı bir şekilde sayısal ortamda takip edilmesi düşünülmektedir. Bu proje şu tür kolaylıklar sağlayacaktır: Yatırım projelerinin sayısal ortamda izlenmesi, iş gerçekleştirme durumunun takip edilmesi, muhasebe sistemi ile entegrasyonu, mevcut uygulamaların bu sisteme dahil edilmesi, eksik uygulamaların geliştirilmesi, veri ambarı modellemesi yapılması, üst yönetimin kararlarına destek olacak nitelikte “Karar Destek Sistemi”nin (KDS) oluşturulması ve sistematik gerçek veriler üzerinde dinamik raporların üretilmesi. Proje kapsamında, kullanıcı personele programı kullanım eğitimi verilmiştir.

2.4.5. Fiziksel Altyapı

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin fiziksel altyapısı, araçları ve binaları kapsayacak şekilde iki ana başlık altında incelenmiştir.

2.4.5.1. Araçlar

İstanbul Büyükşehir Belediyesi araçlarına ilişkin inceleme kapsamında, mevcut araçlar yaş aralıklarına göre değerlendirilmiş ve araç tedarikinde kullanılan yöntemler açıklanmıştır.

a. Mevcut Durum

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin mevcut durumda kullandığı araçlara ait yaş aralıkları dağılımı Tablo 77’de gösterilmiştir.

Tablo 77. İstanbul Büyükşehir Belediyesine Ait Araçların Yaş Dağılımı

Araç Tipi	Yaş Grupları			Toplam
	0–5 yıl	5–10 yıl	10 yıl üstü	
Yol Yapım-Bakım-Yıkama Araçları ve İş Makineleri				
Arozöz			12	12
Asfalt beton kesme makinesi			6	6
Asfalt beton kesme makinesi	26	8		34
Asfalt distribütörü			2	2
Asfalt kazıma makinesi		8		8
Asfalt kompaktörü	25			25
Asfalt remikseri		1		1
Asfalt silindiri araç tipi	4	22	19	45
Asfalt yamama aracı		15	12	27
Betonyer	21			21
Çekici römorku	2	4	26	32
Çöp kompaktörü	3	2	4	9
Dozer	4	1	7	12
Ekskavatör	12	4	8	24

Araç Tipi	Yaş Grupları			Toplam
	0–5 yıl	5–10 yıl	10 yıl üstü	
Elektrikli istif makinesi	1		1	2
Finisher		8	5	13
Forklift	1	5	10	16
Greyder	2	10	13	25
Gübre dağıtıcısı	1			1
Kumsal temizleme makinesi		1		1
Kurtarıcı	12		15	27
Loder	4	26	20	50
Mini yol süpürme makinesi		4		4
Oil skimmer		2		2
Römork cop dorsesi	75			75
Scraper			5	5
Tır çekici	1	2	6	9
Traktör çim biçme	3	6		9
Transkavatör			8	8
Tripatör			1	1
Tuz serpmeye makinesi	40	10		50
Vinçli kamyon	2	1	4	7
Yol çizgi çizme aracı	3	1		4
Yol çizgi silme makinesi		2		2
Yol süpürme makinesi			1	1
Yol süpürme aracı	36	60	12	108
Zemin yıkama makinesi	19	1		20
Kamyon-Kamyonet				
Çöp kamyoneti	7	3		10
Çöp kamyonu	10	27	34	71
Çöp transfer kamyonu			57	57
Kamyon ağaç kasalı	2	3	14	19
Kamyon damperli	15	36	118	169
Kamyon kapalı sac	6	3	29	38
Kamyon kapalı tente			8	8
Kamyon sepetli		5	3	8
Kamyon şasi kabin	4	1		5
Kamyonet	38	41	104	183
Tanker akaryakıt			4	4
Tanker su			12	12
Unimog	26			26
İtfaiye Araçları				
Yangın aracı baca		25	10	35
Yangın aracı çok maksatlı	2	10	20	32
Yangın aracı imdat		5	5	10
Yangın aracı kurtarıcı		2	4	6
Yangın aracı söndürme	20	24	73	117
Yangın merdiven aracı		24	10	34
Binek Araçlar				
Arazi binek oto			7	7
Binek oto	32	48	78	158
Mobilet			2	2
Motosiklet		50	1	51

Araç Tipi	Yaş Grupları			Toplam
	0–5 yıl	5–10 yıl	10 yıl üstü	
Cenaze araçları				
Seyyar cenaze yıkama aracı	6			6
Cenaze Taşıma Aracı	71	44	24	139
Kanal ve Fosseptik Temizlik Araçları				
Kanal temizleme aracı	3	3	10	16
Transmikser			1	1
Vidanjör		1	7	8
Otobüs-Minibüs				
Midibüs	1	5	1	7
Minibüs	12	55	82	149
Otobüs	1	3	11	15
Traktörler				
Traktör		4	6	10
Traktör römorku	3	16	11	30
Hava Kalitesi Ölçüm Araçları				
Hava ölçüm cihazları		12	32	44
Hava ölçüm istasyonları		8	2	10
Ambulanslar				
Ambulans	15	18	3	36
Deniz Araçları				
Deniz teknesi		4	5	9
Hava Aracı				
Helikopter			1	1
Toplam	571	684	986	2241

Mevcut araçların %43'lük kısmının 10 yıl üzerinde bir yaş düzeyine, % 31'lik kısmının 5–10 yıl arası bir yaş düzeyine, % 26'lık kısmının ise 0–5 yaş aralığına sahip oldukları görülmektedir.

b. Araç Tedarikinde Kullanılan Yöntemler

İstanbul Büyükşehir Belediyesi araç ihtiyacını iki yolla karşılamaktadır. Bunlardan ilki, hizmet alımı ihalesi yoluyla kiralama yapılması, ikincisi ise satınalma şeklindedir. Kullanılacak araçların özellikleri, ihtiyaca uygun piyasa araştırması yapılarak belirlenmekte ve ihale şartnamesinde bunlar ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

Tablo 77'de bulunan araçların tamamı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin envanterine kayıtlı olup, aktifleri arasında yer almaktadır. Ancak, kurum araç tedarikinde kiralama yönteminden de yararlanılmaktadır. Bununla birlikte, stratejik öneme sahip (itfaiye ve ağır iş araçları vb.) hizmetlerin yürütülmesi için araç alımları da gerçekleştirilmektedir.

2.4.5.2. Binalar

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin binalarına ilişkin incelemede mevcut durumda hangi alanlarda ne kadar bina kullanıldığı ortaya konmuş ve bina ihtiyacının karşılanmasında kullanılan yöntemler açıklanmıştır.

a. Mevcut Durum

İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerinin kullanmakta olduğu binalara ilişkin bilgiler Tablo 78’de gösterilmiştir. Binalar mevcut fiziksel şartları itibari ile genel olarak yeterli özelliklere sahiptir. Kullanım amaçlarına uygun olarak ahşap, betonarme, kâgir, yığma, yığma beton, prefabrik ve çelik yapı özelliklerine sahip olan binaların % 85’lik kısmı betonarmedir.

Tablo 78. Binaların Kullanım Durumları

Bina Kullanım Durumu	Sayı
Acil Yardım	14
AKOM	1
Darülaceze	31
Gasilhane	4
Halkla İlişkiler Şubesi	4
Hal	25
Hizmet Binası	53
İtfaiye	33
Köşk	7
Kültür Merkezi	5
Kütüphane	8
Müze	5
Sağlık Merkezi	15
Sosyal Tesis	8
Spor Tesisi	5
Tiyatro	8
Zabıta	27
Toplam	253

b. Bina İhtiyacının Karşılmasında Kullanılan Yöntemler

Kurum tarafından yürütülen hizmetlerin çeşitliliği ve hizmetlerin geniş bir alanda yaygın bir şekilde yürütülmesinin zorunluluğu, bina ihtiyacını belirleyen en önemli etken olarak nitelenebilir. İtfaiye, zabıta, park bahçe, kütüphane ve tiyatro gibi hizmetlerin kendine has özellikleri dolayısıyla, bu tür hizmetleri yürüten birimler ana hizmet binalarının dışında da örgütlenmiştir.

Hizmetlerin gerektirdiği bina ihtiyacı karşılanırken üç farklı yöntem kullanılmaktadır: Satınalma, kiralama, inşa etme. İmar izni veya yapılaşma imkânı bulunmayan noktalarda, geçici olarak prefabrik yapılardan da yararlanılmaktadır

2.5. PAYDAŞ ANALİZİ

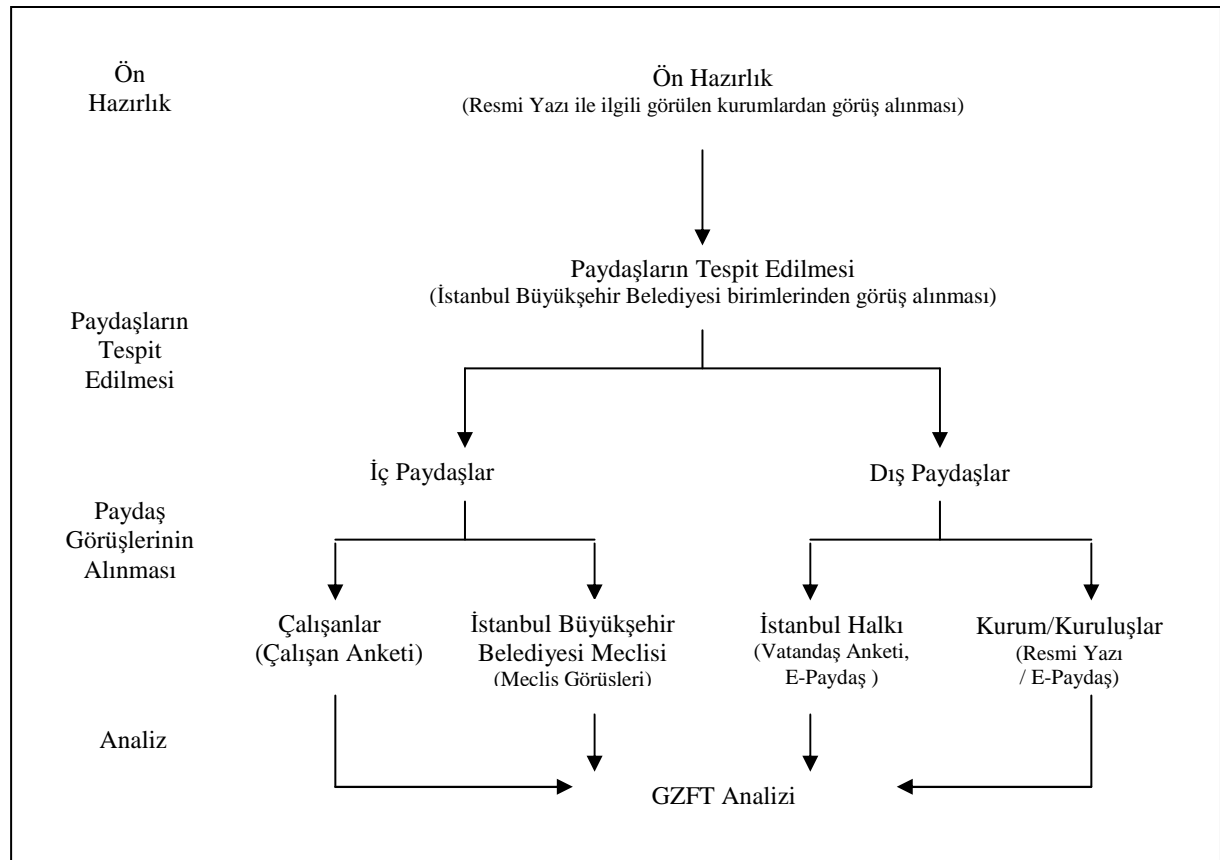
Günümüz Türkiye’inde değişen yönetim anlayışının en önemli ilkelerinden biri katılımcılıktır. Belediyeler, karar alma sürecinde katılımı sağlayan en önemli kuruluşlardır. Bu süreçte, etkinliği sağlamak, ilgili tarafların görüşlerini almak ve bu görüşleri ortak bir paydada buluşturmakla mümkündür. Bu amaçla yapılan paydaş analizi, stratejik planlama sürecinin önemli bir aşamasıdır. Stratejik plan hazırlanırken, kurumdan doğrudan veya dolaylı etkilenen ve kurumu etkileyen, kuruma girdi sağlayan; kurumun hizmet sunduğu, iş birliği yaptığı, kesimler veya tarafların görüşleri alınmıştır.

Stratejik planlama çalışması kapsamında yürütülen paydaş analizi ile kurum paydaşlarının talepleri ve öncelikleri hakkında bilgi toplanmış, kurumun çevresine uyum sağlayabilmesi için problemleri doğru algılamasına giridi sağlanmıştır. Kurumun, paydaşlarının yaklaşım ve taleplerinin farkında olması ve görüşlerine daha fazla önem vermesi, katılımcı yönetim açısından oldukça önemlidir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi paydaş analizi çalışması Şekil 17’de görüldüğü gibi, ön hazırlık, paydaşların tespit edilmesi, paydaş görüşlerinin alınması ve analiz olmak üzere dört ana aşamadan oluşmaktadır.

Ön hazırlık aşaması; İstanbul’daki üniversitelere, sivil toplum kuruluşlarına, ilçe ve ilk kademe belediyelerine resmi yazı yoluyla yollanan öneri ve görüş formu ile bu kuruluşların görüşlerinin alınması sürecini oluşturmaktadır.

Ön hazırlık aşamasını, kurumun paydaşlarının tespit edilmesi aşaması takip etmiştir. Bu aşamada, özellikle Belediye birimlerinin görüşlerinden faydalanılmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerine resmi yazı ile paydaş bildirim formu yollanmıştır. Bu formlar ile birimlerin ilişkili oldukları kişi ve kurumlar belirlenmiş, bu kişi ve kurumlarla İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimleri arasındaki ilişkinin nasıl ve ne yönde olduğu, bu paydaşların onluk skalada, birim için önem dereceleri tespit edilmiştir. Birimlerin görüşleri doğrultusunda tespit edilen kurum paydaşları (Ek 1); Bakanlıklar, bireyler, belediyeler, diğer kamu kurumları, finans kuruluşları, hastaneler, İSO, İTO, kaymakamlıklar, konsolosluklar, kütüphaneler, medya kuruluşları, müzeler, sivil toplum kuruluşları, tedarikçi firmalar, sanatçılar, üniversiteler ve valilik olmak üzere 18 başlık altında toplanmıştır.

Şekil 17. Paydaş Analizi Çalışma Süreci.

Kurumun dış paydaşlarının görüşleri; “Gelecek Öngörülere Toplantıları”, “Vatandaş Anketi”, “Resmi Yazı” ve “İnternet” olmak üzere dört yöntem kullanılarak alınmıştır.

2.5.1. Gelecek Öngörülere

Birimler tarafından belirlenen paydaşlarla, önem dereceleri ve etki dereceleri dikkate alınarak “gelecek öngörülere” toplantıları gerçekleştirilmiştir. Toplantılar belirlenen sekiz sektörde, kamu kurum ve kuruluşları, STK’lar, akademisyenler, üniversitelerin temsilcilerinden oluşan, konularında uzman nitelikleriyle dikkat çeken 200 kişilik bir davetli listesinden 100 kişilik bir katılımı tamamlanmıştır. Bu çalışmadan çıkan sonuçlar ve diğer paydaş görüşleri, kurum yöneticilerince stratejik amaçlar–hedefler–eylemler ve vizyon çalışmaları gerçekleştirilirken dikkate alınmıştır.

Stratejik plan ile ortaya konulan amaç ve hedeflerin kenti ve kurumu, yeni kamu yönetimi reformu doğrultusunda dönüştürecek niteliğe sahip olmaları gerekmektedir. Bu dönüşümün sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi, plan kapsamında kullanılan güncel ve doğru verilerin mevcut durum analizi çalışmasına doğru bir şekilde yansıtılması ve geleceğe ilişkin değişimlerin sürekli olarak izlenerek belirsizliklerin kontrol altına alınmasıyla sağlanabilir. Gelecek öngörülere, kentin ve kurumun geleceğinin bilimsel yöntemlerle tahmin edilmesini ve trendlerin yönünün belirlenmesini ifade etmektedir.

Gelecek öngörülere kapsamında Avrupa Birliği ve dünya ölçeğinde kentin ve kurumun karşı karşıya kalacağı etki ve değişimlerin ilgili sektörler üzerindeki etkileri farklı bakış açıları ile değerlendirilmiştir. Bu çalışma İstanbul Büyükşehir Belediyesinin, paydaşlarının ve risk ortaklarının aktif katılımı ile gerçekleşmiştir. Paydaşlarla ortaya konulan trendler ve gelecek öngörülere stratejik düzeyde kurumsal amaç ve hedefler oluşturulurken göz önünde bulundurulmuş, bu katılımı kurumun faaliyet ve projelerine paydaşların karar ve görüşleri de yansıtılmıştır.

Gelecek öngörülere çalıştaylarına, 10 ayrı sektörden sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetim temsilcilerinden oluşan 200 uzman davet edilmiştir. Gelecek öngörülere çalışmaları 100 katılımcı ile bir haftalık çalışma sonucunda tamamlanmıştır. Çalışmada katılımcı görüşleri; politik, siyasal, ekonomik ve sosyal değişimlerin orta, kısa ve uzun vadede kente ve kurumun faaliyette bulunduğu sektörlerle etkileri ortaya konularak yansıtılmıştır. Gelecek öngörülere, en yüksek etki derecelerine sahip olarak ifade edilen değerlendirmeler dikkate alınarak 8 sektörel başlık altında hazırlanmıştır.

2.5.1.1. Çevre Yönetimi

Kısa ve orta vadede kamu idarelerinin yasal yetki ve sorumluluklarında artış olacağı, kültürel yatırımlardaki artışın ve sosyokültürel gelişimin halkın çevre bilinci düzeyini artıracığı, bunun doğa bir etkisi olarak, sivil toplum kuruluşlarına katılımın artacağı öngörülmektedir. Etkinlikleri artan sivil toplum kuruluşları ile kamu kuruluşları yakın ve organik işbirliği dönemine gireceklerdir. Aynı dönemlerde “kirlenen öder” prensibinin yerine “kirlenmenin önlenmesi” prensibi ağırlıklı olarak hayata geçirilmesi düşünülmektedir. Çevre gelirlerinin rasyonel oluşumu ve Avrupa Birliği Direktiflerine uyumun gerekliliği sürdürülebilir bir kentsel gelişme performansının yakalanmasını olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir.

Kamu kurumlarından öncelikli olarak başlamak üzere temiz üretim teknolojilerinin kullanılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi yönündeki yatırımlarda artış beklenmektedir.

Bütünleşik çevre yönetimi yolu ile çevre kaynaklarının daha etkin kullanımı ile geri kazanım ve geri dönüşümün önemli bir potansiyel olarak ortaya çıkması, uluslararası eğilimler ve halkın beklentisi doğrultusunda İstanbul'da entegre katı atık yönetimi sisteminin oluşturulması kaçınılmazdır.

İstanbul'daki hava kirliliğinin kontrolü ve azaltılmasına yönelik olarak ulaşımda toplu taşıma payının artırılması eğilimi güçlenecek, belediye toplu taşıma araçlarında biyogaz/biyodizel kullanımı yaygınlaşacaktır. Endüstriyel hava kirlenici salınımlarının daha etkin kontrolü için kurumsal kapasite oluşturulacak, denetimin kurumsallaşması ve yerel yönetimlere devriyle birlikte daha verimli/temiz yakma teknolojileri yaygınlaşacaktır.

Kent yeşili, kentsel yeşil alan sistemine dönüştürülecek, kuraklık riskinin azaltılmasına yönelik alternatif çözümler önem kazanacak ve su havzalarındaki yapılanma baskısını önleyecek yasal ve hukuki düzenlemeler oluşturulacaktır. Marmara ve Boğazların kirliliğini önlemeye, AB plaj suları standartları kalitesine erişilmesini sağlamaya dönük politikaların oluşturulacağıda kuvvetle muhtemeldir.

2.5.1.2. Afet Yönetimi

Afet ve risk yönetimi kapsamında, kısa ve orta vadede etkin izleme sistemlerinin kurulması, afet riskinin daha hızlı tanımlanacağı teknolojilerin geliştirilmesi, erken uyarı sistemleri ile izleme ve denetim amaçlı projelere daha fazla mali kaynak ayrılması öngörülmektedir.

Afete müdahale edecek insan kaynağının standart sertifikasyonunu sağlayacak eğitimlerin, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları arasında oluşturulacak koordinasyon ile yaygınlaştırılması umulmaktadır.

Gönüllü kaynakların etkinliğini koordine edecek idari yönetimin geliştirilerek, gönüllü itfaiye istasyonlarının kurulması ve yaygınlaştırılması düşünülmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, diğer kurum ve kuruluşların kara, hava ve deniz ulaşım araçlarının risk amaçlı kullanım planları yapılarak, bu kuruluşlar arasında etkin bir koordinasyonun kurulması da kaçınılmaz hale gelecektir.

2.5.1.3. Ulaşım

İstanbul'un gelecek 10 yıllık süre içerisinde kültür ve ticaret merkezi olma yönünde değişim ve dönüşüm kaydedeceği öngörülmektedir. İstanbul nüfusu bu dönüşümle birlikte iç ve dış göç baskınları ile karşı karşıya kalacaktır. Doğal olarak nüfus ve ekonomide ortaya çıkacak büyüme trendleri, kentin büyümesine ve yatay olarak yayılmasına neden olacaktır. Özellikle uydu kent ve toplu konut tarzı açılımlar ile büyüme devam edecektir. Bu süreçte açılımların gerçekleştirildiği alanlarda yeterli yaşam merkezleri planlanmaması halinde şehrin mevcut merkezlerine iş, ticaret ve alışveriş ihtiyaçlarını gidermek için daha fazla nüfus gelecektir. Bu yatay hareket trafikte geçirilen zamanı ve mesafeleri uzatarak ulaşımda bu merkezlerle kent merkezleri arasında yeni ulaşım darboğazları oluşmasına neden olacaktır.

Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye'de beklenen olumlu ekonomik gelişmeler ve kişi başına düşen milli gelirdeki muhtemel artışlar, halkın refah düzeyini artıracığından, aile başına düşen araç sayısını ve dolayısı ile trafik sıkışıklığını da artıracaktır. Ulaşımda entegrasyonun sağlanamaması halinde artan bu eğilim yatırım ve kaynakları gelecekte daha da zorlayacak bir hal alacaktır. Etkin denetim sistemlerinin kurulması ihtiyacı artacak, denetim sisteminin etkin olmadığı alanlarda kişi başına düşen araç sayısındaki artışın yol açacağı ekstra trafik yükü (kural ihlalleri vb.) artmaya devam edecektir.

Dünyanın değişik metropollerinde uygulamaları olan birçok değişik proje (ITS, Entegre Taşıma, Talep Yönetimi vb.) belli ölçülerde uygulamaya alınarak trafikte çeşitli rahatlamalar yaratılması beklenebilir. Bununla birlikte bütünsel taşımacılık yaklaşımı, kentsel planlama ve çevre ile olan etkileşimlere duyarlı çözümlere yönelmenin, daha kalıcı ve rahatlatıcı olacağı düşünülmektedir.

Ulaşım ve taşımacılık alanlarına özel sektörün daha fazla kaynak ayırması, uygulamaların daha kolay devreye sokulmasıyla bu alanlardaki süreçlerde hızlanma beklenmektedir. Ayrıca, özel sektörün, sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin ve profesyonellerin bir bütün olarak oluşturdukları planların ve uygulamaların yaygınlaşacağı tahmin edilmektedir.

2.5.1.4. Altyapı

Enerji ve su kaynaklarının bilinçsiz ve israf edilerek kullanılması bu konularda yapılacak altyapı harcamalarının artacağına temel göstergelerindedir. Farklı enerji kaynaklarına yönelimler, altyapı ve işletim sistemlerinde farklılaşmaya gidilmesine neden olacaktır.

Metropoliten alanda arazinin önemli hale gelmesinin, şehirleşmenin dikey olarak artmasına neden olacağı düşünülmektedir. Altyapı inşasında klasik yöntemlerin yeterli olmaması, altyapı çalışmalarında yeni uygulama ve çözümlere olan gereksinimi artıracaktır. Deprem gerçeği göz önüne alınarak altyapı inşası ve malzeme kullanımında depremden az etkilenen, esnek malzemelerin kullanımının artması artık kaçınılmazdır.

2.5.1.5. Kültür Turizm ve Tarihi Çevre

İstanbul'un gelecekte artan bir şekilde cazibe merkezi olmaya devam edeceği öngörülmektedir. Kentin hem yurt içi hem de yurt dışı yatırımcıları çeken ticari kimliğinin ön plana çıkması kuvvetle muhtemeldir. Ticari cazibesinin artmaya devam etmesi İstanbul'a olan göçün devamlılığını sürdürecektir. Bu çerçevede kentin uydu kent ve toplu konut tarzı projeler ile büyümeye devam edeceği tahmin edilmektedir. Planlı büyümenin kontrol edilememesi halinde kent düzensiz yapılaşma sürecine doğru kayabilecektir. Hızlı büyüme İstanbul'un jeolojik ve ekolojik yapısını (su rezervleri, orman vb.) tehdit etmeye devam edecektir. Bu arada insanların kente, kültürel ve tarihi çevreye olan duyarlılıklarının artırılması için kültürel yatırımlara daha fazla kaynak ayrılması gerekecektir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin temelde şehrin mevcut merkezleri dışında, kendine yeten eşik merkezler oluşturulması için, insanların yaşam alanları çevresinde tüm ihtiyaçlarını karşılayacak mevcut merkezlerin oluşturulmasına dönük yatırımlara öncelik vermesi beklenmektedir. Yerel yönetimlerde özellikle sanayinin şehir merkezi dışına taşınmasına yönelik eğilimlerin artacağı tahmin edilmektedir.

İş ve ticaret şehri kimliği ile birlikte turizm açısından da önemli bir tarihe ve birikime sahip olan İstanbul, özellikle kent merkezinde toplulaştırılmış restorasyon projeleriyle turizmin faaliyet alanına dönüşeceği öngörülmektedir. Turizmden elde edilen gelir ve gayrimenkul piyasalarında oluşan yüksek rant nedeniyle atölye üretimine dayalı işletmelerin bu bölgeleri terk etmesine neden olacağı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte özellikle turizm açısından tarihi çevrenin bugünkü normal yaşam ve iş hayatına entegre olarak korunmasının, daha da önem kazanacağı kuşkusuzdur.

Dünyada gelişmekte olan medeniyetler turizmi ve UNESCO tarzı kuruluşların desteği ile küresel bazda tarihi ve kültürel mirası korumanın yaygınlaşacağı, ayrıca mevzuat yardımı ile bu konulara duyarlılığın artacağı beklenmektedir.

Yerel yönetim kuruluşlarının, kültür, turizm ve tarihi çevre konularında karar alma sürecinde katılımcı bir yaklaşım ile uzmanlardan daha fazla destek almaya dönük politikalar geliştireceği umulmaktadır. Bu konuda ayrıca sivil toplum kuruluşlarının rollerinin artması da beklenmektedir.

2.5.1.6. Planlama ve İmar

Planlama ve imar uygulamalarında, kentin yaşam kalitesinin geliştirilmesi konusunda gerekli olan değişimi sağlayacak unsurların dikkate alınması oldukça önemlidir. Bu çerçevede, çevre standartlarının yükseltilmesine destek veren; şehrin tarihi ve kültürel yapısını, şehir kimliğinin korunmasını destekleyen; çevre planlarına duyarlı; afet ve risklerinin şehir planlamasına ve uygulamalarına etkisini gözeterek yaklaşımların uygulanması öngörülmektedir.

Ayrıca, nüfusun dengeli dağıtımını önemseyen, yüksek teknolojiye bağlı ulaşım çözümlerinden etkilenen, akıllı büyüme yaklaşımlarının benimsenmesi beklenmektedir. Altyapı ve üstyapı konusunda çalışan kurum ve kuruluşların, sivil toplum örgütleri ile koordineli çalışmaları da bir diğer beklentiye oluşturmaktadır.

2.5.1.7. Sosyal Hizmetler

İstanbul'da nüfusun hızla artmasıyla, daha fazla yaşlı, engelli ve çocuk, belediyelerden sosyal yardım ve hizmet bekler hale gelecektir. Belediyelerin, bu hizmetleri sivil toplum örgütleri ile daha fazla işbirliği yaparak ve uzman kuruluşlardan hizmet satın alarak, planlaması, koordine etmesi ve sunması beklenmektedir. Merkezi kuruluşların ise bu bağlamda, ülke genelinde politika, norm, standart belirlemeleri ve gözetim görevlerini yerine getirmelerinin gerekliliği önplana çıkacaktır.

Sosyal hizmetlerin sunumunda, yerinde hizmet eğilimi giderek önem kazanmaktadır. Hizmetin topluca sunulması gereken hallerde de birden fazla merkez olması gerekmektedir. Uydu kent, toplu kent ve kentsel dönüşüm projeleri çerçevesinde, ihtiyaca özel yaşam merkezi ve sitelerin oluşturulması düşünülmelidir. AB ülkelerine hizmet veren bakım amaçlı siteler oluşturularak, bu işin bir turizm alanı olarak planlanması beklenmektedir.

2.5.1.8. Halk Sağlığı

Küresel yayılma gösteren bulaşıcı hastalıkların özellikle düşük gelir grubundaki sağlıksız yaşam koşullarına sahip sınıfları tehdit edecek olması nedeniyle bu konuda koruyucu önlemler alma gereği doğacaktır. Kamu idarelerinin, risk ve acil önlem planları hazırlayarak, öncelikleri belirlemesi, kontrol ve ölçüm kriterlerini oluşturarak, hızlı müdahale ekipleri kurması öngörülmektedir.

Ekonomik kalkınma ve refah düzeyinin muhtemel artışı ile yaşam süresinin uzamasının, yaşlı sağlığı ve bakımını önemli kılması beklenmektedir. Kroner kalp hastalıklarının, kanserin, AIDS'in, kazaların ve intiharların ölüm nedenlerinin başında gelmeye devam edeceği tahmin edilmektedir.

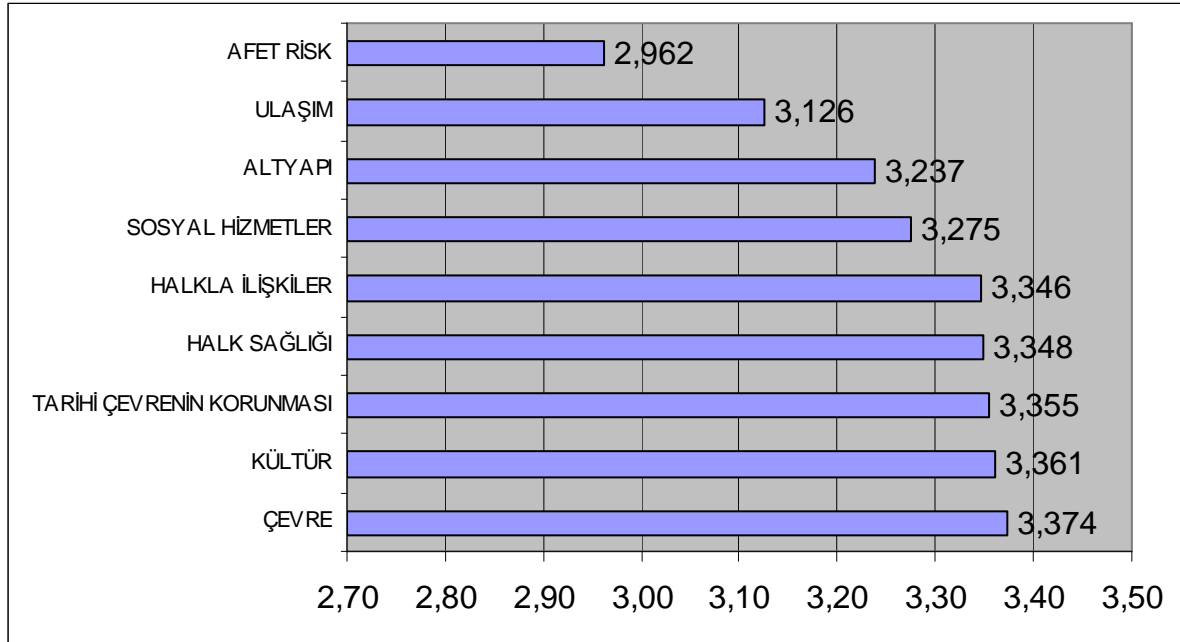
Evde hayvan beslemenin ve dışarıda gıda tüketiminin yaygınlaşması, turizm faaliyetlerinin yoğunlaşması, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin halk sağlığı alanındaki hizmetlerini ve idari yapılanmasını etkileyecektir.

Etkinliği artan sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerden, hayvan sağlığı ve gıda hijyeni açısından uluslararası standartlara göre etkin ve uygulanabilir politikalar üretmelerini ve uygulamalarını talep edecek girişimlerde bulunmaları beklenmektedir.

2.5.2. Vatandaş Memnuniyeti Araştırması

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin en önemli paydaşı olan İstanbul halkının kurum ve kurum faaliyetleri ile ilgili görüşlerinin alınması, memnuniyet düzeylerinin ve beklentilerinin ortaya konmasına yönelik olarak dokuz farklı alanda İstanbul genelinde kamuoyu anketi gerçekleştirilmiştir. Anket formunda yer alan sorulara ilişkin cevap şıkları; 1 “hiç katılmıyorum”, 2 “katılmıyorum”, 3 “kararsızım”, 4 “katılıyorum”, 5 “kesinlikle katılıyorum” olacak şekilde 5’li likert ölçeğine göre düzenlenmiştir. Değerlendirme işlemlerinde de bu ölçek baz alınmış, ayrıca ortalama değerleri de bu ifadeler üzerinden ortaya konulmuştur.

Afet ve risk yönetimi, altyapı hizmetleri, çevrenin korunması ve kontrolü, halk sağlığı, halkla ilişkiler ve tanıtım, kültürel faaliyetlerden, sosyal hizmetler, tarihi çevrenin korunması, ulaşım başlıkları altında değerlendirilmiş ve verilen ortalama değerlere göre oluşturulan sıralama Şekil 18’de gösterilmiştir.

Şekil 18. Sektörlerin Ortalama Değerlerinin Grafikselleştirilmesi

Çevrenin korunması ve kontrolü ortalama değer olarak 3,37 ile en yüksek değere sahiptir. Sektör genel olarak başarılı bulunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin mevcut durumda iyi bir performans sergilediği sorgulanan bütün alanlarda ortalamanın üzerinde değerler aldığı görülmektedir. Kendi içinde bir faaliyet sıralamasına tabi tutulduğunda ise çevre temizliği ve düzenlemesinde, park bahçe ve oyun alanlarının oluşturulmasında daha başarılı bulunduğu görülmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilen kültürel faaliyetler 3,36’lık ortalama memnuniyet değeri ile başarılı bulunmaktadır.

Tarihi çevrenin korunmasına ilişkin verilen cevapların memnuniyet değeri ortalaması 3,35 ile olumlu bir durumun mevcudiyetini göstermektedir. Genel olarak bu çerçevede yapılan hizmetlerden İstanbullular memnun görünmektedir.

Halk sağlığı kapsamında sorulan sorulara yönelik olarak verilen ortalama memnuniyet derecesi 3,34 değerine sahiptir. Elde edilen memnuniyet değeri ile İstanbul Büyükşehir Belediyesinin başarılı bulunduğu söylenebilir.

Halkla ilişkiler ve tanıtım faaliyetleri kapsamında memnuniyetin ortalama değeri 3,34 değerine sahiptir. Halkla ilişkiler ve tanıtım faaliyetleri konusunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi genel olarak başarılı bulunmaktadır.

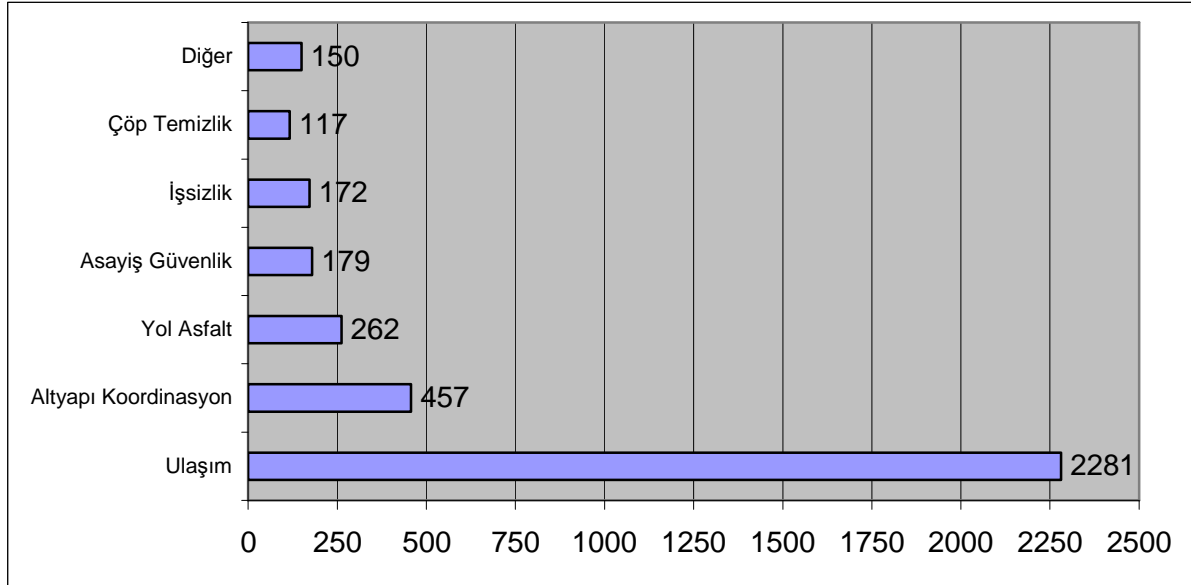
Sosyal hizmetler konusunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi çok geniş bir faaliyet alanında hizmet vermektedir. Anket kapsamındaki dokuz faaliyet alanına yönelik memnuniyet araştırmasında 3,27’lik ortalama ile medyan değeri “katılıyorum” değerine karşılık gelmektedir. İSMEK sanat ve meslek edindirme kursları, Mezarlık hizmetleri ve gıda yardımları konusunda yüksek memnuniyet derecelerine sahip olduğu gözlenmektedir.

Altyapı hizmetlerinin ortalama değeri 3,23 ile ortalamanın üstünde bir değer olarak olumlu bir duruma sahip olduğu görülmektedir. Bu alan kapsamında doğalgaz faaliyetleri en yüksek başarılı bulunma değeri ile birinci sırada yer almaktadır. Ayrıca içme ve kullanma suyu sağlama faaliyetleri de yüksek derecede başarılı bulunmaktadır.

Ulaşım hizmetlerine yönelik hazırlanan sorulara verilen cevaplar arasında farklı hizmet alanları için büyük memnuniyet farklılıkları oluşmaktadır. Kurum faaliyetleri, raylı sistem ve deniz ulaşımında yüksek değerde (3,5) başarılı bulunmasına rağmen genel ortalama 3,12 değerine düşmektedir.

Afet ve risk yönetimi konusunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi başarılı bulunma derecesinde genel ortalama en düşük değere sahiptir.

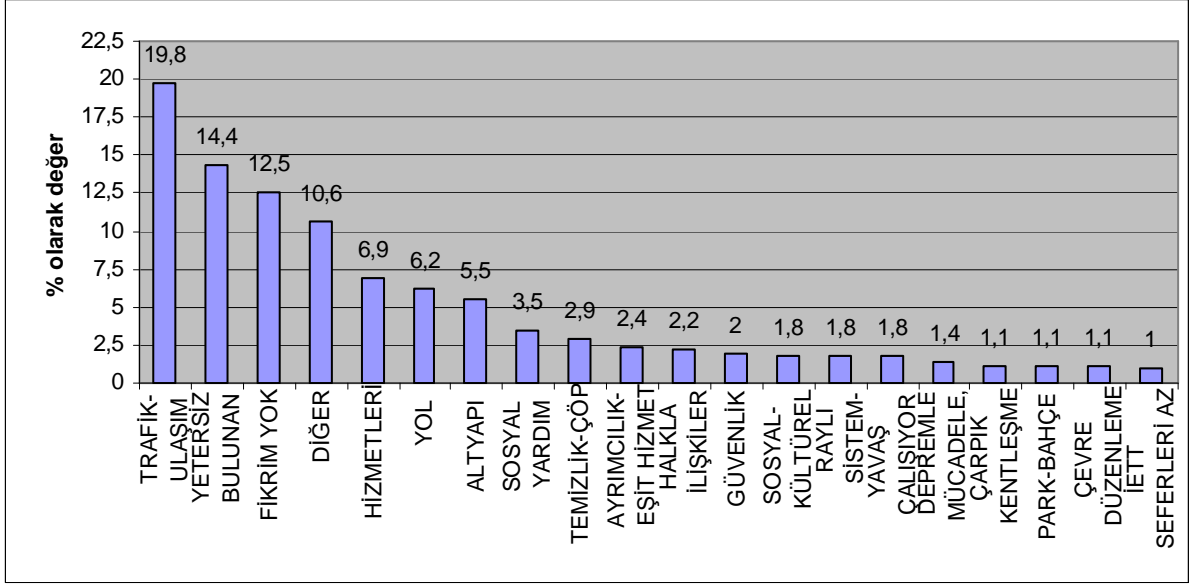
Anket kapsamında “İstanbul’un çözülmesi gereken acil sorunları nelerdir?” sorusuna verilen cevapların sonuçları Şekil 19’da gösterilmiştir.

Şekil 19. Çözülmesi Gereken Acil Sorunlar

İlk 3 sırada Ulaşım, altyapı-kanalizasyon ve yol-asfalt çalışmaları gelmektedir. Katılanların %63’ü ulaşımı çözülmesi gereken en temel sorun olarak görmektedir.

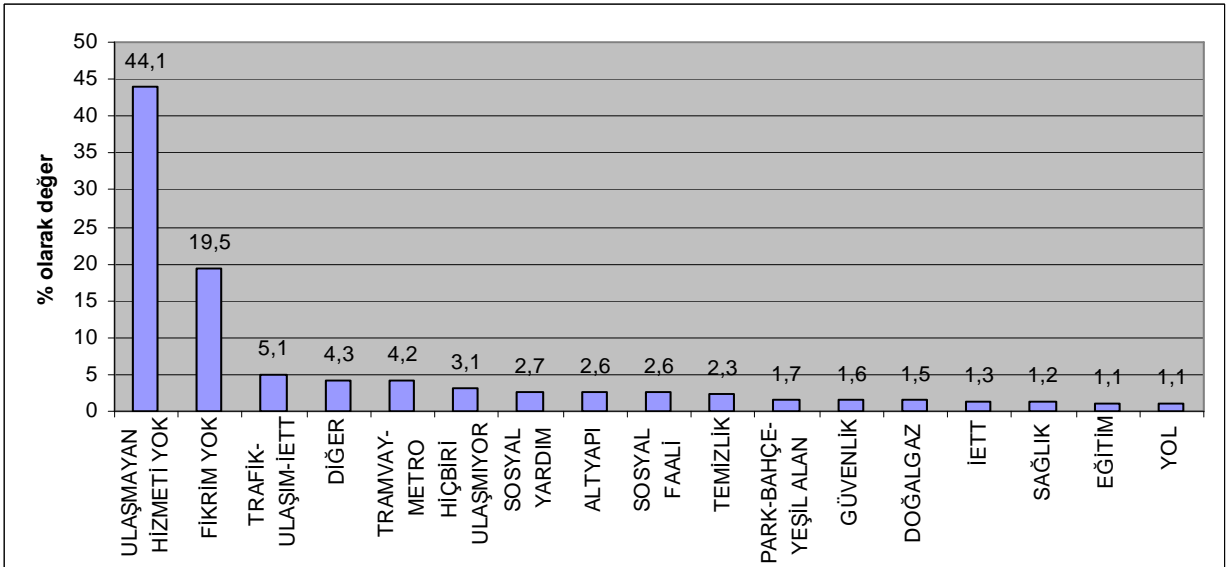
“İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin iyileştirilmesine ihtiyaç duyulan yönünü belirtip, bu konudaki görüşlerinizi kısaca açıklar mısınız?” sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda oluşturulan durum Şekil 20’de sunulmuştur.

Şekil 20. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin İyileştirilmesi İstenen Yönleri

Bu soru kapsamında da iyileştirme yapılması gereken ana unsur ulaşım sektörü olarak ön plana çıkmıştır. Ardından gelen sektör ve alt sektörler ise yol ve altyapıdır. “Yetersiz bulunan yönü yok” cevabının %14,4 değerine sahip olması, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin İstanbullular tarafından genel olarak yeterli görüldüğünü göstermektedir.

“İstanbul büyükşehir belediyesi'nin size ulaştıramadığını düşündüğünüz bir hizmeti var mı? Varsa kısaca açıklar mısınız?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin dağılım Şekil 21’de gösterilmektedir.

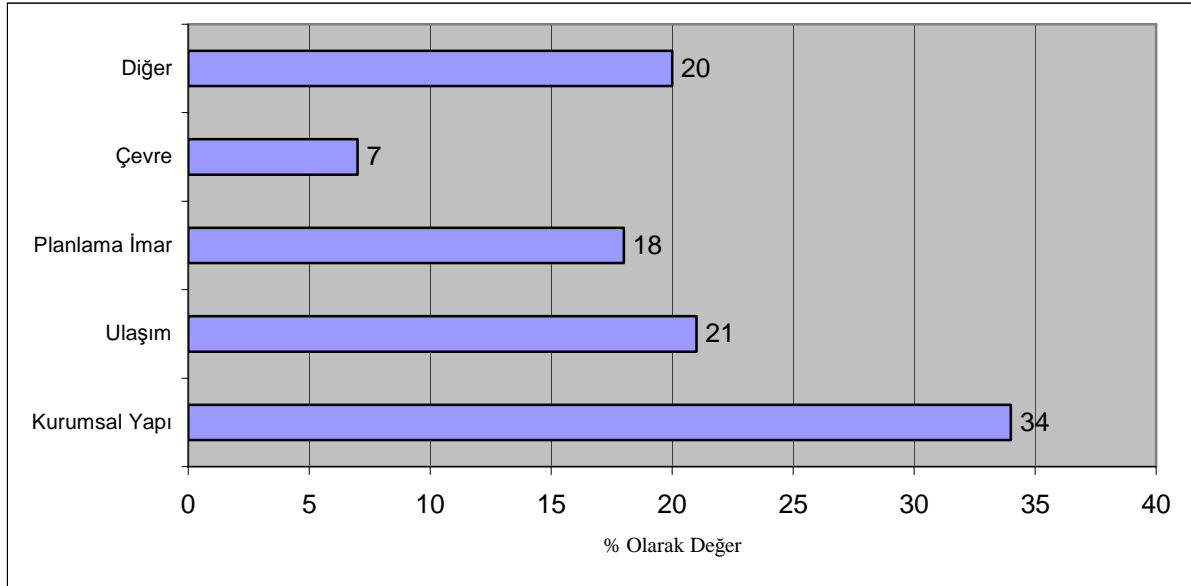
Şekil 21. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Ulaştıramadığı Faaliyetler

% 44'lük bir değere sahip olan "Ulaşmayan hizmet yok" cevabı ile bir sonraki değere sahip olan "Fikrim yok" cevabını da bu değere ekleyecek olursak %63'lük bir değere ulaşılarak İstanbul Büyükşehir Belediyesinin İstanbulluların genelini kapsayacak şekilde hizmet sağladığı görülmektedir. Ulaştırılmadığı düşünülen faaliyetler ise %1–5 arasında düşük değerler almışlardır.

2.5.3. E-Paydaş / Resmi Kurumlar

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin dış paydaşları içinde resmi yazı üzerine görüş bildirenler ile www.ibb.gov.tr adresinde, yayımlanan Paydaş Katılım Formunu doldurarak fikirlerini paylaşan paydaşların görüşleri birlikte değerlendirilmiştir. Bu çalışmada belirlenen öneri ve beklentiler; kurumsal yapı, planlama imar, ulaşım, altyapı hizmetleri, çevrenin korunması ve kontrolü, kentsel tasarım ve tarihi çevre, kültür turizm tanıtım başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bu yöntemle; paydaşların kurum faaliyet alanlarında en çok hangi konulara vurgu yaptığı belirlenmiş, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sunduğu hizmetlere ilişkin beklentiler ve bu beklentilerin öncelik sıralaması oluşturulmuştur.

Paydaşlar sekiz ana sektörde en fazla kurumsal yapıya ilişkin görüş bildirirken ikinci sırada ulaşım, üçüncü sırada ise planlama ve imar ile ilgili konularda görüş belirtilmiştir.

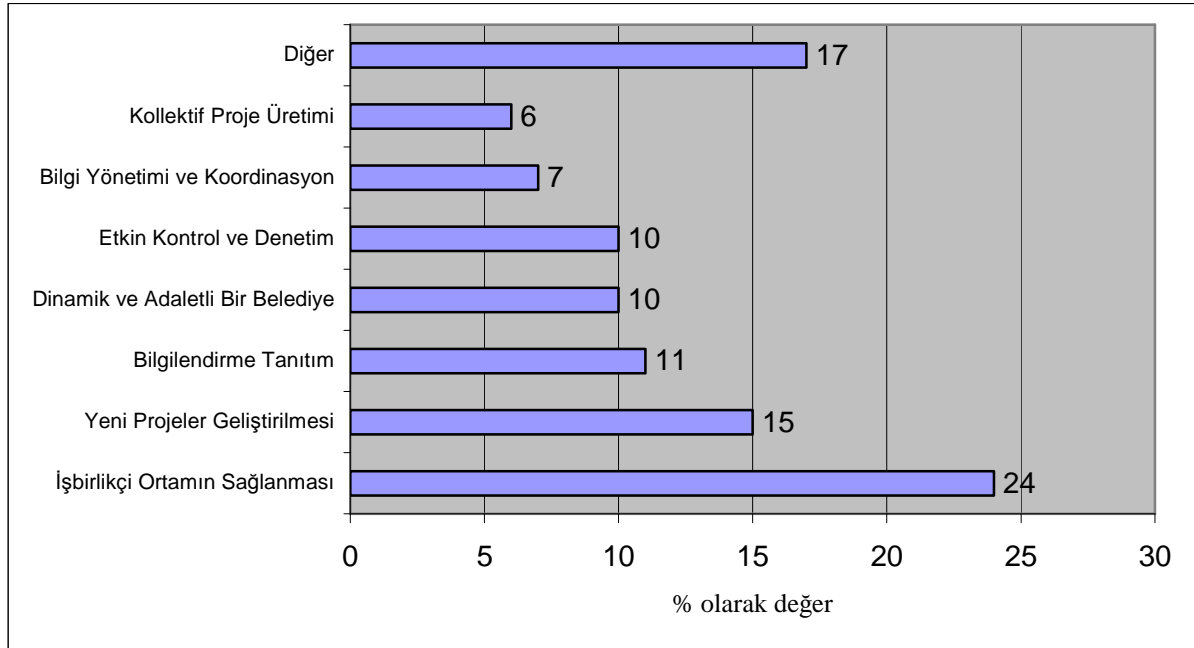

Şekil 22. Sektörlere Göre Paydaş Görüşlerinin Dağılımı

İstanbul Büyükşehir Belediyesi paydaşlarının görüşleri incelendiğinde; paydaşların %34'ü kurumsal yapı, %21'i ulaşım, %18'i planlama ve imar, %7'si çevrenin korunması ve kontrolü, %5'i kentsel tasarım ve tarihi çevre, %4'ü altyapı hizmetleri, %4'ü kültür turizm, %3'ü afet ve risk yönetimi, %2'si sosyal hizmetler, %2'si halk sağlığı ile ilgili faaliyetlerin geliştirilmesini yönünde görüş ve öneri belirttikleri gözlenmektedir.

2.5.3.1. Kurumsal Yapı

Paydaşlarının kurumsal yapıya ilişkin öneri ve görüşleri Şekil 23 dikkate alınarak incelendiğinde projelerde planlama ve yürütmeye aktif katılımın önemi üzerinde durulduğu görülmektedir.

Şekil 23. Kurumsal Yapıya İlişkin Görüşler

Paydaşların %24'ü katılımçılık ve işbirliğine önem verilmesi, %15'i şehre katkı sağlayan ve problemleri çözen yeni projelerin geliştirilmesi ve zamanında sonuçlanması gerektiğini dile getirmiştir. %11'i bilgilendirme ve tanıtım yapılmasının, %10'u dinamik çalışan ve adaletili bir yapının oluşturulmasının önemi üzerinde durmuştur. %10'u kontrol ve denetim yetkisinin kullanılmasına ve güvenliğin sağlanmasına, %7'si bilgi yönetimi ve koordinasyonun sağlanmasına odaklanmıştır. %6'sı projelerin uzmanlar, üniversiteler ve STK'ların işbirliği ile üretilmesi, %4'ü e-belediyeciliğin yaygınlaştırılması gerektiğini ifade etmiştir. Diğer başlığı altında ifade edilen %17'lik oran sırasıyla; %4'ü bürokrasinin azaltılması, %4'ü kaynakların etkin kullanılması, %2'si İstanbul Büyükşehir Belediyesi faaliyetlerinin artırılması ve düzenlenmesi, %2'si yasal düzenlemelerin yapılması ve belirsizliklerin giderilmesi yönündeki taleplerden oluşmuştur.

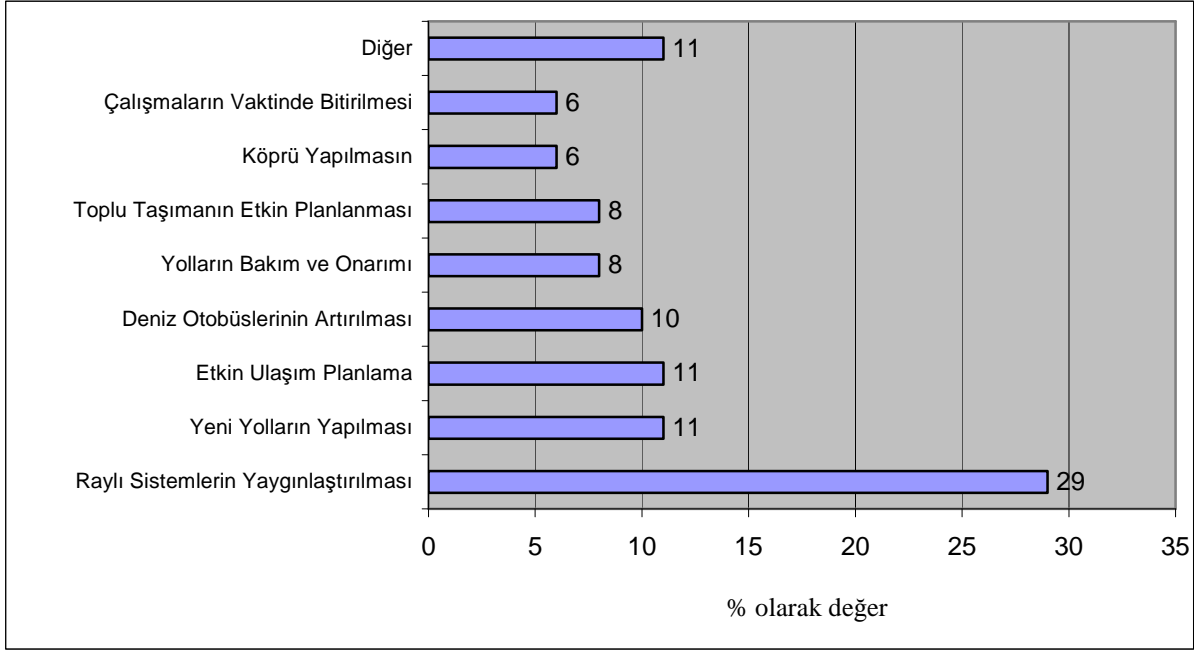
2.5.3.2. Ulaşım

Ulaşım ile ilgili konularda ortaya konulan görüş ve öneriler; ulaşım, raylı sistem taşımacılığına ağırlık verilmesi, mevcut yolların güzelleştirilmesi ve bu yollara akılcı bir planla yeni yollar eklenmesi ile tüm bu çalışmaların planlanan zaman aralığında bitirilmesi olarak öne çıkmaktadır.

Ulaşım sektörü için, katılımçıların %29'u raylı sistemin yaygınlaştırılmasını, %11'i yeni yolların, kavşakların ve bağlantı noktalarının yapılmasını, %11'i etkin ulaşım planlamasının gerçekleştirilmesini istedikleri gözlenmektedir. Paydaşların %10'u deniz otobüs ve seferlerinin artırılması, %8'i yolların bakım ve onarımının yapılması üzerinde durmuştur.

%8'i toplu taşıma güzergâh ve seferlerinin etkin planlanması, %6'sı köprü yapılmaması gereğini ifade etmiştir. %6'sı ulaşım çalışmalarının doğru zamanlarda yapılması ve vaktinde bitirilmesini ifade etmiştir. Geriye kalan kısmın %3'ü trafik ve ulaşım araç gereçlerinin modern standartlara göre, her çeşit insanın kullanabileceği şekilde dizayn edilmesini ve yerleştirilmesini, %3'ü tek tip ücretlendirmenin ve fiyat indiriminin yapılmasını, %2'si toplu

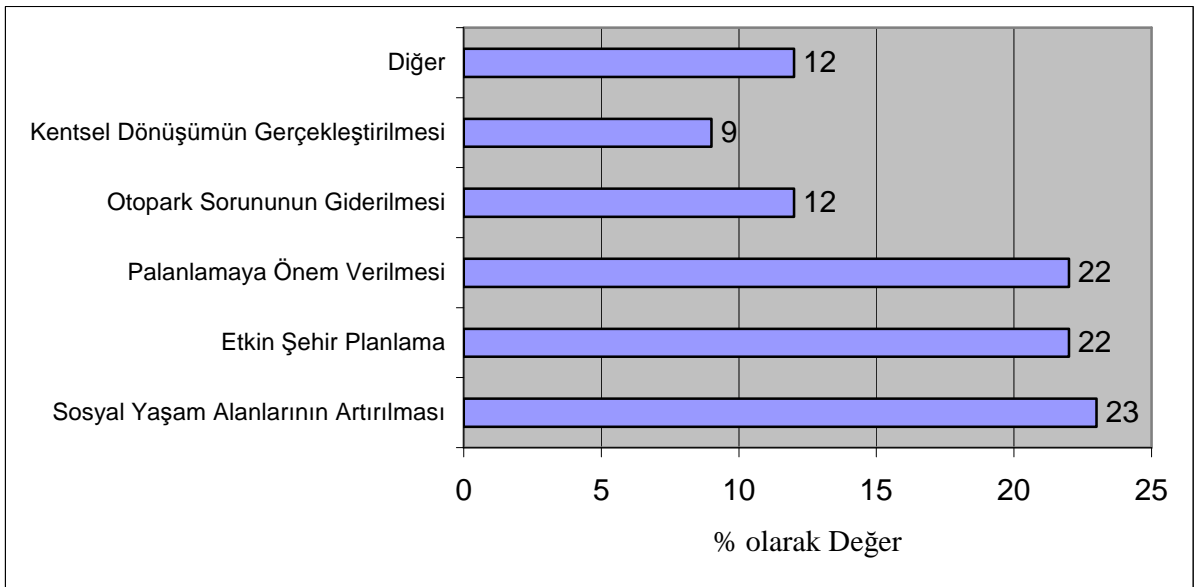
taşıma araçlarının etkin kullanılmasını, %2'si toplu ulaşım hatların entegre edilmesini istemiştir (Şekil 24).

Şekil 24. Ulaşım ile İlgili Görüşler

2.5.3.3. Planlama İmar

İstanbul Büyükşehir Belediyesi paydaşları planlama ve imar sektörü konusunda, sosyal yaşamını rahatlıkla temin edebileceği bir şehirleşme anlayışı içinde olmasını ve bu şehirleşmenin planlı ve programlı bir şekilde yapılmasını, başlanan projelerin bitirilmesini, son olarak da kentsel estetiğe önem vererek kaçak yapılaşma ile mücadeleye önem verilmesini istemişlerdir.

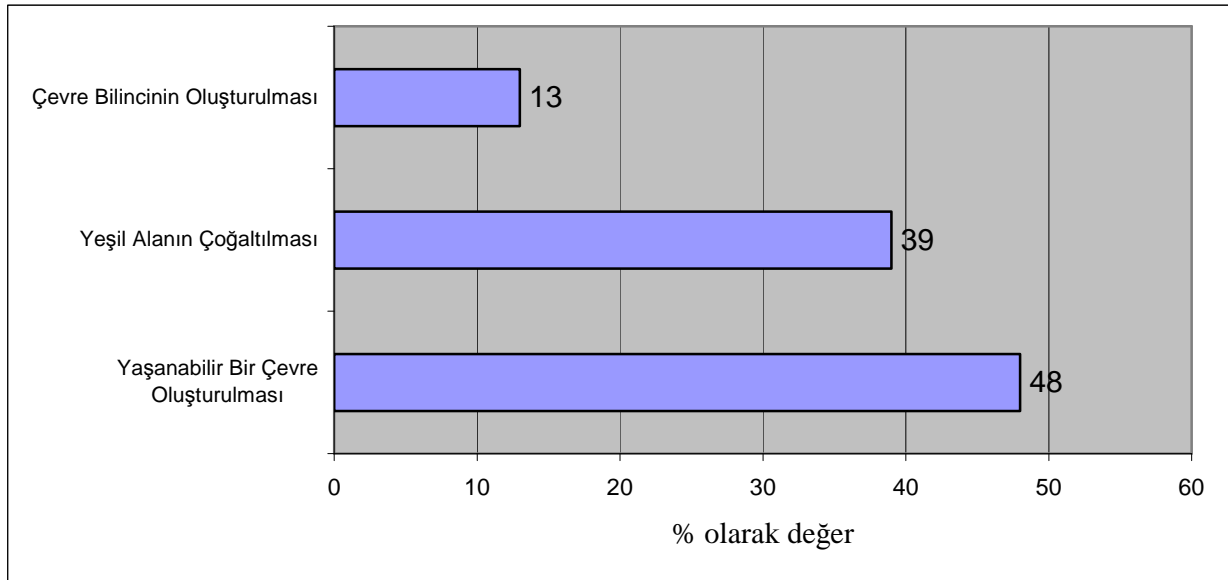

Şekil 25. Planlama ve İmar ile İlgili Görüşler.

Planlama ve imar ile ilgili konularda görüşlerini bildiren kurum paydaşların %23'ü sosyal yaşam alanlarının artırılması, %22'si etkin şehir planlamasının yapılması gerektiğini dile getirmiştir. %22'si planlama ve imar çalışmalarına gereken hassasiyetin verilmesi ve çalışmaların sonuçlanması, %12'si otopark sorununun giderilmesi konuları üzerinde durmuştur. %9'u kentsel dönüşümün gerçekleştirilmesini ve yayılmasını, %5'i konut yapımının artırılmasını istemektedir. %5'i kaçak yapılaşmayla mücadele edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Şekil 25).

2.5.3.4. Çevrenin korunması ve Kontrolü

Genel olarak çevre değerlendirildiğinde; yaşam alanlarının genişletilmesi, daha rahat yaşanabilecek ve daha fazla yeşil alanın bulunduğu yaşam alanlarının sağlanması ile bakımlarının düzenli yapılması, bireylere çevre bilincinin kazandırılmasında yardımcı olunması en başta istenen noktalar olarak ortaya çıkmaktadır.

Şekil 26. Çevre İle İlgili Görüşler.

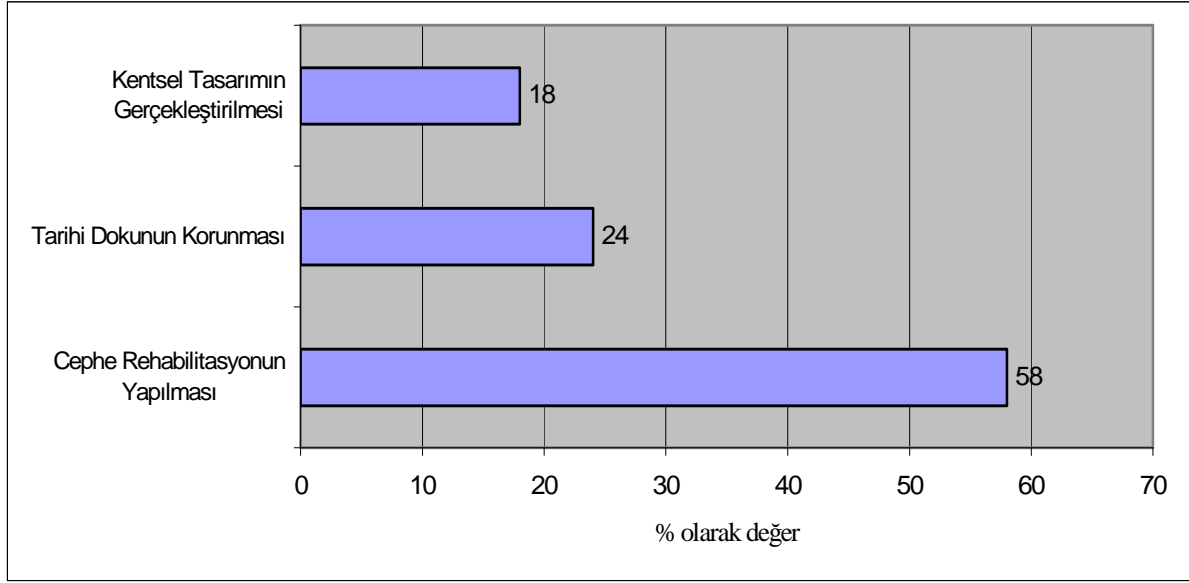
Kurum paydaşları içinde çevre koruma sektöründe görüş bildirenlerin %48'i yaşanılabilir bir çevre ortamının oluşturulması, %39'u yeşil alanların çoğaltılması gerektiğini belirtmiştir. Bunlara ek olarak; Çevre ile ilgili görüşlerini dile getirenlerin %13'ü çevre bilincinin oluşturulması üzerinde durmuştur.

2.5.3.5. Kentsel Tasarım ve Tarihi Çevre

İstanbul Büyükşehir Belediyesinden yok olmaya yüz tutmuş mevcut tarihi dokunun korunması, bakım ve onarımlarının yapılması ve bu şekilde kültür ve tarih turizmine katkıda bulunması, şehrin göze hitap edecek şekilde estetik açıdan tasarlanması, özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde olan konutlarda cephe bulunmamasının veya cephe karmaşıklığının rehabilite edilmesi ve yapılandırılmasını sağlaması beklenmektedir.

Kentsel tasarım ve tarihi çevre ile ilgili görüşlerini bildiren paydaşların %58'i cephe rehabilitasyonunun yapılmasını istemiştir. %24'ü tarihi dokunun korunarak tarihi eserlerin

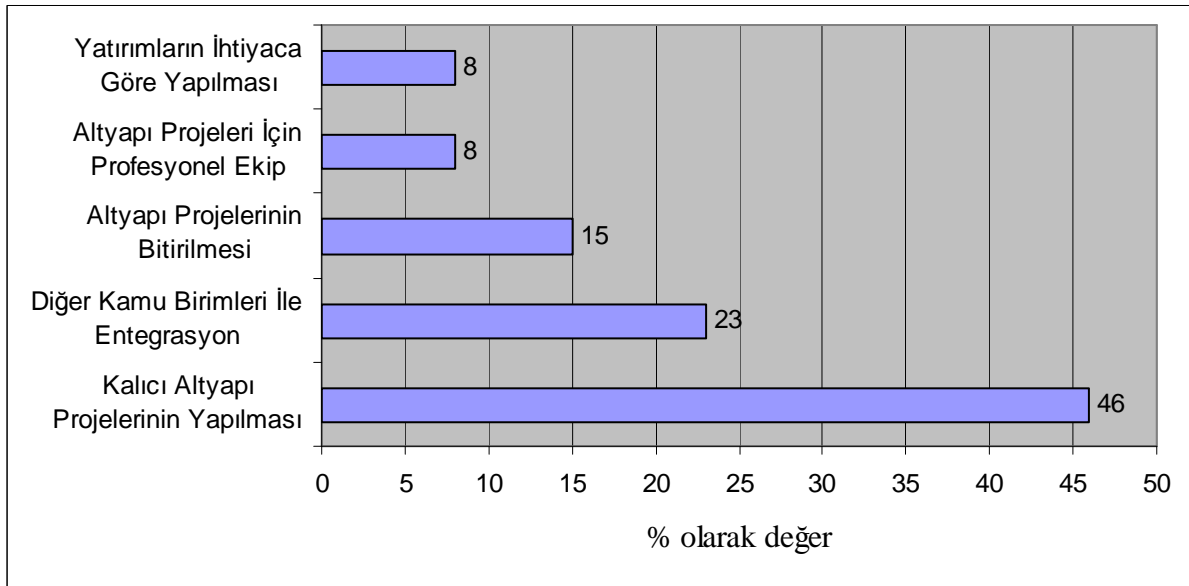
bakım ve onarımlarının yapılması, %18'i ise kentsel tasarım gerçekleştirilmesi üzerinde durmuştur.

Şekil 27. Kentsel Tasarım ve Tarihi Çevre İle İlgili Görüşler.

2.5.3.6. Altyapı

İstanbul Büyükşehir Belediyesi paydaşları altyapı konusunda projelerin etkin ve kalıcı olmasını ve mevcut çalışmaların ivedilikle bitirilmesini, onarım ve planlama faaliyetleri için profesyonel bir ekibin oluşturmasını ve diğer kamu kurumlarıyla ortak hareket edilmesini istemektedir.

Şekil 28. Altyapıyla İlgili Görüşler.

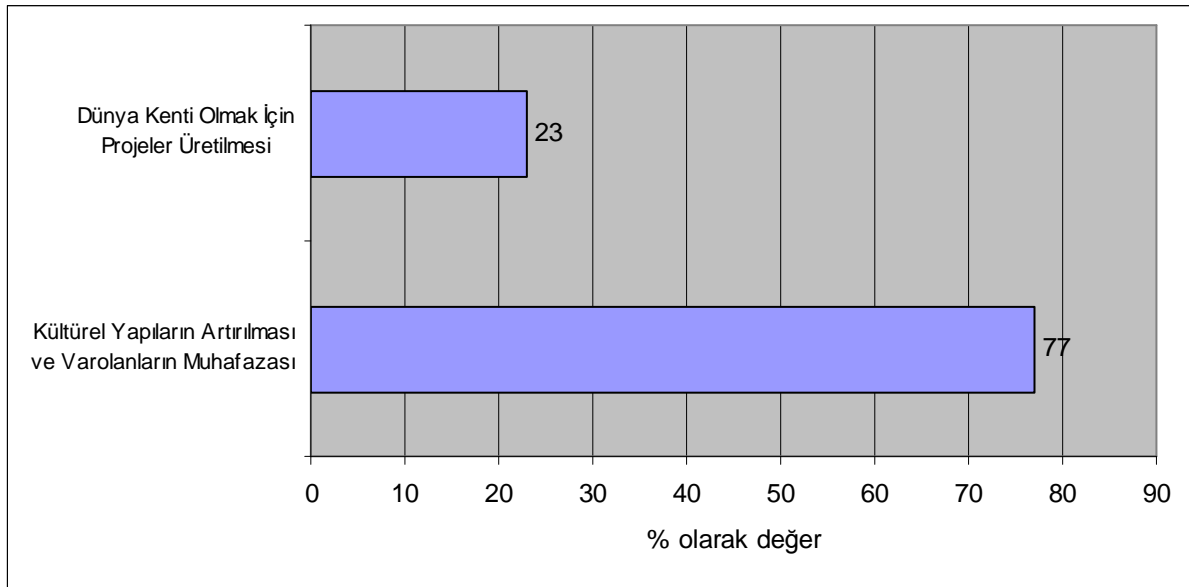
Altyapı ile ilgili konularda görüşlerini ortaya koyan paydaşların %46'sı kalıcı ve etkin altyapı projelendirilmesi, %23'ü altyapı planları yapılırken diğer kamu birimleriyle irtibatın

oluşturulması ve aynı işlemin tekrar tekrar yapılmasından kaçınılması gerektiğini ifade etmiştir. %15'i altyapı çalışmalarının süratle bitirilmesini, %8'i altyapı arıza onarımlarının en kısa sürede gerçekleştirilmesi için profesyonel bir ekibin kurulmasını, %8'i yatırımların ihtiyaca göre yapılmasını ve modern şekilde dizayn edilmesini istemiştir.

2.5.3.7. Kültür Turizm ve Tanıtım

Kurum paydaşlarının kültür turizmle ilgili görüşlerine bakıldığında; kültür turizminin canlandırılabilceği önerisi üzerinde durulduğu görülmüştür. İstanbul'un sorunlarına akılcı çözümler sunacak projelerin üretilmesi gerektiği dile getirilmektedir.

Kültür turizm tanıtım ile ilgili konularda görüşlerini bildiren paydaşların %77'si var olan kültürel yapıların muhafaza edilmesi ve artırılması üzerinde durmuştur. %23'ü ise İstanbul'un dünya kenti olma yolundaki çalışmalarına katkı sağlayacak ve sorunlara çözüm üretmek üzere turistleri şehre çekecek projelerin üretilmesi gerektiğini belirtmiştir.

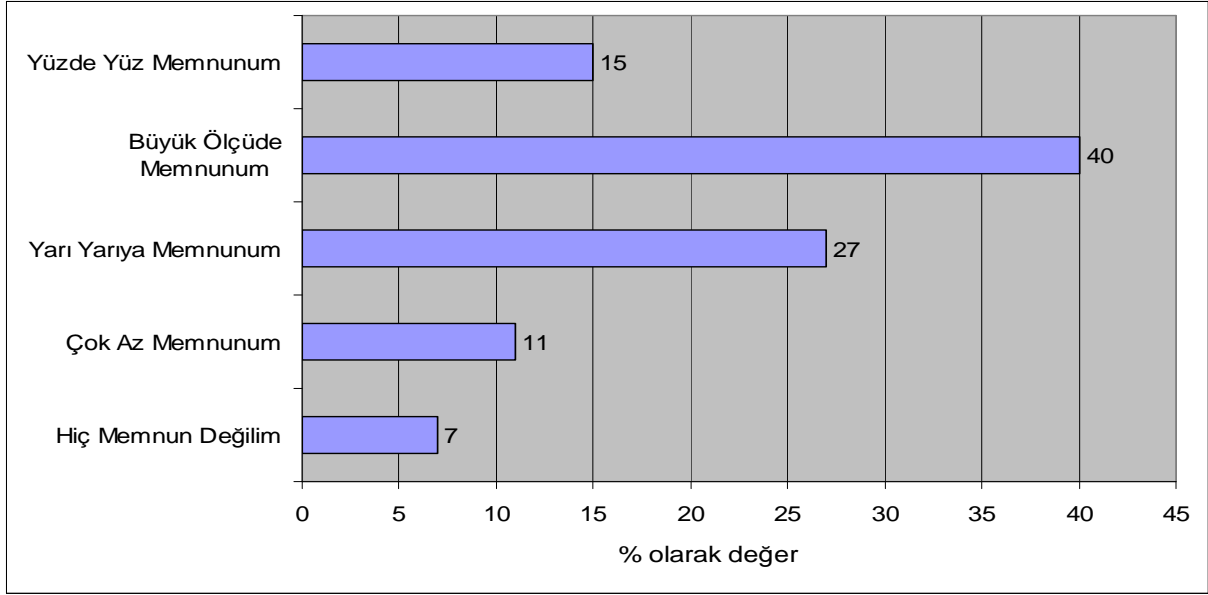

Şekil 29. Kültür Turizmle İlgili görüşler.

2.5.4. Çalışan Memnuniyeti Araştırması

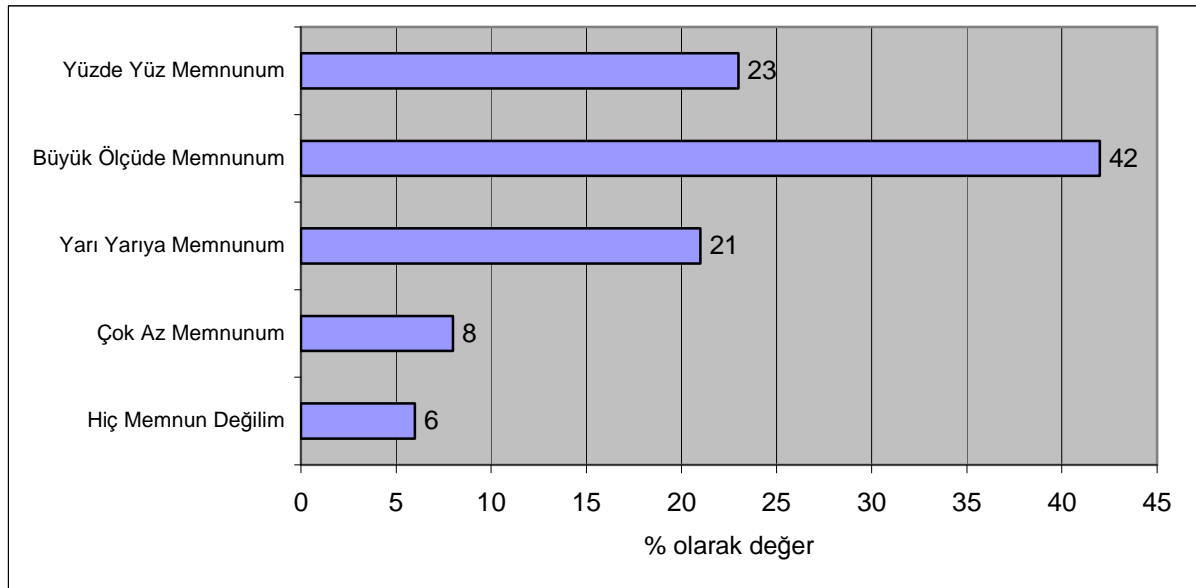
İstanbul Büyükşehir Belediyesi çalışanları, kurumun birinci düzeyde iç paydaşı olarak ortaya çıkmaktadır. Hem kurumsal bilgiye derinlemesine hâkim olmaları, hem de faaliyetleri ile kurumu birinci derecede etkilemeleri bu önemi ortaya koymaktadır. Çalışanların bağlı oldukları ilk yöneticiden, beraber çalıştıkları kişilerden, kurum içi iletişimden, yapılan işten ve fiziksel çalışma koşullarından memnuniyetleri, kurumla ilgili görüş, öneri ve beklentileri Çalışan Memnuniyeti Araştırması ile elde edilmiştir.

Çalışanların bir kamu kurumunda çalışıyor olmaktan (diğer kamu kuruluşlarıyla karşılaştırıldığında) memnuniyetleri Şekil 30'da görüldüğü gibi; çalışanların %55'inin olumlu yanıt verdiği ortaya çıkmaktadır.

Şekil 30. Bir Kamu Kurumunda Çalışmaktan Memnuniyet.

Memnuniyet düzeyi personelin yaş, cinsiyet, kadro ve eğitim durumları gibi değişkenlerle birlikte incelendiğinde;

Şekil 31. İstanbul Büyükşehir Belediyesinde Çalışıyor Olmaktan Memnuniyet.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinde çalışan bayanların %59'u, erkeklerin ise %68'i büyük ölçüde ya da yüzde yüz memnun olduklarını ortaya koymuşlardır. Buna ek olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesinde çalışma süresi arttıkça; çalışmaktan duyulan memnuniyet düzeyi giderek azalmaktadır. İşçiler %82, sözleşmeli çalışanlar %90 ve memurlar ise %51 oranında memnuniyetlerini dile getirmişlerdir.

Çalışanların, buldukları bölümde çalışıyor olmaktan duydukları memnuniyetin dağılımı incelendiğinde; %68'inin büyük ölçüde memnun oldukları ortaya çıkmaktadır. Kıyaslama yapıldığında çalışanların buldukları bölümde çalışmaktan duydukları memnuniyetin, bir kamu kuruluşunda çalışmaktan duydukları memnuniyetten daha fazla olduğu gözlenmektedir.

Çalışanların yaşları ile bulunulan bölümde çalışıyor olmalarından duydukları memnuniyetin dağılımı incelendiğinde; 18–24 yaş arası çalışanların %95’inin, 25–34 yaş arası çalışanların %63’ünün, 35–44 yaş arası çalışanların %61’i, 44–45 yaş aralığında çalışanların ise %80’i memnuniyetlerini dile getirmektedir. İşçiler %76, sözleşmeli çalışanlar %86 oranında memnuniyetlerini dile getirirken; memurların %58’i memnuniyetlerini dile getirmiştir.

2.6. GZFT ANALİZİ

Dış çevreyi oluşturan unsurlar (nüfus, demografik yapı, coğrafi alan, kentsel gelişme, sosyokültürel hayat, ekonomik durum, turizm ve coğrafi bilgi sistemleri) doğrudan veya dolaylı olarak belediyelerin faaliyet alanlarını etkilemektedir. Dolayısıyla belediyelerin dış çevresinde meydana gelebilecek değişiklikleri sürekli olarak analiz ederek ortaya çıkabilecek fırsat-tehditleri önceden tahmin edip gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. Bununla birlikte, iç çevre araştırmalarıyla sağlıklı bir şekilde ortaya konan üstün ve zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler ile birlikte değerlendirilerek en uygun stratejiler belirlenebilecektir. Sonuç olarak çevrenin sürekli ve sistematik analizi; güçlü ve zayıf yönlerin belirlenmesi, değişimlerle birlikte ortaya çıkabilecek fırsat ve tehditlerin tahmin edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Fırsatlar, çevre analizinde beledi faaliyetler açısından olumlu sonuçlar elde etmek için elverişli şartların ortaya çıkması ya da gelecekte daha kaliteli hizmet sunumu için imkân sağlayacak potansiyele sahip konular olarak tanımlanabilir.

Tehditler ise, belediyenin stratejik amaçlarını gerçekleştirmesine engel teşkil eden, temel kentsel hizmetlerde başarısını engelleyen ve belediyeyi zarara uğratan unsurlardır. Ancak tehditler de fırsatlar gibi, çevre koşullarının analizi ve değerlendirmesiyle açığa çıkartıldığı zaman; buna karşı önlem alınabilir, hatta bazı koşullarda gizli bir fırsat haline bile çevrilebilir.

Güçlü yönler, belediyenin iç çevre analizi sonucu ortaya çıkarılan kaliteli hizmet sunumu potansiyeli ve yetenekleridir. Güçlü yönlerin farkında olmak bir yandan belediyenin dış çevresinde ortaya çıkabilecek fırsatları değerlendirmesine yararken diğer yandan belediye için tehdit içeren çevre unsurlarına yönelik önlem alınmasını sağlamaktadır.

Zayıf yönler, belediyenin imkânlarının ve yeteneklerinin temel kentsel hizmet sunumunda ve çevresindeki değişikliklere cevap vermede yetersiz kalmasını ifade etmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi için güçlü ve zayıf yönlerin bilinmesi; stratejik planlama çalışmasıyla, ortaya konulan fırsatlardan yararlanılmasında, tehditlerin en az etkiyle atlatılmasında, ciddi güçlük ve sınırlamalara yol açabilecek problemlerin çözülmesinde ve doğru tercihlerin belirlenmesinde büyük önem taşımaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin GZFT analizi iç ve dış çevre verilerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda ve dokuz hizmet (Kurumsal Yapı, Çevre Yönetimi, Afet ve Risk Yönetimi, Sosyal Hizmetler, Planlama ve İmar, Halk Sağlığı, Tarihi Çevre ve Kentsel Tasarım, Ulaşım, Altyapı ve Kültür ve Turizm) sektörü göz önünde tutularak ortaya konulmuştur.

2.6.1. Kurumsal Yapı

Tablo 79. Kurumsal Yapıda Fırsat ve Tehditler

Fırsatlar	Tehditler
1. Avrupa Birliği'nin getirdiği yeni bakış açısı.	1. İstanbul'a yönelen göç.
2. Desantralizasyon anlayışının varlığı.	2. Kentin uzun dönemli su ihtiyacını karşılamaya yönelik yakın çevresindeki su kaynağı potansiyelinin yetersizliği.
3. Teknolojinin hızla gelişmesi ve hayatı kolaylaştırması.	3. İstanbul'un, gelecek yıllarda sosyal ilişkiler sistemi açısından bazı sorunlar yaşama ihtimalinin bulunması.
4. İstanbul'un bir dünya kenti olarak öneminin artması.	4. İstanbul'un sahip olduğu afet riskleri.
5. İstanbul'un sahip olduğu kültür ve turizm potansiyeli.	5. Kamu yönetiminin yeniden yapılanma sürecinde ortaya çıkan uyum sorunları.
6. İstanbul'un bir finans merkezi olmaya dönük yatırımların fazlalığı.	6. Deprem vb. olağanüstü durumların etkisiyle gayrimenkul fiyatlarının spekülasyonlara açık durumda kalması.
7. Açık kaynak kodlu GIS yazılımlarının yeni ortaya çıkması ve yaygınlaşması.	7. Anayasanın 46. maddesindeki kamulaştırma ile ilgili hükmün yürürlükten kaldırılması ile geçmişte kapanan davaların yeniden gündeme gelmesi.
8. Köy hizmetlerinin kapasite ve yetkilerinin İstanbul Büyükşehir Belediyesine devredilmesi.	8. Bazı kamu kurumlarıdaki veri güvenliğinin yeterince sağlanamaması.
9. Hükümet tarafından kamu mali yönetim reform çalışmaları ile Belediye Kanunlarının tamamlanması ve belediyelere verilen yetki ve imkânların genişliği.	9. Dış kurumlarla veri paylaşımının mevzuat engelleri sebebiyle etkili bir şekilde yapılamaması.
10. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının yerel yönetimler üzerinde olumlu etkisi.	
11. Kentsel dönüşümün kamuoyunda bir ihtiyaç olarak görülmesi.	
12. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yetki alanının il sınırları ile örtüşmesi.	

Tablo 80. Kurumsal Yapıda Güçlü ve Zayıf Yönler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>1. Örgütlenmede “kontrol alanı”nın optimum düzeyde olması.</p> <p>2. 1988 yılı sonrasına ait personelin tüm özlük bilgileri ile 2000 yılından itibaren personel özlük veritabanı ve tüm personel hareketlerinin düzenli olarak tutulmuş olması.</p> <p>3. Yeterli sayıda insan gücünün varlığı.</p> <p>4. Çalışanların tercih edeceği prestijli kurum olma özelliği.</p> <p>5. Çalışanların %76’sının genç ve orta yaş grubunda olması; kurumda tecrübe ve bilgi birikimi ile dinamizm ve esnekliğin bir arada olmasını sağlaması.</p> <p>6. Çalışanların %27’sinin ön lisans ve üstü eğitim almış olması (Memurların %40’tan, sözleşmeli personelin %60’tan fazlasının ön lisans ve üstü eğitime sahip olması).</p> <p>7. Sözleşmeli personel istihdamının, yaş ortalamasını düşürmesi, eğitim düzeyini artırması ve kuruma kısmi bir dinamizm sağlanması.</p> <p>8. Çalışanların İstanbul halkına hizmet sunma konusundaki duyarlılıkları.</p> <p>9. Çalışanlar arasındaki iş arkadaşılığının iyi olması.</p> <p>10. Güçlü bir mali yapıya sahip olunması.</p> <p>11. Bütçe gerçekleştirme oranlarının yüksek olması</p> <p>12. Gerekli hallerde yatırım ve istimlak gibi işlerin tamamlanabilmesi için son yıllarda genel bütçeden destek alınabilmesi.</p> <p>13. CAD formatında üretilen verilerin GIS formatına dönüştürülerek düzenli ve kontrollü dağıtımının sağlanması.</p> <p>14. Mobil sistemlerden, sabit çalışma yerlerine kadar tüm noktaları içeren merkezi bir veri tabanının kullanılması.</p> <p>15. Özellikle sistem destek ve yazılım geliştirmede tecrübeli ve uzman personele sahip olmak.</p> <p>16. Dünya standartlarında yazılımların kullanılması.</p> <p>17. Kurum genelinde teknoloji kullanımına sağlanan olumlu destek.</p> <p>18. Yazılmış sistemler arasında bütünlüğü sağlamak ve birimlerin kendi kullandıkları sistemler arasında veri akışını düzenlemek amacıyla yapılan yoğun çalışmalar.</p>	<p>1. Çok kademeli dikey hiyerarşik yapı.</p> <p>2. Farklı statülerdeki personelin ücret ve maaşları arasındaki farkın motivasyonu olumsuz etkilemesi.</p> <p>3. İşçi personel sayısının %72’sinin orta ve üstü yaş grubunda olması</p> <p>4. Hızlı mevzuat değişikliklerine adaptasyon zorlukları.</p> <p>5. Personele yönelik, eğitim, seminer ve konferanslar için uygun mekân yetersizliği.</p> <p>6. Önceki dönem yönetimlerinden kalan önemli düzeyde kredi borç yükleri.</p> <p>7. Belediyenin çeşitli kamu kuruluşlarında kirada bulunan gayrimenkullerin kira tahsilatında sorunlar yaşanması</p> <p>8. Mevcut web sitesinin kurumsal kimlik taşıyor olmasından dolayı sitedeki her şey resmi veri niteliği taşımakta ve bu durumun sitenin esnek olmasına imkan vermemesi.</p> <p>9. İhale mevzuatı gereği mal ve hizmet alım işlemlerinde kırtasiyeciliğin artması ve hizmetlerin gecikmesi.</p> <p>10. İdari işleri yürütmekle görevli birimlerin fiziksel yerleşimlerinin coğrafi olarak çok yaygın ve dağınık oluşu.</p> <p>11. İç piyasada bulunmayan araçların yüksek maliyetlerine rağmen satın alınmak zorunda kalınması.</p> <p>12. Yaşlı ve ağır iş yükü altında çalışan araçların bakım maliyetlerinin yüksek olması ve kısa sürede verimlilikten düşmeleri.</p> <p>13. Binaların sunulan hizmete yönelik planlanmamış ve inşa edilmemiş olması, ayrıca binalarda kişi başına düşen alanın yetersiz olması.</p> <p>14. Büyükşehir Belediyesi birimlerinin mekansal anlamda birbirinden uzak noktalarda konumlanmış olması.</p>

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>19. Coğrafi Bilgi Sistemlerinin (GIS) etkin kullanımı.</p> <p>20. İhtiyaç duyulan bazı yazılımların kurum bünyesinde geliştirilmesi</p> <p>21. Gelişmiş teknoloji ve modern güvenlik donanımına sahip olmak ve gelişen teknolojinin sürekli takibi.</p> <p>22. Belediye mülklerinden ve bunlardan elde edilen gelirlerde son yıllarda artış sağlanması.</p> <p>23. Kiralama yoluyla araç alımlarının hizmet maliyetlerini düşürmesi.</p> <p>24. Fiziksel altyapı ihtiyaçların karşılayacak düzeyde güçlü mali yapıya sahip olunması.</p> <p>25. Amortisman payı yüksek olan araçların süresinde hizmet dışı bırakılarak araç istihdamında verimliliğin sağlanması.</p> <p>26. Çalışanların fiziksel kaynaklara ilişkin memnuniyet düzeyinin yüksekliği.</p> <p>27. Mevcut binaların fiziksel koşullarının uygun olması ve istimlak yoluyla gerekli olan yerlere bina inşasının kolaylıkla yapılabilmesi.</p> <p>28. Bütçe içerisinde Personel gideri oranının düşük olması.</p> <p>29. Hizmet satınalma yoluyla temizlik ve bakım onarım hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi.</p> <p>30. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin konularında uzman iştirakleri aracılığıyla piyasaya dönük yüksek kalitede hizmet ürettiyor olması.</p>	

2.6.2. Çevre Yönetimi

Tablo 81. Çevre Yönetimi Alanında Fırsat ve Tehditler

Fırsatlar	Tehditler
<p>1. AB uyum sürecindeki çevre ile ilgili kriterlerin bağlayıcılığı.</p> <p>2. Havaya karışan metan gazının engellenmesi koşuluna bağlı olarak, Dünya Çevre Örgütü'nün ek ödenek sağlayacak olması.</p> <p>3. İstanbul'un doğal hava koridorlarına sahip olması.</p> <p>4. Biyosfer rezerv potansiyelinin varlığı.</p> <p>5. İşlevini tamamlamış cevher ocaklarının rekreasyonel kullanım için uygunluğu.</p> <p>6. İstanbul'un iklim koşullarının çevre yönetimine uygun olması.</p> <p>7. Çevre konusunda sivil toplum örgütlerinin ve halkın duyarlılığının ve etkinliğinin giderek artması.</p> <p>8. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına yönelik kaynak seçim avantajlarının bulunması.</p>	<p>1. Yoğun nüfus artışı, çarpık kentleşme ve gelişen sanayi ile beraber sanayi ve evsel atıkların artması.</p> <p>2. Şehrin belirli kesimlerinde yoğunlaşmış gürültü kirliliği. (Kentsel yaşam kalitesini azaltan gürültü kirliliği).</p> <p>3. Sınır ötesi faktörlerden kaynaklanan çevre kirliliği etkenlerinin varlığı.</p> <p>4. Yeraltı sularının yanlış kullanımı.</p> <p>5. Şehirde kaçak olarak dökülen hafriyat toprağı ve inşaat atıklarından dolayı özellikle dere yatakları, yeşil sahalara, su havzaları, boş araziler ve yol kenarlarının kirlenmesi.</p> <p>6. Atıkların kaynağında ayrıştırılması oranının düşüklüğü.</p>

Tablo 82. Çevre Yönetimi Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>1. Katı atık yönetimi ve denizcilik hizmetleri konularında, yeterli bilgiye sahip uzman bir kadronun olması.</p> <p>2. Büyükşehir Belediyesi'nin, çevre yönetimi konusunda önemli düzeyde bilgi birikimine sahip olunması.</p> <p>3. Çevre yönetimi ile ilgili güçlü bir mali yapıya sahip olunması.</p> <p>4. Çevre koruma faaliyetleriyle ilgili olarak etkin ve yeterli bilgi depolama sistemlerinin varlığı ve bilgi altyapısının oluşturulmuş olması.</p> <p>5. Çevre koruma faaliyetlerinde, son derece kaliteli teknik donanım kullanılması ve ilgili analizlerin yapılabileceği laboratuvarlara sahip bulunulması.</p> <p>6. Merkezi bölgesel atık su arıtma tesislerinin kurulması.</p>	<p>1. Çevre yönetimi faaliyetlerine ilişkin olarak ilgili ve yetkili kurumlar arasında yetki ve görev çakışmalarının bulunması.</p> <p>2. Büyükşehir Belediyesi'nin oldukça geniş bir alanda çalışması sebebi ile çevre kontrollerinin zorlaşması.</p> <p>3. Büyükşehir Belediyesi'nin kontrol ve ceza yetkilerinin sınırlı olması ve kanunların uygulanması için gereken sıkı denetimin gerçekleştirilmesine olanak vermemesi.</p> <p>4. Katı atık istasyonları kullanım kapasitelerinin üzerinde çalıştırılması ve mevcut tesislerin kapalı tesis olması.</p> <p>5. Deniz kirliliğiyle mücadele faaliyetlerinde kullanılan mevcut ekipmanların yetersizliği.</p>

2.6.3. Afet ve Risk Yönetimi

Tablo 83. Afet ve Risk Yönetimi Alanında Fırsat ve Tehditler

Fırsatlar	Tehditler
<p>1. Su proses ve kalite kontrol tekniklerinin gelişmesi.</p> <p>2. İletişim teknolojilerinin gelişmesi sonucu, afet konusunda bilgi paylaşımının artması.</p> <p>3. Paydaşlar ile işbirliği anlayışının gelişmesi.</p> <p>4. Bina sigortası, işyeri sigortası, mali mesuliyet sigortası, yangın ve afet sigortası gibi sigortalarda sigorta kapsam ve maliyetini etkileyen koşul ve mecburi standartlar ilgili konularda iyileştirmelere neden olacağından riskleri azaltma yönünden olumlu etki oluşturması.</p> <p>5. Anayasada yapılan düzenleme ile devletin ve yerel yönetimlerin, deprem ve diğer doğal afetlere karşı alınacak önlemler için sorumluluğu artırılarak, özel kaynaklarla desteklenmesinin sağlanması.</p> <p>6. Özellikle risklerin azaltılması, koruma ve sürdürülebilirlik açısından planların uygulanmasını sağlamak adına telafi mekanizmaları olarak işlev görecektir. Uygulama araçları çeşitlendirilirken, finans imkânlarını yaratacak kurum önerileri yasal düzenlemede yer almış olması.</p> <p>7. Afet yönetiminin bir meslek olarak düşünülmeğe başlanması.</p> <p>8. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın Deprem Master Planı'nı desteklemesi.</p>	<p>1. İstanbul'da gerçekleşmesi beklenen büyük deprem.</p> <p>2. Küresel ısınma, sanayileşme, yoğun kentleşme, aşırı ve yanlış kullanma dolayısıyla yeraltı sularının azalması.</p> <p>3. İnşaat maliyetlerinin yüksek olması sebebiyle konut açığı ve konut yapımında, denetimlerden kaçan, standart dışı malzemenin ucuzluğu nedeniyle tercih edilmesi.</p> <p>4. Afetler sonucu artan göçlerin, gelişmiş ve afet riski nispeten daha az olan yerleşim noktalarına doğru yönelmesi ve buralardaki belediye yönetimlerinin hizmet yükleri, çeşitleri ve sorumluluklarının artması.</p> <p>5. Afet ve risk alanında mesleki standartların gereken düzeyin altında bulunması ve etkili bir şekilde uygulanmaması.</p> <p>6. Afete hazırlık ve değişime karşı toplumun değişik kesimlerindeki direnç varlığı ve işbirliği bilincinin yetersizliği.</p> <p>7. Afet durumunda yapılması gereken çalışmalar açısından İstanbul'daki ulaşım şartları ve kentsel mekân düzenlemelerinde yetersizlikler bulunması.</p> <p>8. Kaçak yapı stokunun fazla olması.</p> <p>9. Arsa arzının yeterli düzeyde olmaması.</p>

Tablo 84. Afet ve Risk Yönetimi Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>1. Afet ve Risk yönetimi alanındaki çalışmalara öncelik verilmesi ve çalışmaların hızla gerçekleştirilmesi.</p> <p>2. 2002 yılında çıkan yangından korunma yönetmeliğinin tam olarak uygulanması.</p> <p>3. İtfaiye personelinin işe alınmada özel olarak seçilmesi.</p> <p>4. Afet ve risk yönetimi konusuyla ilgili olarak, dünyadaki gelişmelerin ve bu alandaki teknolojik yeniliklerin yakından takip edilmesi.</p> <p>5. Avrupa düzeyinde teknolojik altyapıya sahip bir İtfaiye teşkilatına sahip olunması.</p> <p>6. AKOM'un üstün haber alma ve haberleşme teknolojisi ile donatılmış olması.</p> <p>7. Büyük depremlere dayanıklı Türkiye'nin en donanımlı afet koordinasyon merkezine (AKOM) sahip olunması.</p> <p>8. Kış çalışmaları kapsamında İstanbul Büyükşehir Belediyesi, sorumluluk alanına giren 4500 kilometrelik yol ağına bir saat içerisinde müdahale edilebilmesi için gerekli olan tuz ve buz çözücü her türlü araç, gereç ve ekipmana sahip olunması.</p> <p>9. Deprem Master planı ve deprem risk analizlerinin yapılmış olması.</p> <p>10. Afetlerde arama kurtarma, yıkıntıları kaldırma çalışmalarının yürütülmesi amacıyla yeterli imkan ve teçhizata sahip Belediye bünyesinde afet kurtarma ve yıkıntıları kaldırma birliğine sahip olunması.</p> <p>10. Doğal Afetlerde riski aza indirecek önlemlerin aldırılabilmesi için parlayıcı, patlayıcı, yanıcı ve risk grubu oluşturan maddeleri depolayan, kullanan, üreten işyerleri ve depoların can ve mal emniyeti açısından oluşturulan heyet tarafından denetlenmesi.</p> <p>11. Afetlerden korunma yolları ve hafif kurtarma konularında eğitimler verilmekte olması.</p>	<p>1. Yangın denetimleri ve mevcut teknolojinin kullanımı açısından itfaiye personelinin sayıca az olması.</p> <p>2. Olası bir depremde can kayıplarını en aza indirmek, yardıma ihtiyacı olanlara acil yardımı ulaştırmak için etkin çalışan bir bilgi sisteminin henüz kurulmamış olması.</p> <p>3. Kentin yapılaşma bozukluğu nedeniyle müdahale noktalarına ulaşım zorluğu.</p> <p>4. Afet Kurtarma ve Yıkıntıları Kaldırma Birliğinin yerel- mahalle bazında sivil toplum örgütleriyle koordinasyonunun kurumsal düzeyde yetersizliği.</p> <p>5. Sivil Toplum Kuruluşlarından yeterince ve etkin bir şekilde faydalanılamaması.</p>

2.6.4. Sosyal Hizmetler

Tablo 85. Sosyal Hizmetler Alanında Fırsat ve Tehditler.

Fırsatlar	Tehditler
<ol style="list-style-type: none">1. Avrupa Birliği tarafından sosyal hizmet projelerine verilen hibe destekler.2. Dünyada yerelleşme eğilimlerinin hız kazanması.3. Sosyal hizmet alanlarının toplumda yeni istihdam alanları oluşturması (örneğin; yaşlılara bakma, vb.). Buna bağlı olarak özellikle Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye, bakımla ilgili turizm olanaklarının artma eğilimi.4. Sivil toplum örgütlerinin yapılanmalarında yaşanan değişimler (kuruluş, amaç, işleyiş) ve gönüllülük esasına göre çalışmaların artış göstermesi.	<ol style="list-style-type: none">1. Yoğun nüfus artışı ve göç sorunu.2. İstanbul'daki yaşlıların kent nüfusu içerisindeki oranının artış eğiliminde olması.3. Engellilere yönelik sosyal hizmetlerin ve mekânsal düzenlemelerin engellilerin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olmaması.4. Hızlı Kentleşme sürecine paralel olarak, değişik nedenlerle dezavantajlı grupların sayısındaki artış eğilimi.5. Sokakta yaşayan çocuk, genç ve yetişkinlerin rehabilitasyonunda yaşanan zorluklar.6. İnternet, Atari, oyun salonlarının gençler ve çocuklarda sosyal uyum ve iletişim sorunlarına yol açması.

Tablo 86. Sosyal Hizmetler Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ol style="list-style-type: none">1. İstanbul'un sosyal hizmet ihtiyaçları kapsamında, evde bakım gerektiren yatalak hasta, engelli, yoksul, yardıma muhtaç ve sokak çocuklarına yönelik bir veri tabanının varlığı.2. Sosyal güvencesi bulunmayan kişilere tarafsız ve etkin sosyal hizmet sunulması.3. Sosyal hizmet projelerinin, önceki deneyimlerle tespit edilen ihtiyaçlar ve ön incelemelere dayalı olarak hazırlanması.4. Meslek kursları konusunda kurumsal yetkinliğinin artması.	<ol style="list-style-type: none">1. İstanbul genelinde sosyal yardım kuruluşları arasında ortak bir veri tabanı olmaması ve koordinasyon eksikliği.2. Yaşlı bakım evi, kadınlar lokali, uyuşturucu madde bağımlısı gençlerin rehabilitasyon merkezleri vb. sosyal tesislerin eksikliği.

2.6.5. Planlama ve İmar

Tablo 87. Planlama ve İmar Alanında Fırsat ve Tehditler

Fırsatlar	Tehditler
<p>1. İmar çalışmalarının etkinliğini artırarak bu çalışmalara destek veren yasal düzenlemelerin yapılmış olması.</p> <p>2. İstanbul’da olması muhtemel bir deprem ve diğer afet risklerinin şehir planlama ve uygulamalarına etkisinin, imar ve planlamayı çok yakından etkilemesi.</p> <p>3. Şehir içi çöküntü alanlarının varlığı.</p> <p>4. İstanbul’da gayrimenkul ve finans sektörlerinin bir araya gelmesi.</p> <p>5. İstanbul’a yabancı sermayenin rağbet etmesi.</p> <p>6. Stratejik planlama anlayışının yasal bir zorunluluk olması ve aynı zamanda itibar görmesi.</p> <p>7. Kent yaklaşımlarını hayata geçirirken gelişmiş ülkelerdeki tarihsel deneyimlerden ders çıkarmak (Süreç verimliliği).</p> <p>9. Hala korunabilecek yeşil alanların var olması.</p> <p>10. Yerel yönetimlerin halka hizmet sunmada rekabetleri.</p> <p>11. Kamu sektörünün özel sektör ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği içinde proje geliştirme anlayışı.</p> <p>12. Akıllı büyüme yaklaşımı (Merkezi planlamaya geri dönüşün öneminin anlaşılması).</p> <p>13. Çevre sorunlarının önemszenmesi ve çevre duyarlılığının artması, ayrıca bu konudaki mevzuatların giderek sertleşmesi.</p> <p>14. Koruma planları anlayışının gelişmesi.</p> <p>15. Kurumlar arası (belediye, üniversiteler, meslek odaları ve bazı STK'lar) ilişki ve işbirliklerinin oluşturulması.</p> <p>16. Demografik ve kültürel çeşitlilik, sosyal sermaye (Güvene dayalı ilişkiler).</p> <p>17. PİSOS projesiyle ile akıllı plan yapımına geçilerek, ileriye dönük planlama projeksiyonlarının daha doğru analizlerle yapılması ve kurumlar arası bilgi entegrasyonunun sağlıklı olarak kurulabilmesi.</p> <p>18. TOKİ, KİPTAŞ gibi her gelir düzeyine yönelik konut talebini karşılayacak büyük ölçekli kuruluşların proje ve faaliyetleri.</p> <p>19. AB müktesebatı.</p>	<p>1. İslah planları ile yasallaştırılmış alanlar.</p> <p>2. Artan göç nedeniyle altyapının yetersiz kalması.</p> <p>3. Sanayiden boşalan ve boşaltılması öngörülen alanların, (a) hizmet-ticaret alanı veya (b) konut ve rekreasyon alanı olarak planlanmasına rağmen, sanayi tesislerinin tasfiyesinde yaşanan sorunlar.</p> <p>4. 1985 sonrası, Boğaziçi bölgesinin bir kısmının ilçe belediyelerinin sorumluluğuna verilmiş olmasından dolayı “plan bütünlüğü” nün bozulmuş olması.</p> <p>5. Kanunların uygulanması, İstanbul’un güzelleşmesi, tarihi ve kültürel dokunun korunması ve imar planının uygulanması sürecinde yerel yönetimlere yönelik toplumsal desteğin düşük kalması.</p> <p>6. Seçim dönemlerindeki imar affı vaad ve beklentileri.</p> <p>7. Boğaziçi Kanunu ile ilgili yasal düzenlemelerin henüz tamamlanmamış olması.</p> <p>8. Çeşitli kurumlarla yapılan protokoller sonucu daha önce ilçe belediyesinin sorumluluğunda iken Büyükşehir Belediyesinin sorumluluğuna geçmiş bulunan ana arterlerde, vatandaşlar ile Defterdarlık ve Vakıflar Müdürlüğü gibi kurumların açtığı kamulaştırmasız el atma davaları sonucu Büyükşehir Belediyesinin istimplâk harcamalarına yük gelmesi.</p> <p>9. Parçacıl plan kararları.</p> <p>10. İmar Kanununda, mezar alanları kamu alanı sayılmadığından planlama yapılırken nüfusa göre mezar yeri ayrılmaması.</p> <p>11. Mevcut yasal planlama anlayışının ekonomik, sosyal gelişmeye ilişkin içeriğinin eksik kalması, finansman ve zamanlama boyutunun düşünülmemesi.</p>

Tablo 88. Planlama ve İmar Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>1. Şehir planlama ve imar konusunda faaliyet göstermekte olan birim ve personelin görev ve yetkilerinin açık ve net bir şekilde belirlenmiş olması.</p> <p>2. Planlama ve imar çalışmalarında dünya çapında modern donanım ve teknolojilerin kullanılması.</p> <p>3. İmar çalışmalarının etkinliğini artırarak bu çalışmalara destek veren yasal düzenlemelerin yapılmış olması.</p> <p>4. Kurumsallaşmış bir planlama geleneğinin varlığı.</p>	<p>1. İlçe belediyelerinin yıkım için Büyükşehir Belediyesinden yardım talep etmeleri sonucu önceden kestirilemeyen harcamaların ortaya çıkması.</p> <p>2. Tasarruf teşvik tedbirleri sonucu merkezi yönetimden aktarılan fonların kesilmesi nedeniyle, Boğaziçi bölgesine kamulaştırmaya yönelik kaynak aktarılamaması.</p> <p>3. 5216 sayılı kanununla birlikte planlama ve imar birimlerinin iş yükünün artması ve buna bağlı olarak mevcut araç - gereç ve donanımların yetersiz kalması.</p> <p>4. Okul alanları, yeşil alan, deprem önlemi olarak planlarda ayrılması gereken açık alanlar, sağlık alanları ve diğer sosyal donatı alanlarının (otopark, oyun parkı, kültür merkezleri gibi) planlanmasında; bu alanların işgal edilmiş olması, tapu tahsis belgelerinin verilmiş olması ve ilçe nüfuslarındaki nüfus artışları gibi sebeplerden dolayı sorunlar yaşanması.</p> <p>5. Kamulaştırmaz el atmalar nedeniyle açılan davalar sonucunda bir gayrimenkul için gerçek değerinin üzerinde tazminatlar ödenmesi.</p> <p>6. Geçmiş dönemlerden gerçekleştirilemeyen istimlak işlerinin günümüze devretmiş olması.</p> <p>7. Ödenek yetersizliği nedeniyle mevcut kamulaştırma projelerinden metro, dere ıslahı vb. projelere öncelik verilmesi nedeniyle diğer projelerin tamamlanmaması ve istimlak sürecinin uzaması.</p> <p>8. İlçe belediyelerinin kamulaştırma faaliyetlerini belediyemize yönlendirmesi ve bu yüzden kamulaştırma projelerinde yığılma olması.</p> <p>9. Donatı alanlarının azaltıcı plan tadilatları.</p> <p>10. Planlamada katılım eksikliği.</p> <p>11. Planlamaya altlık oluşturacak verilerin mükerrer olarak farklı kurumlarca çelişki yaratacak şekilde üretilmesi ve bunun israfa yol açması.</p> <p>12. 5216 sayılı kanununla birlikte planlama ve imar birimlerinin iş yükünün artması ve buna bağlı olarak mevcut nitelikli ve tecrübeli personel, araç - gereç ve donanımların yetersiz kalması.</p>

2.6.6. Halk Sağlığı

Tablo 89. Halk Sağlığı Alanında Fırsat ve Tehditler

Fırsatlar	Tehditler
<p>1. Gıdaların ambalajlanmış, kodlanmış ve fiyat etiketli olmasının belediyelerin denetim faaliyetini kolaylaştırması.</p> <p>2. Organik gıdanın yaygınlaşması ve belli standartlara uygun yapıyor olmasının, daha kolay kontrol edilebilmesine imkân vermesi.</p> <p>3. Dayanıklılığı artırılmış ambalajlı gıdaların lojistik destek ve denetim kolaylığı sağlaması.</p> <p>4. Afet durumunda kullanılmak üzere yiyecek içecek ihtiyacının karşılanmasına yönelik projelerin hazırlanması.</p> <p>5. Fonksiyonel gıda üretiminin giderek artmasının, halk sağlığı alanında hizmet gereksiniminin azalmasını sağlaması.</p> <p>6. Tarım, gıda ve hayvancılık sektöründe gelişmiş altyapısı olan ülkelerin ön plana çıkmasının, halk sağlığına yönelik hizmet veren denetim merkezlerinin alt yapısında teknik donanım ve yapılanma konularında gelişimi sağlaması.</p> <p>7. Kalite bilincinin ve kaliteli ürünlerin artması ile kayıt dışılığın azalması ve denetimin kolaylaşması.</p> <p>8. Biyo terörizm konusunda kamu ve özel sektör birimleri arasında işbirliğinin artması.</p> <p>9. Yapay gıda üretimine yönelmenin, afet ve acil durumlarda beslenme ve lojistik kolaylığı sağlaması.</p> <p>10. Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin, halk sağlığıyla ilgili, düzenlemelerin yapılması ve yetersiz olan alanların iyileştirilmesinde önemli bir fırsatlar oluşturması.</p>	<p>1. Organik gıda üretim ve dağıtım teknikleri, standartları ve uygulamalarının yetersizliği.</p> <p>2. Üretim, dağıtım ve stoklama aşamalarında standartlara ve koşullara uyulmaması sonucunda zehirlenme ve ürünün neden olduğu hastalıkların ortaya çıkması.</p> <p>3. Halk sağlığı konusunda görevli birimler arasındaki koordinasyonun yetersizliği.</p> <p>4. Fonksiyonel gıda ürünlerinin yararları ve kullanımı konusunda üretici/dağıtıcı kuruluşların kendi yararlarını öne çıkarması sebebiyle, yanlış bilinçlenme ve yanlış kullanımın artması sonucu toplum yararının göz ardı edilmesi.</p> <p>5. Biyo terörizmin halk sağlığını ciddi boyutta tehlikeye atma riski.</p> <p>6. Üretici ülkelerin yapay gıdaları stratejik ürün olarak kullanması ile ürünlerin bilinmeyen yan etkilerinin ortaya çıkması.</p> <p>7. Gerek şehir dışından getirilen ve gerekse de şehirde kontrolsüz ve izinsiz üretilen kaçak, kirli, bozuk, taklit ve hileli gıdaların halk sağlığı açısından ciddi bir tehdit oluşturması.</p> <p>8. Halk sağlığı konusunda yetkili ve yeterli uzman eksikliği.</p> <p>9. Sağlıklı Yaşam Kültürünün oluşturulamaması.</p>

Tablo 90. Halk Sağlığı Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>1. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Hıfzıssıhha laboratuvarının gelişmiş araç ve uzman personel yapısı ile hizmet veriyor olması.</p> <p>2. İstanbul'un sosyal hizmet ihtiyaçları kapsamında, evde bakım gerektiren yatalak hasta, engelli, yoksul, yardıma muhtaç ve sokak çocuklarına yönelik hizmet veriyor olması.</p> <p>3. Kurban kesimlerinin etkili bir şekilde denetlenmesi.</p> <p>4. İstanbul genelinde ilaçlama faaliyetlerin etkin bir şekilde sürdürülmesi.</p>	<p>1. Gerek hallerdeki, gerekse gıda üretim kontrolü ve denetimi yapan diğer ilgili birimlerdeki personel sayısının yetersizliği.</p> <p>2. Gıda denetiminde kurumlar arasında yetki çakışması olması.</p> <p>3. Personelin koruyucu sağlık hizmetleri, bulaşıcı hastalıklar, hijyen ve kalite sistemleri konularında eğitim eksiklerinin bulunması.</p> <p>4. Yaş sebze-meyve ve su ürünleri hallerinin mekansal yetersizlikleri.</p> <p>5. Depolama ve dağıtımla ilgili lojistik imkân eksikliği.</p>

2.6.7. Tarihi Çevre ve Kentsel Tasarım

Tablo 91. Tarihi Çevre ve Kentsel Tasarım Alanında Fırsat ve Tehditler

Fırsatlar	Tehditler
<p>1. Sanayinin şehir dışına çıkarılması çalışmaları.</p> <p>2. AB sürecinde, tarihi çevre ve kentsel tasarım alanında anlayışın değişmesine etkisi olacak normların varlığı.</p> <p>3. İstanbul'un medeniyet turizmi açısından potansiyeli yüksek şehirlere birisi olması.</p> <p>4. Çok kültürlülüğü kaynaştırma entegre etme açısından büyük bir potansiyelin mevcudiyeti</p> <p>5. Uluslararası işbirlikleri (UNESCO, Birleşmiş Milletler gibi) ve bu işbirliklerinin getirdiği bağlayıcı durumların varlığı.</p> <p>6. İstanbul'un Dünya Tarihi Kentler Birliği'ne üyeliği.</p> <p>7. İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kültür Başkentliği.</p> <p>8. AB sürecinde, kişi başına düşen milli gelirden artma beklentisi ve bu durumun sosyokültürel gelişmişliği doğru oranlı olarak etkileme beklentisi.</p> <p>9. Zorlaşan kentsel yaşam nedeniyle çözüm arayışlarındaki ortaklıkların zenginleşmesi ve uluslararası deneyimlerden yararlanma imkânlarında artışın sağlanması.</p> <p>10. Yeni inşa edilecek binalarda kentsel tasarım birimlerinde onay verilmesi zorunluluğunun getirilmesi.</p>	<p>1. İstanbul'da binaların yüzde doksanının dış cephe rehabilitasyonuna ihtiyaç duyması</p> <p>2. İstanbul'da yoksulluk ve nüfusun artması.</p> <p>3. İstanbul'da göç sorunlarının devam etmesi.</p> <p>4. Yeni yapılan bazı uydu kentlerin konumlarında yanlışlıkların bulunması.</p> <p>5. İstanbul'un değişik kesimlerinde oturan vatandaşların değişik ihtiyaçlarını karşılamak için şehrin belirli merkezlerine gitmek zorunda kalması.</p> <p>6. Deprem riskinin kültürel mirasa vereceği zararlar.</p> <p>7. İstanbul'da bina inşaatları yapılırken mali kaygıların estetik kaygıların önüne geçmesi.</p> <p>8. Tarihi yarımada'nın desantralizasyonu kapsamında işyeri merkezleri tamamlanan esnafın eski yerlerini terk etmemeleri nedeniyle tarihi yarımada'da çöküntü bölgelerinin varlığı ve bu alanda tarihi çevrenin korunmasına yönelik projelerin uygulanmasını sağlayacak hukuki düzenlemenin eksikliği.</p> <p>9. Yüksek imar haklarının eski eser sahiplerini etkisi altına alması.</p> <p>10. Turistik maksatlarla kullanılmak üzere tarihi eserlerde yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarının, özgünlüğünün bozularak yapılması.</p> <p>11. Reklam rekabeti sebebiyle görüntü kirliliği ve estetikten yoksun reklam anlayışı.</p>

Tablo 92. Tarihi Çevre ve Kentsel Tasarım Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile tarihi eserlerle ilgili çalışma yapan diğer kuruluşlar arasında etkili bir koordinasyon ve işbirliğinin olması.</p> <p>2. 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 ve 2863 sayılı yasalar ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin tasarrufunda olmayan tarihi binalarla ilgili çalışmaların kolaylaştırılması.</p> <p>3. Kentsel tasarım projelerinin, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve ilçe belediyeleriyle birlikte katılıma açık bir şekilde geliştirilmesi.</p> <p>4. Hizmet alımı olarak ihale edilen işlerde, modern bilgi teknolojilerinin kullanımı.</p> <p>5. Tarihi eserlerin envanterini çıkarma konusunda çalışmalarını yapıyor olması.</p> <p>6. İstanbul'un sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel miras zenginliğinin bir potansiyel oluşturması.</p> <p>7. Kent Mobilyaları ile ilgili standartlar belirlenerek Kent Mobilyaları Rehberi hazırlanması ve standardizasyonun sağlanması.</p> <p>8. Yapılan yasal düzenlemelerle, reklam-ilan tanıtım çalışmalarda etkinliğin artırılarak binalardaki tabelaların oluşturduğu görüntü kirliliğiyle mücadele edilmesi.</p> <p>9. İstanbul'un kentsel tasarım projeleri konusunda Türkiye'deki diğer şehirlere örnek ve yol gösterici olması.</p>	<p>1. Tarihi çevreyi koruma konusunda çalışan personel sayısının yetersizliği.</p> <p>2. Tarihi eser restorasyonu hakkında bilgi sahibi olan uzmanların bulunmaması.</p> <p>3. İlçe belediyelerinde tarihi çevre koruma konusunda görevli birimlerinin bulunmaması</p> <p>4. Kentsel tasarım alanında bütünlük arz eden işlerin farklı kamu kurumları tarafından yapılması sonucu uyum ve bütünlüğün sağlanamaması.</p> <p>5. Kentsel tasarım çalışmaları konusunda görev yapmakta olan mevcut personel sayısının yetersizliği.</p> <p>6. Hedeflenen kentsel tasarım faaliyetlerinin başarılabilmesi için halkın bu konuda bilinçlendirilerek "birlikte hareket etme" düşüncesinin oluşturulmaması.</p> <p>7. Tarihi eserlerin çok mülkiyetli olması sebebi ile proje geliştirme ve uygulama aşamalarında sıkıntı yaşanması.</p> <p>8. Halihazırda, geliştirilen kentsel tasarım projelerinin sergilenmesi ve vatandaşlara sunulabilmesi için gerekli "showroom" niteliğinde mekan eksikliği.</p> <p>9. Kent Mobilyalarında (büfe, ekmek satış büfesi, gazete satış büfesi, bilet satış büfesi vb.) standartlaşma projesinin İstanbul genelinde uygulamaya geçirilememesi.</p> <p>10. İlçe veya ilk kademe belediyelerinde Kentsel Tasarım Birimlerinin veya mevcut personelin yetersizliği</p>

2.6.8. Ulaşım

Tablo 93. Ulaşım Alanında Fırsat ve Tehditler

Fırsatlar	Tehditler
<p>1. Ulaşım alanında veri bankası oluşturulması.</p> <p>2. Deniz ulaşım imkânlarının varlığı.</p> <p>3. Belediye ve özel sektör işbirliğinin sağlanmış olması.</p> <p>4. Etkin bir trafik yönetimi ve denetimi sayesinde kural ihlallerinin azalması ve yol ağının en efektif kullanılması sağlanarak trafikteki aksamaların en aza indirilmesi.</p> <p>5. Boğaz geçişini sağlamak üzere ulaşım alternatifi olarak inşa edilmekte olan yüksek kapasiteli toplu taşıma raylı sistemi (Marmaray).</p>	<p>1. İstanbul’da çeşitli afet risklerinin mevcudiyeti.</p> <p>2. Ulaşım sorununun çözülmesi hususunda, yerel yönetimlerin mevcut bütçe imkânlarının yeterli olmaması.</p> <p>3 İstanbul’da alternatif yol oluşturma imkânlarının oldukça kısıtlı olması.</p> <p>4. AB ye giriş sürecinde kişi başına düşen milli gelirin artmasıyla, şehirde araç trafiğinin yoğunlaşması.</p> <p>5. Ortalama ulaşım mesafesi ve sürelerinin artması.</p> <p>6. Arazilerin yasa ve kullanım kuralları dışında kullanılması.</p> <p>7. Yeşil alan ile konut yapım ve kullanımında planlardan farklı uygulamaların ortaya çıkması sonucu oluşan sorunlar.</p> <p>8. Nüfus artışının ilçeler bazında dengesiz dağılmış olması.</p> <p>9. Kentin coğrafi yapısının ulaşım sisteminin parçalı olarak gelişmesine sebep olması.</p> <p>10. Afet anında ulaşımı sağlayacak 1.derece öncelikli ulaşım yollarının afete hazırlıklı şekilde (acil servis araçlarının ulaşımını sağlayacak şekilde) boş tutulmasını sağlayacak denetimin eksikliği.</p> <p>11. Etkin bir trafik denetimi için yeterli sayıda yetişmiş personel kadrosuna ve teknik ekipmana sahip olunmaması.</p> <p>12. Konut-işyeri ve eğlence mekânlarının iç içe olması ve bunun sonucu oluşan aşırı yüklenmiş trafik.</p>

Tablo 94. Ulaşım Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ol style="list-style-type: none">1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi üst yönetiminin ulaşım konusuna öncelik ve destek vermesi.2. Ulaşım yatırımlarının, gelen taleplerin değerlendirilmesi ile yapılan etütler ve gerekli hallerde- simülasyon çalışmaları doğrultusunda planlanması.3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi bütçesinde en büyük payın ulaşım yatırımlarına ayrılması.4. Tek bilet uygulamasının yaygınlaştırılmış olması.5. Şehir hatlarının İstanbul Büyükşehir Belediyesine devredilmiş olması.6. Kent Ulaşımının tek merkezden gözlem, kontrolü ve yönetimi için Avrupa düzeyinde teknolojik altyapıya sahip Trafik Kontrol Merkezine sahip olunması.7. Özel Toplu Ulaşım Araçlarının hat planlaması, denetimi, ruhsatlandırılması ve kayıt altına alınması	<ol style="list-style-type: none">1. Ulaşım birimlerinde deneyimli ve teknik açıdan kalifiye personel sayısının yetersizliği.2. Trafik levhalarının uzun süre muhafaza edilememesi.3. Kış şartları ile mücadele çalışmalarının yolların tahrip olmasına sebebiyet vermesi.4. Trafiğe ait alanların amacı dışında kullanılması (otopark, apartman giriş-çıkışları).5. Mevcut kavşak ve ulaşım ağının plansız bir şekilde oluşmuş olması bu durumun trafik akışını engellemesi6. İstanbul ulaşım idaresinin kurulmamış olması.

2.6.9. Altyapı

Tablo 95. Altyapı Alanında Fırsat ve Tehditler

Fırsatlar	Tehditler
<p>1. İstanbul’da yenilenebilir, alternatif enerji kaynaklarını oluşturma konusunda var olan potansiyel.</p> <p>2. Kojenerasyon teknolojisinin sağlayacağı ekonomik ve çevre korumasına yönelik avantajlar.</p> <p>3. İçme ve kullanım suyunun teminine yönelik ayrı kaynaklardan varlığı.</p> <p>4. Kapalı kazı yöntemlerinin sağlayacağı ekonomik ve yapısal avantajlar.</p> <p>5. Planlama ve planlı çalışma bilincinin gelişmesi ve planlı çalışma anlayışının sağlayacağı koordinasyon, ekonomik katkı ve sosyal fayda.</p>	<p>1. İstanbul’un karşı karşıya bulunduğu deprem riskine yönelik mevcut yapı stoku ve altyapı eksiklikleri.</p> <p>2. Yeni enerji kaynaklarını kullanmaya yönelik teknik yapı ve kaynak yetersizlikleri.</p> <p>3. Yasal düzenlemelerin ve mevzuatın güncellenemeyerek hayatı geriden takip etmesi.</p> <p>4. Şehrin topoğrafik, tarihi ve doğal özelliklerinin köklü altyapı çalışmalarının yürütülmesini zorlaştırması.</p> <p>5. Önemli bir enerji kaynağı olan doğalgazın dışa bağımlı, süreklilik ve sürdürülebilirlik konusunda olmasının oluşturduğu risk.</p> <p>7. Altyapı çalışmalarında bilgilendirme hatalarının yol açtığı sorunlar.</p>

Tablo 96. Altyapı Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>1. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin altyapı sorunları konusunda yetişmiş tecrübeli kadrolarının olması, ayrıca üniversiteler ve entelektüel birikimin varlığı.</p> <p>2. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin geçmişte başarılı alt yapı uygulama ve yönetim örneklerine sahip olması.</p> <p>3. İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresinin yatırımlarını yüksek seviyede teknoloji kullanarak gerçekleştiriyor olması.</p>	<p>1. Asfalt miktarının artmasıyla, drenaj ihtiyacının da artmış olması.</p> <p>2. Düzensiz kazı çalışmaları nedeniyle yolların niteliği ve fiziksel yapılarının bozulması.</p> <p>3. Altyapı malzeme standardizasyonunun sağlanamaması.</p> <p>4. Yatırımcı kamu kuruluşlarıyla koordinasyon yetersizliği.</p>

2.6.10. Kültür ve Turizm

Tablo 97. Kültür ve Turizm Alanında Fırsat ve Tehditler

Fırsatlar	Tehditler
<ol style="list-style-type: none">1. Avrupa-Asya-Afrika kıtalarının ortasında, etkin ulaşım-iletişim kanallarına sahip İstanbul'un, çok kültürlü, farklı inançları ve uygarlıkları bir arada yaşatabilme üstünlüğüne sahip önemli dünya kültür merkezlerinden biri olma potansiyeli.2. Uluslararası deneyime sahip, büyük ölçekli projeleri yapabilme kabiliyeti ve cesareti olan girişimcilerin varlığı.3. İstanbul'un önemli turizm pazarlarına olan yakınlığı.4. İstanbul'un uluslararası iş merkezi olma özelliklerine sahip olması.5. Uluslararası mali kaynaklardan yararlanma imkânı. (AB, Dünya Bankası, UNESCO vb.) varlığı.6. AB Fonlarının etkin kullanılmasına yönelik, AB kentlerinin deneyimlerinden faydalanma imkânlarının varlığı.7. Tarihte üç büyük İmparatorluğunun başkentliği yapmış İstanbul'un tarihi ve kültürel birikimi ile bir Açık hava müzesi olması.	<ol style="list-style-type: none">1. İstanbul'da kültürel faaliyet düzenleyen birden fazla kuruluş arasındaki koordinasyon çalışmasının yeterli olmaması.2. AB'ye uyum süreciyle birlikte kırsal kesimden kente yönelecek göç.

Tablo 98. Kültür ve Turizm Alanında Güçlü ve Zayıf Yönler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ol style="list-style-type: none">1. İstanbul şehir tiyatrosunun çok geniş bir sanatçı portföyüne sahip olması.2. İstanbul'un bir marka oluşturacak stratejik, doğal, kültürel ve tarihi birikime sahip olması.3. İstanbul halkına gerek ücretsiz ve gerekse de piyasanın altında bir ücretle, kültürel ve sanatsal etkinlikler düzenlenmesi.4. Öğrenciler, akademisyenler ve uluslararası araştırmacılara kadar çok geniş kitlelere hizmet verebilecek kapsamlı ve donanımlı bir kütüphanenin var olması.5. İstanbul şehir tiyatrosunun çok sayıda sahnesinin bulunması.	<ol style="list-style-type: none">1. Karar verme merkezlerinin dağınıklığı ve çokluğu.2. Kültür ve turizm konusunda çalışmakta olan birimler ile diğer birimler arasında görev ve yetki çatışmalarının yaşanması.3. Kültür ve sanat merkezlerinin ilçeler bazında dengeli olarak dağılmış olmaması.

3. MİSYON - VİZYON VE İLKELER

Belediyemizin kurumsal stratejik planının hazırlanması sürecinin en önemli adımı; kurumun varlık nedeninin, kimliğinin özlü bir ifadesi olan *misyununun*; uzun dönemde varmak istediği noktayı belirten *vizyonunun* ve ilgili mevzuat ile kendisine verilen görevlerini yerine getirirken esas aldığı *ilkelerinin* belirlenmesidir. Kurumun Misyon, Vizyon ve İlkeleri stratejik, taktik ve operasyonel düzeylerde bulunan yönetici ve çalışanlarının geniş katılımı ve paydaş görüşlerinin dikkate alınması yoluyla belirlenmiştir. Belirlenen misyon, vizyon ve ilkeler; İstanbul'a ve İstanbul halkına yönelik hizmetlerin uzun vadeli bir bakış açısı ile planlanarak daha akılcı, sistematik, etkin, verimli ve hızlı bir şekilde sunulmasına temel oluşturacaktır.

3.1. MİSYONUMUZ

“Medeniyetlerin buluşma noktası İstanbul’a karşı tarihi sorumluluğumuzun gereğini yerine getirerek şehrin yaşam kalitesini artırma, özgün kimliğini pekiştirme ve saygın bir dünya kenti haline gelmesine katkı sağlama adına; yerel hizmetleri adaletli, kaliteli, gelişime açık, verimli ve etkili bir yönetim anlayışı ile sunmak.”

3.2. VİZYONUMUZ

“Türkiye’nin görünen yüzü ve dünyaya açılan penceresi olan İstanbul’u eşsiz mirasına sahip çıkarak, yaşam kalitesi yüksek, sürdürülebilir bir dünya kenti yapan öncü ve önder belediye.”

3.3. İLKELERİMİZ

Adalet

Belediyemiz kamusal hizmet sunumunda hak ve hukuka uygun, tüm paydaşlarımızın hakkını gözeten bir şekilde davranmayı esas kabul eder.

Güven

Belediyemiz İstanbul halkının, çalışanlarının ve diğer paydaşlarının güvenini kazanmayı ve bu güvene layık olmayı esas kabul eder.

Saydamlık

Belediyemiz kamusal hizmet sunumunda, şeffaf ve hesap verilebilir olmayı esas kabul eder.

Kalite

Belediyemizin sunduğu hizmetlerin İstanbul’un ve İstanbul halkının ihtiyaçlarını beklentilerini en optimal düzeyde, kaliteli bir şekilde karşılaması esastır.

Verimlilik

Belediyemizin kaynaklarını etkinlik verimlilik ve tutumluluk prensipleri çerçevesinde kullanmayı esas kabul eder.

Katılım

Belediyemiz hizmetlerin planlanmasında ve sunulmasında, katılımcı bir anlayışla ilgili tüm taraflar ile iletişim kurarak, paydaşlarıyla ortak bir eksende buluşup toplumsal diyalog, katkı ve sahiplenmenin sağlanmasını esas kabul eder.

Liderlik

Kararlı, özgüven sahibi, cesur, atılımcı, yenilikçi öncü ve önder bir belediye olmayı esas kabul etmekteyiz.

3.4. VİZYON UNSURLARININ STRATEJİK AMAÇLARLA İLİŞKİSİ

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin “İstanbul’un eşsiz mirasına sahip çıkarak, yaşam kalitesi yüksek ve sürdürülebilir bir dünya kenti yapan öncü ve önder belediye” şeklinde ortaya koyduğu vizyonu;

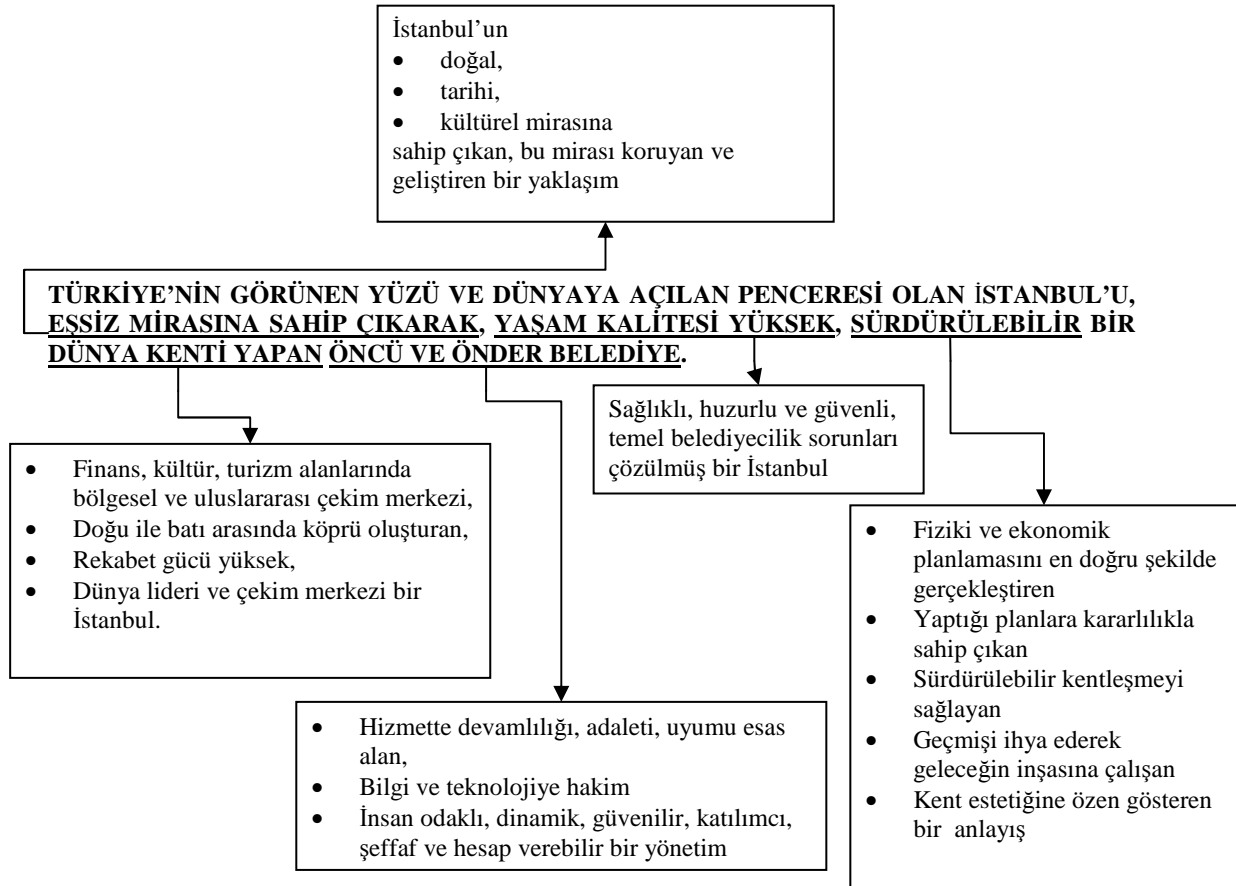
“İstanbul’un Eşsiz Mirasına Sahip Çıkılması”,

“Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi”,

“Sürdürülebilirliğin Sağlanması”,

“Dünya Kenti Olma”,

“Öncü ve Önder Bir Belediye Olmak” unsurlarından meydana gelmektedir.

Şekil 32. Vizyon Unsurları.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında on ana sektörel başlık altında gruplandırılan stratejik amaçlar; vizyon unsurlarını gerçekleştirmeye yönelik olarak, kurumun misyonu, yetki ve sorumlulukları kapsamında oluşturulmuştur.

“İstanbul’un Eşsiz Mirasına Sahip Çıkılması”

İstanbul’un doğal, tarihi, kültürel mirasına sahip çıkılması, bu mirasın korunması ve yaşanarak geliştirilmesi ile mümkün olacaktır. Bu vizyon unsuru özellikle Çevre Koruma, Planlama ve İmar başlıkları altındaki stratejik amaçlarla ilişkilidir. Ayrıca, Kamu Düzeni ve Afet Yönetimi ile Kültür, Turizm ve Tanıtım sektörel başlıkları altında yer alan stratejik amaçlar da bu vizyon unsuruna hizmet etmektedir.

“Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi”

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, kentteki yaşam kalitesinin sürekli artırılmasına yönelik bir belediyeçilik anlayışı ile hareket etmektedir. Stratejik plan bünyesinde on sektörel başlık altında gruplandırılan stratejik amaçların büyük bir bölümü bu vizyon unsurunu gerçekleştirmeye yöneliktir.

“Sürdürülebilirliğin Sağlanması”

Devamlılığın sağlanması manasına gelen sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirliğin sağlanması kavramları, diğer vizyon unsurlarını da etkileyen bir özellik taşımaktadır.

Kentlerin yarışının ülkelerin yarışından daha ön plana çıktığı günümüz dünyasında; kentin rekabet gücünün yükseltilmesi, doğal kaynakların koruma – kullanım dengesinin gözetilerek geleceğe aktarılması, kentsel gelişmenin yönetilmesi ve yönlendirilmesi hususlarında sürdürülebilirliğin sağlanması bu vizyon unsuru ile vurgulanmaktadır. Kentin sosyal, ekolojik, ekonomik, mekansal, kültürel ihtiyaçları ile bunlar arasındaki etkileşimler göz önünde bulundurularak, kentle ilgili faaliyetlerin, bu doğrultuda, en etkin şekilde planlanması ve yürütülmesi amaçlanmaktadır.

Planlama ve İmar sektörü başlığı altında oluşturulan stratejik amaçlar bu vizyon unsurunu gerçekleştirmeye yöneliktir.

“Dünya Kenti Olma”

Bu vizyon unsuru ile Avrupa’nın Asya’ya bağlandığı çok önemli bir jeopolitik konumda bulunan İstanbul’un; dünya çapında kongre ve organizasyonların düzenlendiği, dünyayı etkileyen kararların alındığı; finans, kültür, turizm, bilgi teknolojileri ve bilimsel alanlarda çekim merkezi olan ve küresel değer yaratan dünyanın önde gelen kentlerinden biri haline getirilmesi düşüncesi ortaya konulmaktadır.

Stratejik planda sektörel başlıklar altında oluşturulan stratejik amaçların büyük çoğunluğu doğrudan veya dolaylı olarak bu vizyon unsurunun gerçekleştirilmesine yöneliktir.

“Öncü ve Önder Belediye Olmak”

Bu vizyon unsuru kapsamında belediyemiz sürekli iyileştirme yaklaşımı ile kurumsal yapısını geliştirmek, bilgi ve teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmak, insan odaklı, dinamik, güvenilir, katılımcı, şeffaf ve hesap verilebilir yöntemlerle kaliteli, etkin ve verimli hizmet üretmek suretiyle sektöründe öncü ve önder bir kurum olmayı amaçlamaktadır. Böylelikle belediyemiz; İstanbul’a ve İstanbul halkına karşı olan sorumluluklarını en iyi şekilde yerine getirirken, aynı zamanda yenilikçi ve özgün uygulamalar ile belediyelere örnek teşkil ederek ülkemizdeki belediyeçilik anlayışının gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Kurumun mali yapısı, insan kaynakları, bilgi iletişim altyapısı, tanıtım, araştırma-geliştirme faaliyetleri ve genel olarak kurumun yönetimi için belirlenen stratejik amaçlar, öncü ve önder bir belediye olmaya yönelik vizyon unsurunu gerçekleştirecektir.

4. STRATEJİK AMAÇLAR VE HEDEFLER

Kurum misyonuna ve vizyonuna ulaşmasına hizmet edecek ve ilkeleriyle uyum sağlayacak şekilde; orta ve uzun vadeli, kavramsal mahiyetteki Stratejik Amaçlar ile ölçülebilir, somut, sonuç odaklı Stratejik Hedeflerin ve bu hedeflerin çıktı odaklı açılımları olan Eylemlerin belirlenmesi stratejik planlama sürecinin önemli bir adımudur. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar sonucu kurumun stratejik amaç – hedefleri, performans programının hazırlanmasına altlık teşkil edecek olmaları ve stratejik planın performans esaslı bütçe ile ilişkisi de göz önünde bulundurularak analitik bütçenin fonksiyonel kod yapısı ile uyum sağlayacak şekilde on Stratejik Hizmet Alanı (Sektör Grubu) başlığı altında gruplandırılarak belirlenmiştir. Kurumsal Yapı, İktisadi Faaliyetler, Kamu Düzeni Afet ve Risk Yönetimi, Sağlık – Sosyal Yardım ve Toplum Refahı, Mali Yönetim, Emlak Yönetimi, Planlama ve İmar, Çevre Koruma, Ulaşım, Kültür Turizm ve Tanıtım hizmet alanlarındaki toplam 53 alt sektörde belirlenen 64 stratejik amaç, 190 stratejik hedef ve 415 eylem kurumsal vizyona dönük atılacak adımları ifade etmektedir.

4.1. KURUMSAL YAPI

4.1.1. Avrupa Birliği İlişkileri

Stratejik Amaç 1. Avrupa Birliğine katılım sürecinde AB müktesebatının belediyelerle alakalı bölümlerinin gereklerini yerine getirmek üzere ilgili birimler tarafından üstlenilmesini sağlamak.

Stratejik Hedef 1.1. AB Müktesebatına uyum sağlamak için gerekli kurumsal kapasitenin oluşturulmasına yönelik olarak uzman personel yetiştirmek; eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapmak.

Eylem 1.1.1. 2007 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin doğrudan sorumlu olduğu 14 müktesebat başlığı altında faaliyette bulunan birimlerde görevli en az iki personelin AB sektörel uzmanlık eğitimini tamamlamak.

Stratejik Hedef 1.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin, AB standart ve normlarına uyum düzeyini artırma çalışmalarına katkıda bulunmak ve elde edilen verileri paylaşmak.

Eylem 1.2.1. 2007 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin AB Müktesebatı uyum düzeyinin ölçülmesi ve artırılmasına yönelik olarak, 2007–2011 dönemini kapsayan süreçleri tanımlama, tasarlama ve yönetme faaliyetlerini gerçekleştirmek.

Eylem 1.2.2. AB müktesebatının kurumu doğrudan ilgilendiren 14 müktesebat başlığına ilişkin yapılan tüm çalışmaları basım ve yayın yoluyla diğer kamu kurum, kuruluşları ve STK'lar ile paylaşmak.

Stratejik Hedef 1.3. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin AB mali kaynaklarından (fon ve hibe programlarından) yararlanmak amacıyla hazırlanan ve müracaatı gerçekleştirilen proje sayısını, her yıl bir önceki yıla göre %40 oranında artırmak ve bu projelere yönelik yurtiçi/yurtdışında proje ortaklıkları gerçekleştirmek.

Eylem 1.3.1. 2007 yılı sonuna kadar sektörel alanlarla ilgili tüm İstanbul Büyükşehir Belediyesi personelinin AB mali kaynaklı projelerinin hazırlanması için Proje Yazımı (PCM) eğitimi almalarını sağlamak.

Eylem 1.3.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin ilgili her biriminde ilan olunan çağrı programlarını takip ederek, amaca uygun proje hazırlayabilecek niteliklerde en az iki uzman yetiştirmek.

Eylem 1.3.3. AB fon ve hibe programlarını sürekli takip sistemini kurmak ve çağrıya uygun projelerin hazırlanmasını sağlamak.

Eylem 1.3.4. Üretilen projeler için yurtiçi/yurtdışından üniversiteler, STK'lar, yerel yönetimler ve diğer kamu kuruluşları ile ortaklıklar kurmak.

Stratejik Hedef 1.4. AB Müktesebatı konularında örnek uygulamalar üreterek bu konuda İstanbul Büyükşehir Belediyesini öncü ve rehber konuma getirmek.

Eylem 1.4.1. AB düzeyinde yerel yönetim kurumları arası işbirliği çalışmalarını artırarak, 2008 yılı içerisinde en az üç etkin ortaklık kurmak.

Eylem 1.4.2. AB Komisyonu ve Bölgeler Komitesi düzeyinde kurumsal irtibata geçerek, 2008 yılında işbirliğini başlatmak ve çeşitli AB programlarına katılım sağlamak.

Eylem 1.4.3. 2007 yılı sonuna kadar, İstanbul ve Türkiye düzeyinde yerel yönetim birlikleri ile işbirliğini sağlayacak bir koordinasyon merkezi kurarak, AB konularında servis sağlayıcı kurum haline gelmek ve çalışmalarını sürdürülebilir kılmak.

Stratejik Hedef 1.5. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tüm hizmet ve uygulamalarının insan odaklı, katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir olma anlayışına uygun olarak yürütülmesi çalışmalarına AB kriterleri çerçevesinde rehberlik etmek.

Eylem 1.5.1. 2011 yılı sonuna kadar, AB Müktesebatına aykırı uygulamaların tespit edilerek giderilmesi çalışmalarını tamamlamak.

Eylem 1.5.2. 2007 yılından başlayarak İstanbul Büyükşehir Belediyesinin AB uyum düzeyine ilişkin ilerleme raporlarını her yıl hazırlayarak yayınlamak.

Eylem 1.5.3. 2009 yılı sonuna kadar İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerinin AB kurumlarındaki eşdeğer birimlerle eşleştirilmesini sağlamak.

Stratejik Hedef 1.6. AB üyelik sürecinin İstanbul Büyükşehir Belediyesi üzerindeki etkilerini etki analizi çalışmaları ile belirleyerek, sürece uyumdaki olumsuz etkileri azaltmak ve olumlu etkileri artırmak.

Eylem 1.6.1. 2008 yılı sonuna kadar, AB üyelik sürecinin İstanbul Büyükşehir Belediyesine etkisinin tespiti amacıyla düzenleyici etki analizi çalışmasını yapmak.

Eylem 1.6.2. 2009 yılı sonuna kadar, 6 sektörel alanda İstanbul Büyükşehir Belediyesinin müzakere pozisyon belgesini hazırlamak.

4.1.2. Basın Yayın

Stratejik Amaç 2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde yürütülen basın yayın çalışmalarının etkili ve verimli olmasını sağlayarak gerçekleştirilen yatırım ve faaliyetlerden kurum çalışanlarını ve İstanbul halkını yeterli ölçüde bilgilendirmek.

Stratejik Hedef 2.1. 2011 yılı sonuna kadar, belediyeye ait tüm basılı gazete, kupür, fotoğrafların %100'ünü elektronik ortama aktarmak, bununla birlikte süreli ve süresiz yayınlara ait envanteri çıkartmak.

Eylem 2.1.1. 2009 yılı sonuna kadar, gazete-kupür arşivini anahtar kavramlarla, geçmişe yönelik tarama yapacak şekilde elektronik ortamda düzenlemek.

Eylem 2.1.2. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesine ait tüm fotoğrafların arşivini dijital ortama aktararak, bilgi bankası oluşturmak.

Eylem 2.1.3. 2011 yılı sonuna kadar, tüm birimlerce basılan süreli ve süresiz yayınların envanterini çıkartmak.

Eylem 2.1.4. İstanbul ile ilgili ve gerekli görülen kitap ve CD'leri basmak ve yayınlamak.

4.1.3. Bilgi ve Teknoloji Sistemleri

Stratejik Amaç 3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerinin daha etkili ve verimli çalışmaları için ihtiyaç duyulan yazılımları standart metodolojiler üzerinden servis tabanlı mimari (SOA) ve web tabanlı teknolojiler kullanarak üretmek veya ihtiyaçlar doğrultusunda en uygun programların teminini sağlamak.

Stratejik Hedef 3.1. 2011 yılı sonuna kadar, belediyenin tüm birimlerinde iş ihtiyacına yönelik yazılımların gerçekleştirilme oranını %60 düzeyinden %95 düzeyine çıkarmak.

Stratejik Hedef 3.2. 2011 yılı sonuna kadar, belediyenin yaptığı tüm yatırımlara ait iş süreçlerinin %50 olan sayısal oranını %80'e çıkarmak.

Stratejik Hedef 3.3. 2011 yılı sonuna kadar, kurum içi birimlerde kullanılan ana yazılımların halen %10 civarında olan web tabanlı uygulama oranını %90 seviyesine çıkarmak.

Stratejik Amaç 4. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin kendi birimleri arasındaki, diğer kurumlarla ve ulusal internet ağı ile veri iletişim altyapısını hizmet sürekliliğini sağlayacak şekilde hızlı ve güvenilir hale getirmek.

Stratejik Hedef 4.1. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerinde fiber optik altyapısını kullanma oranını %4'ten %60'a çıkarmak.

Stratejik Hedef 4.2. 2011 yılına kadar, mobil haberleşme altyapısı kullanım oranını %2 seviyesinden %30 seviyesine çıkarmak.

Stratejik Hedef 4.3. 2011 yılı sonuna kadar, kablosuz iletişim ile mobil uygulamaların yaygınlaşmasını sağlayarak, iletişim teknolojisi altyapısı üzerinden belediyenin zabıta, itfaiye ve beyaz masa gibi birimlerin uygulamalarının mevcut olmayan mobil uygulamalar kullanma oranını %60'a çıkarmak.

Stratejik Hedef 4.4. 2007 yılı içerisinde güvenlik altyapısının durum tespitini yapmak, tespit sonucuna göre güvenlik altyapısını %100 oranında iyileştirmek ve sürekliliğini sağlamak.

Stratejik Amaç 5. Karar alma süreçlerini hızlandırmak ve kaynakların verimli kullanımını sağlamak için Coğrafi Bilgi Sistemini (CBS) gerek kurumlar arası gerekse kurum içi bilgi akışını hızlandıracak, eşzamanlı erişime imkan tanıyacak şekilde geliştirmek ve yönetmek.

Stratejik Hedef 5.1. Kurumlar arası veri koordinasyonunu sağlamak, gereksiz tekrarları önlemek, karar alma süreçlerini hızlandırmak için İstanbul genelinde Coğrafi Bilgi Sistemini gerçekleştirmek.

Eylem 5.1.1. 2008 yılı sonuna kadar, mevcut Kent Bilgi Sistemi (KBS)'ne belediye'deki ilgili teknik birimlerin %80'ini dahil etmek ve ilgili teknik birimlere kullanırmak.

Eylem 5.1.2. 2010 yılı sonuna kadar, ilçe ve ilk kademe belediyeleriyle sistem entegrasyonunu %95 oranında gerçekleştirmek.

Eylem 5.1.3. 2011 yılı sonuna kadar, Tapu Kadastro Müdürlüğü, İstanbul Valiliği, İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Türk Telekom Müdürlüğü ve TEDAŞ ile Coğrafi Bilgi Sistem entegrasyonunu sağlamak.

Stratejik Hedef 5.2. Vatandaşa daha hızlı, kolay, şeffaf, ekonomik, güvenilir ve her yerden erişilebilir e-belediye uygulamalarını hizmete sunmak.

Eylem 5.2.1. 2007 yılı sonuna kadar, mevcut İstanbul Büyükşehir Belediyesi web portalını, e-belediye portalına dönüştürmek.

Eylem 5.2.2. 2010 yılı sonuna kadar, mevcut ve geliştirilmekte olan Kent Bilgi Sisteminin gerekli uygulamalarını web portaldan vatandaşlara sunmak.

Eylem 5.2.3. Mevcut ve geliştirilmekte olan Yönetim Bilgi Sistemi (MIS)'nin gerekli görülen kısımlarını 2010 yılı sonuna kadar, vatandaşlara dönük uygulamalar olarak web portaldan sunmak.

Eylem 5.2.4. 2010 yılı sonuna kadar, e-belediye için özel uygulama yazılımları gerçekleştirmek.

Eylem 5.2.5. 2011 yılı sonuna kadar, gerçekleştirilen e-belediye uygulamalarını e-devlet kapısı portalına bağlamak.

Eylem 5.2.6. 2011 yılı sonuna kadar, tüm e-belediye uygulamalarına mobil cihazlar ile erişimi sağlamak.

Stratejik Hedef 5.3. Gelişen teknolojiye paralel olarak hizmetlerin vatandaşın bulunduğu her yerde ve her araçla görülebilmesi amacıyla mobil e-belediyeyi gerçekleştirmek.

Eylem 5.3.1. 2010 yılı sonuna kadar, mevcut İBB web portalında mobil cihazların kullanabileceği uygulamalar gerçekleştirmek.

Eylem 5.3.2. 2010 yılı sonuna kadar, KBS uygulamalarına mobil cihazlardan erişimi sağlamak.

Eylem 5.3.3. 2010 yılı sonuna kadar, bazı MIS uygulamalarına mobil cihazlardan erişimi sağlamak.

Eylem 5.3.4. 2010 yılı sonuna kadar, Araç Takip Sistemi'ni hem belediyeye hem de vatandaşlara dönük olarak yaygınlaştırmak.

Eylem 5.3.5. 2011 yılı sonuna kadar; KBS, MIS, mobil e-belediyenin koordinasyonunu ve e-devlet ile irtibatını kurmak.

Eylem 5.3.6. İstanbul Büyükşehir Belediyesi müdürlüklerinin ihtiyacı olan Coğrafi Bilgi Sistemi yazılımlarını oluşturmak.

Stratejik Hedef 5.4. Etkin veri yönetimi için Coğrafi Bilgi Sistemi altyapısını oluşturarak kullanılabilir hale getirmek.

Eylem 5.4.1. 2007 yılı sonuna kadar, ilçe belediyelerinde adres bilgi sisteminin kullanımını tamamlamak.

Eylem 5.4.2. 2008 yılı sonuna kadar, Coğrafi Bilgi Sistemi verilerinin depolanmasını sağlamak ve bu verileri kullanılabilir hale getirmek.

Eylem 5.4.3. 2007 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerinin ihtiyacı olan Coğrafi Bilgi Sistemi verilerinin temini ve depolanması işlemini yapacak yazılımları hazırlamak.

Eylem 5.4.4. 2011 yılı sonuna kadar, planlama, imar, zemin ve deprem, harita, mezarlıklar, altyapı, yapı işleri, projeler ve park bahçeler alanlarında ihtiyaç duyulan tüm Coğrafi Bilgi Sistemi yazılımlarını tamamlamak.

4.1.4. Eğitim

Stratejik Amaç 6. Kurum içi personele yönelik hizmet içi eğitim uygulamalarında optimum sayıda nitelikli personel çalıştırarak işgücü verimliliğini artırmak, kaliteyi yükseltmek, moral ve motivasyonu sağlamak suretiyle kaliteli, etkili ve katma değeri yüksek hizmet sunmak.

Stratejik Hedef 6.1. 2011 yılı sonuna kadar, mevcut çalışanların tamamına çalıştıkları alan ile ilgili olarak mesleki ve teknik yeterliliklerini artırmalarını sağlayacak eğitim programları düzenlemek.

Eylem 6.1.1. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi çalışanlarına yönelik her yıl ortalama kişi başı 15 saatlik hizmet içi eğitim vermek.

Eylem 6.1.2. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2000 teknik ve diğer çalışanlarına her yıl ortalama 20 saat teknik ve mesleki eğitim vermek.

Eylem 6.1.3. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 500 şef ve üstü yönetici personeline her yıl ortalama 20 saat yönetici eğitimi vermek.

Eylem 6.1.4. 2011 yılı sonuna kadar her yıl 50 ilk ve orta kademe yönetici adayına yönetici geliştirme eğitimi vermek.

Stratejik Amaç 7. Halkın genel eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilmek için mesleki, kültürel, sosyal, sanatsal gelişmelerine katkıda bulunarak pasif ve tüketici olmaktan çıkarıp, aktif üretici kılmak, kent kültürünü oluşturmak ve metropolde yaşamak konusunda donanımlı hale getirmek, bilgi ve becerilerini geliştirmek ve meslek edindirmek amacıyla yaygın sanat ve meslek eğitimi kursları vermek.

Stratejik Hedef 7.1. İstanbul'un, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatına katkı sağlamak amacıyla mesleki, teknik, sosyal, kültürel ve sanatsal nitelikteki eğitimlere tabi tutulan kişi sayısını her yıl %20 oranında artırmak ve ücretsiz eğitimi yaygınlaştırmak.

Eylem 7.1.1. 2009 yılı sonuna kadar, mevcut durumda İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Edindirme Kursları (İSMEK) bünyesinde mevcut durumda 120.000 olan kursiyer sayısını her yıl %20 artırmak.

Eylem 7.1.2. 2011 yılı sonuna kadar her yıl İstihdama Yönelik Meslek Edindirme Kursları (İYMEK) bünyesinde istihdamlarının %50'si protokol yapılan kuruluşlarca garanti edilen tüm branşlarda ücretsiz eğitim vermek.

Stratejik Hedef 7.2. 2011 yılı sonuna kadar tüm İstanbul genelinde 250.000 kişiye okuma yazma eğitimi vermek.

Eylem 7.2.1. 2011 yılı sonuna kadar her yıl 50.000 İstanbulluya okuma yazma eğitimi vermek.

Stratejik Hedef 7.3. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul'da bulunan taksi sürücülerine AB sürecinde mesleki geliştirme ve uyum eğitimleri vermek.

Eylem 7.3.1. 2011 yılı sonuna kadar 6000 taksi sürücüsüne mesleki geliştirme ve uyum eğitimleri vermek.

4.1.5. Halkla İlişkiler

Stratejik Amaç 8. Etkin, şeffaf ve kaliteli bir Halkla İlişkiler hizmeti sunmak, hemşehrilerin yönetime katılımını sağlamak, ilgili kurumlara bu alanda örnek teşkil etmek, yapılan başvuru ve önerileri en iyi ve en hızlı şekilde değerlendirmek ve kurum içi iletişimi güçlendirmek.

Stratejik Hedef 8.1. 2011 yılı sonuna kadar belediye faaliyetlerini halka duyurmak amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerin çeşitliliğini ve katılımcı sayısını %40 artırmak.

Eylem 8.1.1. Mevcut durumda yıllık ortalama 7500 kişi olarak gerçekleştirilen “Beyaz Gezi” faaliyetlerinin katılımcı sayısını, 2007 yılı sonuna kadar yıllık 10.000 kişiye çıkarmak.

Eylem 8.1.2. 2011 yılı sonuna kadar her yıl “Beyaz Karanfil” ziyaretleri ile bütün hastane, huzurevi vb. kurumlarda hizmet alan kişilere moral desteği sağlamak.

Stratejik Hedef 8.2. 2008 yılı sonuna kadar vatandaşların belediye olan iletişim kanallarını artırarak ve kolaylaştırarak, İstanbul Büyükşehir Belediyesine en kısa sürede ulaşılmasını; yapılan başvuru ve önerilerin en hızlı ve sağlıklı şekilde değerlendirilmesini sağlayarak mevcut durumda 48 saat olan cevap verme süresini 24 saate düşürmek.

Eylem 8.2.1. Mevcut durumda 5 adet olan Beyaz Masa şubelerine 2008 yılı sonuna kadar 3 yeni beyaz masa şubesi eklemek ve mevcut şubeleri modernize etmek.

Eylem 8.2.2. 2007 yılı sonuna kadar bütün belediye birimlerine tek numara üzerinden ulaşılabilecek ve bilgi alınabilecek bir çağrı merkezi oluşturmak.

Eylem 8.2.3. 2011 yılı sonuna kadar Halkla İlişkiler hizmeti veren personelin güncel bilgilerle donatılarak başvuruda bulunan vatandaşlara daha hızlı ve ayrıntılı bilgi verilmesini sağlamak ve bu amaçla personele her yıl hizmet içi, fonetik ve diksiyon eğitimi verdirmek.

4.1.6. İnsan Kaynakları

Stratejik Amaç 9. Kurumda optimum sayıda nitelikli personel çalıştırarak kaliteli, zamanında, etkili ve verimli hizmet sunmak.

Stratejik Hedef 9.1. 2009 yılı sonuna kadar %44,1 olan lisans ve ön lisans mezunu oranını %60'a çıkarmak.

Stratejik Hedef 9.2. 2009 yılı sonuna kadar İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde mevcut durumda 38,5 olan çalışan yaş ortalamasını 35'e düşürmek.

Stratejik Hedef 9.3. 2009 yılı sonuna kadar işgücünü ve verimliliği artırmak amacıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde çalışan sözleşmeli personel sayısını, memur personel sayısının %25'i oranına çıkarmak.

Stratejik Hedef 9.4. İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde çalışan memur tanımı kapsamındaki toplam personel sayısını 2009 yılı sonuna kadar 7000'e çıkararak, toplam personel içerisindeki payını %60'a yükseltmek.

Stratejik Hedef 9.5. 2007 yılı sonuna kadar bütün müdürlüklerin yönetmeliklerini hazırlamak; işçi ve memur kadro unvanlarını belediyenin norm kadrosuna göre yeniden düzenlemek.

Eylem 9.5.1. 2007 yılı sonuna kadar, yeniden yapılanma çerçevesinde yönetmeliği bulunmayan birimlerin yönetmeliklerini hazırlamak, mevcutları gözden geçirmek ve yürürlükteki mevzuata uygun hale getirmek.

Eylem 9.5.2. 2007 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki mevcut memur ve işçi unvanlarında standardizasyon sağlamak.

4.1.7. Stratejik Yönetim

Stratejik Amaç 10. Belediye kaynaklarının stratejik bir yaklaşımla, etkili-verimli kullanımını sağlayarak; planlı, kaliteli, optimal maliyetli hizmet üretimi ve denetimini gerçekleştirecek sistem geliştirmek; bilimselliği desteklemek.

Stratejik Hedef 10.1. 2011 yılı sonuna kadar Stratejik Yönetim Sistemini eksiksiz olarak çalışır hale getirmek.

Eylem 10.1.1. 2007 yılının ilk yarısından itibaren, kurumun faaliyet gösterdiği sektörlerde altı aylık periyotlar ile dış çevredeki değişimleri belirleyerek, bunların kuruma kısa, orta ve uzun vadedeki etkilerinin ortaya konulduğu raporları hazırlayıp birim yöneticilerine sunmak.

Eylem 10.1.2. 2007 yılının ilk yarısından itibaren, kurumun organizasyon yapısı, bilişim altyapısı, insan kaynakları yapısı, mali yapısı ve fiziksel kaynaklarına ilişkin mevcut durumunu ortaya koyan raporları altı aylık periyotlar halinde hazırlamak ve ilgili birimlere sunmak.

Eylem 10.1.3. 2007 yılının ilk yarısından itibaren, Stratejik Plan revizyonlarında kullanılması için, altı aylık periyotlarla birim yöneticileri bir araya getirilerek ilgili sektör stratejilerinin ve stratejik hedeflerinin ortaya konulmasını sağlamak.

Stratejik Hedef 10.2. 2009 yılı sonuna kadar, çocuk ve gençlerin bilime ilgilerini artırmak; çocuk ve gençleri teknolojinin temel kavramlarından ve güncel kazanımlarından haberdar etmek; çocuk ve gençlerin uygulama pratiklerini geliştirmelerini sağlamak.

Eylem 10.2.1. 2009 yılı sonuna kadar, uluslararası standartlarda bir bilim merkezi kurmak.

Stratejik Hedef 10.3. 2011 yılı sonuna kadar, belediye yönetiminde Stratejik Yönetim Sistemi anlayışının altyapısını oluşturmak ve bu istikamette sürekli gelişmenin bir aracı olan uluslararası standartta bir Kalite Yönetim Sistemi uygulamasına geçmek.

Eylem 10.3.1. 2009 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerinin tümünde süreçlerin analiz edilerek tanımlanması, tasarlanması, yönetilmesi ve iyileştirilmesi çalışmalarını tamamlamak.

Eylem 10.3.2. 2009 yılı sonuna kadar, temel süreçlerde kıyaslama (benchmarking) çalışması yaparak iyileştirme önerileri geliştirmek.

Eylem 10.3.3. 2009 yılı sonuna kadar, standardizasyon ve dokümantasyon pilot çalışmasını tamamlamak.

4.1.8. Tedarik ve Stoklama

Stratejik Amaç 11. Levazım ve depolama işlemlerinin, çağdaş işletmecilik anlayışına uygun olacak ve ihtiyaçların optimal düzeyde karşılanmasını mümkün kılacak şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla, yeni bir standardizasyon oluşturmak ve etkili bir şekilde uygulamak.

Stratejik Hedef 11.1. 2011 yılı sonuna kadar, ambarlarda bulundurulacak taşınırların standardını oluşturmak ve uygulanma sürekliliğini sağlamak.

Eylem 11.1.1. 2011 yılı sonuna kadar, mamul malların depolanması için 10.000m² kapalı alan, hizmet dışı mallar ve hurdaların tasnifi ve depolanması için 10.000 m² açık alana sahip çağdaş bir depolama mekânı oluşturmak.

Eylem 11.1.2. Büyükşehir Belediye Başkanlığı birimlerinin ve mevzuatın uygun hale gelmesi durumunda bağlı belediye başkanlıklarının ihtiyaçlarını (malzeme, büro mefruşatı ve teçhizat gibi) karşılayacak “Belediye Malzeme Ofisi” şeklinde bir yapılanmaya gitmek.

Stratejik Amaç 12. Satınalma destek hizmetlerinde toplam kalite uygulamasına geçerek, dosya tamamlama sürelerini kısaltmak, benzer mal ve malzemeleri standartlaştırarak toplu alımlara yönelip satınalma maliyetlerinde tasarruf sağlamak.

Stratejik Hedef 12.1. 2011 yılı sonuna kadar, satınalma süreç ve işlemlerinin tamamında analizleri tamamlayarak ISO standartlarına geçiş yapmak.

Eylem 12.1.1. 2007 yılı sonuna kadar her yıl, İstanbul Büyükşehir Belediyesini ilgilendiren, hizmet alımları hariç satınalma taleplerini toplayarak, satınalma havuzu oluşturmak.

Eylem 12.1.2. 2008 yılı sonuna kadar, doğrudan temin usulünde 15 günlük ortalama dosya hazırlama süresini ortalama 5 takvim gününe indirmek.

Eylem 12.1.3. 2009 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesini ilgilendiren hizmet alımları hariç satınalmaların %80’ini satınalma birimi tarafından gerçekleştirmek.

Eylem 12.1.4. Belediye birimlerinin yıllık benzer mal ve malzeme taleplerini, 2007 yılından itibaren her yıl ocak ayının içinde toplayarak, toplu alımlara yönelmek.

4.1.9. Yazı İşleri ve Kararlar

Stratejik Amaç 13. Şeffaf bir yönetim sistemi anlayışıyla, tüm meclis çalışmalarının içeriğine halkın ve ilgili kurum/kuruluşların erişimini sağlamak, bununla birlikte Belediyenin bilgi ve belge akış hızını artırarak, diğer kurumlardan gelen taleplere süratle cevap vermek.

Stratejik Hedef 13.1. 2007 yılı sonuna kadar arşiv ve güncel tüm Meclis kararlarını elektronik ortama aktarmak ve bunları İnternet üzerinden paylaşımına açmak.

Eylem 13.1.1. 2007 yılında meclis üyelerine, tüm ilçe ve ilk kademe belediye başkanlıklarına ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi yöneticilerine meclis gündemi, komisyon raporları ve karar özetlerini elektronik ortamda ulaştırmak.

Eylem 13.1.2. 2007 yılında meclis karar özetleri ve karar metinlerini İstanbul Büyükşehir Belediyesi İnternet sitesinde düzenli yayınlamak, dijital ortamda erişimi sağlamak.

Stratejik Amaç 14. Belediye birimlerinde üretilen belgelerin tasnif ve düzenlemelerini yapmak, elektronik ortamda değerlendirmek ve modern kurum arşiv sistemini kurmak.

Stratejik Hedef 14.1. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerinde geçmişe yönelik üretilen belgelerin tasnif ve düzenlemelerini yapmak ve elektronik ortamda değerlendirmek.

Eylem 14.1.1. 2007 yılı sonuna kadar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerinde üretilen 400.000 adet dosyanın tasnif ve düzenlemelerini tamamlamak.

Eylem 14.1.2. 2007 yılı sonuna kadar İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerinde üretilen ve önem sırasına göre seçilen 1.500.000 adet sayfanın taranarak dijital ortama aktarılması ve indekslenmesi işini tamamlamak.

Stratejik Amaç 15. Şeffaf bir yönetim anlayışının gereği olarak, Encümen tarafından alınan bütün ihale ve Encümen kararlarına erişimi kolaylaştırmak ve halkın belediyeden yazılı talebine gerek kalmaksızın bilgi edinebilmesini sağlamak.

Stratejik Hedef 15.1. 2008 yılı sonuna kadar, encümen ve ihale kararlarını (encümen tarafından alınan) İnternet üzerinden paylaşımına açmak.

Eylem 15.1.1. 2008 yılı sonuna kadar, encümen ve ihale kararlarını (encümen tarafından alınan) elektronik ortama aktarmak.

4.2. KAMU DÜZENİ – AFET VE RİSK YÖNETİMİ

4.2.1. Acil Yardım

Stratejik Amaç 16. Hayati tehlike durumlarında ilgili birimleri harekete geçirerek İstanbul halkına güvenli, hızlı ve etkili acil yardım hizmeti sunmak; halkın afet bilincinin ve afet durumlarındaki acil tepki yeteneğinin geliştirilmesine katkı sağlamak

Stratejik Hedef 16.1. Hızlı ve etkin acil yardım hizmeti sunabilmek için acil yardım müdahale kapasitesini artırmak.

Eylem 16.1.1. 2011 yılı sonuna kadar, acil müdahale süresini uluslararası standartlara ulaştırabilmek için mevcut durumda 20 adet olan acil müdahale istasyonu sayısını 75'e çıkarmak.

Eylem 16.1.2. 2011 yılı sonuna kadar hali hazırda 20 adet olan acil yardım ambulans sayısını 100 adete, 4 adet olan nakil ambulansı sayısını 10 adete çıkarmak.

Eylem 16.1.3. 2011 yılı sonuna kadar deniz kazalarında kullanılmak üzere 2 adet deniz ambulansı ve 2 adet hava ambulansı temin etmek.

Eylem 16.1.4. 2011 yılı sonuna kadar tüm acil müdahale araçlarını GPS'ye dahil etmek.

Stratejik Hedef 16.2. Acil yardım ve müdahale planları oluşturularak, halkın afete acil tepki yeteneğini artırmak.

Eylem 16.2.1. 2011 yılı sonuna kadar her yıl 2000 lise öğrencisi ve 3000'i halktan kişiler olmak üzere toplam 5000 kişiye ilk yardım eğitimi vermek.

Eylem 16.2.2. 2011 yılı sonuna kadar 2 adet mobil komuta aracını işletmeye almak.

Eylem 16.2.3. 2011 yılı sonuna kadar 2 adet sahra hastanesi ile 2 adet afet malzeme deposu ve 1 mobil eczane oluşturmak.

4.2.2. Afet Koordinasyon

Stratejik Amaç 17. İstanbul İl Kriz Merkezi'nin çalışmalarına paralel olarak, afet öncesi, afet anında ve afetin etkilerinin devam ettiği durumlarda, afetin en az zararla atlatılmasını sağlamak amacıyla, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına bağlı kurum ve kuruluşlar arasında etkin bir koordinasyon ve iş birliği sağlamak.

Stratejik Hedef 17.1. Deprem Master Planı çerçevesinde İstanbul ili bina stok durumu incelenmesi çalışmalarının koordinasyonunu sağlamak.

Stratejik Hedef 17.2. Deprem Master Planını yıllık programlar dahilinde uygulamak.

Eylem 17.2.1. Her türlü afete karşı İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimlerini afet öncesinde, afet anında ve sonrasında diğer ilgili kamu kurumları ile koordineli çalışma yapmak üzere her yıl acil müdahale planlarının güncellenmesini sağlamak.

Eylem 17.2.2. Çok taraflı ve eşgüdümlü işbirlikleri ile 2011 yılı sonuna kadar, enkaz kaldırma ve geri dönüşüm çalışmaları konusunda bir konsept oluşturmak.

Stratejik Hedef 17.3. Afetlere müdahale eğitimini yaygınlaştırmak; afetlere müdahale araçlarının çeşitliliği ve acil müdahale kapasitesini artırarak daha etkilileştirmek.

Eylem 17.3.1. Arama kurtarma personelinin uluslararası standartları yakalayacak şekilde eğitimlerini sürekli hale getirmek.

Eylem 17.3.2. Arama kurtarma personeli sayısını 2011 yılı sonuna kadar, 2000 kişiye çıkarmak.

Eylem 17.3.3. Orman ve büyük sanayi yangınlarına halen iki uçakla gerçekleştirilen havadan müdahalenin kapasitesini artırmak için yangın söndürme uçağı sayısını dört adete çıkarmak.

Eylem 17.3.4. Kışla mücadelede görev alacak birimlerin her türlü hazırlıklarını kontrol ve koordine etmek.

Eylem 17.3.5. Sayıları 15 olan lojistik depo ve acil müdahale merkezlerinin, 2011 sonu itibarı ile tamamlanmasını sağlamak.

Eylem 17.3.6. 2009 yılı sonuna kadar arama kurtarma birliği istasyon sayısını her ilçeye en az bir istasyon olacak şekilde artırmak.

Eylem 17.3.7. 2011 yılı sonuna kadar stratejik öneme sahip ilçelerdeki kurtarma istasyonlarına, havadan kurtarma yapılabilecek helikopter pisti inşa etmek.

Eylem 17.3.8. 2011 yılı sonuna kadar coğrafi özelliği bakımından sellere maruz kalabilecek ilçelerdeki istasyonlarda kurtarma botları konuşlandırmak.

Eylem 17.3.9. 2011 yılı sonuna kadar arama ve kurtarma birliği için kent yapısı ve risk bölgeleri dikkate alınarak uygun bölgelerde lojman-konutlar yapmak.

Stratejik Hedef 17.4. 2011 yılı sonuna kadar, afetlere müdahale etmekle görevli birimlerin ve bunların personelinin koordinasyonu ile halkın afetlere ilişkin bilgilendirilmesini etkin bir biçimde sağlamak için Acil Durum Haberleşme ve Bilgi Sistemini kurmak.

Eylem 17.4.1. 2011 yılı sonuna kadar belediyeye bağlı tüm komuta merkezlerini tek çatı altında toplamak.

Eylem 17.4.2. 2011 yılı sonuna kadar, AKOM merkezine trafik ve kavşak görüntülerini aktaran kamera sayısını 100'den 150'ye, 10 olan afet kamera sayısını ise 20'ye çıkarmak.

Eylem 17.4.3. 2011 yılı sonuna kadar bir canlı yayın aracı, bir büyük ve bir küçük komuta kontrol aracı almak.

Eylem 17.4.4. 3 km çözünürlükteki sayısal hava tahmin modeli projesini 2007 yılı sonuna kadar tamamlamak.

Stratejik Hedef 17.5. Afetlerden korunmaya yönelik İl Sivil Savunma Müdürlüğü ile koordineli olarak teorik ve uygulamalı eğitsel faaliyetleri artırarak sürdürmek.

Eylem 17.5.1. 2009 yılı sonuna kadar, tehlikeli madde bulunduran iş yerlerinin tümünde afetler neticesinde oluşacak riskleri azaltmaya yönelik yapılacak denetimleri tamamlamak.

Eylem 17.5.2. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul halkının, orta öğretim öğrencilerinin, özel ve kamu personelinin %60'ını doğal afetlerden korunma ve hafif kurtarma konularında bilgilendirmek ve bilinçlendirmek.

4.2.3. İtfaiye

Stratejik Amaç 18. Afetlere etkili bir şekilde müdahale edilerek can ve mal kayıplarının asgari düzeyde tutulmasına yönelik olarak, itfaiye teşkilatının her türlü imkan ve kabiliyetleri ile yönetim ve işletim sistemlerini uluslararası standartlara ulaştırmak; afet ve yangınlar konusunda toplumsal bilgi ve bilinç düzeyini artırmak.

Stratejik Hedef 18.1. Afet durumunda can ve mal kayıplarını en aza indirmek için, afet müdahalesinde kullanılan sistemler ile görevli personelin nitelik ve niceliklerini iyileştirmek.

Eylem 18.1.1. Mevcut durumda 59 olan itfaiye istasyonu sayısını 2011 yılı sonuna kadar %60 artırmak.

Eylem 18.1.2. İstanbul genelindeki 336 adet olan itfaiye aracı sayısını 2011 yılı sonuna kadar %75 oranında artırmak.

Eylem 18.1.3. 2006 yılı itibariyle 2800 olan itfaiyeci sayısını 2011 yılı sonuna kadar 6740'a çıkarmak.

Eylem 18.1.4. 2011 yılı sonuna kadar profesyonel itfaiyeci sayısı kadar gönüllü itfaiyecinin eğitimlerini tamamlamak, eğitimleri tamamlanan gönüllü itfaiyecileri sisteme entegre ederek aktif duruma getirmek.

Eylem 18.1.5. 2008 yılı sonuna kadar, en az üç adet Tehlikeli Maddelere Müdahale ve Dekontaminasyon Timi ve bir adet Suda Arama Timi kurmak.

Eylem 18.1.6. 2008 yılı sonuna kadar tüm itfaiye birimlerine ISO kalite belgesi almak.

Eylem 18.1.7. 2009 yılı sonuna kadar güçlendirilmesi gereken hizmet binalarının güçlendirme işlemlerini tamamlamak.

Stratejik Amaç 19. Şehrin yangın güvenliğinin uluslararası standartlara yükseltilmesini sağlamak; itfaiye eğitiminde organizasyon yapısı, tesis, sistem, imkân ve kabiliyet yönünden uluslararası standartları yakalamak.

Stratejik Hedef 19.1. Yangın güvenlik standartlarının yükseltilmesi için etkili ve modern bir eğitim ve denetim sistemi kurmak ve yürütmek.

Eylem 19.1.1. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul halkının ilköğretim ve lise öğrencilerinin %75'ini başta yangın ağırlıklı olmak üzere afetler konusunda bilgilendirmek ve bilinçlendirmek.

Eylem 19.1.2. 2010 yılı sonuna kadar, topluma açık yerlerin tümünü yangın güvenlik önlemleri açısından denetlemek.

Stratejik Hedef 19.2. İtfaiye Eğitim Merkezinde, itfaiye personelinin tamamının hizmet tekâmül eğitimlerini tamamlamak; yurt genelinden itfaiye teşkilatları personeline eğitim talebi olması halinde eğitim programları düzenleyerek uygulamak ve İtfaiye Eğitim Merkezini 2011 yılı sonuna kadar uluslararası eğitim verebilecek düzeye çıkarmak.

Eylem 19.2.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İtfaiye Eğitim Merkezi'ndeki bilgisayar destekli yangın ve deprem simülasyon tesislerini 2008 yılı sonuna kadar tamamlamak.

Eylem 19.2.2. 2011 yılı sonuna kadar itfaiye eğitim sisteminin organizasyon yapısını uzmanlık branşları da oluşturulmak sureti ile uluslararası düzeyde sertifikasyonlu eğitim yapabilecek hale getirmek.

4.2.4. Ruhsat ve Denetim

Stratejik Amaç 20. Çevre ve toplum sağlığını ön planda tutarak, ruhsatlandırılmasında yasal engel bulunmayan tüm işyerlerini ruhsatlandırmak, ruhsat alamayacak olanların faaliyetlerine son vermek ve ruhsatla ilgili denetimleri etkili bir şekilde gerçekleştirmek.

Stratejik Hedef 20.1. Ruhsatlandırılmasında yasal engel olmayan tüm işyerlerinin %100'ünü ruhsatlandırmak, ruhsat alamayacak olanların faaliyetlerine son vermek.

Eylem 20.1.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin denetlemekle yükümlü olduğu akaryakıt istasyonları ve gayri sıhhi müesseseleri yılda iki kez denetlemek.

Eylem 20.1.2. 2007 yılı sonuna kadar denetlemekle yükümlü olunan iş yerlerinin kent haritası üzerine işlenmesini sağlayarak denetim bilgilerini CBS tabanlı yazılımla takip edecek bir sisteme geçmek.

Eylem 20.1.3. Halen %45 civarında olan ruhsatlandırma oranını 2010 yılı sonuna kadar %100'e ulaştırmak.

4.2.5. Zabıta

Stratejik Amaç 21. İstanbul halkının ortak kullanım alanlarından daha yüksek düzeyde yararlanmasını sağlamak, kayıt dışı ekonomik oluşumları engellemek, tüketici haklarını korumak ve her türlü seyyar oluşumun önüne geçmek için gerekli tedbir ve önlemleri almak.

Stratejik Hedef 21.1. Belediye zabıta hizmetlerini uluslararası standartlara çıkarmak.

Eylem 21.1.1. 2011 yılı sonuna kadar Avrupa Birliğinden dört kent belediyesinin kolluk hizmetleri incelenerek, İstanbul zabıta hizmetleriyle uyumlaştırılmasını sağlamak.

Eylem 21.1.2. 2009 yılı sonuna kadar, kentin prestij meydanlarının satıcı oluşumlarından ve işgallerinden arındırılmasını sağlamak.

Eylem 21.1.3. 2010 yılı sonuna kadar Anadolu yakasında hizmet verebilecek yeni bir tüketici bürosu kurmak.

Eylem 21.1.4. 2007 yılı sonuna kadar ana arter ve ana arterlere cephesi olan görsel kirlilik unsurlarının tespitini sağlamak.

Eylem 21.1.5. 2010 yılı sonuna kadar, turizm zabıta bürolarının sayısını biri Anadolu yakasında olmak üzere toplam 3'e çıkarmak.

4.2.6. Zemin ve Deprem İnceleme

Stratejik Amaç 22. Afet ve risk yönetimi çerçevesinde deprem ve diğer afetlerden kaynaklanabilecek olan can ve mal kayıplarını en aza indirmek ve risk yönetimini planlamak için gerekli yer mühendislik çalışmalarını tamamlamak.

Stratejik Hedef 22.1. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul'un mikrobölgeleme çalışmaları için gerekli olan 1200 km² toplam alanda mikrobölgeleme rapor ve haritalama çalışmalarını %100 oranında tamamlamak.

Eylem 22.1.1. 2011 yılı sonuna kadar deprem açısından arazi kullanım haritaları olarak tanımlanabilecek imar planlarına esas mikrobölgeleme harita ve raporlarını tüm İstanbul için yeterli olacak 1200 km² için tamamlamak.

Stratejik Hedef 22.2. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul'un tamamında (5.343 km² toplam karasal alanda) zemin ve deprem açısından gerekli haritalama çalışmalarını %100 oranında tamamlamak.

Eylem 22.2.1. 2008 yılı sonuna kadar hali hazırda %25'i tamamlanmış olan İstanbul'un 1/5000 ölçekli jeolojik ve yerleşime uygunluk haritalarını tamamlamak.

Eylem 22.2.2. 2008 yılı sonuna kadar İstanbul'un tsunami ve deprem tehlike haritalarını tamamlamak.

Eylem 22.2.3. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul'un heyelan alanlarının haritalanmasını tamamlamak.

Stratejik Hedef 22.3. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul için oluşturulacak yer mühendislik veri tabanlarının ve buna göre tamamlanacak sayısallaştırmaların imar uygulamalarında ve deprem risk yönetiminde aktif olarak kullanılmasını sağlamak.

Eylem 22.3.1. 2008 yılı sonuna kadar İstanbul için oluşturulacak yer mühendislik veri tabanlarını ve sayısallaştırmalarını tamamlamak.

4.3. İKTİSADİ FAALİYETLER

4.3.1. Hal Tesisleri

Stratejik Amaç 23. Yaş sebze ve meyve ticaretinin, kalite, çevre ve sağlık kurallarına uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlamak için İstanbul yaş sebze/meyve toptancı hallerini modern, çağdaş bir alt ve üst yapı sistemine kavuşturmak.

Stratejik Hedef 23.1. Hal tesislerini modern koşullarda hizmet veren, iç yeterliliğini dinamik bir şekilde sağlayan birimler haline getirmek.

Eylem 23.1.1. 2010 yılı sonuna kadar Anadolu yakasını; ulaşım ve çevre açısından daha elverişli koşullara sahip, 500 dönümlük bir mekân içerisinde faaliyetlerini sürdürecektir, çağdaş ve modern bir hal tesisine kavuşturmak.

Eylem 23.1.2. 2009 yılı sonuna kadar Avrupa yakası halinin; mevcut bilgi/işlem ve fiziki altyapı/üstyapı sistemini revize ederek; çağdaş bir hal kompleksi haline dönüştürmek.

Stratejik Hedef 23.2. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul'a kaçak yollardan girmekte olan sebze/meyve oranını %15'ten %5'e düşürmek.

Stratejik Amaç 24. İstanbul'a hava, kara ve deniz yoluyla getirilen su ürünlerini; su ürünleri hal/hallerinde hijyen, kalite ve AB standartlarına uygun olarak serbest rekabet şartları içerisinde su ürünleri borsasına sunmak, müteakiben bu ürünlerin hızlı ve güvenilir bir biçimde sağlıklı ortamlarda satışa sunulmasını sağlamak.

Stratejik Hedef 24.1. Su ürünleri borsasını güçlendirecek önlemleri almak, tesisleri iyileştirmek ve İstanbul halkının balık tüketimini desteklemek.

Eylem 24.1.1. 2011 yılı sonuna kadar su ürünleri borsasındaki mezat işlemlerini elektronik ortama taşımak.

Eylem 24.1.2. 2011 yılı sonuna kadar su ürünleri hal/hallerinde ilgili AB standartlarının uygulanmasını sağlamak.

Eylem 24.1.3. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul'un her iki yakasında birer tane olmak üzere toplam iki adet su ürünleri hal ve satış merkezi kurmak ve işletmek/işlettirmek.

4.3.2. İştirakler

Stratejik Amaç 25. En uygun teknolojiyi kullanarak yaşamı kolaylaştırıcı ürün ve hizmetleri üreten İstanbul Büyükşehir Belediyesi şirketlerinin; performans dayalı ve serbest piyasanın dinamik yapısını taşıyacak şekilde, rekabet gücünü geliştirmek, yerel kalkınmada öncülük etmelerini sağlamak, kaynaklarını etkin ve verimli kullanarak sürdürülebilir büyümelerini sağlamak ve piyasa değerlerini artırmak.

Stratejik Hedef 25.1. Kaynakları etkin ve verimli kullanarak 2007 yılı sonuna kadar iştiraklerin %90'ını karlı hale getirmek.

Stratejik Hedef 25.2. AR-GE faaliyetlerine ağırlık vererek ürün ve hizmet çeşidini artırmak, ulusal ve uluslararası fonlardan kullanılan kaynak sayısını beş yıl içerisinde iki katına çıkarmak.

Stratejik Hedef 25.3. İştirakleri iç ve dış pazarda ürün ve hizmet kalitesinde rekabet edebilir hale getirmek amacıyla ürün ve hizmetlerin etkin tanıtım ve pazarlamasını yapmak, müşteri portföyünü geliştirmek, şirketlerin pazar payını artırmak.

Stratejik Hedef 25.4. İş/Proje bazında fayda/maliyet analizleri yaparak; katma değeri yüksek ve stratejik işleri bünyede tutmak, verimliliği düşük işleri dışarıdan sağlamak.

Stratejik Hedef 25.5. Yeni bilgi ve teknoloji transferini şirketlere dolayısı ile müşterilere yansıtılabilmek için yurtiçi ve yurtdışından deneyimli firmalar ile iş/çözüm ortaklıklarına gitmek.

Stratejik Hedef 25.6. Son tüketiciye ürün ve hizmetleri daha ekonomik ve yaygın bir şekilde ulaştırılabilmek için bayi/distribütör ağını genişletmek.

Stratejik Hedef 25.7. 2011 yılı sonunda çalışan memnuniyetini %80, müşteri memnuniyetini %90 seviyesine çıkarmak.

Stratejik Hedef 25.8. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne gelir temini, yatırımların geri dönüşümü, rekabet ortamının tesis edilmesi, yurtiçi ve yurt dışı kaynaklardan teknoloji, bilgi ve sermaye transferi ve sermayenin tabana yayılmasının sağlanması amacı ile özelleştirme çalışmalarını başlatmak.

4.3.3. Sosyal İşler

Stratejik Amaç 26. Belediye sosyal tesislerince sunulmakta olan hizmetlerin sayısını, etkinliğini, kalitesini, verimliliğini ve halkın bu hizmetlere erişebilirliğini arttırmak.

Stratejik Hedef 26.1. Halen 3.800.000 kişi olan sosyal tesislerin müşteri sayısını 2011 yılı sonuna kadar her yıl %20 artırmak.

Eylem 26.1.1. 2009 yılı sonuna kadar İstanbul'un iki yakasında birer adet kurumsal lojistik merkezinin kurulmasını ve işletilmesini sağlamak.

Eylem 26.1.2. 2009 yılı sonuna kadar İstanbul genelinde beş adet sosyal tesis kurarak, işletilmesini sağlamak.

Stratejik Amaç 27. Fiziksel kaynakların kuruma yüklediği maliyetleri minimize etmek ve ilave kaynak oluşturmak.

Stratejik Hedef 27.1. 2011 yılı sonuna kadar personel lojmanlarının sayısını %80 oranında azaltarak tasarruf sağlamak ve mali kaynak oluşturmak.

4.4. MALİ YÖNETİM

4.4.1. Bütçe

Stratejik Amaç 28. Mali kaynakların verimli kullanımını sağlamak, mali yapıyı güçlendirici çalışmalar yapmak ve kaynakları sektörel önceliklerine göre tahsis etmek üzere bütçeleme yapmak.

Stratejik Hedef 28.1. Bütçenin gerçekleşme oranının, sürdürülebilir şekilde her yıl % 95 ve üzerinde gerçekleşmesini sağlamak.

Stratejik Hedef 28.2. 2009 yılı sonuna kadar harcama bütçesi tahminlerini kentin stratejik öncelikleri ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı ile uyumlu hale getirmek.

Stratejik Hedef 28.3. 2009 yılı sonuna kadar belediye bünyesinde e-bütçe sistemini kurmak.

Stratejik Hedef 28.4. 2008 yılı sonuna kadar gayrimenkul envanterini muhasebe sisteminin içersine almak.

Stratejik Hedef 28.5. 2007 yılı sonuna kadar taşınır mal envanterini muhasebe sisteminin içersine almak.

4.4.2. Finansman

Stratejik Amaç 29. Ulusal ve uluslararası ekonomik ilişkilerde kurumsal itibarı en üst düzeyde tutarak, uluslararası piyasalarda kabul gören denetim kriterlerine göre denetlenebilen, sürdürülebilir ve açık bir finansman sistemi kurmak.

Stratejik Hedef 29.1. 2009 yılı sonuna kadar uluslararası bütçeleme ve muhasebe standartlarına uygun açık, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir bir raporlama sistemi kurmak.

Eylem 29.1.1. Her yıl uluslararası derecelendirme kuruluşlarına belediyenin mali yapısının değerlendirilmesini yaptırmak.

Eylem 29.1.2. 2009 yılından itibaren belediyenin hesap ve işlemlerini uluslararası bir denetim şirketine denetletmek.

Stratejik Hedef 29.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi iç ve dış borçlanma planını oluşturmak.

4.4.3. Gelirler

Stratejik Amaç 30. Belediye gelirlerinin tahsil ve takibinde hızlı ve sonuca yönelik sistem kurarak ve süreçleri yapılandırarak, tahsilatı artırmak ve mükelleflerin ödemelerini kolaylaştırmak.

Stratejik Hedef 30.1. 2011 yılı sonuna kadar belediye gelirlerinin tahakkuk/tahsilat oranını %20 oranında artırmak.

Stratejik Hedef 30.2. 2011 yılı sonuna kadar, belediye gelirlerinin tahsil ve takibinde program kullanma oranını %100'e çıkarmak.

Stratejik Hedef 30.3. 2011 yılı sonuna kadar, e-beyanname ile beyan verme sistemini bütün mükelleflerin beyanları toplamının %60'ı düzeyine çıkarmak.

Stratejik Hedef 30.4. 2011 yılı sonuna kadar Internet üzerinden tabela sorgulama sistemine geçmek.

Stratejik Hedef 30.5. 2011 yılında Internet üzerinden tahsilât oranını bütün mükelleflerin %20'si düzeyine çıkarmak.

4.4.4. Giderler

Stratejik Amaç 31. Harcama sürecini gözden geçirip yeniden tanımlayarak, mevzuata uygun, basitleştirilmiş, hızlı ve etkin bir şekilde işleyen bir harcama yönetim sistemi kurmak.

Stratejik Hedef 31.1. 2008 yılı sonuna kadar harcama sürecindeki görev ve iş analizlerini tamamlamak.

Stratejik Hedef 31.2. 2008 yılı sonuna kadar mevcut programları güncellemek ve etkin bir şekilde çalışmalarını sağlamak.

4.4.5. Mali Kontrol

Stratejik Amaç 32. Mevzuata uygun ve etkin bir şekilde işleyen, mali kontrol ve ön mali kontrol süreçlerini kurarak belediye mali karar ve işlemleri ile harcamalarının mevzuata uygun, mali kaynakların etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasına yönelik harcama birimlerine bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermek.

Stratejik Hedef 32.1. 2007 yılı sonuna kadar ön mali kontrol süreci ile ilgili yapılanmayı tamamlamak.

Stratejik Hedef 32.2. 2007 yılı sonuna kadar personelin ön mali kontrol süreci ile ilgili temel eğitimini tamamlamak.

Stratejik Hedef 32.3. 2009 yılı sonuna kadar ön mali kontrol süresini ortalama 7 güne indirmek.

Stratejik Hedef 32.4. 2009 yılı sonuna kadar üst yönetimin etkili ve verimli karar almasına yardımcı olacak düzenli, zamanında ve güvenilir raporlama tekniklerini kullanımını sağlamak.

4.5. EMLAK YÖNETİMİ

4.5.1. Emlak

Stratejik Amaç 33. Belediye gayrimenkullerini etkin ve verimli bir şekilde değerlendirerek mümkün olan optimum mali ve sosyal faydayı sağlamak.

Stratejik Hedef 33.1. Belediye mülklerinden optimum faydayı sağlayabilmek için, 2007–2011 yılları arasında elde edilecek kümülatif bütçe gelirleri toplamı içerisinde, emlak gelirlerinin payını %10'a çıkarmak.

Eylem 33.1.1. Belediye taşınmazlarının mülkiyet hareketlerini güncel olarak takip etmek GIS ortamında yönetmek.

Eylem 33.1.2. Mevcut kira ve ecri misil gelirlerini her yıl enflasyon farkı üzerinden reel olarak %10 oranında artırmak.

Eylem 33.1.3. 2011 yılı sonuna kadar kira ve ecri misil tahsilât oranını %90'a çıkarmak.

Eylem 33.1.4. 2011 yılı sonuna kadar kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde olup imar planları gereği belediyemiz projelerinin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan gayri menkullerin belediyemiz adına devrini sağlamak.

Eylem 33.1.5. 2011 yılı sonuna kadar Belediye gelirlerini artırmak amacıyla belediyemizin sahip olduğu gayrimenkuller üzerinde yatırım projeleri gerçekleştirmek.

4.5.2. Mesken ve Gecekondu

Stratejik Amaç 34. Kentin yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla; mevcut gecekonduların ıslahı, tasfiyesi ve yeni gecekondu yapımını önleyecek tedbirleri almak, düşük gelir düzeyindeki İstanbul halkı için erişilebilir arsa ve konut arzını geliştirmek.

Stratejik Hedef 34.1. 2011 yılı sonuna kadar başta belediye mülkleri olmak üzere kamu arazileri üzerindeki gecekonduların %10'unu çağdaş konutlara taşıyarak tasfiye etmek ve düzenli yaşam alanları oluşturmak.

Stratejik Hedef 34.2. 2011 yılı sonuna kadar tasfiye edilen gecekondu sahiplerine ve dar gelirli İstanbul halkına tahsis edilmek üzere 10.000 adet yeni modern konut yapmak.

Stratejik Hedef 34.3. 2011 yılı sonuna kadar 775 sayılı kanunun amacına uygun olarak bu kapsamdaki belediye mülklerini değerlendirmek.

Eylem 34.3.1. 2011 yılı sonuna kadar 775 sayılı kanun kapsamındaki gayrimenkulleri; satış, kiralama, kat karşılığı, doğrudan inşaat gibi yöntemlerle değerlendirerek gecekondu fonuna kaynak sağlamak.

Eylem 34.3.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi müdürlükleri ve diğer kamu kurumları ile kooperatiflere plan amaçları doğrultusunda kullanmak üzere (ilköğretim okulu, camii, hastane, kamu hizmet alanları, park, bahçe, yeşil alan vb.) arsa tahsis etmek.

Eylem 34.3.3. 2011 yılı sonuna kadar yapacağı gecekondu tasfiye ve sosyal konut yapımı harcamalarının her yıl %20 fazlası gelir elde etmek.

Stratejik Hedef 34.4. 2011 yılı sonuna kadar gecekondulaşmayı önlemek için yeni gecekondu önleme bölgeleri ihdas etmek, mevcutlarda ıslaha gitmek.

Eylem 34.4.1. 2011 yılı sonuna kadar mevcut gecekondu önleme bölgelerinde plan amacına uygun değerlendirilebilir alanları saptayarak, bu alanlarla ilgili uygulamaya geçmek.

Eylem 34.4.2. 2011 yılı sonuna kadar gecekondulaşmanın önlenmesi amacıyla yeni gecekondu önleme bölgeleri belirleme ve bu bölgelerde amaca uygun değerlendirmelere gitmek.

Eylem 34.4.3. 2011 yılı sonuna kadar konut yapımı amacıyla yeni arazi üretimi ve planlaması yapmak ve bu amaçla gerektiğinde arazi satınalmak.

4.5.3. İstimlak

Stratejik Amaç 35. Hukukun üstünlüğü ve özel mülkiyete saygı ilkelerini gözönünde bulundurarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi yatırımlarının ihtiyacı olan gayrimenkullerin kamulaştırmalarını en kısa sürede gerçekleştirmek.

Stratejik Hedef 35.1. Her yıl belediye projelerinin ihtiyacı olan kamulaştırma faaliyetlerini ilgili yıl içinde en az %80 oranında uzlaşma ile sonuçlandırmak.

Stratejik Hedef 35.2. İmar planlarında belediye sorumluluğunda bulunan ve belediyece fiilen gerçekleştirilmiş olması nedeni ile kamulaştırmaz el atma davalarına konu olan taşınmazların mülkiyet devirlerini öncelikle malikleri ile uzlaşarak 2011 yılı sonuna kadar çözümlenmek.

Stratejik Hedef 35.3. Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması amacıyla imar uygulaması ve düzenleme ortaklık payı kesmek suretiyle yatırımların ihtiyacı olan gayrimenkulleri bedelsiz olarak belediyeye kazandırmak.

4.6. PLANLAMA VE İMAR

4.6.1. Harita

Stratejik Amaç 36. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin planlama ve altyapı çalışmalarında doğru, hızlı ve ekonomik kararlar vererek etkili ve kaliteli hizmet üretmesini sağlamak için teknolojinin son imkânlarını kullanmak suretiyle çok maksatlı, güvenilir, kolay erişilebilir, güncel veri tabanlı haritalar üretmek ve buna yönelik sistemler geliştirmek.

Stratejik Hedef 36.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin güncel tüm harita ve mülkiyet bilgilerini hazırlayarak kamu kurum kuruluşları ile halkın istifadesine sunmak.

Eylem 36.1.1. 2011 yılı sonuna kadar, tüm harita işlemlerinin izlenebileceği, sorgulanabilir, güncellenebilir, güvenilir güncel veri tabanlı haritalar üretmek ve otomasyon sistemini kurmak.

Eylem 36.1.2. 2011 yılı sonuna kadar, şehrin daha yakından ve etkili bir şekilde izlenebilmesi için her yıl düzenli olarak uydu görüntülerini temin etmek ve gelişen teknolojiyi kullanarak şehrin genel durumunu izlemek.

Eylem 36.1.3. 2008 yılı sonu kadar, halkın adres ve yer bulmasını kolaylaştırmak üzere; İstanbul rehber haritasını oluşturmak ve İnternet ortamında İstanbul halkına sunmak.

Eylem 36.1.4. 2011 yılı sonuna kadar, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü ile iş birliği yaparak “tapu mülkiyet ve sayısal kadastro verilerini” online temin etmek.

Stratejik Hedef 36.2. İstanbul’un tamamında cadde, sokak, bulvar, meydan ve kapı numaralarını isimlendirme işlemlerini yapmak; arazide tabelaları yerlerine monte etmek ve bununla ilgili tüm iş sürelerini etkili ve hatasız bir şekilde bilgisayar ortamında izlemek ve güncel olarak tutulmasını sağlamak.

Eylem 36.2.1. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul idari sınırları içinde bulunan cadde, sokak, yol, meydan, bulvar, kavşak ve yapı bilgilerinin bilgisayar ortamına aktarılması ile cadde, sokak, duvar tipi ve direkli tabelalar ile kapı numaralarının yerlerine monte ederek adres bilgi sistemini % 80 oranında tamamlamak.

4.6.2. İmar

Stratejik Amaç 37. Boğaziçi Bölgesinin koruma ve kullanma dengesini gözeterek mekânsal gelişim ve dönüşümünü sağlamak ve şehrin yaşam kalitesini yükseltmek.

Stratejik Hedef 37.1. 2011 yılı sonuna kadar (Boğaziçi Kanunu ve Boğaziçi koruma kuşakları tadili kabul edildikten sonra) tüm Boğaziçi Bölgesinin imar planlarını revize etmek.

Stratejik Hedef 37.2. Boğaziçi Bölgesinde tarihi kültürel ve estetik değer taşıyan tescilli yapıların özgün karakterini korumak, ihya etmek için eski eserlerin envanter çalışmasını 2011 yılı sonuna kadar tamamlamak.

Stratejik Hedef 37.3. 2011 yılı sonuna kadar Boğaziçi silüetinde duvar etkisi yapan yapıları imar planına uygun olarak %20 azaltmak.

Stratejik Hedef 37.4. 2011 yılı sonuna kadar Boğaziçi Bölgesinde olumsuz etki yapan depo, tersane ve sanayi tesislerinin tamamını Boğaziçi alanı dışarısına çıkarılmasını sağlamak.

Stratejik Amaç 38. Kentin mekânsal gelişim ve dönüşümünün, mekânsal yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için yerleşme yerlerinin ve bu yerlerdeki yapılaşmanın geliştirilen planlara, fen ve sağlık şartlarına uygun bir şekilde oluşmasını sağlamak.

Stratejik Hedef 38.1. İstanbul'un tarihi-kültürel zenginliklerini koruyarak yapılaşmasını ve gelişmesini sağlamak.

Eylem 38.1.1. 2009 yılı sonuna kadar şehrin bütünündeki imar hareketlerinin tamamını bilgisayar ortamında elde etmek. İlçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından tanzim edilen yapı ruhsatlarını on-line olarak takip edilebilecek hale getirmek.

Eylem 38.1.2. 2009 yılı sonuna kadar tanzim edilen yapı ruhsatlarını kodlamak (numaralandırmak) suretiyle kimliklendirerek kalıcı ve sürdürülebilir Kent Bilgi Sisteminin alt yapısını oluşturmak.

Eylem 38.1.3. 2009 yılı sonuna kadar şehir bütününde mevcut yapı stokunun tamamını ve köhne bölgelerini tespit etmek; kısa, orta ve uzun vadede dönüşüm bölgelerini belirlemek ve ilçe arsa bilgilerini elde etmek.

Eylem 38.1.4. 2011 yılı sonuna kadar şehrin silüetini etkileyecek/yüksek yapılardaki proje analiz aşamasında mevcut durumda %15 olan belirleyicilik oranını %100'e çıkarmak.

Eylem 38.1.5. 2011 yılı sonuna kadar her yıl İstanbul'un tamamındaki imar hareketlerini online sitemle izlemek ve ruhsata aykırı olarak yapılmakta olduğu tespit edilen yapıların %100'ü hakkında yasal işlem yapmak.

Stratejik Hedef 38.2. 2008 yılı sonuna kadar 2005 yılından itibaren yapı ruhsat belgesi alan binalardan tamamlanmış olanların yapı kullanma belgelerinin düzenlenme oranını %80'e çıkarmak.

4.6.3. Kentsel Dönüşüm

Stratejik Amaç 39. İstanbul'un küresel, bölgesel, ulusal ölçekteki potansiyellerini ve rekabet gücünü öne çıkararak, bilgi toplumunun kentsel mekân ihtiyaçlarını da karşılayacak şekilde, mevcut yerleşmeleri ve kentsel makroformu yeniden yapılandırılarak, sürdürülebilir ve işlevsel kılmak; kültürel, sosyal, ekonomik ihtiyaçlar gözetilerek, dönüşüm sürecini yönetmek.

Stratejik Hedef 39.1. Metropoliten makroformun potansiyel proje geliştirme alanlarındaki dönüşüm dinamları olan çalışmaları ile planlamadan uygulamaya kadar olan süreçlerinin 2010 yılı sonuna kadar %50'sini takip etmek ve gerçekleştirmek.

Eylem 39.1.1. 2007 yılı sonuna kadar; Türkçe-İngilizce yatırım takip platformu oluşturulmasını ve web portalı kurulmasını, yatırımcıya enformasyon ve yol haritası desteği sağlamak. Bu çalışma için gerekli olan her türlü ekip, ekipman, donanım ve mekanın oluşturulması ile ilgili çalışmaları %50 oranında tamamlamak.

Eylem 39.1.2. 2007 yılı sonuna kadar, İstanbul'un küresel ve bölgesel konumlanması ve rekabet gücünün belirlenmesi, eylem proje paketlerinin kesinleştirilmesi çalışmalarını %75 oranında tamamlamak.

Eylem 39.1.3. 2007 yılı sonuna kadar, Metropoliten makroformun proje geliştirme ile dönüşüm odaklı dinamo proje alanları ve kentsel dönüşüm alanları, büyük proje ve yatırım alanları çalışmaları, 2008 yılı sonuna kadar plan, proje ve mevzuat yol harita çalışmalarının takibi, 2011 yılı sonuna kadar öngörülen programının %50'sini gerçekleştirmek.

Eylem 39.1.4. 2011 yılı sonuna kadar her yıl, ulusal ve uluslararası fuarlar ile bilgi paylaşım, proje, kaynak ve yatırımcı platformlarında yer alınarak potansiyellerin yatırımcılara arzını gerçekleştirmek ve cazibe oluşturulması çalışmalarını sürdürmek.

Eylem 39.1.5. 2007 yılı sonuna kadar; küresel, kentsel gözlem ve ağ sistemlerini izlemek ve vizyonel dönüşüm takip merkezini oluşturmak.

Eylem 39.1.6. 2008 yılı sonuna kadar, yatırımcılara yönelik kentsel ihtisas bölgeleri oluşturmak ve bu bölgelerin planlamasını, projelendirmesini ve takibini yapmak.

Eylem 39.1.7. 2010 yılı sonuna kadar, sanayiden dönüştürülecek alanlarda yeni makroform plan, proje ve uygulama projeleri oluşturmak.

Stratejik Hedef 39.2. Risk yönetimi kapsamında İstanbul genelinde deprem odaklı mühendislik ve dönüşüm çalışmalarının 2011 yılı sonuna kadar, %50'sini takip etmek ve gerçekleştirmek.

Eylem 39.2.1. 2008 yılı sonuna kadar, öncelikli olarak riskli ilçeler olmak üzere İstanbul genelindeki yapı stoklarının deprem risk performanslarını belirlemek.

Eylem 39.2.2. 2008 yılı sonuna kadar, 10 ilçede deprem odaklı dönüşüm alanlarını belirlemek, yol haritalarını çıkarmak.

Eylem 39.2.3. 2008 yılı sonuna kadar, dönüşüm alanlarında; dönüşüm planları, dönüşüm projeleri, hak sahipliği, değerlendirme, imar hak aktarımlarının kesinleştirilmesini sağlamak.

Eylem 39.2.4. 2009 yılı sonuna kadar, deprem odaklı dönüşüm alanlarında ACEP kapsamında deprem odaklı tahliye koridorları ve toplanma alanları açmak ve riskli yapı stoklarının tasfiyesi çalışmalarını sürdürmek.

Eylem 39.2.5. 2009 yılı sonuna kadar, Deprem dönüşüm odaklı MAYEP kapsamında stratejik akslar ile yeni kent omurga ulaşım akslarını açmak ve çevrelerinin yeniden yapılandırılmasını sağlamak.

Eylem 39.2.6. 2011 yılı sonuna kadar, deprem dönüşüm odaklı MAYEP kapsamında dönüşüm ve yenileme alanlarının projelendirme, şuyulandırma ve uygulanması çalışmasını tamamlamak ve takibini yapmak.

Eylem 39.2.7. 2011 yılı sonuna kadar, MAYEP kapsamında halkın deprem odaklı bilinçlendirilmesi, katılım kapasitesinin artırımı, bilgi paylaşım iletişim ve organizasyonlarının gerçekleştirilmesi için gerekli her türlü mekân, personel, tanıtım unsurlarının kullanılmasını sağlamak ve takibini yapmak.

Eylem 39.2.8. 2011 yılı sonuna kadar, stok konut ve yeni şehir projelerinin oluşturulmasını sağlamak.

Eylem 39.2.9. 2007 yılı sonuna kadar, mevzuat ve hukuk deprem danışma enformasyon sistemi ve ofislerini oluşturmak.

Eylem 39.2.10. 2007 yılı sonuna kadar; deprem dönüşüm, tasarım rehberini oluşturmak.

Eylem 39.2.11. 2007 yılı sonuna kadar; değerlendirme, fizibilite, finansman ve proje yönetim otomasyon sistemini oluşturmak.

Eylem 39.2.12. 2010 yılı sonuna kadar, öncelikle riskli alanlarda olmak üzere sosyal riskin paylaşılması kapsamında çok amaçlı toplum merkezlerinin (ÇATOM) oluşturulmasını sağlamak.

Eylem 39.2.13. 2011 yılı sonuna kadar; dönüşüm, gelişim, alanlarında tasfiye, nakil, yenileme çalışmalarını gerçekleştirmek.

Eylem 39.2.14. 2008 yılı sonuna kadar, deprem odaklı mühendislik ve dönüşüm çalışmalarının sürdürülmesine yönelik, personel sayı ve kapasitesinin artırılması ile mekân ve donanım ihtiyacının tamamını karşılamak.

Stratejik Hedef 39.3. Kültürel başkent sorumluluğunun gerektirdiği, yıpranmış ve yaşayan işlev alanlarında dönüşüm odaklı planlama, yenileme, uygulama süreçlerinin 2011 yılı sonuna kadar, % 100'ünü takip etmek ve gerçekleştirmek.

Eylem 39.3.1. 2008 yılı sonuna kadar, Turizm Master Planını tamamlamak.

Eylem 39.3.2. 2008 yılı sonuna kadar, kültürel başkent kültür turizm eylem paketlerini belirlemek.

Eylem 39.3.3. 2010 yılı sonuna kadar, yıpranmış ve yaşayan işlev alanlarını belirlemek ve proje, uygulama projelerini yapmak ve takip etmek.

Eylem 39.3.4. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul genelinde sağlık ve eğlence turizmüne yönelik plan, proje yatırım ve uygulamaları gerçekleştirmek.

Eylem 39.3.5. 2010 yılı sonuna kadar, Haliç ve tarihi yarımada merkezli kültür, turizm ve dönüşüm proje paketlerini hazırlamak.

4.6.4. Kentsel Tasarım

Stratejik Amaç 40. İstanbul sınırları içerisinde yer alan binaların cephelerindeki özensizlik ve mimari anlayıştaki yozlaşmanın neden olduğu görsel kirliliği ortadan kaldırmak; Kent mobilyalarına kent kimliği ile uyumlu işlevsel ve görsel bir bütünlük kazandırmak.

Stratejik Hedef 40.1. 2011 yılı sonuna kadar bina cephe ve zemin rehabilitasyonu için projeler üretmek; reklam, ilan ve tanıtım elemanlarını standartlar geliştirerek ilgili birimlerin uygulamalarına sunmak

Eylem 40.1.1. 2011 yılı sonuna kadar 200 kilometrelik ana arter bölümü üzerinde yer alan bina cephe ve çevre düzenleme iyileştirme projesi üretmek.

Eylem 40.1.2. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul genelinde, Reklâm ilan ve Tanıtım elemanları ile ilgili yapılan başvuruları sonuçlandırmak, ayrıca 100 ana arter

üzerinde yer alan binalardaki Reklam ilan ve Tanıtım elemanlarını yönetmeliğe uygun hale getirmek.

4.6.5. Planlama

Stratejik Amaç 41. İstanbul'un bütüncül bir anlayışla planlanarak, güvenli, yaşam kalitesi yüksek ve sağlıklı mekânlara sahip olmasını sağlamak.

Stratejik Hedef 41.1. İstanbul'un ülke ve bölge gerçekleri ve sürdürülebilirlik ilkesi göz önüne alınarak hazırlanacak olan üst ölçekli planları doğrultusunda 1/25.000 ve 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planlarını, gerektiğinde 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planlarını hazırlamak.

Eylem 41.1.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırlarının tamamında 1/25.000 ve 1/5.000 ölçekli nazım imar planlarını 2009 yılı sonuna kadar bitirmek.

Eylem 41.1.2. İstanbul'un yaşam kalitesi yüksek alanlara sahip bir kent olabilmesi amacıyla yeni hazırlanacak Nazım İmar Planlarında donatı standartlarını sağlamak.

Eylem 41.1.3. Meri planlarda ve plan revizyonlarında sosyal ve teknik donatı alanlarını azaltıcı yönde plan değişikliklerinin yapılmamasını sağlamak.

Eylem 41.1.4. İstanbul bütününde planlamaya ilişkin tüm verilerin akıllandırılması işini 2009 yılı sonuna kadar tamamlamak.

Eylem 41.1.5. Plan, tadilat ve bunlarla ilgili iş ve işlemler ile dosyalama ve arşiv sisteminin sayısal ortama aktarılması ve sorgulanabilir hale getirilmesi işini 2011 yılı sonuna kadar tamamlamak ve güncellenebilir kılmak.

Stratejik Hedef 41.2. İstanbul'un kültürel ve doğal değerlerine sahip çıkılarak, kültürel ve doğal kimliği ile bilim ve kültür alanlarında bölgesel fırsatları ortaya çıkartılarak değerlendirilmelerini ve sürdürülebilirliklerini sağlamak.

Eylem 41.2.1. İstanbul'un kentsel, doğal, arkeolojik, karma sit alanları ile korunması gereken doğal alanlarını koruma kurulları, üniversitelerin ilgili birimleri ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte yeniden ele alarak bu bölgelere ait sınırları bilimsel olarak tespit etmek ve değerlendirmek.

Eylem 41.2.2. İstanbul'un doğal yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının sınırlarını tespit etmek ve sürdürülebilirliklerini sağlamak için, her türlü teknolojik imkânlar kullanılarak İSKİ, DSİ ve üniversitelerin ilgili birimleri ile birlikte yapılacak kapsamlı bir çalışma ile bilimsel olarak Koruma Amaçlı İmar Planları ile birlikte yeniden belirlemek.

Stratejik Hedef 41.3. Üst ölçekli planlar ve buna bağlı alt ölçekli planların hayata geçirilmesi için gerekli kurumsal ve idari işlemleri organize etmek.

Eylem 41.3.1. Tüm planlama safhalarını etkileyecek doğal yapı, ekonomik faaliyetler ve diğer unsurlardaki gelişme ve eğilimleri güncel biçimde tespit ederek planlama safhalarında geri dönüşlerle gerekli revizyonları, uygulamaları yapmak ve denetlemek.

Stratejik Hedef 41.4. Planlama sürecini toplumsal ve katılımcı bir yapı içinde uzlaşmaya dayalı bir sistem haline getirmek.

Eylem 41.4.1. İmar mevzuatı ve bakanlıklar çerçevesinde planlamadan etkilenen tüm aktörler ve aktörlerle oluşturulacak katılım sürecinin tariflendirilmesi için öneri düzenlemeler geliştirmek.

Eylem 41.4.2. Katılımcı ve uzlaşmaya dayalı planlama sürecinin tamamlanmasından sonra, çok aktörlü plan uygulama ve programlarının oluşturulmasını, uygulamalarda bu model ve programların esas alınmasını sağlamak.

4.6.6. Projeler

Stratejik Amaç 42. Rekreasyon, kültür, spor, ulaşım ve hizmet sektörlerinde İstanbul Büyükşehir Belediyesinin, bağlı birimlerin ve ilçe belediyelerinin teklif ettikleri projeleri imar planları doğrultusunda en kısa sürede üretmek ve uygulayıcı birimlere iletmek.

Stratejik Hedef 42.1. 2011 yılı sonuna kadar, farklı sektörlerde toplam 500 adet proje üreterek yatırımcı birimlerin uygulamalarına sunmak.

Eylem 42.1.1. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul'da mevcut 8 adet olan şehir tiyatrolarına ilave olarak ilk kademe belediyeleri de dahil olmak üzere 5 adet şehir tiyatrosu projesi üretmek.

Eylem 42.1.2. 2011 yılı sonuna kadar, Anadolu yakası için büyük bir kongre merkezi projesi üretmek.

Eylem 42.1.3. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul genelinde 41 adet kültürel tesis projesi üretmek.

Eylem 42.1.4. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul genelinde 20 adet kapalı spor tesisi projesi üretmek.

Eylem 42.1.5. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul genelinde 340 km sahil bandına ait rekreasyona yönelik proje üretmek.

Eylem 42.1.6. 2011 yılı sonuna kadar, Anadolu ve Avrupa yakası için birer adet bölge parkı projesi üretmek.

Stratejik Hedef 42.2. 2011 yılı sonuna kadar, yatırım programına alınmadan önce projelerin %100'ünün fizibilitesini tamamlamak ve fizibilitesi tamamlanan projeleri programa almak.

Eylem 42.2.1. 2009 yılı sonuna kadar, uygulama projelerinin %30'unun fizibilitesini yapmak.

4.7. ÇEVRE KORUMA

4.7.1. Atık Yönetimi

Stratejik Amaç 43. Havada, suda ve toprakta kalıcı etki gösteren kirleticilerin ekolojik dengeyi bozmasını önlemek.

Stratejik Hedef 43.1. 2011 yılı sonuna kadar, atıkların %40'ını kaynaktan ayırtarak ve değerlendirmek.

Eylem 43.1.1. Katı atıkların kaynağında ayrıştırılmalarını sağlamaya yönelik işbirlikleri oluşturarak, kampanyalar ve organizasyonlar düzenlemek.

Stratejik Hedef 43.2. 2006 yılı itibariyle %15 olan geri dönüşebilir ambalaj atığı oranını ilgili kuruluşlarla koordinasyon sağlanarak 2011 yılı sonuna kadar, %61'e çıkarmak.

Eylem 43.2.1. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul'da beş adet ambalaj atığı ayırma tesisi kurmak.

Stratejik Hedef 43.3. Geri kazanılamayan hafriyat, inşaat ve yıkıntı atıklarının tamamının düzenli depolama alanlarında depolanmasını sağlamak.

Eylem 43.3.1. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul'da inşaat ve yıkıntı atıklarının %40'ının, asfalt atıklarında %40'ının geri kazanımını sağlamak.

Eylem 43.3.2. 2007 yılı sonuna kadar, şu an 15 olan inşaat ve yıkım atıkları için depolama alanlarının sayısını 30'a çıkarmak.

Eylem 43.3.3. 2010 yılı sonuna kadar hafriyattan bitkisel toprak üretecek dört adet tesis kurmak veya kurdurmak.

Eylem 43.3.4. İnşaat yıkıntı atıklarının geri kazanımına yönelik olarak, Avrupa yakasında bir adet geri kazanım tesisi ve yedi adet geri getirme merkezi, Anadolu yakasında ise bir adet geri kazanım tesisi ve yedi adet geri getirme merkezi kurmak.

Eylem 43.3.5. 2010 yılı sonuna kadar maden alanı olarak işletilen ve topoğrafyası bozulmuş 2.000 hektar orman alanını rehabilite ederek, geri kazanımlarını sağlamak.

Eylem 43.3.6. 2011 yılı sonuna kadar inşaat tadilatlarında kullanılan kum ve çakılın 25 ve 50 kg'lık torbalarda satışa sunulmalarını sağlamak.

Stratejik Hedef 43.4. Çevrenin korunmasını ve endüstriyel atıkların daha sağlıklı yönetimini sağlamak amacıyla her türden endüstriyel atığı azami oranda bertaraf etmek.

Eylem 43.4.1. 2006 yılı itibariyle 400 ton olan toplanan bitkisel atık yağ miktarını 2011 yılı sonuna kadar yılda 1500 tona çıkarmak.

Eylem 43.4.2. 2008 yılı sonuna kadar, İstanbul ve çevresinde oluşan tehlikeli atıkların bertarafını sağlayacak tesisi hizmete açmak.

Stratejik Hedef 43.5. 2008 yılı sonuna kadar katı atık transfer istasyonlarının kapasitelerini, %40 oranında artırmak.

Eylem 43.5.1. Avrupa yakasında iki, Anadolu yakasında bir adet olmak üzere 2007 yılı sonuna kadar toplam üç adet yeni çöp transfer istasyonu kurmak.

Eylem 43.5.2. 2008 yılı sonuna kadar, Avrupa yakasında bir adet katı atık transfer istasyonu kurmak.

Stratejik Hedef 43.6. Katı atık düzenli depolama sahalarında çöp gazından enerji üretim kapasitesini kurulu güç olarak 4 MW'tan, 2007 yılı sonunda 29 MW'a çıkarmak.

Eylem 43.6.1. Katı atık düzenli depolama sahaları içerisinde metan gazından enerji elde etmek için 2007 yılı sonuna kadar, iki adet düzenli depolama sahasında enerji üretim tesisi kurmak.

Stratejik Hedef 43.7. 2007 yılı sonuna kadar mevcut kompost tesisinde üretilen kompostun ağır metal miktarını düşürmek, tesise gerekli ilaveleri de yapmak sureti ile organik tarımda kullanılmasını sağlamak ve üretilen kompost miktarını 2010 yılı sonuna kadar %150 oranında artırmak.

Eylem 43.7.1. 2010 yılı sonuna kadar, bir adet düzenli depolama alanında 2000 ton/gün kapasiteli açık kompost ve geri kazanım tesisini işletmeye açmak.

Eylem 43.7.2. Kompostun organik gübre olarak kullanılabilmesi için, gerekli proses ilavesi ve değişiklik projelerini 2007 yılı sonuna kadar tamamlamak.

Stratejik Hedef 43.8. Tehlikeli atık sınıfına giren tıbbi atıkların çevreye zarar vermesini önleyecek tedbirleri almak.

Eylem 43.8.1. 2007 yılı sonuna kadar, İstanbul'un Anadolu yakasında oluşan tıbbi atıkları bertaraf etmek için tıbbi atık bertaraf tesisi kurmak.

Stratejik Hedef 43.9. İstanbul'un ana arter ve meydanlarında yapılan temizlik çalışmalarını temizlik periyotlarını artırarak ve temizlik yöntemlerini geliştirerek daha etkili bir şekilde yapmak.

Eylem 43.9.1. 2009 yılı sonuna kadar, temizlik çalışmaları yapılan meydan sayısını 24'ten 40'a, cadde sayısını 709'dan 1000'e çıkarmak.

Eylem 43.9.2. 2009 yılı sonuna kadar, günlük olarak süpürülen alanı 3,3 milyon m²'den 5 milyon m²'ye, yıkanan alanı ise 250 000 m²'den 750 000 m²'ye çıkarmak.

4.7.2. Çevre Bilinci

Stratejik Amaç 44. Çevre problemlerinin giderilmesinde halkın bilinçlendirilmesini ve katılımını sağlamak.

Stratejik Hedef 44.1. 2011 yılı sonuna kadar çevre bilincinin oluşturulmasına yönelik olarak, çevre konusunun etkin bir biçimde işlenmesini sağlamak.

Eylem 44.1.1. 2011 yılı sonuna kadar, iki adet çevre otobüsünü hizmete alarak gezici ekiplerle ilk ve orta öğretim öğrencilerinde çevre bilincini oluşturmak.

Eylem 44.1.2. 2010 yılı sonuna kadar, 1.000.000 adet basılı doküman hazırlatarak, İstanbul'daki ilk ve ortaöğretim kurumlarına ulaştırmak, uygulamalı olarak çevre eğitimine katkı sağlamak.

Eylem 44.1.3. 2008 yılını "Çevre Bilinci Yılı" ilan ederek, çevre konusunun etkin bir biçimde işlenmesini sağlamak.

4.7.3. Deniz Kirliliğinin Önlenmesi

Stratejik Amaç 45. Etkin denetim ile deniz araçlarından ve diğer faktörlerden kaynaklanan kirliliği önlemek, kıyı ve denizlerin temizliğini gerçekleştirmek.

Stratejik Hedef 45.1. Deniz araçlarının denizi kirletmesini önleyecek tedbirleri alarak, deniz araçlarından kaynaklanan deniz kirliliği oranını %80 azaltmak.

Eylem 45.1.1. 2008 yılı sonuna kadar, bir adet atık kabul tesisi kurmak ve işletmesini gerçekleştirmek.

Eylem 45.1.2. 2008 yılı sonuna kadar, atık alma ve deniz temizleme gemilerinden oluşan toplam 20 gemilik bir gemi filosu kurmak.

Eylem 45.1.3. 2010 yılı sonuna kadar, belediye envanterindeki gemiler ile gayri yasal faaliyetlerinden dolayı gözaltında tutulması gereken gemiler için 1 adet yed-i emin belediye limanı yapmak ve işletmesini gerçekleştirmek.

Eylem 45.1.4. 2005 yılı içerisinde denizlerden toplanan 2300 m³'lük atık miktarını, 2011 yılı sonuna kadar, yıllık 4000 m³ miktarına ulaştırmak.

Eylem 45.1.5. 2005 yılı içerisinde kıyılardan toplanan 2750 m³'lük atık miktarını, 2008 yılı sonuna kadar yıllık 12.000 m³ miktarına ulaştırmak.

Eylem 45.1.6. 2005 yılı içerisinde gemilerden toplanan 6000 m³'lük atık miktarını, 2009 yılı sonuna kadar 75.000 m³ miktarına ulaştırmak.

Eylem 45.1.7. 2008 yılından itibaren 80 ayrı bölgede deniz kirliliği ölçümlerini gerçekleştirmek.

Eylem 45.1.8. 2010 yılı sonuna kadar, İstanbul'un tüm kıyılarının yüzme suyu kalitesi 76/160/EEC Avrupa Birliği kriterlerine uygun şekilde yüzülebilir hale getirmek, tüm kıyılarda özellikle toplam koliform, fekal koliform, fekal streptokok gibi mikrobiyolojik parametreleri belirtilen limitlerin altına indirmek.

Eylem 45.1.9. Marmara denizi ve boğazlarda 2005 yılı sonu itibariyle 14.300 olan gemilerin denetim sayısını 2010 yılı sonuna kadar, boğazlardan geçen tüm gemilerin denetimini sağlamak şeklinde artırmak.

Eylem 45.1.10. 2008 yılı sonuna kadar, İstanbul deniz sınırları dahilinde gemilerden kaynaklanan kirliliğin etkin kontrolü için havadan denetim sistemini kurmak.

Stratejik Hedef 45.2. Daha temiz, güzel ve sağlıklı bir İstanbul için kıyı ve denizlere derelerden gelen katı atık kirliliğini 2011 yılı sonuna kadar % 80 oranında önlemek.

Eylem 45.2.1. 2011 yılına kadar 72 adet dere ağzının taramasını gerçekleştirmek.

Eylem 45.2.2. Katı atıkların denize ulaşmasını engellemek için mevcut durumda 250 m'lik katı atık bariyer miktarını 2008 yılı sonuna kadar 500 m'ye çıkarmak.

Stratejik Hedef 45.3. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul'un denize girilebilecek kıyılarının %85'inde uluslararası temizlik normlarını sağlayarak halkın denize girmesine imkan sağlamak.

Eylem 45.3.1. Denize girilebilecek 200 noktada ölçüm yaparak kirlilik seviyelerini düzenli olarak takip etmek ve gerekli önlemleri en kısa sürede almak.

Eylem 45.3.2. Denize girilebilecek 200 noktadaki ölçüm değerlerini her hafta internet ortamında yayınlamak.

4.7.4. Gürültü Kirliliği

Stratejik Amaç 46. Toplumun huzur ve sükûnun, kişilerin beden ve ruh sağlıklarının gürültü yoluyla bozulmadığı bir çevre oluşturmak.

Stratejik Hedef 46.1. İstanbul genelinde gürültü kirliliğini denetim altına almak sureti ile 2011 yılı sonuna kadar kirlilik değerlerini AB standartlarının altına düşürmek.

Eylem 46.1.1. 2010 yılı sonuna kadar tüm İstanbul'un gürültü haritalarının çıkarmak.

Eylem 46.1.2. 2007 yılı içerisinde, İstanbul gürültü haritası tarihi yarımada pilot projesini hayata geçirmek.

Eylem 46.1.3. 2007 yılı sonuna kadar, ilçe belediyeleri de koordine edilerek gayri sıhhi müesseselerin en az %80'inin gürültü denetimini sağlamak.

Eylem 46.1.4. 2007 yılı sonuna kadar havaalanı ve civarının gürültü haritalarını oluşturmak.

4.7.5. Hava Kalitesi

Stratejik Amaç 47. Çevre ve insan sağlığının bir bütün olarak korunması için, hava kalitesinin iyi olduğu yerlerde mevcut durumu korumak, diğer durumlarda iyileştirici politikalar geliştirmek ve uygulamak.

Stratejik Hedef 47.1. İstanbul'un hava kalitesini AB mevzuatının ve Dünya Sağlık Örgütü'nün öngördüğü şekilde iyileştirmek.

Eylem 47.1.1. Hava Kalitesinin daha sağlıklı tespit edilebilmesi için mevcut 10 ölçüm istasyonu sayısını, 2011 yılı sonuna kadar 17'ye çıkarmak.

Eylem 47.1.2. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul'da trafikten kaynaklanan kirliliğin tespit edilmesine ve ulaşım politikalarının geliştirilmesine yardımcı olmak için 30 adet izleme istasyonu kurmak.

Eylem 47.1.3. 2008 yılı sonuna kadar, İstanbul'da hava kalitesi yönetimi kapsamındaki genel sorunların çözümünde kullanılmakta olan yöntem ve mekanizmaları güçlendirecek karar destek sistemlerini geliştirmek ve planlamalarda kullanmak.

Eylem 47.1.4. 2008 yılı sonuna kadar, mevcut hava kalitesi izleme istasyonlarını Çevre ve Orman Bakanlığı'nın ölçüm ağına dahil etmek ve ölçüm verilerine dileyen herkesin İnternet üzerinden anlık olarak ulaşmasını sağlamak.

Eylem 47.1.5. 2011 yılı sonuna kadar, hava kalitesi izleme istasyonlarından elde edilen verilerin, halkın bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve gerekiyorsa uyarılması için İstanbul'un sekiz önemli meydanında LED grafik panolar vasıtasıyla halka yansıtılmak.

Eylem 47.1.6. 2011 yılı sonuna kadar, tarihi yarım adada bulunan sanayi tesislerinin karar destek sistemlerinin kullanılması sayesinde tespit edilecek olan uygun yerlere nakledilmesini sağlamak.

Eylem 47.1.7. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul genelinde faaliyet gösteren ve kirlenme potansiyelleri yüksek olan sanayi tesislerinin %30'unun, her türlü atıklarının on-line olarak izlenmesi için gerekli idari, teknik ve teknolojik alt yapıyı oluşturmak.

Eylem 47.1.8. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yıllık enerji ihtiyacının %10'unu yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılayacak bir politika benimsemek ve gerçekleştirmek.

4.7.6. Mezarlıklar

Stratejik Amaç 48. İstanbul mezarlık mimarisini tarihsel ve kültürel birikimi yansıtan tüm unsurlarıyla birlikte gelecek kuşaklara aktararak, mezarlık dokusunu korumak, geliştirmek ve hizmetleri sürekli iyileştirme ve modern yönetim anlayışıyla yeniden yapılandırmak.

Stratejik Hedef 48.1. Mezarlık hizmetlerini iyileştirmek amacıyla defin işlemlerini kolaylaştırarak ve mevcut mezarlık alanlarını genişleterek, mezarlıkların yeniden yapılandırılmasını ve güvenliğini sağlamak.

Eylem 48.1.1. Mevcut mezarlık alanlarını 2010 yılı sonuna kadar, 600 dönüm arttırmak.

Eylem 48.1.2. 2011 yılı sonuna kadar, tüm mezarlık alanlarını ihata duvarı ile çevirmek.

Eylem 48.1.3. 2011 yılı sonuna kadar, tüm mezarlık alanlarının rehabilitasyon ve bitkilendirilmesini tamamlamak.

Eylem 48.1.4. 2007 yılı sonuna kadar, tüm mezarlıkların asgari güvenliğini sağlayacak önlemler almak.

Eylem 48.1.5. Mevcut mezarlıkların %50'sinde 2011 yılı sonuna kadar mezar üst yapım ve peyzaj çalışmalarını tamamlamak.

Eylem 48.1.6. 2011 yılı sonuna kadar şehir dışına gidecek cenazelerin nakil taleplerinin karşılanma oranını %40 artırmak.

Stratejik Hedef 48.2. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul'daki mezarların tamamına ait bilgileri sayısal ortama aktararak tüm işlemlerini elektronik ortamda gerçekleştirmek.

Eylem 48.2.1. Mezarlık Bilgi Sistemi'ni 2009 yılı sonuna kadar tamamlamak.

4.7.7. Park ve Bahçeler

Stratejik Amaç 49. İstanbul'u yaşanmaktan, görülmekten keyif alınan “Yeşiller içinde bir Metropole” dönüştürmek için park, bahçe ve yeşil alanlarını nicelik ve nitelik olarak zenginleştirmek.

Stratejik Hedef 49.1. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul genelinde 3,5 m² olan kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarını, dünya standartlarına çıkarmak.

Eylem 49.1.1. Her yıl Büyükşehir Belediyesine ait olan imar planlarında yeşil alan olarak işlenmiş sahalarda 500 dönüm yerin yeşil alan düzenlemesini yapmak.

Eylem 49.1.2. İlçe belediyelerinden gelen talepler doğrultusunda her yıl 500 dönüm yeni yeşil alan oluşturmak.

Eylem 49.1.3. Dolgu alanları ve kamuya terk alanlarında yılda 250 dönüm yeşil alan oluşturmak.

Eylem 49.1.4. Pasif yeşil alan olarak kullanılan kamu bahçelerinin düzenlemelerini yaparak yılda 250 dönüm aktif yeşil alan oluşturmak.

Stratejik Hedef 49.2. Mevcut yeşil alanlarda iyileştirme, düzenleme ve farklı uygulama yapılacak yerleri 2007 yılı sonuna kadar tespit ederek, buraları 2011 yılı sonuna kadar %100'ünde gerekli uygulamaları gerçekleştirmek.

Eylem 49.2.1. Öncelikle sahil kesiminde bulunan ve yoğun bir kullanıma sahip olan parkların 2011 yılı sonuna kadar 7000 dönümlük kısmında yenileme çalışmaları yapmak.

Eylem 49.2.2. Belediyenin bakım sorumluluğunda bulunan 216 adet parkın tamamındaki yeşil alan ve aydınlatma çalışmalarını tamamlamak.

Eylem 49.2.3. Her yıl bir adet temalı park alanı projelendirerek uygulamasını gerçekleştirmek.

Eylem 49.2.4. 2011 yılı sonuna kadar bir adet Botanik bahçesi veya Endemik bitkiler parkını hayata geçirmek ve buna paralel olarak tropik sera kurulmasını sağlamak.

Eylem 49.2.5. 2011 yılına kadar her boyutta ağaç sökümlü yapabilen 10 adet ağaç sökme aracını tedarik etmek.

Stratejik Hedef 49.3. Tarihi koruların, yeşil alanların, parkların ve ağaçların 2011 yılı sonuna kadar her yıl silvikültür bakımlarını devam ettirmek.

Eylem 49.3.1. 2011 yılı sonuna kadar, mevcut 13 adet korunun Amenajman planlarına uygun olarak silvikültür çalışmalarını tamamlamak.

Eylem 49.3.2. Koruların kullanım amaçlarını günümüzün ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak kuruluş amaçlarına uygun hale getirmek için 2011 yılına kadar 4 adet korunun yeniden düzenlemesini sağlamak.

Stratejik Hedef 49.4. Kentin rekreatif ihtiyaçlarını gidermek ve İstanbullular da ağaç-orman sevgisini yerleştirmek amacıyla ağaçlandırmaya hız vermek ve mevcut ormanları kent ormanları haline getirmek.

Eylem 49.4.1. Ağaçlandırma çalışmalarını hızlandırıp 2011 yılına kadar tamamı yetişkin (8–10 yaşında) 1.000.000 adet ağaç dikmek.

Eylem 49.4.2. Her yıl dikilecek ağaçların en az %40'ını İstanbul iklimine uyum sağlayabilecek çiçek açan ağaçlardan oluşturmak.

Eylem 49.4.3. 2011 yılına kadar şehrin Anadolu ve Avrupa yakasında 2'şer adet olmak üzere toplam 4 adet ve 10.000 dönümlük kent ormanı oluşturmak.

Stratejik Hedef 49.5. Huzurlu ve güvenli bir kent için belediyenin sorumluluğundaki park ve bahçelerde %100 güvenliği sağlamak.

Eylem 49.5.1. 2008 yılı sonuna kadar özellikle sahil parkları ve korularda merkezden yönetilebilen kamera güvenlik sistemlerini hayata geçirmek.

Stratejik Hedef 49.6. Yeşil alan bilincini yerleştirmek ve sektördeki kalifiye eleman açığını kapatmak amacıyla kurs, seminer ve eğitim programları hazırlamak.

Eylem 49.6.1. Kamu kurum ve kuruluşlarının elemanlarını yetiştirerek kamu bahçelerinin bakımının daha itinalı şekilde yapılmasını sağlamak amacıyla yılda ortalama 100 personelin eğitimini sağlamak.

Eylem 49.6.2. Sektördeki kalifiye eleman açığını kısa zamanda tamamlamak amacıyla her yıl 2 dönem kurs düzenlemek suretiyle yılda 200 bahçıvan yetiştirerek 2011 yılına kadar 1000 bahçıvanın sektöre kazandırılmasını sağlamak.

Eylem 49.6.3. Sektördeki kalifiye eleman açığını gidermek amacıyla "Peyzaj ve Meslek Lisesi" projesini 2011 yılı sonuna kadar gerçekleştirmek

4.7.8. Su Kalitesi

Stratejik Amaç 50. İstanbul'un yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının kalitesinin korunmasını ve denetlenmesini sağlamak.

Stratejik Hedef 50.1. İstanbul sınırları içerisinde bulunan her tür su kaynağının kirlenmesini önleyecek tedbirleri almak ve su kalitesini iyileştirmek.

Eylem 50.1.1. 2010 yılı sonuna kadar, dört derede “eşzamanlı su kirliliği izleme sistemini” kurmak.

4.8. ULAŞIM

4.8.1. Ulaşım Planlama ve Projelendirme

Stratejik Amaç 51. İstanbul il sınırları dahilinde arazi kullanım kararlarına bağlı kalarak şehrin ulaşım master planını hazırlamak, bu master plan çerçevesinde önerilen ulaşım sistemlerini (raylı sistemler, karayolu sistemleri, otoparklar, transfer merkezleri) planlamak, projelendirmek ve bunlara bağlı olarak ulaşım görüşlerini oluşturmak.

Stratejik Hedef 51.1. Stratejik düzeydeki sürdürülebilir ulaştırma politikaları ve şehrin arazi kullanım kararları doğrultusunda; ulaşım sistemlerini esneklik, dinamiklik ve süreklilik niteliklerine uygun olarak planlamak.

Eylem 51.1.1. 2008 yılı sonuna kadar, “İstanbul Ulaşım Master Planı”nı hazırlamak ve buna bağlı olarak projeleri yaparak plan görüşleri oluşturmak.

Stratejik Hedef 51.2. İstanbul halkının yaşam kalitesini arttırmak için kent bütününde her türlü ulaşım altyapılarının (Raylı sistem ağı, yollar, köprü ve kavşaklar, otoparklar ve transfer merkezleri) etüt plan ve projelerini yapmak.

Eylem 51.2.1. İstanbul kenti bütününde, raylı sistem ağının geliştirilmesi amacıyla hareketle mevcut durumda 48 km (banliyö dahil 119 km) olan raylı sistem ağına ek olarak 2011 yılı sonuna kadar 250 km’lik raylı sistem hattını projelendirerek 101 km’lik kısmının yapımını sağlamak.

Eylem 51.2.2. Ulaşım altyapılarının geliştirilmesi amacıyla hareketle mevcutta 2000 km (köy yolları dahil 4500 km) olan ana arter karayolu ağına ilave olarak 2011 yılı sonuna kadar, ulaşım ana planı kararlarına göre yaklaşık 250 km’lik yeni karayolu ulaşım aksının projesini yaparak 150 km’lik kısmının yapımını tamamlamak.

Eylem 51.2.3. İstanbul bütününde 2011 yılı sonuna kadar, toplam 300 adet kavşağı projelendirerek 200 adedinin yapımını gerçekleştirmek.

Eylem 51.2.4. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul genelinde “Ulaşım Sistemi Türleri ve Transfer Merkezleri” çalışması kapsamında raylı sistem, karayolu sistemi (lastikli toplu taşıma, özel araç), denizyolu sisteminin entegre edileceği ve organizasyonun sağlanacağı odak noktalar olan transfer merkezlerini projelendirmek.

4.8.2. Raylı Sistemler

Stratejik Amaç 52. İstanbul halkının yaşam kalitesini yükseltmek, en rahat ve uygun şekilde toplu taşımacılıktan faydalanmasını sağlamak adına toplu taşımacılık içindeki raylı sistem taşımacılığının payını arttırmak.

Stratejik Hedef 52.1. 2006 yılı itibarı ile 48 km olan (banliyö dahil 119 km) raylı sistem ağına 2011 yılı sonunda 101 km eklemek (toplam uzunluk Belediyeye bağlı birimlerle birlikte 206 km’ye ulaşacaktır).

Eylem 52.1.1. 2011 yılı sonuna kadar mevcut durumda 8,5 km olan metro ağına 43 km eklemek.

Eylem 52.1.2. 2011 yılı sonuna kadar mevcut durumda 20,5 km olan hafif metro ağına 42 km eklemek.

Eylem 52.1.3. 2011 yılı sonuna kadar mevcut durumda 18,3 km olan tramvay ağına 16 km eklemek.

4.8.3. Karayolu Sistemleri ve Tünel Yollar

Stratejik Amaç 53. İstanbul genelinde sürücüler ve yayalar için hızlı, konforlu ve güvenli bir ulaşım sistemi kurarak, trafik düzenini ve sirkülasyonunu sağlamak, otopark ve prestij yol projelerini yapmak ve ulaşım birimlerini koordine etmek.

Stratejik Hedef 53.1. İstanbul genelinde hızlı, konforlu ve güvenli bir ulaşım sisteminin oluşturulması amacıyla ilçeler bazında trafik düzenini ve sirkülasyonunu sağlamak.

Eylem 53.1.1. 2010 yılı sonuna kadar, merkez ilçelerde belirlenen yayalaştırma bölgeleri çevresinde trafik sirkülasyonunu projelendirmek.

Eylem 53.1.2. 2009 yılı sonuna kadar, tüm ilçelerde taksi duraklarında işletim sistemlerini, çağrı merkezini kurmak ve durakların planlanmasını ve projelendirilmesini tamamlamak.

Stratejik Hedef 53.2. Ulaşım sisteminin etkin ve verimli işlemlerini sağlamak için, 2011 yılı sonuna kadar, kentin otopark kapasitesini %100 oranında artıracak yeni otopark ve parkomat projeleri yapmak.

Eylem 53.2.1. 2007 yılı sonuna kadar, İstanbul genelinde tüm karayolları üzerinde mevcut kullanılan araç park yerlerine yönelik kapasiteyi belirlemek, ilgili standartları oluşturmak, planlama ve projelendirme faaliyetlerini tamamlamak.

Eylem 53.2.2. 2008 yılı sonuna kadar, karayolu üzeri park yerlerine yönelik hazırlanan projelerin işletim modeli araştırılarak, kent yapısına uygunluğunu belirlemek.

Eylem 53.2.3. 2011 yılı sonuna kadar tüm ilçe ve ilk kademe belediyelerinde karayolu üzerindeki park yerlerini arazide uygulayarak oluşturmak.

Eylem 53.2.4. 2011 yılı sonuna kadar kent genelinde toplam 100.000 araç kapasiteli otoparkları projelendirmek ve toplamda 75.000 araç kapasiteli yeni otoparklar yapmak

Stratejik Hedef 53.3. İstanbul genelinde hızlı, konforlu ve güvenli bir ulaşım sisteminin oluşturulması amacıyla prestij yol projeleri oluşturmak.

Eylem 53.3.1. 2011 yılı sonuna kadar tüm ilçelerde, birer yol güzergahını prestij yol olarak belirlemek ve projelendirmek.

Stratejik Hedef 53.4. İstanbul'un topografik yapısından faydalanarak kent trafiğini rahatlatıcı, şehir trafik sirkülasyonuna uygun bir şekilde tünel yolları projelendirmek ve yapmak.

Eylem 53.4.1. 2011 yılına kadar İstanbul merkezi bölgesinde 50 adet tünel güzergahını analiz ederek, uygun olanlarını (~ 30 adet) projelendirmek.

Eylem 53.4.2. Yapılan tünel projelerinden uygulamaya uygun alanlarından bütçe ölçeğinde 2011 yılına kadar 20 adet güzergahı (70 km) tünel yolları yapmak

4.8.4. Trafik Yönetim Sistemleri

Stratejik Amaç 54. Sürücü ve yayalar için trafik ve yol güvenliğini artırmak amacıyla, her türlü yatay ve düşey trafik işaretlemesini (çizgi ve levha sistemleri), sinyalizasyon ve Akıllı Ulaşım Sistemlerini (ITS) etkin bir trafik yönetimini sağlamaya yönelik olarak kullanmak.

Stratejik Hedef 54.1. Yaya ve araç trafiğinin düzenli, güvenli ve kontrollü akışını sağlamak için, engelliler de dahil olmak üzere toplumun her kesiminin ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak ileri bir sinyalizasyon sistemi kurarak, düzenli bir şekilde işlemlerini sağlamak.

Eylem 54.1.1. Ulaşım Teknik Kurulunun (UTK) öngördüğü sinyalizasyon kararlarının yılı içerisinde uygulamasını gerçekleştirmek.

Eylem 54.1.2. 2011 yılı sonuna kadar, tüm hastaneler ile engellilere yönelik kuruluşların yakınındaki kavşakların sinyalizasyonlarını engellilere uygun hale getirmek.

Eylem 54.1.3. Mevcut durumda 1.520 adet olan geri sayım ünitelerinin sayısını, 2011 yılı sonuna kadar, % 35 oranında artırarak 2.052 adete çıkarmak.

Eylem 54.1.4. 2011 yılı sonuna kadar, kent genelindeki tüm sinyalizasyon kavşaklarında akan trafik dinamiğine göre otomatik sinyal optimizasyonu sistemini kurmak.

Stratejik Hedef 54.2. Etkin bir trafik denetimi için kent trafiğinde yüksek ölçüde güvenliği sağlamaya ve kural ihlallerindeki caydırıcılığı artırmaya yönelik önlemler almak.

Eylem 54.2.1. 2011 yılı sonuna kadar, 300 kavşağa kırmızı ışık ihlal kamerası kurmak.

Eylem 54.2.2. 2011 yılı sonuna kadar, 100 noktaya hız ihlal tespit sistemi kurmak.

Eylem 54.2.3. 2011 yılı sonuna kadar, kent içi yol ağları üzerinde acil ulaşım yolları dikkate alınarak 100 noktada emniyet şeridi ihlal gözlem sistemi kurmak.

Stratejik Hedef 54.3. Trafik emniyetinin ve yol ağı kapasitesinin efektif kullanılmasını sağlamak için anlık trafik bilgilerini sürücülere ileterek alternatif güzergâhlara yönlendirmek.

Eylem 54.3.1. 2011 yılı sonuna kadar, 110 adet olan aktüel görüntülü trafik kameralarının sayısını 150 adete çıkarmak.

Eylem 54.3.2. 2011 yılı sonuna kadar, toplam 5000 adet trafik veri detektörü kurmak.

Eylem 54.3.3. 2011 yılı sonuna kadar, buzlanmaya karşı ilgili tüm kritik noktalarda ve tüm viyadüklerde erken uyarı sistemi kurmak.

Eylem 54.3.4. 2011 yılı sonuna kadar, mevcut durumda sekiz adet olan değişken mesajlı elektronik trafik levha (VMS-VTS) sayısını 50'ye çıkarmak.

Eylem 54.3.5. 2011 yılı sonuna kadar, kent trafiğini gözlemlemek ve acil durumlarda koordinasyonu sağlamak adına havadan gözlem yapmaya yönelik çalışmaları tamamlayarak aktif gözlem yapmak.

Stratejik Hedef 54.4. Toplumun ulaşım ve trafik bilincini artırmak üzere uygulamalı trafik eğitim sistemleri kurulu kapasitesini 2,5 kat artırmak.

Eylem 54.4.1. Mevcut durumda iki adet olan trafik eğitim parkı sayısını, 2011 yılı sonuna kadar yediye çıkarmak.

Eylem 54.4.2. İlköğretim öğrencilerine yönelik olarak verilen trafik eğitimini yıllık kapasitesini 200.000’den 2011 yılı sonuna kadar yıllık 500.000’e çıkarmak.

Stratejik Hedef 54.5. Yaya ve araç trafiğinin düzenli, güvenli ve kontrollü bir şekilde akışını sağlamak için, kent geneli tüm ana arter ve yollar üzerinde yatay-düşey trafik işaretlemelerini yapmak.

Eylem 54.5.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sorumluluğunda bulunan tüm ana arter ve yollar üzerinde, kaplama üstü, kavşak içi yön bilgi ve standart trafik işaret levhalarını yapmak.

Eylem 54.5.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sorumluluğunda bulunan tüm ana arter ve yollar üzerinde, çiftkompenant, termoplastik, sıcak ve soğuk yol çizgi boya ile yaya geçidi, ok, ofset ve hız kesici, şerit ve banket çizgilerini çizmek.

Eylem 54.5.3. 2011 yılına kadar, belediyeye ait tüm otoyollar üzerinde kar kürüme çalışmalarına mukavemetli yol butonlarını yerleştirmek.

Eylem 54.5.4. Yol aydınlatmalarının yetersiz kalabileceği kritik noktalardaki güvenliği ve şerit disiplini sağlamaya yönelik olarak güneş enerjili butonları yerleştirmek.

Eylem 54.5.5. 100 Adet kontrolsüz yaya geçidinde, yaya geçişini otomatik olarak algılayan sensor ve ledli uyarı sistemini kurmak.

4.8.5. Toplu Ulaşım Hizmetleri

Stratejik Amaç 55. İstanbul halkının yaşam kalitesini yükseltmek için hızlı, güvenilir, temiz konforlu ve ucuz bir toplu taşıma sistemi kurmak adına her türlü toplu taşıma sistemlerini ruhsatlandırılmak, koordine etmek, denetimlerini yaparak planlamak.

Stratejik Hedef 55.1. Her türlü (kara, deniz, raylı) toplu taşıma araçlarının araç, işletim, denetim standardizasyonunu sağlamak için özlük kayıtlarını tutmak ve ruhsatlandırmak.

Stratejik Hedef 55.2. Her türlü toplu taşıma araçlarının etkin ve verimli kullanımı sağlamak ve sistemler arasındaki entegrasyonu oluşturmak için güzergah, hat, araç tipi, tarife planlarını yapmak.

Eylem 55.2.1. 2011 yılı sonuna kadar, toplu ulaşımda kullanılan araçların(Servis Araçları, Minibüs, Taksi, Dolmuş-Taksi, Deniz Motorları) çalışma prensipleri ve işletmeciler ile kullanıcıların uyması gereken kural ve kaideleri içeren yönergeleri hazırlayarak uygulamaya geçirmek ve gerekli koşullarda revizyonlarını yapmak.

Eylem 55.2.2. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul geneli mevcut minibüs güzergâhlarını yenilenen trafik sirkülasyonuna bağlı düzenlemeleri ile faaliyete geçirilen raylı sistem hatları doğrultusunda yeniden yapılandırılması çalışmalarını tamamlamak.

Stratejik Hedef 55.3. 2011 yılı sonuna kadar, toplu taşımacılıktaki deniz taşımacılık oranını %10 seviyesine çıkarmak.

Stratejik Hedef 55.4. 2011 yılı sonuna kadar, toplu taşıma araçları için takip ve izleme sistemi kurarak, araç takip sistemine sahip araç oranını %70’e çıkarmak ve toplu taşıma

araçlarının toplu taşıma norm ve ruhsatlarına uygun bir şekilde işletilip işletilmediğini denetlemek.

Eylem 55.4.1. 2011 yılı sonuna kadar, tüm toplu ulaşım araçları ile ağır tonajlı araçların belgelendirme işlemini ve düzenli denetimlerini gerçekleştirmek.

Eylem 55.4.2. 2011 yılı sonuna kadar, korsan taksi ve korsan taksi dolmuş taşımacılığını minimum düzeye indirmek.

4.8.6. Yolların Bakımı ve Onarımı

Stratejik Amaç 56. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığının sorumluluğundaki yol ve meydanların alt-üst yapısı ile tüm yaya geçitlerinin bakım ve onarımı ile kar, buzlanma ve göllenmeye karşı plan, program ve çalışmalar yaparak sürücü ve yayaların kullanım konforunu artırmak ve trafik akışını sorunsuz bir şekilde sağlamak.

Stratejik Hedef 56.1. Yol kullanım konforunu artırmak ve trafik akışını hızlandırmak amacı ile 2011 yılı sonuna kadar sathı bozuk olan yolların %90'ının rehabilitasyonunu gerçekleştirmek.

Stratejik Hedef 56.2. İstanbul genelindeki yaya alanlarını engellilerin kullanımına hazır hale getirmek ve yaya alanlarının kullanım konforunu artırmak amacı ile 2011 yılı sonuna kadar sert zemin uygulamalarının %85'ini tamamlamak.

Stratejik Hedef 56.3. Yaya ve araç trafiğinin emniyetli bir şekilde seyretmesi amacı ile yaya ve karayolu tipi oto korkuluk ile çelik halatlı oto korkuluk sistemlerinin 2011 yılı sonuna kadar, %90'ını tamamlamak.

Stratejik Hedef 56.4. Yaya ve araç trafiğinin emniyetli seyretmesi için göllenmelerin önlenmesi amacı ile baca-ızgara ve kanalların temizliklerini periyodik olarak yapmak ve yol güzergâhındaki yağmur suyu hatlarının onarımlarının %60'ını tamamlamak.

Stratejik Hedef 56.5. Yaya ve araç trafiğinin emniyetli seyretmesi amacı ile kış aylarında kar ve buzlanmaya karşı gerekli tedbirleri alarak ana arterlerin açık tutulmasını sağlamak.

Stratejik Hedef 56.6. Yol, alt-üst geçit ve tünel aydınlatmalarının bakım, onarım ve yenileme çalışmalarını yapmak; genişleyen yol ağı ile BEDAŞ ve AYEDAŞ'tan devralınan yol ve meydanların aydınlatmalarını tamamlamak; periyodik olarak bakım onarımlarını yapmak.

Stratejik Hedef 56.7. Ekonomik kayıpları en aza indirmek, çevre ve görüntü kirliliğinin azaltılmasını sağlamak; yol alt-üst çalışmalarını zamanında tamamlamak; araç ve yaya yollarında kullanılan malzeme bütünlüğünü sağlamak için müdürlük ve diğer yatırımcı birimler arasında koordinasyonu sağlamak ve vatandaşın mağduriyetini önlemek

Stratejik Hedef 56.8. Afet olasılığı durumunda ilgili kamu kuruluşları ile koordinasyon sağlanarak, afetin niteliğine, ihtiyaç durumuna ve talebe göre iş makinesi ve ekipman temin etmek.

Stratejik Hedef 56.9. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul geneli ana ulaşım yollarında var olan tüm alt-üst yapı tesislerinin envanterinin çıkarılarak verilerin Coğrafi Bilgi Sistemine aktarılmasını tamamlamak.

4.9. SAĞLIK – SOSYAL YARDIM VE TOPLUM REFAHI

4.9.1. Darülaceze

Stratejik Amaç 57. İstanbul sınırları içerisinde yaşayan, acizlik kriterlerine uygun ve dezavantajlı bireylerin (kimsesiz, bakıma ve korunmaya muhtaç yaşlılar; kimsesiz ve muhtaç çocuklar; kimsesiz ve bakıma muhtaç zihinsel-fiziksel engelli ve psikotik bozukluğu olanlar, sokakta yaşayanlar vb.) insan olma hakları çerçevesinde bakımını sağlamak, toplumsal yaşama entegre olma haklarını hayata geçirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmak, sosyal hizmetler alanında akademik camiayla işbirliği içerisinde bilimsel çalışmalar yapmak ve projeler geliştirmek, bu sürece toplumsal katılımı sağlamak, bakım standartlarını ve normlarını belirlemede öncü kurum olmak.

Stratejik Hedef 57.1. Yaşlı ve çocuklara hizmet verilen kampüslerin, yaşlı ve çocukların toplumsal hayata adapte olmalarını sağlayacak şekilde geliştirilmelerini sağlamak ve %80 oranında kapasitelerini artırmak.

Eylem 57.1.1. 2008 yılı sonuna kadar, 1000 ihtiyaç sahibi yaşlıya sürekli bakım sağlamak amacıyla Darülaceze kampüslerinin niceliğini artırmak.

Eylem 57.1.2. 2011 yılı sonuna kadar Cep Darülaceze projesinin şartlarına haiz olan tüm başvuruları kabul etmek.

Eylem 57.1.3. 2007 yılı sonuna kadar bakıma ve desteğe ihtiyacı olan yaşlılara sınırlı süreli hizmet sunmak amacıyla 40 kişilik kapasitesi bulunan yaşlı misafirhanesini hizmete açmak.

Eylem 57.1.4. 2008 yılı sonuna kadar, İstanbul'un her iki yakasında birer tane olmak üzere toplam iki adet yaşlı-gündüz bakım evi açmak.

Eylem 57.1.5. 2008 yılı sonuna kadar, yaşlıların sosyalleşmelerini ve toplumsal rehabilitelerini sağlamak amacıyla İstanbul'un her iki yakasında birer tane olmak üzere toplam iki adet yaşlı kulübünü hizmete açmak.

Eylem 57.1.6. 2008 yılı sonuna kadar, Darülaceze'nin var olan kampüsü dışında 0–6, 6–12, 13–18 yaş aralıklarına ve üstü yaşlara hizmet verecek çocuk ve gençlik kampüsünü hizmete açmak.

Stratejik Hedef 57.2. Psikotik ve mental tanılı ihtiyaç sahibi bireylere hizmet veren tesisleri, psikotik ve mental tanılı ihtiyaç sahiplerinin kişilik gelişimlerini destekleyecek, günlük hayat aktivitelerini bireysel olarak yerine getirmelerine imkan sağlayacak ve böylelikle onları hayata katacak biçimde geliştirmek ve bu tür tesislerin kapasitelerini %150 oranında artırmak.

Eylem 57.2.1. 2011 yılı sonuna kadar, ihtiyaç sahibi zihinsel engelli acizlerin rehabilitasyonunu ve toplumsallaşmalarını da gözetecek şekilde donatılmış bir tesis açmak, bu sektörde çalışan kurumlara destek vermek ve ortak çalışmalar yürütmek.

Eylem 57.2.2. 2010 yılı sonuna kadar, sürekli psikotik bozukluğu olan acizler için tedavilerinin, rehabilitasyonlarının sağlanabileceği ve toplumsallaşmalarını da gözetecek şekilde donatılmış ayrı bir kampüs kurmak, bu sektörde çalışan kurumlara destek vermek, ortak çalışmalar yürütmek.

Eylem 57.2.3. 2007 yılı içerisinde, sokakta yaşamayı tercih eden ve bunu yaşam tarzı haline getiren insanlar için temel ihtiyaçlarını giderebilecekleri istasyonlar oluşturmak.

Stratejik Hedef 57.3. Sosyal hizmetler çerçevesinde durum analizi yapmak, kurum bakımı dışında toplumsal katılımın sağlanabileceği yeni projeleri akademik camiayla birlikte olgunlaştırmak; Türkiye’deki çocuk, hasta ve yaşlı bakımının genel durumu konusunda normlar geliştirmek, standartlar belirlemek, uygulamalı eğitimler sunmak ve bu sürece akademisyenler, MEB ve özel sektörün de katılımını sağlamak.

Eylem 57.3.1. 2008 yılı sonuna kadar, hasta ve yaşlı bakım meslek yüksek okulunu faaliyete geçirmek ve burada hasta ve yaşlı bakım standartlarını oluşturmak.

Eylem 57.3.2. 2011 yılı sonuna kadar, uygulamalı eğitim almış 1000 uzman hasta bakıcı yetiştirmek.

Stratejik Hedef 57.4. İstanbul’da korunmaya muhtaç olan (sokakta yaşayan, sokakta çalışan, tutuklu, hükümlü, cezaevinden çıkan) çocuk ve gençlerin ekonomik ve sosyal hayata sağlıklı bireyler olarak katılmalarını sağlamak.

Eylem 57.4.1. 2010 yılı sonuna kadar, sokakta yaşayan kız çocuklarına yönelik bir birim açmak.

Eylem 57.4.2. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul’da sokakta yaşayan ve sokağa düşme tehdiyle karşı karşıya bulunan çocukların (kız ve erkek) rehabilitasyonu ve topluma kazandırılması için Türkiye’ye model olacak Avrupa ve Asya yakasında 2 adet kampüs kurmak.

4.9.2. Sağlık ve Hıfzıssıhha

Stratejik Amaç 58. İstanbul halkına önleyici ve koruyucu sağlık hizmeti vererek İstanbul’da sağlıklı bir gelecek oluşmasını sağlamak ve sosyal yönden dezavantajlı kişilere teşhis ve tedavi hizmeti vermek.

Stratejik Hedef 58.1. İstanbul’da yaşayan sosyal yönden dezavantajlı vatandaşları tespit etmek ve bu vatandaşların tedavilerini üstlenmek.

Eylem 58.1.1. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul’da yaşayan, sosyal yönden dezavantajlı bireylerden evde tedavi görmesi gerekenleri kayıt altına almak ve onlara evde sağlık hizmeti sunmak.

Eylem 58.1.2. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul’da yaşayan, sosyal yönden dezavantajlı 100.000 hasta bireye ilçe belediyeleriyle iş birliği içinde ayaktan teşhis ve tedavi hizmeti sunmak.

Stratejik Hedef 58.2. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul’da yaşayan toplam beş milyon kadın, erkek ve çocuga erken tanıyla önlenabilir hastalıklara yönelik taramalar yapmak.

Eylem 58.2.1. 2011 yılı sonuna kadar iki milyon kadına erken tanıyla önlenabilir hastalıklara yönelik taramalar yapmak.

Eylem 58.2.2. 2011 yılı sonuna kadar bir milyon erkeğe erken tanıyla önlenabilir hastalıklara yönelik taramalar yapmak.

Eylem 58.2.3. 2011 yılı sonuna kadar iki milyon çocuga erken tanıyla önlenabilir hastalıklara yönelik taramalar yapmak ve anne ve babalarını bilinçlendirmek.

Stratejik Hedef 58.3. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul halkının %40’ına ulaşarak sağlıkla ilgili konularda bilgilendirmek ve bilinçlendirmek.

Stratejik Hedef 58.4. İstanbul’da faaliyette bulunan tüm birinci sınıf gayri sıhhi müesseseleri kayıt altına almak ve denetlemek.

Stratejik Hedef 58.5. Halk sağlığını korumak amacıyla kentsel alanda her türlü haşereden kaynaklanabilecek rahatsızlıkları önlemeye yönelik, entegre mücadele kapsamında çalışmalar yapmak.

Eylem 58.5.1. 2011 yılı sonuna kadar tüm sivrisinek üreme ve beslenme alanları ile diğer haşerelere yönelik her türlü suni ve doğal üreme kaynaklarına ulaşarak mücadele etmek.

Eylem 58.5.2. 2007 yılı sonuna kadar İstanbul sınırları dahilinde mevcut bulunan tüm haşerelerin türlerini tespit ederek, oluşturabilecekleri hastalık risklerini belirlemek ve İstanbul haşere tür haritasını çıkarmak.

Eylem 58.5.3. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları dahilindeki tüm noktalarda kemirgenle entegre mücadele çalışmalarını yürütmek.

Stratejik Hedef 58.6. Gıda, su ve kozmetik ürünleri gibi halk sağlığını ilgilendiren tüm numunelerin analizlerini uluslararası standartlara uygun şartlar altında gerçekleştirmek.

Eylem 58.6.1. Hıfzıssıhha laboratuvarını 2007 yılı sonuna kadar uluslararası alanda akredite bir laboratuvar yapmak.

Stratejik Hedef 58.7. İstanbul’da korunmaya muhtaç olan kişilerin, ekonomik ve sosyal hayata sağlıklı bireyler olarak katılmalarını sağlamak.

Eylem 58.7.1. 2011 yılı sonuna kadar sosyal yönden dezavantajlı 16–30 yaş aralığındaki 100 kişiye meslek edindirmek.

Eylem 58.7.2. Sokakta yaşayan madde bağımlısı bireylerin tedavilerine ve rehabilitasyonlarına yönelik bir merkez açmak.

4.9.3. Sosyal Hizmetler ve Engelliler

Stratejik Amaç 59. Korunmasız ve dezavantajlı gruplara, kadınlara, çocuklara ve gençlere kültürel, ekonomik ve sosyal avantajlar sunarak kent yaşamı ile bütünleşmelerini; sağlıklı, güvenli yaşam koşulları oluşturarak ve bu yaşam koşullarını koruyarak, geliştirerek sosyal dengeyi sağlamak.

Stratejik Hedef 59.1. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul’da ekonomik destek verilerek eğitim gören öğrenci sayısını %100 oranında artırmak.

Eylem 59.1.1. 2011 yılı sonuna kadar her yıl, İstanbul’da eğitim gören üniversite öğrencilerinin %25’ine karşılıksız burs imkânı sağlamak.

Eylem 59.1.2. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul’da eğitim gören yetim, öksüz, şehit çocuğu ve engelli ilk ve orta öğretim öğrencilerinin toplam 200.000’ine karşılıksız yardım sağlamak.

Eylem 59.1.3. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul’da eğitim gören yardıma muhtaç ilk ve orta öğretim öğrencilerinin 600.000’ine eğitim seti yardımı sağlamak.

Stratejik Hedef 59.2. İstanbul’da ikamet eden yardıma muhtaç ailelerin tamamını tespit etmek, yardıma muhtaç ailelere ayni ve nakdi yardımlar yapmak.

Eylem 59.2.1. 2011 yılı sonuna kadar, mevcut durumda nakdi yardım sağlanan kişi sayısını 40.000’den 80.000’e çıkarmak.

Eylem 59.2.2. 2008 yılı sonuna kadar, İstanbul’da yaşayan muhtaç kişilere yardımda bulunan tüm kamu kurum, kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla bilgisayar bağlantısı kurarak yardıma muhtaç olanların tespitini yapmak; yardımların doğru, hızlı ve adil bir şekilde dağıtımını sağlayacak alt yapıyı kurmak.

Eylem 59.2.3. 2011 yılı sonuna kadar her yıl, İstanbul’da ihtiyaç sahibi 80.000 kişi veya aileye bütün market zincirlerinde geçerli olacak kuponlar vermek ve/veya bu kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak yardımlarda bulunmak.

Stratejik Hedef 59.3. Kadın ve aileye yönelik yoksulluğu giderici çalışmalar yaparak, kadınların yaşadığı zorluklara, beklentilerine ve uyum sorunlarına yönelik çözümler üretecek şekilde kadın ve aileyi güçlendirmek.

Eylem 59.3.1. 2011 yılı sonuna kadar, toplam 30.000 kadın ve aileye temel ihtiyaç ve barınmalarındaki sorunlarını gidermeleri amacıyla aynı yardımlarda bulunmak.

Eylem 59.3.2. 2011 yılı sonuna kadar, kadın ve aileye yönelik toplam 50 adet seminer, konferans veya sergi düzenleyerek kültürel anlamda katkı sağlamak.

Stratejik Hedef 59.4. İstanbul’daki engellilere toplumsal yaşama tam ve eşit bir şekilde katılımlarını sağlamaya yönelik verilen sosyal ve tıbbi rehabilitasyon hizmetlerinin kapasitelerini 2011 yılı sonuna kadar % 200 artırmak.

Eylem 59.4.1. Mevcut durumda kayıtlı bulunan 32.000 engellinin, 2011 yılı sonuna kadar 100.000’ini kayıt altına almak.

Eylem 59.4.2. 2011 yılı sonuna kadar, 1.000.000 İstanbulluyu engelliler konusunda bilinçlendirmek.

Eylem 59.4.3. 2011 yılı sonuna kadar her yıl, 5.000 özürliye tatil ve kamp imkânı sağlamak.

4.9.4. Veteriner ve Mezbahalar

Stratejik Amaç 60. Zoonozlarla (hayvanlardan insanlara geçen hastalıklar) ilgili diğer kurumlar ile koordineli olarak, etkin mücadele yapmak; sokak hayvanlarının hayvan refahı anlayışı ile rehabilitasyonunu temin etmek; başta hayvansal gıdalar olmak üzere tüm gıdaların, gıda ile ilgili işyerlerinin teknik ve hijyenik şartlara sahip olup olmadığının yasal mevzuat çerçevesinde kontrolünü yapmak ve tüm bu hususlarla ilgili eğitim faaliyetleri yapmak.

Stratejik Hedef 60.1. Kuduz, kuş gribi gibi zoonoz hastalıklarla etkin mücadele etmek ve bu bağlamda önemli risk grubu olan sokak hayvanlarının rehabilitasyonunu sağlamak.

Eylem 60.1.1. 2011 yılı sonuna kadar, mevcut rehabilitasyon merkezlerinin ilgili yasalara ve yönetmeliklere uygun olarak, 1.300 adet hayvan olan kapasitesini 2.000 adete çıkarmak.

Eylem 60.1.2. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul’daki sahipli ve sahipsiz hayvanların %80’inin mikroçip implantasyonu ile kayıt altına alınmasını ve bu işin ilgili diğer kurumlarla koordineli olarak gerçekleşmesini sağlamak.

Eylem 60.1.3. 2011 yılı sonuna kadar, Avrupa yakasındaki veteriner polikliniğinin, günlük 10 adet hayvan olan müdahale (operasyon) kapasitesini, günün şartlarına uygun olarak 30 adete çıkarmak ve Anadolu yakasına günlük 30 adet müdahale kapasitesi olan bir hayvan hastanesi kurmak.

Eylem 60.1.4. 2011 yılının sonuna kadar, 5199 sayılı Hayvanları Koruma Yasası gereği İstanbul'daki tüm pet shop çalışanlarını eğitmek.

Eylem 60.1.5. 2011 yılı sonuna kadar, çevre ve toplum sağlığını korumak amacıyla Avrupa yakasında 10 dönümlük "Hayvan Gömü Yeri" oluşturmak.

Eylem 60.1.6. 2011 yılı sonuna kadar, her yıl İstanbul'daki sokak hayvanlarında sık rastlanan hastalıklarla ilgili 1000 adet hayvan üzerinde, tanıya yönelik bilimsel araştırma yapmak.

Eylem 60.1.7. 2011 yılı sonuna kadar hayvan sevgisinin oluşturulması, sahiplendirmesi, hayvanlardan bulaşan hastalıklardan korunma konuları ile ilgili 300 ilköğretim okulunda eğitim vermek.

Stratejik Hedef 60.2. Gıda sektöründeki tüm işyerlerinin gerekli sıhhi ve hijyenik standartlara uygunluğunu sağlayarak, güvenli gıdanın tüketicilere ulaşmasını sağlamak.

Eylem 60.2.1. 2011 yılı sonuna kadar, denetim faaliyeti yapan ekip sayısını 5'ten 10'a çıkarmak.

Eylem 60.2.2. 2011 yılı sonuna kadar, gıda sektöründe çalışan 20.000 personele gıda güvenliğinin sağlanmasına yönelik eğitim vermek.

Eylem 60.2.3. 2011 yılı sonuna kadar, ilgili müdürlükteki tüm teknik personele AB mevzuatı, ISO, HACCP, GMP, kalite sistemleri konusunda eğitim verdirmek suretiyle AB müktesebatına uyumu sağlamak.

Stratejik Hedef 60.3. İstanbul'daki adaklık ve kurbanlık hayvan satış ve kesim işlemlerinin, yerleşim merkezlerinin dışında, sıhhi ve sosyal altyapısı olan demontabl veya sabit tesislerde yapılmasını sağlamak.

Eylem 60.3.1. 2011 yılı sonuna kadar, hayvan satışı ve kesimi için 20 adet demontabl sıhhi ve sosyal altyapıya sahip tesis kurmak.

Eylem 60.3.2. 2011 yılı sonuna kadar, sıhhi ve sosyal altyapıya sahip (entegre) 3 adet kalıcı tesis kurmak.

Stratejik Hedef 60.4. İl dışından gelen kırmızı ve beyaz etlerin sıhhi kontrolünün ve pazarlanmasının, haksız rekabeti önleyecek bir platformda yapılmasını sağlamak.

Eylem 60.4.1. 2011 yılı sonuna kadar, belirlenecek uygun alanlarda, konuyla ilgili sektör kuruluşlarıyla (birlik, kooperatif vb.) koordineli olarak et sitesi oluşturmak.

Stratejik Hedef 60.5. İstanbul'da, halkın hayvan sevgisi ve kültürünü geliştirip dinlenebileceği, hayvanların doğal yaşam şartlarına uygun bir hayvanat bahçesi oluşturmak.

Eylem 60.5.1. Milli park anlayışına uygun, İstanbul'da bulunmayan hayvanat bahçesini hayata geçirmek.

4.10. KÜLTÜR, TURİZM VE TANITIM

4.10.1. Dış İlişkiler

Stratejik Amaç 61. İstanbul'un bölgesel ve küresel alanda ticaret, finans, kültür ve turizm merkezi olma potansiyelini ortaya çıkarmaya katkıda bulunmak amacı ile yabancı şehirlerle ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğini artırmak ve İstanbul'un ilgi odağı olmasını sağlamak.

Stratejik Hedef 61.1. Bölgesel ve uluslararası iş birliği süreçlerinde etkin olarak yer almak.

Eylem 61.1.1. İstanbul ile ilişkide bulunan kardeş şehir veya işbirliği protokolü yapılmış olan 44 şehrin sayısını, 2011 yılına kadar 55'e çıkarmak.

Eylem 61.1.2. İstanbul'un aktif işbirliği içinde bulunduğu yabancı şehirler ve uluslararası kuruluşlarla ortak proje sayısını, 2011 yılı sonuna kadar yediye çıkarmak.

Eylem 61.1.3. Uluslararası kuruluşların karar alma mekanizmalarında etkili olabilecek halen iki olan yönetim kurulu üyeliği gibi pozisyon sayısını, 2011 yılı sonuna kadar üçe çıkarmak.

Eylem 61.1.4. İstanbul'un aktif işbirliği içerisinde olduğu şehirlerle ortak proje sayısını, 2011 yılı sonuna kadar 15'e çıkarmak.

Stratejik Hedef 61.2. İstanbul'un uluslararası toplantılar vasıtası ile uluslararası planda ilgi odağı haline gelmesini sağlamak.

Eylem 61.2.1. 2011 yılı sonuna kadar İstanbul'da yapılacak yerel yönetimlerle ilgili uluslararası zirvelerin ve uluslararası kuruluşların genel kurul/yönetim kurulu toplantılarının sayısını üçe çıkarmak.

Eylem 61.2.2. 2011 yılı sonuna kadar ekonomik ve siyasi beş uluslararası kuruluşun İstanbul'da temsilcilik açmasını sağlamak.

4.10.2. Kültür Turizm ve Tanıtım

Stratejik Amaç 62. Kent hayatının gelişim sürecine, İstanbul halkının değişik kesimlerinin talep ve beklentilerine uygun olarak ihtiyaç duyulan kültürel tesis, alan, kadro unsurlarını ve diğer lojistik unsurları yaygınlaştırmak.

Stratejik Hedef 62.1. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul'un kültür mirasındaki sanatsal içerikleri halkın beklenti ve talepleri doğrultusunda sunarak kültürel etkinliklere katılımcı sayısını %100'e çıkarmak.

Eylem 62.1.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin kültür ve sanat etkinliklerinin İstanbul geneline duyurulması amacı ile 2007 yılı sonuna kadar, İstanbul'un önemli sekiz meydanında dev ekran projelerini faaliyete geçirmek.

Eylem 62.1.2. 2011 yılı sonuna kadar her yıl, İstanbul halkının kültürel ve sanatsal faaliyetlerle ilgili beklenti ve taleplerini tespit etmek maksadıyla her yıl bir adet kamuoyu anketi gerçekleştirmek.

Stratejik Hedef 62.2. 2011 yılı sonuna kadar mevcut kültürel tesis ve lojistik unsurların sayısını ve kapasitesini % 100 oranında artırmak.

Eylem 62.2.1. 2011 yılı sonuna kadar, halen altı adet olan kültür merkezi sayısını 11'e çıkarmak.

Eylem 62.2.2. 2011 yılı sonuna kadar, İstanbul'un Anadolu yakasında profesyonel bir konser salonu yapmak.

Eylem 62.2.3. 2011 yılı sonuna kadar, Anadolu ve Avrupa yakasında birer adet olmak üzere iki adet "Şehir Müzesi" açmak.

Eylem 62.2.4. 2011 yılı sonuna kadar, "İstanbul Kültür Sanat Kurumu" kurmak.

Eylem 62.2.5. İstanbul şehir tiyatrolarının kuruluşunun 100.yılında "Tiyatro Müzesi" kurmak.

Eylem 62.2.6. 2011 yılı sonuna kadar üç adet sanat galerisi açmak.

Eylem 62.2.7. 2011 yılı sonuna kadar 10 adet kütüphane açmak.

Eylem 62.2.8. 2010 yılına kadar bir sinema platosu kurmak.

Eylem 62.2.9. 2010 yılına kadar Süleymaniye'de sanatçılar sokağı kurarak bir kültür mahallesi oluşturmak.

Eylem 62.2.10. Kültür parkı içerisinde 2010 yılı sonuna kadar bir açık hava tiyatrosu kurmak.

Eylem 62.2.11. 2011 yılı sonuna kadar uluslararası düzeyde üç adet kongre ve fuar merkezi kurmak.

Eylem 62.2.12. 2011 yılı sonuna kadar, içinde en az üç adet sahnesi ve en az 600 adet koltuk kapasiteli salonu bulunan bir tiyatro merkezi kurmak.

Stratejik Amaç 63. İstanbul'un doğal, tarihi, kültürel, sanatsal ve turistik değerlerinin tespitini yapıp, bütün dünya ile tanıtılmasını, paylaşılmasını sağlayarak eşsiz tarihi ve kültürel birikimi ile İstanbul'u dünyanın en büyük kültür, turizm ve sanat kenti yapmak.

Stratejik Hedef 63.1. 2011 yılı sonuna kadar her yıl yurt içi etkinlik sayısını %40 oranında artırmak.

Eylem 63.1.1. 2011 yılı sonuna kadar her yıl, 100 adet tarihi Türk Müziği (Mehter) konserleri gerçekleştirmek; nitelikli eleman yetiştirebilmek için altyapı çalışmaları gerçekleştirmek.

Eylem 63.1.2. 2011 yılı sonuna kadar her yıl, uluslararası değer taşıyan çok sesli müzik eserlerinin seslendirileceği 30 adet ücretsiz konseri halkın her kesimine sunmak.

Eylem 63.1.3. 2011 yılı sonuna kadar her yıl, ortalama iki müzik yarışması, bir karikatür yarışması, bir resim yarışması düzenlemek.

Eylem 63.1.4. Uluslararası niteliklere sahip 25 resim sergisi açmak.

Eylem 63.1.5. 2011 yılı sonuna kadar her yıl dört adet festival düzenlemek.

Eylem 63.1.6. 2011 yılı sonuna kadar her yıl ortalama beş adet açık oturum organize etmek.

Eylem 63.1.7. 2011 yılı sonuna kadar her yıl yerli oyun sayılarını artırarak, en az 35 oyunu sahneye koymak.

Eylem 63.1.8. Her yıl Muhsin Ertuğrul Tiyatro ödülü vermek.

Stratejik Hedef 63.2. 2011 yılına kadar, yurtdışında yapılan İstanbul kültür organizasyon sayısını %200 oranında artırmak.

Eylem 63.2.1. 2011 yılı sonuna kadar her yıl, en az beş ülkede “İstanbul Kültür Günleri” etkinliklerini gerçekleştirmek.

Eylem 63.2.2. 2011 yılı sonuna kadar her yıl, en az üç adet yurt dışı turizm fuarı düzenlemek.

Eylem 63.2.3. 2011 yılı sonuna kadar her yıl, en az beş adet yurt dışı tiyatro turnesi düzenlemek ve turnelerin yerli oyunlarla gerçekleştirilmesini sağlamak.

Eylem 63.2.4. 2011 yılı sonuna kadar beş adet uluslararası müzik festivali düzenlemek.

Eylem 63.2.5. 2011 yılı sonuna kadar 10 adet uluslararası müzik festivaline katılmak.

Stratejik Hedef 63.3. İstanbul’un kültür envanterini çıkartarak, kültürel ve sanatsal eser basım ve yayın sayılarını % 40 oranında artırmak.

Eylem 63.3.1. 2007 yılı içerisinde İstanbul ile ilgili yayımlanan tüm eserlerin toplandığı (kitap, film, basılı ve görsel tüm materyaller vb.) bir “İstanbul Yayın Merkezi” oluşturmak.

Eylem 63.3.2. 2007 yılı içerisinde İstanbul’un kültürel mirasının envanterinin CD ve kitap olarak hazırlanmasına başlamak.

Eylem 63.3.3. Mevcut kültürel yayımlara her yıl 10 yeni yayın eklemek.

Eylem 63.3.4. 2007 yılında “İstanbul’da Kültür Sanat” isimli bir dergi hazırlanıp, basılıp aynı zamanda sanal ortamda da yayınlamak.

Eylem 63.3.5. İstanbul konulu ve İstanbul’u tanıtan prodüksiyonları desteklemek.

Eylem 63.3.6. Mevcutta bitmiş olan kültürel yayınlardan uygun görülenlerin tekrarlarını basmak.

Eylem 63.3.7. 2007 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı müzelerdeki resimlerin kataloğunu hazırlamak ve basmak.

Eylem 63.3.8. Her yıl uygun görülen tarihi veya sanat değeri olan resim, tablo, heykel, film, minyatür, el yazması vb. kültür ve sanat varlıklarını satınalmak.

Stratejik Hedef 63.4. Kültürel etkinliklerin geliştirilmesine yönelik çoğulcu bir kalıtımla yeni açılımlar sağlamak.

Eylem 63.4.1. STK’lar, üniversiteler veya kültür sanat adamları ile her yıl en az üç adet işbirliği veya ortak hizmet projeleri geliştirerek uygulamak.

Eylem 63.4.2. 2007 yılından itibaren kültür-sanat adamları, uzmanlar veya ihtiyaç duyulan diğer kişilerden oluşan gruplarla her ay iki tane beyin fırtınası tarzında toplantılar gerçekleştirmek.

Stratejik Hedef 63.5. Araştırmacıların Osmanlıca gazete, dergi, yazma eserler, harita, salname vb. belgelere etkin erişimini sağlamak amacıyla elektronik kütüphaneciliği geliştirmek.

Eylem 63.5.1. 2011 yılı sonuna kadar mevcut durumda 500.000 adet olan dijital ortama aktarılmış evrak sayısını, iki milyon adete çıkarmak.

Eylem 63.5.2. 2011 yılı sonuna kadar mevcut durumda iki adet olan intranet erişimini 15 terminale çıkartmak.

Stratejik Hedef 63.6. Kütüphanelerdeki yayın çeşitliliğini artırmak, okuyucuların gereksinimlerini karşılamak için yayın sayısını %50 oranında artırmak.

Eylem 63.6.1. 2011 yılına kadar her yıl, 10.000 yeni kitabı okuyucularla buluşturmak.

Eylem 63.6.2. Hali hazırda dijital fotoğraflanması tamamlanmış 7.000 adet olan kartpostal sayısını (hat, gravür, fotoğraf vb. görsel malzemeler) 2011 yılı sonuna kadar 12.000 adete çıkarmak, İtranet ve İnternette hizmete sunmak.

Eylem 63.6.3. 2011 yılı sonuna kadar mevcut durumda 100 adet olan kasete ve CD'ye okunmuş olan "sesli kitap" sayısını 5000 adete çıkarmak.

Stratejik Hedef 63.7. İstanbul nüfusuna göre %3 oranında olan tiyatro izleyici sayısını 2011 yılı sonuna kadar %6 oranına çıkarmak.

Eylem 63.7.1. 2011 yılına kadar, tiyatrolardaki çocuk seyirci sayısını 120.000'den 200.000'e çıkarmak.

Eylem 63.7.2. 2011 yılı sonuna kadar, şehir tiyatrolarının koltuk kapasitesini şehrin nüfus dağılımını dikkate alarak %50 oranında artırmak.

4.10.3. Tarihi ve Kültürel Çevre

Stratejik Amaç 64. İstanbul'un tarihi ve kültürel mirasını kayıt altına almak ve korumak suretiyle sahip çıkarak, bu mirasın gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak.

Stratejik Hedef 64.1. Kentsel tasarım ve koruma projeleri ile kültürel mirası sahiplenerek, İstanbul'un geleceğin saygın kültür başkentlerinden biri haline gelmesine katkıda bulunmak.

Eylem 64.1.1. Beyoğlu, Eyüp, Üsküdar ilçelerinin koruma planlarının yapılması ve koruma kurulunda onaylanması halinde kentsel tasarım ve koruma projelerini 2011 yılı sonuna kadar tamamlamak.

Eylem 64.1.2. 2011 yılı sonuna kadar ilgili kamu kurumlarıyla iş birliği yaparak, kamu mülkiyetinde bulunan tarihi eserlerin %25'inde röleve ve restorasyon projeleri hazırlamak.

Eylem 64.1.3. 2011 yılı sonuna kadar kültür ve tabiat varlıkları envanterinin %50'sini bitirmek.

Eylem 64.1.4. 2011 yılı sonuna kadar öncelikli olarak kayıp tarihi eserlerin restitüsyon – restorasyon projelerini hazırlayarak ihya etmek.

Eylem 64.1.5. 2011 yılı sonuna kadar öncelikle Tarihi Yarımada olmak üzere, tarihi dokuyu bozan muhdes yapıları temizlemek ve özellikle hayrat hükmündeki vakıf işgallerini gidermek.

Eylem 64.1.6. 2011 yılı sonuna kadar röleve ve restorasyon projeleri yapılmış olan eserlerin uygulamalarını bitirmek.

5. İZLEME – DEĞERLENDİRME

İstanbul Büyükşehir Belediyesinde stratejik planın uygulanması süreci, oluşturulacak bir “izleme ve değerlendirme sistemi” ile bilimsel kriterlere uygun olarak takip edilecektir. Bu amaçla, gerekli veriler sürekli güncellenecek, belirli yöntemler kullanılarak analiz edilecektir. Bilgi ve verilerin toplanması amacıyla düzenli olarak yapılan gözlem ve ölçümlerin yanı sıra anket, mülakat, arşiv çalışması, fayda-maliyet ve maliyet-etkinlik gibi analiz türlerinden de etkili bir şekilde yararlanılacaktır.

Stratejik planın İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisinin kabulüyle birlikte “2007–2011 yılı Stratejik Planın Uygulanması ve Takibi Genelgesi” yayınlanarak uygulanma sürecinde, gerekli veri toplama, analiz ve raporlama sistemleri oluşturulacaktır. Raporlama sıklığı, hizmetin niteliğine göre belirlenecektir. Değerlendirme, aylık, 3 aylık, 6 aylık, yıllık, 2 yıllık, 3 yıllık ve 5 yıllık dönemler halinde yapılacaktır. Ancak, hizmetin gerektirdiği durumlarda farklı periyotlarda da ölçüm ve değerlendirmeler yapılacaktır.

Diğer taraftan, her mali yıl bütçe hazırlanırken kaynak tahsisi yapılan performans hedefleri, üçer aylık dönemler halinde, oluşturulacak performans karneleri aracılığıyla, mali yıl sonuna kadar hedef göstergeleri ile takip edilecektir. Üçer aylık sürelerle takip edilen performans hedefleri aynı zamanda stratejik planda yer alan stratejik hedeflerin gerçekleşme düzeyini de ortaya koyacaktır. Performans karneleri yılsonunda stratejik göstergelerin gerçekleşme seviyesini ifade edecek şekilde hazırlanacaktır. Mali yılın bitiminde, harcama birimlerinden gelen göstergeler incelenerek stratejik gösterge ve performans göstergelerine ulaşma düzeyi performans sonuç raporları ile birlikte üst yöneticiye (İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanına) sunulacaktır.

Stratejik planın uygulanması süreci, yıllık bazda hazırlanacak “faaliyet raporu” ile de takip edilecektir. Rapor kapsamında stratejik plan ve performans programına göre yürütülen faaliyetler, performans hedeflerinin belirlenmiş olan performans ölçütlerine göre gerçekleşme durumu, varsa meydana gelen sapmaların nedenleri ve diğer konularda açıklayıcı bilgilere yer verilecektir. Raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilecek, ayrıca kamuoyuna da açıklanacaktır.

Kamuoyunun plan hakkındaki görüş ve önerileri yönetim anlayışıyla takip edilecektir. Bu amaçla, kurumsal paydaşlarla, yılda iki kez olmak üzere, senaryo ve trend toplantıları yapılacaktır. Amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi durumu ile darboğazlar ve çözüm önerilerinin tartışılacağı bu toplantıların sonucunda hazırlanacak raporlar, stratejik planın uygulanmasına katkı sağlamak amacıyla ilgili birimlere sunulacaktır.

Stratejik Planın güncellenmesi ve değiştirilmesi ile ilgili süreç, yetkili birim tarafından hazırlanan Güncelleştirme/Yenileme Teklif Belgesi Büyükşehir Belediyesi Başkanlık Makamına sunulacak başlatılır. Teklif belgesinin Başkanlık Makamınca uygun görülmesi halinde, “Stratejik Plan Çağrısı” yapılır ve planda gerekli güncelleme veya değişiklikler gerçekleştirilir.

EKLER

Ek 1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Paydaş Listesi

1. İstanbul Valiliği

2. Bakanlıklar

- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Çevre ve Orman Bakanlığı
- İçişleri Bakanlığı
- Devlet Bakanlığı (Kadından Sorumlu)
- Kültür Bakanlığı
- Milli Savunma Bakanlığı
- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Ulaştırma Bakanlığı

3. Sivil Toplum Kuruluşları

- AİDS Savaşım Derneği
- Çekül Vakfı
- Deniz Ticaret Odası
- Gemi Acentaları Derneği
- IRCICA
- Halkla İlişkiler Derneği
- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
- İnşaat Mühendisleri Odası
- İslam Araştırmaları Merkezi
- İstanbul Diş Hekimleri Odası
- İstanbul Yolcu Taşıyan Deniz Dolmuş Nakil Vasıtaları Esnaf Odası
- İstanbul Minibüsçüler Esnaf Odası
- İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar Odası Birliği
- İstanbul Veteriner Hekimler Odası
- Kadın Sağlığı Merkezleri
- Kadın Dernekleri
- Kartal Ziraat Odası
- KASDAV
- Mahalli İdareler Derneği
- Mimarlar Odası
- Minübüs ve Esnaf Odası
- Müfettişler Derneği
- Orman Mühendisleri Odası
- Peyzaj Mimarları Odası
- Şehir Plancıları Odası
- TEMA
- Türk Kardiyoloji Derneği
- Türk Kütüphaneciler Derneği
- Türk Tarih Vakfı
- Türkiye Aile Planlaması Vakfı
- Sağlıkta Umut Vakfı
- Sendikalar

- Servis Araçları Odası
- Sıcak Yuva Vakfı
- Şizofreni Evi Dostluk Derneği
- Verem Savaş Derneği

4. Bireyler

- Eğlence Vergisi Mükellefleri
- Esnaf
- İhaleye Katılan İstekliler
- İlan Reklam Vergisi Mükellefleri
- Kiracılar
- Tıbbi Atık Ücreti Mükellefleri
- Vatandaşlar

5. Belediyeler

- 32 ilçe ve 41 ilk kademe belediyesi

6. Diğer Kamu Kurumları

- Arama ve Kurtarma İl Müdürlüğü Birliği
- AYEDAŞ
- Basın İlan Kurumu
- BEDAŞ Elektrik A.Ş.
- Çevre ve Orman İl Müdürlüğü
- Denizcilik Müsteşarlığı
- Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü
- DDY
- Devlet Meteoroloji İşleri Gen. Müd.
- Devlet Su İşleri (DSİ)
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPK)
- Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı
- İl Jandarma Komutanlığı
- İl ve İlçe Mahkemeleri
- İl Emniyet Müdürlüğü
- İlçe Kadastro Müdürlükleri
- İl Kültür Müdürlüğü
- İl Jandarma Komutanlığı
- İl Milli Eğitim Müdürlüğü
- İl Müftülüğü
- İl Sivil Savunma Müdürlüğü
- İl Telekom Müdürlüğü
- İl Özel İdare Müdürlüğü
- İl Sağlık Müdürlüğü
- İl Turizm Müdürlüğü
- İlçe Tapu Müdürlükleri
- İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı
- İstanbul Sanayi Ticaret İl Md.
- İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü
- İstanbul Emniyet Müdürlüğü Özel Güvenlik Şube Müdürlüğü
- Karayolları Genel Müdürlüğü
- Karayolları Bölge Müdürlüğü
- Kıyı Emniyeti ve Gemi Kurtarma Genel Müdürlüğü
- Maden İşleri Genel Müdürlüğü

- Mahalli İdareler Müdürlüğü
- Motorlu Vasıtalar Vergi Dairesi
- MTA
- Orman Genel Müdürlüğü
- Orman Bölge Müdürlüğü
- Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü
- Tarım İl Müdürlüğü
- TEİAŞ
- Trafik Tescil Büro Amirlikleri
- Türkiye Denizcilik İşletmeleri(TDİ)
- İstanbul Liman Başkanlığı
- Karaköy Liman Mülki İdare Amirliği
- ZEYPORT Limanı Müdürlüğü
- Ambarlı Limanı Müdürlüğü
- Haydarpaşa Limanı Müdürlüğü
- Karaköy Gümrük Müdürlüğü
- Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğü
- Tuzla Gümrük Müdürlüğü
- Avcılar Ambarlı Gümrük Müdürlüğü
- Anıtlar Kurulu
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
- Milli Eğitim Müdürlükleri
- Türk Silahlı Kuvvetleri
- Diyanet İşleri
- DDY
- Kızılay Kan Merkezi (Çapa)
- Devlet Personel Başk.Mahalli İdareler Gen. Md.
- İl Defterdarlığı
- Emekli Sandığı Gen. Md.
- Sosyal Sigortalar Kurumu
- Bağkur
- İşkur
- İş Mahkemeleri
- İdare Mahkemeleri
- İcra Müdürlükleri
- Vergi Daireleri
- İl Mahalli İdareler Müdürlüğü
- Kamu İhale Kurumu
- TEDAŞ/BEDAŞ/AYEDAŞ Gen.Md.
- Kamu-kurum ve kuruluşu
- Sivil Savunma Müdürlüğü
- PTT
- ABGS
- Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü
- Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
- Arsa Ofisi-TOKİ
- Vakıflar Bölge Müdürlüğü
- Tübitak

- DPT
 - Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE)
 - Gençlik Spor İl Müdürlüğü
 - Milli Emlak Müdürlüğü
- 7. Sanatçılar**
- Kültür-Sanat Adamları
- 8. Üniversiteler**
- Boğaziçi Üniversitesi
 - Bilgi Üniversitesi
 - İstanbul Üniversitesi
 - İstanbul Kültür Üniversitesi
 - İstanbul Teknik Üniversitesi
 - Kadir Has Üniversitesi
 - Koç Üniversitesi
 - Marmara Üniversitesi
 - Mimar Sinan Üniversitesi
 - Sabancı Üniversitesi
 - Yeditepe Üniversitesi
 - Yıldız Teknik Üniversitesi
- 9. Finans Kuruluşları**
- Tüm bankalar
- 10. Hastaneler**
- Memorial Hastanesi
 - Şişli Etfal Hastanesi
 - Zeynep Kamil Hastanesi
- 11. İSO**
- 12. İTO**
- 13. Kaymakamlıklar**
- 14. Konsolosluklar**
- A.B.D. Başkonsolosluğu
 - Almanya Başkonsolosluğu
 - B.A. Emirlikleri Başkonsolosluğu
 - Belçika Başkonsolosluğu
 - Çin Başkonsolosluğu
 - Fransa Başkonsolosluğu
 - İngiltere Başkonsolosluğu
 - İtalya Başkonsolosluğu
 - İspanya Başkonsolosluğu
 - Japonya Başkonsolosluğu
- 15. Kütüphaneler**
- Beyazıt Devlet Kütüphanesi
 - Süleymaniye Kütüphanesi
- 16. Medya Kuruluşları**
- Özel Radyo ve TV
 - Resmi Gazete
- 17. Müzeler**
- Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı
 - Sakıp Sabancı Müzesi
 - Türk ve İslam Eserleri Müzesi

- Yapı Kredi Kültür Merkezi(Vedat Nedim Tör Müzesi)

18. Tedarikçi Firmalar

- Abdi İbrahim İlaç San.
- Ajans Press Medya Takip Merkezi A.Ş.
- Aventis-Sanofi İlaç
- ASAL BİLGİ YÖNETİM
- Asal Eğitim Danışmanlık Tercüme Bilgi Yönetimi Yazılım Org.Hiz.San.Ltd.Şti.
- Bakırköy AMATEM
- Beşiktaş Kültür Merkezi Organizasyon Ltd.Şti.
- CNR Expo Uluslar arası Fuarçılık A.Ş
- Clearchannel Tanıtım ve İletişim A.Ş.
- Dentur Avrasya
- Edam Araştırma
- Eko Basım Yayın Dağıtım
- FM Fuar Organizasyon
- HEKİMSAN
- HP (Hewlett-Packard)
- İdeal Medya
- İstanbul Modern
- İstanbul Kültür ve Sanat Ürünleri Ticaret A.Ş
- İpragaz A.Ş
- Kamera Şirketler Grubu
- Mali Yönetim ve Denetim Dan. Tic. Ltd. Şti.
- Merkez Medya Basım Reklam Ajans Organizasyon Eğitim Hiz.İnş.Taahhüt Turizm ve Paz.san Tic.ltd.Şti.Atlas Paz.Eğ.Yay. Ypm.Flm.ve İdari Hiz.Ltd(Ortak Girişim)
- NTSR Fuar ve Gösteri Hizmetleri Ltd.Şti.
- Onk Ajans
- Oracle
- Probil-Docuart Ort. Girişimi
- Saruhan Temizlik Firması
- S.S Mavi Marmara Taş.Koop.
- TUROB
- Turyol A.Ş.
- Turkcell İletişim Hiz.A.Ş
- Türk Telekomünikasyon A.Ş
- Yoltur

Ek 2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Organizasyon Şeması